

Kozák / Budín / Dadam / Pachel

Insolvenční zákon

a předpisy související

Nařízení Rady (ES)
o úpadkovém řízení

Komentář

2. vydání



Wolters Kluwer
Česká republika

Vzor citace:

Kozák, J.; Budín, P.; Dadam, A.; Pachl, L. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, s. 1272.

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Insolvenční zákon a předpisy související : Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář / Jan Kozák ... [et al.]. -- 2. vyd. -- Praha : Wolters Kluwer ČR, 2013. -- 1272 s. Právní stav publikace je k 1. 11. 2012.
ISBN 978-80-7357-243-3 (váz.)

347.736 * (437.3) * (4)

- platební neschopnost -- Česko
- insolvenční řízení -- Česko
- insolvenční řízení -- země Evropské unie
- zákony
- právní předpisy
- komentáře

347.7 - Obchodní právo. Finanční právo. Právo průmyslového vlastnictví. Patentové právo. Autorské právo [16]

Právní stav publikace je k 1. 11. 2012.

© Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013
ISBN 978-80-7357-243-3 (váz.)
ISBN 978-80-7357-272-3 (e-pub)

www.wkcr.cz

OBSAH

Autoři komentáře	VIII
Seznam užitých zkratek	IX
Právní předpisy citované v komentáři	XI
Předmluva	XV

ZÁKON O ÚPADKU A ZPŮSOBECH JEHO ŘEŠENÍ (INSOLVENČNÍ ZÁKON)

ČÁST PRVNÍ. OBECNÁ ČÁST	1
HLAVA I Základní ustanovení	1
HLAVA II Procesní subjekty	34
Díl 1 Procesní subjekty	34
Díl 2 Účastníci řízení	40
Díl 3 Insolvenční správce a další správci	51
Díl 4 Věřitelské orgány	109
Díl 5 Další procesní subjekty	162
HLAVA III Ustanovení o insolvenčním řízení	164
HLAVA IV Projednání úpadku a rozhodnutí o něm	212
Díl 1 Zahájení insolvenčního řízení	212
Díl 2 Insolvenční návrh	233
Díl 3 Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení	262
Díl 4 Moratorium	280
Díl 5 Projednání insolvenčního návrhu a rozhodnutí o něm	296
Díl 6 Stanovení způsobu řešení úpadku	371
Díl 7 Rozhodnutí o tom, že dlužník není v úpadku	390
Díl 8 Incidenční spory	393
HLAVA V Věřitelé a uplatňování pohledávek	403
Díl 1 Postavení věřitelů a jejich pohledávek	403
Díl 2 Přihlášky pohledávek a jejich přezkoumání	428
Díl 3 Jiné způsoby uplatňování pohledávek	504
HLAVA VI Majetková podstata	510
HLAVA VII Neplatnost a neúčinnost právních úkonů	557
Díl 1 Neplatnost právních úkonů	557
Díl 2 Neúčinnost právních úkonů	562
ČÁST DRUHÁ. ZPŮSOBY ŘEŠENÍ ÚPADKU	575
HLAVA I Konkurs	575
Díl 1 Prohlášení konkursu a jeho účinky	575

	Díl 2 Účinky prohlášení konkursu na probíhající řízení	605
	Díl 3 Účinky prohlášení konkursu na společné jmění manželů	617
	Díl 4 Procesní úkony navazující na prohlášení konkursu	628
	Díl 5 Zpeněžení majetkové podstaty	635
	Díl 6 Nakládání s výtěžkem zpeněžení	661
	Díl 7 Konečná zpráva a rozvrh	673
	Díl 8 Zrušení konkursu	695
	Díl 9 Zvláštní ustanovení o nepatrném konkursu	706
HLAVA II	Reorganizace	712
	Díl 1 Přípustnost reorganizace	712
	Díl 2 Návrh na povolení reorganizace	718
	Díl 3 Rozhodnutí o návrhu na povolení reorganizace	731
	Díl 4 Věřitelé při reorganizaci	749
	Díl 5 Reorganizační plán	757
	Díl 6 Provádění reorganizačního plánu	791
	Díl 7 Skončení reorganizace	808
HLAVA III	Zvláštní ustanovení o vyloučení účinků zákona	815
HLAVA IV	Úpadek finančních institucí	822
	Díl 1 Úpadek bank, spořitelních a úvěrních družstev a některých zahraničních bank	822
	Oddíl 1 Obecná ustanovení	822
	Oddíl 2 Úpadek banky, spořitelního a úvěrního družstva po odnětí licence nebo povolení a úpadek pobočky zahraniční banky uvedené v § 367 odst. 1 písm. c)	824
	Oddíl 3 Úpadek zahraniční banky podnikající na území České republiky na základě jednotné licence	844
	Díl 2 Úpadek pojišťoven a tuzemských zajišťoven provozujících svoji činnost na území České republiky	846
	Oddíl 1 Obecná ustanovení	846
	Oddíl 2 Úpadek tuzemské pojišťovny nebo tuzemské zajišťovny a pobočky pojišťovny z třetího státu po odnětí povolení	849
	Oddíl 3 Úpadek pojišťovny z jiného členského státu provozující svoji činnost na území České republiky na základě práva zřizovat své pobočky	865
HLAVA V	Oddlužení	868
ČÁST TŘETÍ. SPOLEČNÁ USTANOVENÍ		943
HLAVA I	Insolvenční rejstřík	943
HLAVA II	Vztah ke státům Evropské unie	954
HLAVA III	Závěrečná ustanovení	976
Příloha 1		
Nařízení Rady (ES) o úpadečném řízení		983
Preambule		985

Kapitola I	Obecná ustanovení	1014
Kapitola II	Uznávání úpadkového řízení	1041
Kapitola III	Vedlejší úpadková řízení	1060
Kapitola IV	Informování věřitelů a přihlašování jejich pohledávek	1077
	Výzva k přihlášení pohledávek (Formulář)	1084
	Přihlášení pohledávky (Formulář)	1085
Kapitola V	Přechodná a závěrečná ustanovení	1086
Příloha A		1093
Příloha B		1096
Příloha C		1098

Příloha 2

Vybrané části zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku	1101
---	------

Příloha 3

Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích	1177
--	------

Příloha 4

Prováděcí předpisy	1197
Vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy	1199
Vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenčním řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona	1204
Vyhláška č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců	1222
Vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů	1229
Vyhláška č. 314/2007 Sb., o minimálním limitu pojistného plnění a minimálních standardech pojistných smluv insolvenčních správců	1233

Příloha 5

Vybrané části zákona č. 396/2012 Sb.	1237
--------------------------------------	------

Věcný rejstřík

A. Insolvenční zákon	1239
B. Nařízení Rady (ES)	1245

AUTOŘI KOMENTÁŘE

Mgr. Jan Kozák (místopředseda Krajského soudu v Brně) **předmluva, § 46–70, § 97–127, § 231–243, § 316–364, § 389–418, § 419–425**

Mgr. Petr Budín (soudce Krajského soudu v Ostravě) **§ 1–45, § 71–96, § 205–230, § 244–315**

Mgr. Alexandr Dadam (soudce Okresního soudu v Ostravě) **příloha č. 2 – trestní zákoník (vybrané části)**

Mgr. Lukáš Pachel (insolvenční správce v Brně) **§ 128–204, § 365–388, § 426–434, příloha č. 1 – nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení**

SEZNAM UŽITÝCH ZKRATEK

Zkratky právních předpisů:

advokátní tarif	vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)
insolvenční zákon	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
daňový řád	zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád
Listina	usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
o. s. ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
obč. zák.	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
obch. zák.	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
s. ř. s.	zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní
tr. zákon	zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
tr. zákoník	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Ústava	ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
živnostenský zákon	zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)

Periodika a další prameny:

R	Rozhodnutí a stanoviska uveřejněná ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu
SoJ	Soudní judikatura z oblasti občanského, obchodního a pracovního práva
www.justice.cz	internetové stránky Ministerstva spravedlnosti ČR
www.insolvenčni-pravo.cz	internetové stránky zřízené Ministerstvem spravedlnosti ČR
www.inslovencizakon.cz	internetové stránky zřízené Ministerstvem spravedlnosti ČR
www.inslovenčni-zakon.cz	internetové stránky zřízené Ministerstvem spravedlnosti ČR

Ostatní zkratky:

ESD	Soudní dvůr Evropské unie
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EU	Evropská unie
KS	Krajský soud
MS	Městský soud
NS	Nejvyšší soud
NSS	Nejvyšší správní soud
ÚS	Ústavní soud
VS	Vrchní soud

PRÁVNÍ PŘEDPISY CITOVANÉ V KOMENTÁŘI ^{1) 2)}

Smlouva o založení Evropského společenství

Smlouva o fungování Evropské unie

Bruselská úmluva z roku 1968 o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, ve znění úmluv o přistoupení k této úmluvě

směrnice Rady 80/987/EHS o sblížení členských států týkající se ochrany zaměstnanců v případě platební neschopnosti zaměstnavatele

nařízení Rady (ES) č. 40/94 o ochranné známce Společenství

směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/26/ES o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/12/ES o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu

nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení

nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/17/ES o reorganizaci a likvidaci pojišťoven

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/24/ES o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/47/ES o dohodách o finančním zajištění

nařízení Rady (ES) č. 6/2002 o (průmyslových) vzorech Společenství

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/93/ES o trzích finančních nástrojů

nařízení Rady (ES) č. 139/2004 o kontrole spojování podniků

nařízení Rady (ES) č. 510/2006 o ochraně zeměpisných označení a označení původu zemědělských produktů a potravin

¹⁾ Právní předpisy jsou řazeny v pořadí:

- předpisy Evropské unie
- ústavní zákony
- kodexy
- zákony
- ostatní právní předpisy

²⁾ Není-li uvedeno jinak, jsou všechny předpisy v textu citovány ve znění pozdějších předpisů.

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/110/ES o přístupu k činnosti institucí elektronických peněz

sdělení č. 44/2004 Sb. m. s., o sjednání smlouvy o přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyprské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky k Evropské unii

ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon

zák. č. 141/1961 Sb., trestní řád

zák. č. 94/1963 Sb., o rodině

zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

zák. č. 262/2006 Sb., zákoník práce

zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

zák. č. 280/2009 Sb., daňový řád

zák. č. 64/1931 Sb. z. a n., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůřčí

zák. č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním

zák. č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči

zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích

zák. č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

zák. č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání

zák. č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon

zák. č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

zák. č. 563/1991 Sb., o účetnictví

zák. č. 21/1992 Sb., o bankách

zák. č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

zák. č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách

zák. č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků

zák. č. 344/1992 Sb., katastrální zákon

zák. č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

zák. č. 591/1992 Sb., o cenných papírech

zák. č. 6/1993 Sb., o České národní bance

zák. č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství

zák. č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů

zák. č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících

zák. č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech

zák. č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

zák. č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky

zák. č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech

zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii

- zák. č. 77/1997 Sb.,** o státním podniku
- zák. č. 151/1997 Sb.,** o oceňování majetku
- zák. č. 227/1997 Sb.,** o nadacích a nadačních fondech
- zák. č. 111/1998 Sb.,** o vysokých školách
- zák. č. 148/1998 Sb.,** o ochraně utajovaných skutečností
- zák. č. 95/1999 Sb.,** o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků
- zák. č. 106/1999 Sb.,** o svobodném přístupu k informacím
- zák. č. 26/2000 Sb.,** o veřejných dražbách
- zák. č. 118/2000 Sb.,** o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti
zaměstnavatele
- zák. č. 130/2000 Sb.,** o volbách do zastupitelstev krajů
- zák. č. 158/2000 Sb.,** o vyhledávání, průzkumu a těžbě nerostných zdrojů z mořského
dna za hranicemi pravomocí států
- zák. č. 227/2000 Sb.,** o elektronickém podpisu
- zák. č. 254/2000 Sb.,** o auditorech
- zák. č. 258/2000 Sb.,** o ochraně veřejného zdraví
- zák. č. 458/2000 Sb.,** o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy
v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon)
- zák. č. 120/2001 Sb.,** exekuční řád
- zák. č. 143/2001 Sb.,** o ochraně hospodářské soutěže
- zák. č. 491/2001 Sb.,** o volbách do zastupitelstev obcí
- zák. č. 6/2002 Sb.,** o soudech a soudcích
- zák. č. 62/2003 Sb.,** o volbách do Evropského parlamentu
- zák. č. 441/2003 Sb.,** o ochranných známkách
- zák. č. 190/2004 Sb.,** o dluhopisech
- zák. č. 235/2004 Sb.,** o dani z přidané hodnoty
- zák. č. 256/2004 Sb.,** o podnikání na kapitálovém trhu
- zák. č. 499/2004 Sb.,** o archivnictví a spisové službě
- zák. č. 412/2005 Sb.,** o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti
- zák. č. 110/2006 Sb.,** o životním a existenčním minimu
- zák. č. 137/2006 Sb.,** o veřejných zakázkách
- zák. č. 159/2006 Sb.,** o střetu zájmů
- zák. č. 312/2006 Sb.,** o insolvenčních správcích
- zák. č. 121/2008 Sb.,** o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního
zastupitelství
- zák. č. 300/2008 Sb.,** o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů
- zák. č. 277/2009 Sb.,** o pojišťovnictví
- zák. č. 284/2009 Sb.,** o platebním styku
- zák. č. 408/2010 Sb.,** o finančním zajištění
- zák. č. 73/2011 Sb.,** o Úřadu práce České republiky
- zák. č. 418/2011 Sb.,** o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

nař. vlády č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení
podle občanského zákoníku

nař. vlády č. 595/2006 Sb., o nezabavitelných částkách

vyhl. č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících

vyhl. č. 222/1995 Sb., o vodních cestách, plavebním provozu v přístavech, společné havárii a dopravě nebezpečných věcí

vyhl. č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)

vyhl. č. 479/2000 Sb., o odměně a náhradě hotových výdajů likvidátora a členů orgánu společnosti jmenovaného soudem

vyhl. č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona

vyhl. č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců

vyhl. č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů

vyhl. č. 314/2007 Sb., o minimálním limitu pojistného plnění a minimálních standardech pojistných smluv insolvenčních správců

instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 505/2001 Org., vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy

PŘEDMLUVA

Od prvního vydání tohoto komentáře, které se dostalo čtenářům do rukou v roce 2008, kdy insolvenční zákon nabyl účinnosti, došlo k jeho mnoha novelizacím, z toho tři z novel insolvenčního zákona byly vyvolány rozhodnutím Ústavního soudu ČR. Zákon o insolvenčních správcích č. 312/2006 Sb. byl za stejnou dobu novelizován v osmi případech a jeho další novela s dopadem i na insolvenční zákon je v současné době projednávána Poslaneckou sněmovnou. Z tohoto výčtu je zřejmé, že právní úprava úpadkového práva je velmi živou normou. Množství insolvenčních návrhů podávaných u příslušných soudů dává současně soudům vyšších stupňů možnost vytvářet velké množství rozhodnutí, která ovlivňují výklad jednotlivých ustanovení insolvenčního zákona.

Všechny uvedené skutečnosti logicky vyvolaly potřebu text původního komentáře podrobit revizi. Ve světle zkušeností z aplikace insolvenčního zákona jsou již některé závěry uvedené v prvním vydání komentáře překonané nebo nepřesné. Zároveň se stále výrazně vyvíjí judikatura v dané oblasti. Druhé vydání komentáře si klade za cíl případné nepřesnosti odstranit, seznámit čtenáře s aktuálním výkladem jednotlivých ustanovení a rozšířit obzory čtenářů o zkušenosti z praxe insolvenčních soudů a o zásadní judikaturu; a to i v případech, kdy se pohledy praxe na vydanou judikaturu soudů vyšších stupňů různí.

Historie právní úpravy úpadkového práva na území České republiky

Pro éru tržní ekonomiky s klasickou obchodní soutěží je možné předlistopadové heslo „dějiny lidstva jsou dějinami třídních bojů“ přetransformovat do podoby: „dějiny lidstva jsou dějinami ekonomických růstů a úpadků“. Každé společenské zřízení, s výjimkou centrálně řízených, využívá ekonomické soutěže jako nástroje pro svůj rozvoj. Na úspěšnost ekonomických systémů lze usuzovat mimo jiné z toho, jak přistupuje k těm, kteří v soutěžním prostředí neuspěli. Starost o neúspěšné účastníky hospodářské soutěže ochraňuje nejen základní práva subjektů v úpadku, ale také práva věřitelů, kteří na svých bedrech nesou důsledky ekonomického neúspěchu svých dlužníků.

Ekonomický kolaps ekonomicky aktivních osob řešilo již římské právo. Na území České republiky jsou dějiny právní úpravy úpadkového práva již také počítány na staletí.

V polistopadových dějinách českého úpadkového práva je možno dva roky označit za zásadní. V roce 1991 byl přijat zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, který vrátil do právního řádu alespoň částečně ucelenou právní úpravu úpadkového práva. Po patnácti letech byla v roce 2006 přijata zákonodárným sborem zcela nová právní úprava úpadkového řízení. Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), se měl stát lékem na opakované kritiky předchozí právní úpravy ze strany domácích i zahraničních odborníků.

Právní úprava úpadkového práva do přijetí zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání

Název „konkurs“ pochází z latinského termínu *concursum creditorium* a naznačuje se jím, že jde o souběh věřitelů, který probíhá ve formě přihlašování pohledávek, aby bylo docíleno jejich uspokojení z konkursní podstaty. Slovo konkurs tedy vystihuje nejen to, že jde o řízení, nýbrž také současně podstatu tohoto řízení. Adekvátní výrazu „konkurs“ je český termín „úpadek“, kterého se také někdy užívá. Dokonce, jak vyplývá z důvodové zprávy prvorepublikové právní úpravy konkursního řízení, vtělené do zákona č. 64/1931 Sb. z. a n., se měl termín „úpadek“ stát součástí oficiálního názvu nové právní úpravy. Pro svou nevýstižnost, ale zejména pravděpodobně vzhledem k tradici původního názvu „konkurs“ se neujal.¹⁾

Důvodem byl pravděpodobně fakt, že termín „úpadek“ klade důraz nikoli na řízení a jeho podstatu, nýbrž charakterizuje především hospodářský stav dlužníka, tedy stav, který může být podnětem vyvolávajícím konkursní či vyrovnací řízení. Výraz „úpadek“ tedy vzhledem ke svému pojmovému obsahu je v jednom směru příliš úzký, v jiném příliš široký.

V minulosti se také někdy používalo místo výrazu „konkurs“ cizího slova *krida* (*credare*, italsky *gridare* = veřejně vyvolávat), popř. *falliment* rovněž italského původu, oproti, i ve středověku zřídka užívanému německému *Gantprocess* či rovněž italskému „bankrot“ (*banco roto* – rozbitý stůl, neboť peněžníkovi, jenž udělal úpadek, byl jeho stůl rozbit). I u těchto výrazů je možno poukázat na stejný pojmový nedostatek jako v případě termínu „úpadek“.

Dlužníka česká právní úprava konkursního práva v zákoně č. 328/1991 Sb. označovala termínem „úpadce“. Cizí slovo „kridatář“ se u nás nevžilo. V německé terminologii je dlužník označován termínem *Gemeinschuldner*, dříve *Cridatar*, *Fallit* nebo *Ganirer*.

Termín „vyrovnání“, užitý v názvu zákona č. 328/1991 Sb., byl v Českých zemích zaveden zákonem č. 64/1931 Sb. z. a n. namísto dříve užívaného termínu „narovnání“. K drobné úpravě názvosloví bylo přistoupeno pravděpodobně proto, aby zde byl vyjádřen rozdíl od pojmu „narovnání“ (*transactio*), jednoho z institutů vedoucího k zániku závazku. Jazykově je ovšem novější termín méně přesný, neboť může vzbuzovat nepřesný dojem, že závazky dlužníka jsou v rámci procesu označeného jako „vyrovnání“ zcela uhrazeny. Ve skutečnosti však dlužníkem neuhrazené části závazků dlužníka zanikají.²⁾

Úpadkové právo má na území českého státu poměrně dlouhou tradici. První myšlenku na vytvoření samostatného konkursního řádu bychom mohli datovat asi do poloviny třicátých let 18. století. Za prvé to byl reskript z roku 1750. Jednalo se o připomínky vídeňských orgánů a měl nahradit platnost kridálních (úpadkových) ustanovení „Novell a předpisů na ně navazujících“. Druhým dokumentem byl rakousko-český směnečný řád z roku 1763, jenž také obsahoval některé normy konkursního práva. Podstatné bylo, že současně unifikoval české a rakouské právo. Výčet nejstarších předpisů uzavírá Obecný konkursní řád josefínský z roku 1781, kterým se začíná další etapa vývoje konkursního práva.

¹⁾ Hora, V. *Řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí*. Praha 1931, s. 19 a 20.

²⁾ Schelleová, I. a kol. *Konkurs a vyrovnání*. 2. doplněné vyd., Praha : Eurolex Bohemia 2004, s. 46–48.

Hlavním problémem josefinského konkursního řádu byla jeho nákladnost a zdlouhavost, a proto začaly snahy o jeho nahrazení. Základem provizorního konkursního řádu z roku 1853 pro uherské země se stala tzv. Sommarugova osnova z roku 1848.

Další více či méně úspěšné pokusy o vylepšení úpadkového práva vyústily ve druhé polovině 19. století v přijetí konkursního řádu ze dne 25. 12. 1868, č. 1/1869 ř. z., který se zčásti opíral o pruský konkursní řád z 8. května 1855. Jeho hlavní teze je možno shrnout do těchto bodů:

- princip univerzality (jen zčásti a ne zcela důsledně);
- řízení bylo postaveno na zásadě stejného nakládání s věřiteli – *par conditio creditorum*. Platilo rozdělení do skupin a tříd obdobně jako v josefinském konkursním řádu 2 roku 1781;
- majetek, jenž měl sloužit k uspokojení věřitelů, byl odňat z volné dispozice dlužníka a svěřen správci podstaty;
- byla stanovena informační a ediční povinnost dlužníka;
- řízení se rozpadalo na dvě části; nejprve zahajovací část řízení a poté, v případě kladného závěru, následovalo vlastní konkursní řízení;
- věřitelský výbor byl obligatorní;
- existovalo více opravných prostředků; od konkursního komisaře se mohlo jít ke konkursnímu soudu, pak na vrchní soud a nakonec na Nejvyšší soudní dvůr.

Tento konkursní řád neupravoval mimokonkursní vyrovnání.

Potřebě reformy konkursního práva pak na počátku 20. století vyšlo vstříc císařské nařízení ze dne 10. 12. 1914, č. 337/1914 ř. z., kterým se zavádí řád konkursní, vyrovnací a odpůrcí. Tato právní úprava zakotvila (po belgickém vzoru) zvláštní, oproti konkursnímu řádu technicky samostatný vyrovnací řád, jež obsahoval předpisy vyrovnávání mimo konkurs a též některé ustanovení trestního práva v souvislosti s konkursem.

Rakouský konkursní řád z roku 1914 včetně uherského konkursního řádu a obou vyrovnacích řádů byly převzaty recepčním zákonem č. 11/1918 Sb. Československou republikou, a staly se tak součástí československého právního řádu až do 1. 8. 1931, kdy nabyl účinnosti zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí.

Jeho hlavním přínosem bylo především odstranění dualismu na tomto poli a zavedení jednotné úpravy na celém území republiky. V Československé republice platilo pro Čechy a Moravskoslezsko císařské nařízení ze dne 10. prosince 1914, č. 337 ř. z., kdežto na Slovensku a v Podkarpatské Rusi platil Konkurzný zákon vydaný zákonným článkem XVII/1881 a Vyrovnací řád vydaný nařízením ze dne 15. listopadu 1915, č. 4070/1915 E. M. Velký časový odstup obou úprav a tehdejší hospodářské poměry přiměly tehdejší vládu Československé republiky, aby se sjednocení obojího konkursního práva stalo jednou z jejích priorit. O tom svědčí také pečlivost, se kterou bylo k tvorbě nové právní úpravy přistupováno. První návrh byl rozeslán ministerstvem spravedlnosti již v roce 1927. Návrh byl posouzen ze strany zájmových korporací, úřadů soudů i jednotlivců. Získaný materiál

a statistická data dodaná Státním úřadem statistickým tvořily podklad pro vypracování nového návrhu, který byl na jaře 1930 předložen vládou senátu Národního shromáždění. Speciálně sestavený podvýbor ústavněprávního výboru projednal osnovu návrhu na 12 (!) schůzích v průběhu listopadu a prosince 1930. Plenární schůzi senátu byl návrh, po odstranění některých sporých bodů, přijat dne 22. ledna 1931. Další změny do návrhu zapracovala schůze poslanecké sněmovny. Konečné znění zákona bylo přijato senátem Národního shromáždění na schůzi konané dne 27. března 1931.³⁾

Snahou nové právní úpravy bylo omezení práv věřitelů, tak rozšířených v uherské právní úpravě z roku 1881, a rozšíření vlivu konkursního soudu a konkursního komisaře. Další problémy předchozích právních úprav, které se zákon z roku 1931 snažil odstranit, se týkaly značně rozdílné délky konkursního řízení v českých zemích a na území bývalých Uher. V českých zemích trvalo konkursní řízení déle než tři roky pouze ve 14,2 % případů, kdežto na Slovensku a Podkarpatské Rusi trvalo řízení přes tři roky v celých 50 % případů. Také rozdělení výtěžku konkursní podstaty bylo v Čechách pro věřitele nepoměrně příznivější.

Základem nové úpravy se tedy stal konkursní řád z roku 1914, který se v praxi lépe osvědčil. Jeho předností bylo také to, že znal jen jediný způsob konkursního řízení, konkurs obecný, kdežto slovenský konkurzní zákon měl vedle obecného i zvláštní předpisy o konkursu kupeckém.

Pro Konkursní, vyrovnací a odpůrcí řád z roku 1931 je charakteristické, že rozšířil pravomoci konkursního komisaře, který dozíral nad činností ostatních orgánů konkursního řízení a zakročoval i samostatně. Do jeho pravomoci bylo přesunuto pro urychlení také rozhodování o věcech, které dříve náleželo do pravomoci konkursního soudu. Tomu zbyla po novele pravomoc k prohlášení konkursu, ustanovení konkursního komisaře a správce podstaty, dozor nad činností konkursního komisaře a rozhodnutí o skončení konkursního řízení.

V nové osnově zák. č. 64/1931 Sb. z. a n. byla z konkursního řádu z r. 1914 převzata systematika, jež spočívala v rozdělení na konkursní právo hmotné a formální. Byl převzat také text většiny jeho ustanovení, která se v praxi osvědčila.

Zajímavý byl vývoj mimokonkursního nuceného vyrovnání, po jehož zrušení se po první světové válce silně volalo. V Rakousku bylo toto řízení zavedeno nařízeními z let 1859 a 1862. V praxi se příliš neosvědčilo, přesto se po čase opět objevily snahy o jeho zavedení. V letech 1913 až 1914 se pracovalo na nové úpravě konkursního řádu a zároveň byl připraven i návrh zákona o nuceném vyrovnání mimokonkursním. Oba byly vydány císařským nařízením s mocí zákona dne 10. prosince 1914 pod č. 337 ř. zák. Mimokonkursní nucené vyrovnání převzal i zák. č. 64/1931 Sb. z. a n., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí. Snahou reformy byla účinnější ochrana zájmů, a to ve zvýšení dosavadní minimální nabídky na uspokojení věřitelů, kteří nepožívali přednostního uspokojení, lepší zjištění pravého hospodářského stavu dlužníka a tím zajištění spolehlivějšího podkladu pro rozhodnutí věřitelů o přiměřenosti nabízeného vyrovnání

³⁾ Voska, J. *Konkursní, vyrovnací a odpůrcí řády*. 1. svazek, Praha : Linhart & Pekárek, 1931, s. V–VI.

a ochrana před zneužitím vyrovnacího řízení. Novela se snažila omezit vysoký počet vyrovnacích řízení, a odnímala tuto možnost dlužníkům, kteří pro způsob svého hospodaření nezasluhovali výhod tohoto řízení. K tomu sloužila například obligatorní vyjevovací přísaaha dlužníka (§ 2 osnovy vyr. ř. obsaženého v zák. č. 64/1931 Sb. z. a n.), nebo povinnost součinnosti dlužníka při zkoumání přihlášených pohledávek pod sankcí zastavení vyrovnacího řízení (§ 44, 65 osnovy vyr. ř. obsaženého v zák. č. 64/1931 Sb. z. a n.). Aby bylo zajištěno splnění vyrovnání, prohlašuje § 63 osnovy vyr. ř. vyrovnání potvrzené soudem za exekuční titul.⁴⁾

Další vývoj českého úpadkového práva byl násilně přerušen dne 1. 1. 1951, kdy byl zákon z roku 1931 zrušen zákonem č. 142/1950 Sb. (novým občanským soudním řádem). Občanský soudní řád č. 142/1950 Sb. v § 570 až 605 zavedl institut tzv. exekuční likvidace jako exekučního prostředku, spočívajícího v prodeji veškerého majetku dlužníka. V občanském soudním řádu z roku 1963 v § 352 až 354 o likvidaci majetku byl i tento institut nahrazen a zůstal v podstatě jen jeho název, a to kvůli reciprocitě potřebné pro konkursy v zahraničí.

K opětovnému zavedení konkursního a vyrovnacího řízení (v podobě, v jaké je co do základních východisek známe i dnes) došlo v českých zemích až po více než čtyřiceti letech zákonem ze dne 11. 7. 1991, č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání.

Vývoj zákona č. 328/91 Sb., o konkursu a vyrovnání

Zákon č. 328/91 Sb., o konkursu a vyrovnání, nabyl účinnosti dne 1. 10. 1991. Ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání nahradila § 352 až 354 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, které před tímto datem představovaly jedinou právní úpravu úpadkového řízení v českém, resp. československém právním řádu. Je pochopitelné, že s ohledem na tehdejší ekonomickou a politickou situaci nebyla tato ustanovení prakticky využívána. O znovuzrození českého úpadkového práva můžeme proto hovořit teprve ode dne 1. 10. 1991.

Původní text zákona o konkursu a vyrovnání nezapře, že jeho inspiračním zdrojem byla úprava úpadkového práva obsažená v zákoně č. 64/1931 Sb. Ten byl sice na svou dobu vskutku moderním právním předpisem, leč se zřetelem ke změnám, k nimž došlo za uplynulá desetiletí v hospodářské oblasti, lze zákon koncipovaný na jeho základě na počátku devadesátých let 20. století hodnotit jako myšlenkově zastaralý a co do možnosti rychlého a účinného projednání konkursů s velkým počtem věřitelů málo vyhovující praxi.⁵⁾

Zákon o konkursu a vyrovnání, snad i v důsledku již zmíněné přetržky ve vývoji českého úpadkového práva trvající přes 40 let, prodělal od své účinnosti až do účinnosti insolvenčního zákona celkem 29 změn formou přímých či nepřímých novelizací včetně změn provedených prostřednictvím nálezů Ústavního soudu České republiky, z nichž některé byly zásadní, některé lze charakterizovat jako úpravy kosmetického charakteru.

⁴⁾ Krémář, Z. *Zákon o konkursu a vyrovnání ve znění zákona č. 105/2000 Sb. s poznámkami a judikaturou*, Praha : IFEC s. r. o., 2000, s. I.

⁵⁾ Zelenka, J., Maršíková, J. *Zákon o konkursu a vyrovnání a předpisy související. Komentář. 2. podstatně přepracované a doplněné vydání podle stavu k 1. 2. 2002*, Praha : Linde Praha, a. s., 2002, s. 3.

Zákon o konkursu a vyrovnání a právní úprava úpadkového práva v podobě insolvenčního zákona vykazují některé rozdílnosti. Zákon o konkursu a vyrovnání umožňoval řešit pouze nastalý úpadek, naproti tomu právní úprava insolvenčního zákona umožňuje řešit také úpadek hrozící. Insolvenční zákon nabízí zvláštní způsob řešení úpadku a hrozícího úpadku pro nepodnikatelské subjekty – oddlužení; úpadek nebo hrozící úpadek podnikatelských subjektů lze sanovat v rámci reorganizace. Předchozí právní úprava nabízela řešení úpadku především likvidační formou v podobě konkursu. Alternativou konkursu bylo v zákoně o konkursu a vyrovnání a nucené vyrovnání; oba způsoby představovaly sanační způsoby řešení úpadku úpadce; neurčitost a nepřesnost právní úpravy vyrovnání a nuceného vyrovnání způsobilo jejich zcela minimální využívání.

Z hlediska věřitelů je největším rozdílem mezi oběma právními úpravami v rozsahu práv svěřených věřitelům. V rámci úpadkového řízení probíhajícího podle insolvenčního zákona mohou věřitelé svými hlasy ovlivnit osobu insolvenčního správce (§ 29), rozsah hlasovacích práv jiných věřitelů s popřeny, spornými nebo podmíněnými pohledávkami (§ 51), složení voleného věřitelského orgánu (§ 57), způsob řešení úpadku (§ 149), osobu soudního znalce pro ocenění majetkové podstaty (§ 153), plán plnění reorganizace (§ 345) nebo způsob řešení oddlužení (§ 405).

Ještě výraznější posun nastal v rozsahu práv věřitelů, jejichž pohledávka je zajištěna jedním ze způsobů, který předpokládá v § 2 písm. g) insolvenční zákon. Tito věřitelé mají přímý vliv na správu předmětu zajištění (§ 230 odst. 2) a na způsob jeho zpeněžení (§ 293).

V neposlední řadě je nové úpadkové řízení mnohem více transparentní. Je to důsledek zavedení elektronické formy soudního spisu vedeného nyní v rámci insolvenčního rejstříku přístupného prostřednictvím internetu.

Právní úpravu úpadkového práva v podobě insolvenčního zákona lze souhrnem charakterizovat jako více transparentní, otevřenou a také podrobnější než byla předchozí právní úprava.

Vývoj právní úpravy insolvenčního zákona

Koncepce právní úpravy úpadkového řízení se začala připravovat v roce 2002. Ministerstvo spravedlnosti ČR sestavilo asi dvacetičlennou komisi. Jednou z vůdčích osobností komise byl soudce Nejvyššího soudu ČR JUDr. Zdeněk Krčmář.⁶⁾

Obsáhlé teze k novému zákonu procházely dlouhou veřejnou diskusí. Politická situace, především předčasné volby, způsobily, že práce na paragrafovém znění byly odloženy. Ze závěrů zpracovaných první komisí, vycházely také další snahy o tvorbu zákonné úpravy. Podstatné myšlenky z tehdejších tezí tak našly uplatnění i v současné zákonné úpravě.

Impuls k dalším rozsáhlým diskusím vyvolaly souběžné snahy tehdejšího ministra spravedlnosti JUDr. Pavla Němce a místopředsedy vlády pro ekonomiku Martina Jáhna vytvořit novou komplexní právní úpravu. Oba návrhy se lišily např. v řešení postavení oddělených věřitelů, pojetí reorganizace a v názoru na využití institutu vyrovnání.

⁶⁾ JUDr. Zdeněk Krčmář se k historii vzniku návrhu insolvenčního zákona vyjádřil v rozhovoru publikovaném v *Konkursních novinách*, č. 3/2006, s. 1.

Diskuse nad oběma návrhy vedly k přijetí kompromisu v podobě vládního návrhu insolvenčního zákona, který byl předložen zákonodárnému sboru.

Insolvenční zákon byl schválen s účinností od 1. 1. 2007 pod názvem zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Velmi záhy však došlo k jeho novelizacím, a to ještě před nabytím jeho účinnosti.

Novely insolvenčního zákona do nabytí účinnosti

K první novelizaci insolvenčního zákona došlo zákonem č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, který znovelizoval § 21 odst. 2. Podmínkou pro výkon funkce insolvenčního správce se stalo dosažení vysokoškolského vzdělání právnického nebo ekonomického směru. V původním znění tohoto ustanovení bylo podmínkou pouze vysokoškolské vzdělání bez specifikace jeho zaměření.

Zákon č. 108/2007 Sb. odsunul účinnost insolvenčního zákona z původního termínu 1. 7. 2007 na 1. 1. 2008. Důvodem pro tento krok byla nedostatečná připravenost systému insolvenčního rejstříku, který tvoří základ pro elektronickou formu soudních spisů. Bez funkčního systému insolvenčního rejstříku si nelze představit řádný průběh insolvenčních řízení.

Před nabytím účinnosti insolvenčního zákona jeho největší změny přinesl zákon č. 296/2007 Sb. (tzv. doprovodný zákon). Z novelizací provedených tímto zákonem lze zvýšit zejména změny ustanovení:

- § 97 odst. 2 – po novelizaci zní: „Insolvenční návrh musí být opatřen úředně ověřeným podpisem osoby, která jej podala, nebo jejím uznávaným⁷⁾ elektronickým podpisem; jinak se k němu nepřihlíží.“ Zpřísnění formálních náležitostí návrhu na zahájení insolvenčního řízení bylo motivováno snahou omezit možnost zneužití návrhu na zahájení insolvenčního řízení k ekonomické šikaně. Návrh podaný e-mailem s neověřeným podpisem, který by vyvolal účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, by mohl být podán kýmkoli a prakticky anonymně. V případě neoprávněného (šikanozního) návrhu na zahájení insolvenčního řízení by neměl dlužník reálnou možnost vůči autorovi insolvenčního návrhu dosáhnout náhrady škody, která mu vznikla neoprávněně vedeným insolvenčním řízením,
- § 316 odst. 4 – došlo k přeformulování definice podmínek pro povolení reorganizace. Původní, nejednoznačná definice ekonomických a personálních předpokladů pro povolení reorganizace byla po novelizaci upřesněna tak, aby obě podmínky uvedené v § 316 odst. 4 musely být splněny kumulativně,
- § 432 – přechodná ustanovení byla doplněna o tři odstavce, které upravovaly pro rok 2008 postupy vztahující se k insolvenčnímu rejstříku, který v prvním roce účinnosti insolvenčního zákona neplnil všechny funkce předpokládané zákonem (běh lhůty pro vydání vyhlášky o zahájení řízení, zveřejnění celých spisů insolvenčních soudů a údaj o charakteru nezveřejněné informace ze spisu insolvenčního soudu).

⁷⁾ Do 30. 6. 2012 „zaručeným“ elektronickým podpisem (novela insolvenčního zákona č. 167/2012 Sb.).

Zásadní novely insolvenčního zákona po nabytí účinnosti

Poté, co insolvenční zákon nabyl účinnosti, prošel řadou dalších novelizací, z nichž je třeba zmínit zejména dvě, které jsou zásadního charakteru. Jednou z nich je novela připravená vládní skupinou NERV (Nezávislá ekonomická rada vlády) publikovaná ve Sbírce zákonů pod č. 217/2009 Sb. (s účinností od 20. 7. 2009), druhou je tzv. nálezová novela, publikovaná pod č. 69/2011 Sb. s účinností od 31. 3. 2011, která má původ v rozhodnutí Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 14/10 ze dne 1. 7. 2010 (publikován pod č. 241/2010 Sb.).

Novela provedená zákonem č. 217/2009 Sb. měla za úkol především připravit úpravu úpadkového práva na hospodářskou krizi, která byla v roce 2009 na svém počátku. Na přechodnou dobu (do 31. 12. 2011) byla zrušena povinnost podnikatelských subjektů podat na sebe insolvenční návrh v případě předlužení, byla dále omezena možnost zápočtů směrem k dlužníkovi. V reorganizaci jako sanačním způsobu řešení úpadku podnikatelských subjektů bylo posíleno postavení věřitelů, kteří získali možnost odebrat dlužníkovi jeho přednostní právo sestavit reorganizační plán, v případě předpřipravené reorganizace výrazně ovlivnit výběr osoby insolvenčního správce. Současně se pro dlužníka zjednodušil přístup k předpřipravené reorganizaci (§ 148 odst. 2). Také v případě oddlužení, sanačního způsobu řešení úpadku nepodnikatelských subjektů, byly přijaty změny mající za úkol ještě více zpřístupnit oddlužení veřejnosti. Dlužník nově získal možnost požádat o snížení splátek při splátkovém kalendáři (§ 398 odst. 4). Realizace oddlužení ve formě splátkového kalendáře byla zcela svěřena insolvenčnímu správci, což dlužníkům výrazně odlehčilo (§ 406 odst. 3). Účinky popěrného úkonu dlužníka byly rozšířeny také na oddlužení řešené prodejem majetku (§ 410). Zajištění věřitelé dostali možnost sami rozhodnout, zda v případě řešení úpadku dlužníka oddlužením bude jejich zjištěná zajištěná pohledávka uspokojena nebo zda se jí proces oddlužení vůbec nedotkne.

Stěžejní změnou zakotvenou tzv. nálezovou novelou (zák. č. 69/2011 Sb.) bylo přiznání práva věřitele na popření pohledávky jiného věřitele. Popěrný úkon věřitele nemá podle novely vliv na rozsah hlasovacích práv popěrného věřitele a nemá dále účinky v případě řešení úpadku dlužníka reorganizací. Přesto jde o výrazný zásah do celkové koncepce insolvenčního zákona. V této souvislosti byla upravena otázka pasivní legiti-mace pro incidenční spory v případě popěrného úkonu dlužníka při řešení úpadku dlužníka reorganizací nebo oddlužením. Neméně důležitá byla v této novele úprava odpovědnosti věřitele za úspěšně popřenou pohledávku. Sankce za úspěšně popřenou pohledávku je nyní řešena v rámci incidenční žaloby, kterou může podat insolvenční správce (§ 178 a 179). Výše případné sankce uložené věřiteli je otázkou rozhodovací činnosti insolvenčního soudu, případně odvolacího soudu.

Zákonem č. 334/2012 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 11. 2012, byla do textu insolvenčního zákona včleněna ustanovení, jež mají především ztížit zneužívání insolvenčního řízení v konkurenčním boji mezi podnikatelskými subjekty. Nakolik se zaváděné instituty, především pak možnost omezení některých účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení (§ 82 a 109) a odmítnutí insolvenčního návrhu pro zjevnou bezdůvodnost (§ 128a), osvědčí, prokáže teprve praxe.

V judikatuře zveřejněné v tomto vydání je užitá také judikatura, která se vztahuje k právní úpravě úpadkového práva podle zákona o konkursu a vyrovnání. Autoři zařadili

do textu ta rozhodnutí, která lze podle jejich obsahu použít pro výklad ustanovení insolvenčního zákona; konečně obdobný postup používají při výkladu insolvenčního zákona také soudy vyšších stupňů.

V současné době expertní skupina Ministerstva spravedlnosti ČR připravuje další, tentokrát poměrně rozsáhlou novelizaci insolvenčního zákona. Připravovaná změna je dlouhodobě připravovanou reakcí na první zkušenosti s aplikací insolvenčního zákona v praxi a měla by nabýt účinnosti v roce 2014. S ohledem na rozsah plánované novelizace a její závažné dopady do oblasti insolvenčního práva je třeba tento termín považovat v této chvíli za předběžný. Legislativní práce budou muset zohlednit také změny v souvisejících právních předpisech a oblastech. Nový občanský zákoník, který nabude pravděpodobně účinnosti 1. ledna 2014, přinese do praxe nové právní pojmy, které bude třeba zpracovat do textu insolvenčního zákona.

V době konečných příprav tohoto komentáře do tisku byla ve Sbírce zákonů vyhlášena novela insolvenčního zákona č. 396/2012 Sb., účinná od 1. ledna 2013, kterou pro informaci uvádíme jako přílohu 5 na straně 1235 a násl. této publikace. S ohledem na praktické využití této publikace byla do vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, zapracována novela č. 488/2012 Sb.

Doufáme, že tento komentář bude dobře sloužit potřebám čtenářů. Z tohoto důvodu také přivítáme případné připomínky a náměty pro další vydání.

Autoři a vydavatel

ZÁKON O ÚPADKU A ZPŮSOBECH JEHO ŘEŠENÍ (insolvenční zákon)

zákon č. 182/2006 Sb., ze dne 30. března 2006^{*)}

ve znění:

zák. č. 312/2006 Sb., zák. č. 108/2007 Sb., zák. č. 296/2007 Sb., zák. č. 362/2007 Sb.,
zák. č. 301/2008 Sb., zák. č. 458/2008 Sb., zák. č. 7/2009 Sb., nálezu Ústavního soudu
č. 163/2009 Sb., zák. č. 217/2009 Sb., zák. č. 227/2009 Sb., zák. č. 285/2009 Sb.,
nálezu Ústavního soudu č. 241/2010 Sb., nálezu Ústavního soudu č. 260/2010 Sb.,
zák. č. 409/2010 Sb., zák. č. 69/2011 Sb., zák. č. 73/2011 Sb., zák. č. 139/2011 Sb.,
zák. č. 188/2011 Sb., zák. č. 466/2011 Sb., zák. č. 167/2012 Sb. a zák. č. 334/2012 Sb.

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ OBECNÁ ČÁST

HLAVA I

Základní ustanovení

§ 1

Předmět úpravy

Tento zákon upravuje

- a) řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů,
- b) oddlužení dlužníka.

K písm. a)

1. Právní úprava insolvenčního zákona se zaměřuje na řešení majetkových poměrů dlužníka v celé jejich šíři. Řešením úpadku a hrozícího úpadku dlužníka je dotčena celá

^{*)} V textu zákona nejsou zapracovány změny provedené zákonem č. 458/2011 Sb., které nabývají účinnosti 1. ledna 2015 – pozn. red.

majetková oblast dlužníka a za podmínek stanovených tímto zákonem částečně i majetek ve vlastnictví třetích osob. Po rozhodnutí o úpadku či hrozícím úpadku dlužníka (§ 3) je dalším cílem insolvenčního řízení rozhodnout o způsobu jeho řešení (§ 4) tak, aby došlo k optimálnímu řešení majetkových vztahů dlužníka k jeho věřitelům.

2. Cílem insolvenčního řízení je podle právní úpravy co nejvyšší poměrné uspokojení věřitelů. Pokud právní úprava užívá pojem „poměrné uspokojení“, pak je třeba tento pojem vykládat jako **rovné**, nikoli jako částečné. Takový princip vyjadřuje také § 5 písm. b) v rámci zásad insolvenčního řízení. Možnost úplného uspokojení pohledávky insolvenčního věřitele platí bez ohledu na způsob řešení úpadku dlužníka pro zajištěné věřitele [§ 2 písm. g)], při sanačních způsobech řešení úpadku dlužníka (reorganizace a oddlužení) na věřitele zajištěné i nezajištěné. Princip „**zásadně poměrného uspokojení**“ může být narušen ve prospěch věřitelů (§ 337 odst. 3) nebo v jejich neprospěch [§ 392 odst. 1 písm. c)]. Vždy se to však může dít pouze se souhlasem dotčeného věřitele nebo věřitelů a insolvenčního soudu. Věřitelé, kteří mají v insolvenčním řízení stejné postavení, musí být uspokojeni v rámci zvoleného způsobu řešení úpadku stejnou měrou, tedy procentuálně stejně. Toto pravidlo, uvozené v textu slovem „zásadně“, je beze zbytku respektováno při řešení úpadku dlužníka konkursem.

3. Přes důraz na prioritní práva věřitelů v rámci insolvenčního řízení není možno opomenout, že při řešení majetkových poměrů dlužníka je nutno respektovat také práva dlužníka. Právem dlužníka je požadovat, aby při jeho poctivém jednání před a v průběhu insolvenčního řízení byla respektována a chráněna i jeho práva, a to tak, že dojde prostřednictvím insolvenčního řízení k vypořádání jeho závazků vůči věřitelům v maximálně možném rozsahu za podmínek stanovených insolvenčním zákonem tak, aby dlužníková další zatížení jeho vlastními závazky byla pokud možno co nejmenší.

4. Současná právní úprava úpadkového práva řeší **majetkové poměry dlužníků, kteří nejsou z její účinnosti vyjmuti** (viz § 6). O okruhu subjektů vyloučených z účinnosti právní úpravy se v poslední době, v souvislosti s dopady globální ekonomické krize, diskutuje, především pokud jde o obce; za určitých podmínek a po vyčerpání jiných možností by mohlo být úpadkové řešení použito také pro tento druh územních samosprávných jednotek.

5. Právní úprava počítá s řešením:

- a) úpadku již **existujícího** (§ 3 odst. 1, 2 a 3) nebo
- b) úpadku **hrozícího** (§ 3 odst. 4).

Tímto se současná právní úprava úpadkového práva liší od předchozí právní úpravy, kterou představovala na úrovni zákona ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání a na úrovni podzákoných právních norem vyhláška č. 476/1991 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání. Možnost využít úpadkové řízení k řešení teprve hrozícího úpadku může iniciovat pouze dlužník (§ 97 odst. 3 část věty za středníkem).

6. Řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka se dotkne:

- a) **celého majetku ve vlastnictví dlužníka**; výjimku tvoří majetek nepostižitelný úpadkovým řízením obecně (§ 207 a 208) a majetek vyloučený při řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka oddlužením prodejem majetku (§ 406 odst. 2 a 408 odst. 1),

na tomto závěru nic nemění ani skutečnost, že v mnoha případech je to právě dlužník, který má v průběhu insolvenčního řízení dispoziční oprávnění k majetku zařazenému do soupisu majetkové podstaty [§ 2 písm. e) a § 229 odst. 3],

b) **majetku ve vlastnictví osob odlišných od dlužníka**; v takovém případě má jít o výjimku, která může nastat pouze za podmínek předpokládaných právní úpravou především v § 111 a § 231 a násl.

7. Současná i předchozí právní úprava úpadkového řízení se shodují v podpůrném využívání obecné procesní normy civilního práva, občanského soudního řádu (§ 66a odst. 1 zák. o konkursu a vyrovnání a § 7 insolvenčního zákona). Současná právní úprava zašla dál, pokud jde o incidenční spory, a také v jejich případě má ambice užívat ustanovení občanského soudního řádu pouze přiměřeně. Má-li být incidenční spor [§ 2 písm. d) a § 159 odst. 1] nedílnou součástí insolvenčního řízení, je taková právní úprava pochopitelná. Spojení incidenčního sporu se samotným insolvenčním řízením se však odráží především ve skutečnosti, že insolvenční i incidenční řízení probíhá, až na výjimky umožněné § 160, u stejného soudního oddělení insolvenčního soudu prvého stupně, jinak jde o dvě prakticky nezávislá soudní řízení.

8. Právní úprava počítá se čtyřmi způsoby řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka (§ 4 odst. 1):

a) **konkurs** (§ 244 až 315) – likvidační forma, která může být využita pro všechny typy dlužníků; primárně může být použita pouze pro řešení existujícího úpadku,

b) **reorganizace** (§ 316 až 364) – sanační způsob řešení úpadku, kterým lze řešit i hrozící úpadek (§ 318 odst. 1 věta první), určený pro podnikatelské subjekty, především pro podnikatelské subjekty většího rozsahu (§ 316 odst. 4),

c) **řešení úpadku finančních institucí** (§ 367 až 388) – tento okruh subjektů [§ 2 písm. k)] má pro řešení svého úpadku individuální pravidla:

- finanční instituci byla odejmuta licence opravňující ji k její činnosti,
- úpadek je řešen pouze konkursem,
- pohledávky věřitelů nepřihlašují věřitelé, ale zjišťuje je insolvenční správce,
- pro hypoteční zástavní listy se zřizuje samostatná majetková podstata,

d) **oddlužení** (§ 389 až 418) – sanační způsob řešení úpadku, který je určen pro nepodnikatelské subjekty, především pro fyzické osoby; oddlužením lze řešit také hrozící úpadek. Zatímco návrh na povolení reorganizace může podat také věřitel dlužníka, návrh na povolení oddlužení může podat pouze dlužník. Způsoby řešení reorganizace jsou prakticky neomezeny a lze je také kombinovat (§ 341); oddlužení lze řešit pouze splátkovým kalendářem nebo prodejem majetku (§ 406).

9. Mezi způsoby řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka bývá zahrnováno také **moratorium** (§ 115 až 127). Institut moratoria má napomoci dlužníkovi vyřešit jeho úpadek nebo hrozící úpadek vlastními silami, kdy dlužník nebude vystaven rozhodnutí insolvenčního soudu konstatujícímu jeho úpadek nebo hrozící úpadek. Ustanovení § 4 odst. 1 však moratorium mezi způsoby řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka neuvádí. Není tedy namístě moratorium považovat za způsob řešení úpadku nebo hrozícího úpadku. Přesnější je moratorium vymezit jako **způsob prevence** úpadku nebo hrozícího úpadku. O úpadku nebo hrozícím úpadku dlužníka lze hovořit teprve poté, kdy insolvenční soud jejich existenci deklaruje ve svém meritorním rozhodnutí. Pro tento zá-

věr svědčí také fakt, že moratoria může dlužník dosáhnout také dříve, než je zahájeno samotné insolvenční řízení (§ 125 a 126).

10. Právní úprava apeluje také na maximální možnou míru uspokojení dlužnickových věřitelů. Tento princip má reflexi také v zásadách insolvenčního řízení [§ 5 písm. a)]. Maximální možné uspokojení je faktorem, který insolvenční soud hodnotí při potvrzení řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka jedním ze sanačních způsobů, tj. reorganizací [§ 348 odst. 1 písm. d)] nebo oddlužením (§ 415).

11. Pojem „dlužníkovi věřitelé“ je třeba vykládat v intencích další části právní úpravy, a to její obecné části i právní úpravy jednotlivých způsobů řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka. Za „věřitele dlužníka“ lze považovat pouze věřitele:

- a) pohledávek za podstatou (§ 168) nebo pohledávek na roveň jim postavených (§ 169),
- b) pohledávek řádně a včas přihlášených a zjištěných postupem předpokládaným právní úpravou (§ 201 s výjimkou danou § 183 odst. 3),
- c) pohledávek, které jsou považovány za řádně a včas přihlášené (§ 203 odst. 2, § 237 odst. 4, § 275 a 373).

K písm. b)

12. Text právní úpravy nesystematicky vyčlenil pojem „oddlužení“ do samostatného odkazu. Insolvenční soudy vyšších stupňů již v rámci své rozhodovací praxe konstatovaly, že z dalších ustanovení insolvenčního zákona je však zřejmé, že pouze v důsledku legislativního lapsu došlo zdánlivě k vymezení oddlužení jakožto zvláštního předmětu úpravy zákona, přestože například již v § 4 je oddlužení definováno jako jeden ze způsobů řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka. Správnost tohoto výkladu navíc potvrzuje znění § 389 odst. 1 a § 390 odst. 1 ve vztahu k § 136 odst. 1, podle nichž může dlužník, který není podnikatelem, navrhnout insolvenčnímu soudu, aby jeho úpadek nebo jeho hrozící úpadek řešil oddlužením, přičemž návrh na povolení oddlužení musí podat spolu s insolvenčním návrhem, a insolvenční soud vydá rozhodnutí úpadku pouze tehdy, je-li osvědčením nebo dokazováním zjištěno, že dlužník je v úpadku nebo že mu úpadek hrozí.

13. Při řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka není respektována priorita maximálního uspokojení věřitelů. Důraz je kladen zejména na opětovné zapojení fyzické osoby do ekonomicko-právního života. Institut oddlužení je založen na úvaze, že dlouhodobé, resp. ve svém důsledku trvalé vyřazení fyzické osoby z běžných ekonomicko-sociálních vazeb v důsledku jejích dluhů (ztráta zájmu pracovat v důsledku permanentního zatížení exekucí) není žádoucí ani pro stát, ani pro věřitele dlužníka.

Judikatura:

Jak vyplývá z § 1 insolvenčního zákona, insolvenční zákon sleduje řešením úpadku a hrozícího úpadku dlužníka uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužnickovým úpadkem s cílem dosáhnout co nejvyššího a zásadně poměrného uspokojení dlužnickových věřitelů. Z této výchozí koncepce zákona se podává, že insolvenční řízení může mít smysl jedině za předpokladu, že v majetkové podstatě existuje majetek, z něhož by mohly být – v závislosti na způsobu řešení úpadku dlužníka – alespoň částečně uspokojeny pohledávky věřitelů. Není-li tu takového majetku, nemá insolvenční řízení smyslu. Jedinou výjimkou – byť nesystémovou – z této koncepce je již citovaný § 144 insolvenčního zákona, který připoští, aby právní prostředí insolvenčního zákona bylo „využito“ k zamítnutí návrhu pro nedostatek

majetku, třebaže v takovém řízení k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem dojít zjevně nemůže. (VS Praha 1 VSPH 387/2009-A-16 ve věci KSPL 54 INS 2034/2009)

Účelem insolvenčního řízení (§ 1 insolvenčního zákona) je řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka některým ze zákonem stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových poměrů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů. Účelem insolvenčního řízení však není, aby v něm bylo prováděno dokazování za účelem zjištění existence pohledávek proti dlužníkovi. Tyto závěry týkající se spornosti pohledávek navrhuje věřitelů přijal i Nejvyšší soud ČR v bodě VIII. Stanoviska publikovaného ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod číslem 52/1998 a v rozhodnutí publikovaném v této sbírce pod č. R 64/2006. Přestože se tato rozhodnutí týkají řešení sporných pohledávek v konkursním řízení, jejich závěry v tomto směru jsou plně aplikovatelné i pro řízení insolvenční. (VS Olomouc 1 VSOL 177/2008-A-27 ve věci KSOS 8 INS 3501/2008)

Související ustanovení:

§ 2 – vymezení některých základních pojmů, § 3 – úpadek, § 4 – způsob řešení úpadku, § 5 – zásady insolvenčního řízení, § 6 – výjimky z působnosti zákona, § 97 – zahájení insolvenčního řízení, § 111 – omezení dlužníka při nakládání s majetkem, § 125 – moratorium před zahájením insolvenčního řízení, § 126 – postup při moratoriu před zahájením insolvenčního řízení, § 136 – náležitosti rozhodnutí o úpadku, § 159 – druhy incidenčních sporů, § 160 – rozhodování v incidenčních sporech, § 168 – pohledávky za majetkovou podstatou, § 169 – pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, § 203 – úhrada zapodstatových a jim na roveň postavených pohledávek, § 229 – dispoziční oprávnění k majetkové podstatě, § 231 – neplatnost právních úkonů, § 237 – povinnost vydat dlužníkovi plnění z neúčinných právních úkonů, § 244 – konkurs jako řešení úpadku, § 275 – přihlášení pohledávky manžela dlužníka, § 316 – definice a přípustnost reorganizace, § 318 – dlužníkův návrh na reorganizaci, § 337 – skupiny věřitelů v reorganizaci, § 341 – opatření k reorganizaci, § 348 – schválení reorganizačního plánu soudem, § 367 – rozsah úpravy, § 373 – zjištění pohledávek a závazků z účetnictví dlužníka, § 389 – legitimace k návrhu na oddlužení, § 390 – podání návrhu na oddlužení, § 392 – přílohy návrhu na oddlužení, § 406 – rozhodnutí o schválení oddlužení, § 408 – dispoziční oprávnění k majetku při oddlužení, § 415 – nižší plnění při oddlužení

Související předpisy:

§ 66a zák. č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání

§ 2

Vymezení některých základních pojmů

Pro účely tohoto zákona se rozumí

- a) insolvenčním řízením soudní řízení, jehož předmětem je dlužníkův úpadek nebo hrozící úpadek a způsob jeho řešení,**
- b) insolvenčním soudem soud, před nímž probíhá insolvenční řízení,**
- c) insolvenčním návrhem u insolvenčního soudu podaný návrh na zahájení insolvenčního řízení,**
- d) incidenčním sporem spory vyvolané insolvenčním řízením, o kterých tak stanoví tento zákon, projednávané v rámci insolvenčního řízení,**
- e) majetkovou podstatou majetek určený k uspokojení dlužníkových věřitelů,**
- f) osobou s dispozičními oprávněními osoba, které v průběhu insolvenčního řízení přísluší právo nakládat s majetkovou podstatou ohledně všech oprávnění, ze kterých se skládá,**

- g) **zajištěným věřitelem věřitel, jehož pohledávka je zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty, a to zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zajišťovacím převodem práva nebo postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční právní úpravy,**
- h) **příhláškou pohledávky procesní úkon, kterým věřitel uplatňuje uspokojení svých práv v insolvenčním řízení,**
- i) **insolvenčním rejstříkem informační systém, který obsahuje údaje podle tohoto zákona,**
- j) **společným zájmem věřitelů zájem nadřazený jejich jednotlivým zájmům, je-li jeho cílem, aby zvolený způsob řešení úpadku byl pro ně spravedlivý a výnosnější než ostatní způsoby řešení úpadku; tím není dotčeno zákonem zaručené zvláštní postavení některých věřitelů,**
- k) **finanční institucí banka, spořitelní a úvěrní družstvo, pojišťovna a zajišťovna, a za dále stanovených podmínek tohoto zákona i některé další osoby.**

K § 2

1. Ustanovení § 2 vymezuje základní **pojmy používané v dalším textu právní úpravy**. Bez znalosti obsahu jednotlivých pojmů nelze dostatečně přesně vyložit správný smysl právní úpravy úpadkového řízení.

K písm. a)

2. Insolvenční řízení je **zvláštním druhem civilního soudního řízení**. Základní procesní norma, občanský soudní řád, je v insolvenčním řízení užívána podpůrně jako *lex generalis* (§ 7). V případě, že insolvenční zákon neřeší některou z otázek vlastními ustanoveními, nastupuje právní úprava v o. s. ř. Mínilnou součástí insolvenčního řízení jsou rovněž incidenční spory ve smyslu § 159 odst. 1.

K písm. b)

3. Insolvenčním soudem je soud, před nímž probíhá insolvenční řízení a související incidenční spory. Tímto soudem je ve smyslu § 9 odst. 4 o. s. ř. vždy místně příslušný krajský soud, případně Městský soud v Praze. Pokud je v textu insolvenčního zákona uveden výraz „soud“ bez přídavného jména „insolvenční“ je pro konkrétní případ obecným soudem věcně a místně příslušný soud dle § 9, § 9a a § 84 a násl. o. s. ř. Jako příklad rozdílu mezi pojmy „insolvenční soud“ a „soud“ lze uvést § 307 odst. 3 a 4.

K písm. c)

4. Důsledkem insolvenčního návrhu je především postup dle § 97 a 101, tj. vydání vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení. Okamžikem, tj. hodinou a minutou zveřejnění tohoto rozhodnutí v insolvenčním rejstříku nastávají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, které jsou popsány především v § 109 až 111.

K písm. d)

5. Pojem **incidenční spor** uvedený v § 2 písm. d) zahrnuje široké spektrum soudních sporů. Jde o soudní spory vyvolané insolvenčním řízením, jejich výčet je uveden v § 159

odst. 1. V prvním stupni projednává incidenční spory insolvenční soud; výjimky z tohoto postupu jsou možné pouze za podmínek daných v § 160.

K písm. e)

6. **Majetková podstata** zahrnuje téměř veškerá aktiva dlužníka, peněžní prostředky získané jejich zpeněžením jsou určeny k uspokojení věřitelů. Definice majetkové podstaty je obsažena v § 205 a násl. a týká se všech způsobů řešení úpadku. Největší výjimka z definice majetkové podstaty je dána pro řešení úpadku dlužníka oddlužením prodejem majetkové podstaty (§ 406 odst. 2 a 408 odst. 1).

K písm. f)

7. S termínem majetková podstata úzce souvisí pojem **osoba s dispozičním oprávněním**. Osobou s dispozičním oprávněním je ten, kdo má v průběhu insolvenčního řízení právo nakládat s majetkovou podstatou (§ 228). Vymezení osob s dispozičním oprávněním je uvedeno v § 229 odst. 3. Určení osoby s dispozičním oprávněním je vázáno na způsob řešení úpadku dlužníka (§ 4 odst. 1). Ve většině případů je osobou s dispozičním oprávněním samotný dlužník. Dispoziční oprávnění ve fázi mezi rozhodnutím o úpadku a rozhodnutím o způsobu řešení úpadku (§ 148 a násl.) neřešená právní úpravou upravuje stanovisko Expertní skupiny pro insolvenční právo zřízené při Ministerstvu spravedlnosti ČR (viz též www.insolvenčni-pravo.cz).

K písm. g)

8. Věřitelé, jejichž pohledávka za dlužníkem je zajištěna některým z institutů uvedených v tomto ustanovení, nebo věřitelé přihlašující pohledávku dle § 166 věty druhé mají v insolvenčním řízení specifické postavení. Toto specifikum se projevuje ve správě majetku sloužícího k zajištění (§ 230 odst. 2), ve způsobu uspokojování zajištěných pohledávek (§ 298), v jejich postavení při reorganizaci [§ 337 odst. 2 písm. a)] nebo při oddlužení (§ 409 odst. 3).

K písm. h)

9. Přihláška pohledávky je procesním úkonem, kterým věřitel uplatňuje v insolvenčním řízení svá práva, tedy pohledávku. Při podání přihlášky věřitelé postupují dle § 173. Pohledávky vymezené v § 168 a 169 se v insolvenčním řízení uplatňují odlišně – pořadem práva (§ 203). Účastenství v insolvenčním řízení může vzniknout také jiným způsobem, bez uplatnění pohledávky přihláškou, v propadné lhůtě určené v rozhodnutí o úpadku (§ 136 odst. 3). Pohledávku lze uplatnit mimo určenou lhůtu (§ 183 odst. 3), je považována za přihlášenou bez úkonu dlužníka (§ 203 odst. 2, § 237 odst. 4, § 275). V případě finančních institucí je uplatnění pohledávek věřitelů dlužníka koncipováno zcela odlišně (§ 373).

K písm. i)

10. Insolvenční rejstřík je zřejmě nejvýznamnější praktický výsledek elektronizace české justice. Systém insolvenčního rejstříku plní v insolvenčním řízení tři základní funkce:

a) **vedení elektronického soudního spisu** – soudní spis v elektronické podobě přístupný prostřednictvím webové aplikace je prakticky totožný se spisem v tištěné podobě, který však navíc obsahuje především přílohy k přihláškám pohledávek,

- b) **vedení seznamu insolvenčních správců** – systému insolvenčního rejstříku je právní úpravou svěřeno vedení oficiální verze seznamu insolvenčních správců (§ 16 a násl. zák. č. 312/2006 Sb.). Seznam spravuje Ministerstvo spravedlnosti ČR (§ 419 odst. 1),
- c) **doručování soudních písemností** – soudní písemnosti se v insolvenčním řízení doručují především prostřednictvím systému insolvenčního rejstříku při současném zveřejnění na úřední desce insolvenčního soudu (§ 74 odst. 1), pouze v některých případech insolvenční soud využívá doručování užívané v jiných civilních řízeních (§ 75 a § 45 a násl. o. s. ř.).

K písm. j)

11. Insolvenční řízení je svou povahou **kollektivní řízení řešící v jednom procesu zájmy všech věřitelů jednoho dlužníka**. Ochrana společného zájmu věřitelů je nadřazena individuálním zájmům jednotlivých věřitelů. To platí především pro věřitele, kteří jsou schůzí věřitelů zvoleni jako členové nebo náhradníci voleného věřitelského orgánu (§ 58 odst. 1).

K písm. k)

12. Specifický předmět činnosti některých druhů podnikatelských subjektů založený na nakládání s peněžními prostředky a peněžními deriváty vyžaduje také rozdílný přístup k řešení úpadkové situace těchto subjektů. Specifickou právní úpravu úpadku finančních institucí měla již předchozí právní úprava českého úpadkového práva (§ 66d až 66y zák. o konkursu a vyrovnání). Aktuální právní úprava pro tento druh institucí je také zvláštní (§ 367 až 388). Specifika řešení úpadkové situace finančních institucí lze shrnout takto:

- před zahájením insolvenčního řízení musí být dlužník zbaven licence ke své činnosti [§ 6 odst. 2 písm. a)],
- úpadek se řeší vždy konkursem,
- pohledávky věřitelů zjišťuje insolvenční správce podle účetnictví dlužníka,
- v insolvenčním řízení se vede zvláštní hypoteční podstata, která kryje hypoteční zástavní listy.

Judikatura:

Insolvenčním soudem ve smyslu § 2 písm. b) insolvenčního zákona je krajský soud, před nímž probíhá insolvenční řízení vedené na majetek konkrétního dlužníka. Přihláška pohledávky podaná u jiného krajského soudu je ve smyslu § 173 odst. 4 věty druhé insolvenčního zákona přihláškou podanou u jiného než insolvenčního soudu. Přihlásí-li věřitel pohledávku vůči dlužníku u jiného než insolvenčního soudu, je pohledávka přihlášena včas do insolvenčního řízení pouze tehdy, jestliže jiný než insolvenční soud odevzdá přihlášku nejpozději posledního dne lhůty určené k přihlášení pohledávek v rozhodnutí o úpadku orgánu, který má povinnost ji doručit insolvenčnímu soudu. (**NS 29 NSČR 3/2012**)

Související ustanovení:

§ 5 – zásady insolvenčního řízení, § 58 – práva a povinnosti věřitelského výboru, § 75 – zvláštní způsob doručení, § 103 – náležitosti insolvenčního návrhu, § 109 – účinky zahájeného insolvenčního řízení, § 110 – výzva k podání přihlášek, § 111 – omezení dlužníka při nakládání s majetkem, § 159 – druhy incidenčních sporů, § 160 – rozhodování v incidenčních sporech, § 166 – přihláška zajištěného věřitele, § 167 – rozsah uspokojení zajištěných věřitelů, § 183 – jiné uspokojení přihlášené pohledávky, § 205 – pojem a rozsah majetkové podstaty, § 228 – nakládání s majetkovou podstatou a její správa, § 229 – dispoziční oprávnění k majetkové podstatě, § 230 – správa majetkové podstaty a pokyny zajištěných

věřitelů, § 237 – povinnost vydat dlužníkovi plnění z neúčinných úkonů, § 275 – přihlášení pohledávky manžela dlužníka, § 298 – rozsah uspokojení zajištěných věřitelů, § 307 – postup při rozvrhu, § 337 – skupiny věřitelů v reorganizaci, § 373 – zjištění pohledávek a závazků z účetnictví dlužníka, § 406 – rozhodnutí o schválení oddlužení, § 408 – dispoziční oprávnění k majetku při oddlužení, § 419 – definice insolvenčního rejstříku

Související předpisy:

§ 66d až 66y zák. č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání

§ 3 Úpadek

(1) Dlužník je v úpadku, jestliže má

- a) více věřitelů a
- b) peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a
- c) tyto závazky není schopen plnit (dále jen „platební neschopnost“).

(2) Má se za to, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže

- a) zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo
- b) je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo
- c) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo
- d) nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1, kterou mu uložil insolvenční soud.

(3) Dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou – podnikatelem, je v úpadku i tehdy, je-li předlužen. O předlužení jde tehdy, má-li dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Při stanovení hodnoty dlužníkova majetku se přihlíží také k další správě jeho majetku, případně k dalšímu provozování jeho podniku, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník bude moci ve správě majetku nebo v provozu podniku pokračovat.

(4) O hrozící úpadek jde tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků.

K odst. 1

1. Závěr o úpadku dlužníka ve formě insolvence je možno učinit při současném splnění těchto podmínek:

- a) existence nejméně dvou věřitelů dlužníka (**mnohost věřitelů dlužníka**) – není-li splněna podmínka mnohosti věřitelů, je jediný věřitel povinen vymáhat svoji pohledávku vůči dlužníkovi mimo insolvenční řízení formou výkonu rozhodnutí (exekucí). Mnohost věřitelů však neimplikuje požadavek na podání insolvenčního návrhu na majetek dlužníka společně více osobami. K úspěšnému podání insolvenčního návrhu je oprávněn kterýkoliv věřitel dlužníka se splatnou pohledávkou vůči dlužníkovi. Věřitel po-

dávající návrh je povinen tvrdit a navrhnout doklady k osvědčení existence vlastní splatné pohledávky vůči dlužníkovi, označit soudu další známé věřitele dlužníka a uvést okolnosti svědčící o úpadku dlužníka. Charakter probíhajícího insolvenčního řízení následně umožňuje, aby v zahájeném řízení došlo ke zjištění dalších, věřitelem podávajícím návrh na zahájení insolvenčního řízení neoznačených věřitelů dlužníka. K takovému zjištění může dojít např. podáním přihlášky věřitelem (§ 173 odst. 1) nebo v rámci dokazování prováděného soudem dle § 86. Ke zjištěným věřitelům dlužníka se při posuzování mnohosti věřitelů vždy přihlíží, avšak s podmínkou, že k pohledávkám zjištěných věřitelů se mohl dlužník před vydáním meritorního rozhodnutí vyjádřit.

Mnohost věřitelů může být pro účely insolvenčního řízení dosažena rovněž rozdělením jediné pohledávky, nebo postoupením jedné z více pohledávek věřitele. V případě věřitelského návrhu lze za dalšího známého věřitele dlužníka pokládat jen takového, jenž nabyl jednu z pohledávek nebo její část od insolvenčního navrhovatele v době delší než 6 měsíců před podáním insolvenčního návrhu (§ 143 odst. 2).

- b) **existence závazků dlužníka více jak 30 dnů po splatnosti** – časová lhůta 30 dnů je provázána s ustanovením § 369a odst. 2 obch. zák., tedy na lhůtu 30 dnů, k níž se váže vznik práva na zaplacení úroků z prodlení. Požadavek lhůty 30 dnů po termínu splatnosti je však u pohledávky nutno vykládat v kontextu § 3 odst. 1 písm. c).
- c) **neschopnost dlužníka svoje závazky plnit** – důkazní břemeno ke skutkovému tvrzení o neschopnosti dlužníka plnit je na věřiteli. S ohledem na § 86 je však na základě skutkových tvrzení a zjištění z provedených důkazů i na insolvenčním soudu, aby v případě potřeby provedl i důkazy nenavržené účastníky insolvenčního řízení za účelem ověření platební schopnosti dlužníka insolvenčním soudem. U dlužníka, jenž je objektivně schopen plnit svoje splatné závazky, nejsou dány podmínky pro závěr o jeho úpadku přesto, že již po dobu delší 30 dnů po splatnosti neplní svoje pohledávky. V tomto případě se však musí prokazatelně jednat o neochotu dlužníka, nikoliv jeho objektivní neschopnost plnit věřiteli. Neochota dlužníka může být založena např. na neuznání uplatněné pohledávky věřitele, vedení sporu o jejich výši aj. Aby dlužník mohl založit svoji procesní obranu na tvrzení o neochotě plnit splatnou pohledávku navrhovatele, musí prokázat držení likvidních prostředků, které mu umožní splatné pohledávky věřitele nebo věřitelů bez zbytečného odkladu uhradit.

K odst. 2

2. Insolvenční zákon definuje **platební neschopnost** ve formě vyvratitelných právních domněnek. Při jejich naplnění se má za to, že dlužník není objektivně schopen plnit své splatné závazky. Těmito podmínkami jsou:

- a) dlužník **zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků** – definice pojmu „podstatná část peněžitých závazků“ musí být určena negativním vymezením, nikoliv pozitivně. Při hodnocení rozsahu zastavených plateb tedy bude za podstatnou část peněžitých závazků dlužníka považován při neplacení závazků ten rozsah, který s přihlédnutím ke stavu hospodaření dlužníka nebude možno vyhodnotit za nepodstatný. Musí jít o výrazný excés z jinak běžného provádění plateb dlužníkem, který je zcela zřejmě znakem ekonomických problémů dlužníka. Samozřejmě, přihlédnutí k běžnému hospodaření dlužníka musí vycházet z toho, že jeho obvyklé hospodaření je hospodařením řádným, prováděným s péčí dobrého hospodáře.

- b) dlužník **neplní své peněžité závazky po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti** – domněnka je doplněním lhůty 30 dnů uvedené v § 3 odst. 1 písm. b). V případě, že věřitel unese břemeno tvrzení o existenci pohledávky vůči dlužníkovi déle než 3 měsíce po splatnosti, nemusí být při posuzování návrhu věřitele již dále zjišťována objektivní platební neschopnost dlužníka v jiné formě.
- c) **nelze dosáhnout uspokojení některé ze splatných pohledávek vůči dlužníkovi výkonem rozhodnutí** – pokud v průběhu výkonu rozhodnutí nebo exekuce vyjde najevo, že konečný výtěžek nebude postačovat ani na úhradu nákladů vzniklých v této fázi civilního řízení, bude výkon rozhodnutí, resp. exekuce zastavena s odkazem na § 268 odst. 1 písm. e) o. s. ř. Právní mocí tohoto rozhodnutí bude založena domněnka o objektivní platební neschopnosti dlužníka.
- d) dlužník **nepředložil seznamy** dle § 104 odst. 1 – úprava navazuje na povinnost dlužníka předložit insolvenčnímu soudu seznam dlužníkovy majetku včetně jeho pohledávek s uvedením svých dlužníků, seznam jeho závazků s uvedením jeho věřitelů a seznam dlužníkových zaměstnanců (§ 128 odst. 3). Insolvenční soud může uložit dlužníkovi předložení uvedených seznamů také v případě věřitelského návrhu, přičemž v případě vykonatelné pohledávky insolvenčního navrhovatele tak učiní vždy. Tímto postupem je řešena situace, kdy snahou dlužníka nacházejícího se v úpadkové situaci je zastřít svou situaci nesplněním povinnosti předložit soudu uvedené seznamy. Pokud dlužník požadované seznamy insolvenčnímu soudu nepředloží, není v očích insolvenčního soudu schopen plnit své splatné závazky; takový závěr insolvenční soud musí učinit také v případě dlužníka, který fakticky své závazky schopen plnit je. Nepředloží-li dlužník insolvenčnímu soudu řádné seznamy svého majetku a závazků, musí právě dlužník osvědčit, resp. doložit, že je schopen své závazky splácet; na dlužníka v tomto směru přechází důkazní břemeno.

K odst. 3

3. **Předlužení** jako forma úpadku dopadá pouze na právnické osoby a fyzické osoby – podnikatele. Předlužení se týká subjektů, které povinně vedou účetnictví, bez něhož tato forma úpadku není prakticky zjištělná. Podmínkami pro existenci úpadku ve formě předlužení jsou:

- a) existence nejméně dvou věřitelů dlužníka (mnohost věřitelů dlužníka) – jde o stejný předpoklad jako v případě úpadku ve formě insolvence, včetně všech aspektů k němu uvedených,
- b) souhrn závazků převyšuje hodnotu majetku – pro existenci předlužení insolvenční zákon hodnotí výši všech, nikoli pouze splatných závazků. Při hodnocení výše majetku dlužníka bude zohledňována jeho správa, případně další provozování jeho podniku. Přitom bude nutno zohlednit i to, zda bude dlužník moci ve správě majetku nebo provozu podniku pokračovat.

4. K možnosti podat insolvenční návrh z důvodu předlužení věřitelem je nutno konstatovat, že tato možnost na straně věřitele teoreticky existuje, avšak prakticky je vyloučena. Podmínkou pro závěr o předlužení dlužníka je aktuální a úplná znalost jeho ekonomické situace, která se váže na znalost údajů zpracovaných v jeho účetnictví. Taková znalost většinou přesahuje možnosti věřitele.

5. K otázce předlužení dlužníka je třeba poukázat na § 98 ve znění novely č. 217/2009 Sb., který se zabývá specifickou situací řešení předlužení povinným podáním insolvenčního návrhu dlužníkem v době do 31. 12. 2011. Důsledkem popsané novely je časová výluka z povinnosti dlužníka podat insolvenční návrh při předlužení.

K odst. 4

6. Insolvenční zákon dává dlužníkovi možnost řešit svoji majetkovou situaci bez naplnění znaku úpadku. Může jít například o situaci vzniklého „dominového efektu“, kdy v důsledku úpadku odběratele mohou i jeho dodavatelé očekávat problémy s vlastním hospodařením, jež je možno pokusit se vyřešit pod ochranou insolvenčního soudu.

7. Znakem **hrozícího úpadku** je, že dlužník v budoucnu nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků. Hrozícím úpadkem nelze řešit stav, kdy dlužník není schopen splnit svůj nepeněžitý závazek, např. provést dílo na základě uzavřené smlouvy. Charakter hrozícího úpadku dostává tato situace až poté, co v důsledku neschopnosti věřitele splnit svůj nepeněžitý závazek vznikne tomuto věřiteli závazek peněžitý (neschopnost uhradit smluvní pokutu za nedodané dílo).

Judikatura:

Tam, kde dlužník podal insolvenční návrh proto, že mu úpadek teprve hrozí (§ 3 odst. 4 insolvenčního zákona), se rozhodujícími skutečnostmi, které osvědčují hrozící úpadek dlužníka, rozumí vylíčení konkrétních okolností, z nichž insolvenční soud (shledá-li je pravdivými) bude moci uzavřít (se zřetelem ke všem okolnostem případu), že lze důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků v budoucnu. Jinak řečeno, že v budoucnu nastane dlužníková platební neschopnost ve smyslu § 3 odst. 1 insolvenčního zákona, přičemž k podmínce, aby dlužník i v tomto případě měl nejméně dva věřitele s pohledávkami, jež se v budoucnu stanou splatnými, se v takovém případě poji i požadavek, aby se neschopnost v budoucnu plnit pohledávky věřitelů týkala „podstatné části“ dlužníkových peněžitých závazků. **(NS 29 NSČR 1/2008-A-15 ve věci KSBR 37 INS 294/2008)**

V usnesení ze dne 27. ledna 2010, sen. zn. 29 NSČR 1/2008, uveřejněném pod číslem 96/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, jakož i v usnesení ze dne 20. května 2010, sen. zn. 29 NSČR 22/2009 (jež je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu), na něž v podrobnostech odkazuje, dále Nejvyšší soud vysvětlil, že znak (ne)schopnosti dlužníka plnit peněžité závazky, které jsou po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti [§ 3 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona] může být již v rovině tvrzení obsažených v insolvenčním návrhu uplatněn tvrzením, z něž lze usuzovat na některou z vyvratitelných domněnek obsažených v § 3 odst. 2 insolvenčního zákona.

K tomu lze dodat, že nebyly-li takové domněnky v průběhu insolvenčního řízení dlužníkem vyvráceny, pak osvědčují dlužníkovu neschopnost platit své splatné závazky [znak uvedený v § 3 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona], nikoli však existenci „více věřitelů“ dlužníka [znak uvedený v § 3 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona] ani existenci peněžitých závazků těchto věřitelů „po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti“ [znak uvedený v § 3 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona].

Námítka dovolatelů, že dlužníkům úpadek osvědčuje zákonná domněnka ve smyslu § 3 odst. 2 písm. d) insolvenčního zákona, tedy sama o sobě opodstatněná není (prosadí se, jen shledá-li dovolací soud nesprávným úsudek odvolacího soudu o neexistenci mnohosti věřitelů s pohledávkami po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti).

Odvolací soud se nicméně způsobem popsaným shora vypořádal s pohledávkami celkem 8 věřitelů [šesti insolvenčních navrhovatelů, M. P. (který ale pohledávku do insolvenčního řízení nepřihlásil) a ČSSZ], přičemž ve svém rozhodnutí zcela pominul závěr insolvenčního soudu, že do dne jednání o insolvenčním návrhu (do 16. ledna 2009) své pohledávky přihlásilo celkem 19 věřitelů (tedy vedle

šesti insolvenčních navrhovatelů a ČSSZ 12 dalších, v napadeném rozhodnutí nezmiňovaných, věřitelů). V situaci, kdy odvolací soud nevyloučil závěr insolvenčního soudu o existenci nevratitelných domněnek dlužníkovy neschopnosti platit své splatné závazky, opírající se o § 3 odst. 2 písm. b) a d) insolvenčního zákona, by jeho závěr, že dlužník není v úpadku, jelikož nemá jiné věřitele se splatnými pohledávkami než ČSSZ, mohl obstát, jen kdyby napadené rozhodnutí obsahovalo přezkoumatelné úvahy na téma, proč se odvolací soud nezabýval přihlášenými pohledávkami oněch dalších 12 věřitelů, tedy proč existenci těchto pohledávek neměl za postačující z hlediska osvědčení mnohosti („více“) věřitelů dlužníka [znak uvedený v § 3 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona] ani z hlediska osvědčení peněžitých závazků těchto věřitelů „po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti“ [znak uvedený v § 3 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona]. (NS 29 NSČR 17/2009-A-84 ve věci KSUL 77 INS 4542/2008)

K povaze rozhodčího nálezu:

Podle § 28 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb., ve znění účinném v době vydání rozhodčího nálezu, tj. ve znění zákona č. 245/2006 Sb., rozhodčí nález, který nelze přezkoumat podle § 27, nebo u něhož marně uplynula lhůta k podání žádosti o přezkoumání podle § 27, nabývá dnem doručení účinku pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný.

Ustanovení § 32 zákona č. 216/1994 Sb. v rozhodném znění dále určuje, že návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem musí být podán do tří měsíců od doručení rozhodčího nálezu té straně, která se zrušení rozhodčího nálezu domáhá, nestanoví-li tento zákon jinak (odstavec 1). Podání návrhu podle odstavce 1 nemá odkladný účinek na vykonatelnost rozhodčího nálezu. Na žádost povinného může však soud vykonatelnost rozhodčího nálezu odložit, jestliže by neprodleným výkonem rozhodčího nálezu hrozila závažná újma (odstavec 2).

Dle § 159a o. s. ř., ve znění účinném v době vydání rozhodčího nálezu, tj. naposledy ve znění zákona č. 264/2006 Sb., nestanoví-li zákon jinak, je výrok pravomocného rozsudku závazný jen pro účastníky řízení (odstavec 1). V rozsahu, v jakém je výrok pravomocného rozsudku závazný pro účastníky řízení a popřípadě jiné osoby, je závazný též pro všechny orgány (odstavec 4). Jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky a popřípadě jiné osoby věc projednávána znovu (odstavec 5).

Podle § 167 odst. 2 o. s. ř., ve znění účinném v době vydání rozhodčího nálezu, není-li dále stanoveno jinak, užije se na usnesení přiměřeně ustanovení o rozsudku. Jak se podává z výše citovaného § 159a odst. 1, 4 a 5 o. s. ř., výrok pravomocného rozsudku je závazný pro účastníky řízení, přičemž v rozsahu, v jakém je výrok pravomocného rozsudku závazný pro účastníky řízení a popřípadě jiné osoby, je závazný též pro všechny orgány; v rozsahu takové závaznosti výroku rozsudku pak věc nemůže být projednávána znovu. Tytéž zásady se vzhledem k § 167 odst. 2 o. s. ř. přiměřeně uplatní též pro usnesení soudu ve věci samé.

Jde přitom o účinky, jež se pojí s právní mocí soudního rozhodnutí a nikoli s jeho vykonatelností [která může právní mocí rozhodnutí i předcházet (srov. § 162 o. s. ř.) nebo u některých rozhodnutí vůbec nemusí být dána (jako např. při zamítnutí žaloby nebo jiného návrhu na zahájení řízení – srov. závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. října 2006, sp. zn. 29 Odo 905/2006, uveřejněného pod číslem 83/2007 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

Povolení odkladu vykonatelnosti soudního rozhodnutí má za následek, že takové rozhodnutí nelze v řízení o výkon rozhodnutí nebo v jiném exekučním řízení vykonat. Nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce však nebrání. Znamená to, že v řízení o výkon rozhodnutí nebo v jiném exekučním řízení po povolení odkladu soud může návrhu na nařízení exekuce vyhovět (jsou-li k tomu splněny další předpoklady) a že současně provedení výkonu odloží až do doby pravomocného skončení řízení, v jehož rámci byl odklad vykonatelnosti povolen, nebyl-li odklad vykonatelnosti povolen na kratší dobu. Jestliže již byl výkon rozhodnutí (exekuce) nařízen, odloží soud jeho provedení až do doby pravomocného skončení řízení, v jehož rámci byl odklad vykonatelnosti povolen, nebyl-li odklad povolen na kratší dobu.

Odklad vykonatelnosti soudního rozhodnutí tedy nemá žádný vliv na právní moc takového rozhodnutí (k rozdílnému pojmání účinků odkladu vykonatelnosti a odkladu právní moci rozhodnutí srov. v zákonně úpravě např. § 248 o. s. ř. a komentář k tomuto ustanovení v díle Drápal, L., Bureš, J. a kol.:

Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. I. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 2013). Jinak řečeno, účinky právní moci soudního rozhodnutí, jež se projevují tím, že je již nelze napadnout odvoláním jako řádným právním prostředkem (formální právní moc) a dále závazností výroku rozhodnutí a jeho nezměnitelností (materiální právní moc), zůstávají odkladem vykonatelnosti rozhodnutí nedotčeny.

Představa, že pravomocné soudní rozhodnutí, jež je přes povolení odkladu vykonatelnosti nadále nezměnitelné a co do svého výroku závazné pro účastníky řízení a ve stejném rozsahu pro všechny orgány (§ 159a odst. 1 a 4 o. s. ř.) nepostačuje ve smyslu § 105 insolvenčního zákona k doložení splatné pohledávky tímto rozhodnutím přiznané, je s výše formulovanými závěry ve zjevném rozporu.

Zbývá dodat, že vše, co bylo na dané téma řečeno o povaze pravomocného soudního rozhodnutí, platí v mezích pravomoci rozhodce i pro jím vydaný rozhodčí nález, který nelze přezkoumat podle § 27, nebo u něhož marně uplynula lhůta k podání žádosti o přezkoumání podle § 27 a který v důsledku toho „nabývá dnem doručení účinku pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný“ (§ 28 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb. v rozhodném znění).

Úvahy insolvenčního soudu o povaze rozhodčího nálezu, jehož vykonatelnost odložil soud, tedy neobstojí, a na jejich základě bylo vyloučeno přijmout závěr, že insolvenční navrhovatel nedoložil svou splatnou pohledávku vůči dlužníku. Dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu sice kategorický (a nesprávný) názor insolvenčního soudu, „že pohledávka, u které je odložen výkon rozhodnutí, nemůže sloužit k doložení věřitelovy pohledávky v insolvenčním řízení“, nepřebírá a omezuje se na konstatování, že odvolací soud má pohledávku insolvenčního navrhovatele za spornou vzhledem k probíhajícímu řízení o zrušení rozhodčího nálezu a k tomu, že v onom řízení byla pravomocně odložena vykonatelnost rozhodčího nálezu, ani takto formulované právní posouzení věci však správné není.

Pohledávku insolvenčního navrhovatele přiznanou pravomocným rozhodčím nálezem, který má účinky pravomocného soudního rozhodnutí, nelze (ve shodě s podaným výkladem) označit za spornou (za nedoloženou v intencích § 105 insolvenčního zákona) jen proto, že probíhá řízení o zrušení rozhodčího nálezu, ve kterém soud povolil odklad vykonatelnosti rozhodčího nálezu. Ve smyslu § 159a odst. 1 a 4 o. s. ř. jsou totiž výrokem pravomocného rozhodčího nálezu nadále (i po odložení vykonatelnosti rozhodčího nálezu) vázáni účastníci řízení (insolvenční navrhovatel a dlužník) a ve stejném rozsahu též všechny orgány (včetně insolvenčního soudu). Ani úvaha odvolacího soudu tedy nedovolovala přijmout závěr, že insolvenční navrhovatel nedoložil svou splatnou pohledávku vůči dlužníku. Pro úplnost zbývá dodat, že argumentoval-li dlužník na podporu správnosti napadeného rozhodnutí v dotčeném ohledu tím, že rozhodčí nález je paaktem, jde o argumentaci, na které odvolací soud své závěry nezaložil a dovolací přezkum napadeného rozhodnutí v dotčeném ohledu je vyloučen již proto, že právní posouzení věci, na kterém rozhodnutí odvolacího soudu nespočívá, nemohl dovolatel logicky ani zpochybnit [ve lhůtě určené zákonem k formulaci dovolacích důvodů (§ 242 odst. 4 o. s. ř.)]. **(NS 29 NSČR 29/2009 ve věci KSOS 31 INS 3370/2008)**

Dlužník vyvrátí domněnku své platební neschopnosti ve smyslu § 3 odst. 2 insolvenčního zákona, jakmile v insolvenčním řízení osvědčí nebo prokáže schopnost uhradit všechny splatné závazky těch věřitelů, jež má insolvenční soud pro účely rozhodnutí o věřitelském insolvenčním návrhu za osvědčené. Seznam závazků dlužníka ve smyslu § 104 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona musí obsahovat i údaj o výši a splatnosti jednotlivých závazků v něm uvedených. Pro výsledek řízení o odvolání dlužníka proti rozhodnutí o úpadku dlužníka není významné, že insolvenční soud osvědčil úpadek dlužníka, ačkoliv věřitelský insolvenční návrh měl vady, pro které mohl být odmítnut dle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona. **(NS 29 NSČR 38/2010)**

Za této situace soud prvního stupně nepochybil v závěru, že úpadek dlužníka ve formě insolvence byl osvědčen a že insolvenčnímu návrhu lze ve smyslu § 133 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona vyhovět i bez jednání, neboť dlužník nijak nebrojil proti tvrzení navrhovatele o tom, že má peněžité závazky vůči vícero věřitelům, s jejichž úhradou je v prodlení již od roku 2006, a to jak závazky vůči navrhovateli, jež pravomocným rozhodčím nálezem čj. RD/051/07/ACM-21 ze dne 22. 6. 2007 také doložil, tak závazky vůči dalším třem věřitelům označeným v insolvenčním návrhu, přičemž nesplněním povinnosti předložit soudu v určené lhůtě seznamy uvedené v § 104 insolvenčního zákona dlužník dle § 3

odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona sám nastolil právní domněnku, že úhrady těchto peněžitých závazků není schopen. **(VS Praha 1 VSPH 86/2008-A-25 ve věci KSPL 27 INS 1250/2008)**

Pokud jde o skutečnost, že byla nařízena exekuce na majetek jednatel dlužníka I. K., jenž je ručitelem pohledávky navrhovatele, a že jmenovaný uzavřel v exekučním řízení dohodu o splátkách pohledávky, odvolací soud se zcela ztotožnil s tím, jak její význam hodnotil insolvenční soud i navrhovatel: pro rozhodnutí o úpadku by tato skutečnost měla význam pouze v případě, že by jmenovaný pohledávku navrhovatele před vydáním rozhodnutí o úpadku zcela uhradil. V daném případě se však v rámci exekuce toliko zavázal k jejímu splácení počínaje 15. 1. 2009 a plnění uzavřené dohody se promítne do insolvenčního řízení pouze tím, že v závislosti na míře uspokojení pohledávky navrhovatele dojde k jejímu částečnému, případně úplnému zániku. **(VS Praha 2 VSPH 107/2008 ve věci MSPH 99 INS 3725/2008)**

Úpadek ve formě insolvence je definován v § 3 odst. 1 insolvenčního zákona třemi základními znaky vymezenými pod písmeny a) až c), a to s tím, že stran podmínky ad c) – platební neschopnosti dlužníka – se v § 3 odst. 2 insolvenčního zákona konstruuje vyvratitelná právní domněnka její existence, nastane-li některý z případů uvedených zde pod písmeny a) až d). Protože znaky úpadku ve formě insolvence vymezené v § 3 odst. 1 pod písmeny a) až c) jsou legislativně spojeny souřadící spojkou „a“, je zjevné, že jde o podmínky kumulativní, nikoli alternativní, jak patrně dovozuje dlužník. Úpadek insolvenční proto může být naplněn pouze v případě, že situace dlužníka naplňuje všechny tyto znaky současně (kumulativně), přičemž prvním z nich je požadavek existence více (tj. nejméně dvou) dlužnickových věřitelů [viz § 3 odst. 1 písm. a)]. Mnohost věřitelů je přítom dle § 3 odst. 3 insolvenčního zákona předpokladem úpadku i ve formě předlužení. Je tedy zřejmé, že insolvenční zákon navazuje na předchozí definici úpadku obsaženou v § 1 odst. 2 a 3 zákona o konkursu a vyrovnání nejen co do jeho forem, ale i potud, že pojmovým znakem úpadku v obou jeho formách zůstává pluralita dlužnickových věřitelů. Tato podmínka musí být splněna i v případě, že se dlužník domáhá vydání rozhodnutí o úpadku dle § 136 insolvenčního zákona z důvodu, že mu úpadek hrozí (§ 3 odst. 4 a § 97 odst. 3 insolvenčního zákona). Má-li dlužník pouze jediného věřitele, nenachází se v úpadekové situaci (ani v ohrožení úpadkem), a proto se ani on, ani jeho věřitel nemohou domáhat uspořádání svých vzájemných majetkových vztahů prostřednictvím insolvenčního řízení. **(VS Praha 1 VSPH 165/2008 ve věci KSHK 40 INS 2900/2008)**

K tomu považuje odvolací soud za vhodné pro úplnost dodat, že pokud by v daném případě byl insolvenční návrh řádný, tj. pokud by nebyl stížen výše popsáním nedostatkem (absencí přihlášky), jež ho činí neprojednatelným, byl by správný závěr soudu prvního stupně, že nevyjádřil-li se dlužník k doručenému insolvenčnímu návrhu ani přes jeho výzvu (a ve stanovené lhůtě nepředložil současně požadované seznamy dle § 104 insolvenčního zákona), byly dány podmínky k tomu, aby dle § 133 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona vydal napadené usnesení bez jednání [a byla také nastolena domněnka dlužnickovy neschopnosti platit své peněžité závazky dle § 3 odst. 2 písm. d) insolvenčního zákona]. Současně však nutno zdůraznit, že za takovéto situace by soud při vydání rozhodnutí o úpadku mohl vycházet jen ze skutkových tvrzení obsažených v insolvenčním návrhu, nikoli však ze skutečností, jež v něm tvrzeny nebyly a jež v řízení vyšly najevo jinak. To znamená, že v uvedeném případě by soud nemohl závěr o dlužnickové úpadku stavět i na zjištění existence těch dalších věřitelů dlužníka, kteří nebyli v insolvenčním návrhu označeni, a k jejichž pohledávkám se tedy dlužník, i kdyby si zasláný návrh vyzvedl, vyjádřit nemohl. V projednávaném případě však lze z napadeného usnesení (přes neúplnost jeho odůvodnění) usuzovat, že soud prvního stupně při závěru o existenci vícero dlužnickových věřitelů se splatnými pohledávkami vycházel právě ze zjištění o věřitelích, kteří v návrhu označeni nebyli, neboť (bez bližšího vysvětlení) vzal za prokázané pohledávky osmi takových věřitelů, ačkoli navrhovatel poukazoval kromě své pohledávky jen na nárok jedné další věřitelky, k němuž se ovšem soud nijak nevyslovil (a která se podle obsahu spisu k tvrzení o své pohledávce na výzvu soudu ani nevyjádřila). **(VS Praha 1 VSPH 277/2008 ve věci KSUL 69 INS 3755/2008)**

V daném případě dospěl i odvolací soud k závěru, že v řízení bylo prokázáno, že dlužník je v úpadku ve formě insolvence. Stejně jako soud prvního stupně vyšel přitom z toho, že v řízení bylo prokázáno, že dlužník je po dobu delší 3 měsíců (ve vztahu k některým věřitelům dokonce po dobu několika let)

v prodlení s plněním svých splatných závazků vůči navrhovateli a vůči dalším věřitelům, přičemž ničím nedoložil, že má (a měl) k dispozici finanční prostředky potřebné na jejich úhradu. Skutečnost, že je vlastníkem rodinného domu s pozemky a že má – jak tvrdí – pohledávky vůči třetím osobám, na tom nic nemění. K argumentaci dlužníka, že již uhradil jistiny pohledávek P. s. s. z., M. o. ČR a V. z. p. ČR, dluží jim pouze příslušenství či penále za prodlení s úhradou dluhu a požádal, eventuálně požádal o prominutí těchto závazků, nelze než uvést, že se bez ohledu na jejich charakter jedná o splatné peněžitě závazky, s jejichž úhradou je v prodlení, a toliko proto, že nejde o dluhy na jistinu, nelze jejich existenci ignorovat. Pokud jde o dlužníkovu námitku, že věřitelé měli místo podání insolvenčního návrhu využít jiných prostředků umožňujících dosáhnout uspokojení pohledávek, je třeba uvést, že je toliko na věřiteli který z prostředků daných platnou právní úpravou za tím účelem využije, a že insolvenční zákon ne podmiňuje podání insolvenčního návrhu předchozím neúspěšným využitím těchto prostředků. Ostatně, dlužník neuhradil pohledávky navrhovatele, družstva V. a M. přesto, že k tomuto byl zavázán pravomocnými a vykonatelnými soudními rozhodnutími. K jeho tvrzení, že se zdržuje v rodinném domě ve V. u Prahy a nikoli na adrese svého bydliště, a zřejmě proto mu nebylo nic známo o směnečném platebním rozkaze vydaném na návrh navrhovatele ani o rozsudku vydaném ve prospěch družstva V., nelze než uvést, že je na něm, aby změnil adresu trvalého bydliště tak, aby odpovídala skutečnému stavu. **(VS Praha 2 VSPH 305/2008 ve věci MSPH 96 INS 2351/2008)**

Ustanovení § 3 odst. 2 insolvenčního zákona vymezuje vyvratitelné právní domněnky, podle nichž se má za to, že dlužník není schopen plnit své peněžitě závazky, jestliže zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníkovi výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo dlužník nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1 insolvenčního zákona, kterou mu uložil insolvenční soud. Pokud bude zjištěno naplnění některé z nich, resp. pokud se dlužníkovi nepodaří některou z nich vyvrátit, platí, že je platebně neschopným ve smyslu § 3 odst. 1 insolvenčního zákona.

V daném případě dospěl i odvolací soud k závěru, že v řízení bylo prokázáno, že dlužník je v úpadku ve formě insolvence. Stejně jako soud prvního stupně vyšel přitom z toho, že v řízení bylo prokázáno, že dlužník je po dobu delší 3 měsíců v prodlení s plněním svých splatných závazků vůči navrhovateli a vůči dalším věřitelům, přičemž ničím nedoložil, že má (a měl) k dispozici finanční prostředky potřebné na jejich úhradu. **(VS Praha 2 VSPH 106/2009 ve věci MSPH 76 INS 3875/2008)**

V daném případě není pochyb o tom, že navrhovatel c) zpětvzetím návrhu zavínil, že insolvenční řízení muselo být ve vztahu k němu zastaveno. Co se týče eventuální aplikace druhé věty zmíněného ustanovení, je odvolací soud na rozdíl od navrhovatele c) přesvědčen o tom, že je v daném případě vyloučena, neboť dlužník v průběhu insolvenčního řízení splněním závazku vůči navrhovateli c) (i vůči J & R G., s. r. o.) vyvrátil domněnku neschopnosti plnit své splatné peněžitě závazky, jinými slovy, prokázal tím, že není v úpadku ve formě insolvence tvrzeném navrhovateli. Z těchto skutečností odvolací soud dovodil, že insolvenční návrh nebyl podán důvodně. Rozhodnutí o nákladech řízení shledal však v zásadě správným, neboť domněnku, že ve smyslu § 3 odst. 2 insolvenčního zákona není schopen plnit své splatné závazky, vyvrátil dlužník až v průběhu insolvenčního řízení. Ve vztahu k němu bylo proto na místě aplikovat § 50 o. s. ř. a právo na náhradu nákladů řízení mu nepřiznat. **(VS Praha 2 VSPH 327/2009 ve věci MSPH 99 INS 2294/2009)**

Insolvenční zákon v § 3 odst. 4 dává dlužníkovi možnost řešit jeho majetkové poměry v režimu insolvenčního řízení i tehdy, kdy jeho stávající ekonomická situace dosud všechny znaky úpadku nevykazuje, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků. Insolvenční zákon přitom předpokládá, že zahájení řízení z důvodu hrozící platební neschopnosti může být iniciováno pouze z podnětu dlužníka, protože hrozící platební neschopnost může předpokládat nebo odhalit s potřebnou dávkou jistoty jen dlužník, což je i tento případ, kdy dlužník na základě interních účetních informací konstatoval hrozící úpadek a podal insolvenční návrh. Takto na věc nahlíženo není tedy důvod dlužníkův návrh odmítat (pokud by takové rozhodnutí mělo stát jen na tom argumentu, o který napadené rozhodnutí soud prvního stupně

opřel), neboť z jeho obsahu je zřejmá nejenom existence dvou věřitelů (správce daně a Č. p. l., a. s.), ale i skutečnost, že dlužník se nedomáhá řešení svého úpadku, jak se podává z odůvodnění napadeného rozhodnutí, nýbrž řešení úpadku budoucího ve smyslu zmíněného § 3 odst. 4 insolvenčního zákona. **(VS Praha 1 VSPH 329/2009 ve věci KSLB 76 INS 2738/2009)**

Z důvodů platební neschopnosti se může dostat do úpadku kterýkoliv dlužník. Tento důvod je postačující k tomu, aby soud rozhodl o úpadku dlužníka a o tom, jakým způsobem bude úpadek řešen. Podle § 3 odst. 3 insolvenčního zákona se může dostat do úpadku pro předlužení také dlužník, kterým je podnikatel, fyzická osoba. Pokud je však osvědčen úpadek dlužníka pro platební neschopnost, není pro zjištění úpadku nutné zjišťovat, zda dlužník také je či není předlužen. Posouzení toho, zda dlužník je či není podnikatel, nemá pak na rozhodnutí soudu vliv. **(VS Olomouc 1 VSOL 157/2008-A-30 ve věci KSBR 44 INS 639/2008)**

Odvolací námitka dlužníka, že není splněna podmínka úpadku ve smyslu § 3 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona, když veškeré závazky dlužníka mohou být uspokojeny v rámci exekučního řízení, žádnou právní relevanci nemá, neboť pro naplnění úpadku formou insolvence stačí splnění jen jedné z podmínek uvedených v § 3 odst. 2 písm. a) až d) insolvenčního zákona, což v daném případě je splněno naplněním podmínky pod písmenem b) tohoto ustanovení, tj. neplnění peněžitých závazků dlužníkem po dobu delší tří měsíců po lhůtě splatnosti. **(VS Olomouc 3 VSOL 36/2009-A-28 ve věci KSOS 14 INS 3360/2008)**

Odvolací soud na rozdíl od soudu prvního stupně nezastává názor, že by z § 3 odst. 1 insolvenčního zákona vyplývalo, že dlužník musí v insolvenčním návrhu uvést ke každému konkrétnímu závazku kdy a jakým způsobem nastala jeho splatnost. Navíc by takový výklad § 3 odst. 1 a § 103 odst. 2 insolvenčního zákona u dlužníků s větším počtem závazků činil sestavení řádného insolvenčního návrhu mimořádně obtížným a bez zjevného opodstatnění by vedl k tomu, že by dlužník v podstatě tytéž údaje byl nucen uvádět duplicitně. Kromě návrhu, kde by tvořily součást vyličení rozhodujících skutečností, je totiž údaje o svých věřitelích a závazcích povinen uvést v seznamu závazků, který je dle § 103 odst. 3 § 104 odst. 1 písm. b) a odst. 3 insolvenčního zákona povinnou přílohou insolvenčního návrhu. Odvolací soud v insolvenčním návrhu nepostrádá ani uvedení okolností osvědčujících neschopnost dlužníka hradit své splatné závazky. Kromě toho, že dlužník uvedl, že „některé“ závazky nehradí po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti [§ 3 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona], tento znak úpadku nutně vyplývá již z tvrzení dlužníka o tom, že má splatné závazky po lhůtě splatnosti delší než 30 dnů ve výši 1 445 021 Kč, jeho majetek má hodnotu pouze 10 000 Kč a měsíční příjem činí 30 125 Kč. **(VS Olomouc 2 VSOL 43/2009-A-14 ve věci KSOS 16 INS 4118/2008)**

Související ustanovení:

§ 86 – dokazování, § 97 – zahájení insolvenčního řízení, § 98 – povinnost podat návrh na zahájení řízení, § 104 – přílohy dlužnického insolvenčního návrhu, § 105 – přílohy věřitelského insolvenčního návrhu, § 128 – vady insolvenčního návrhu, § 173 – podání přihlášky

Související předpisy:

§ 66d až 66y zák. č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání

§ 4

Způsob řešení úpadku

(1) Způsobem řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka v insolvenčním řízení (dále jen „způsob řešení úpadku“) se rozumí

- a) konkurs,**
- b) reorganizace,**
- c) oddlužení a**

d) **zvláštní způsoby řešení úpadku, které tento zákon stanoví pro určité subjekty nebo pro určité druhy případů.**

(2) **Rozhodnutím insolvenčního soudu o způsobu řešení úpadku se rozumí,**

- a) **jde-li o konkurs nebo o některý ze zvláštních způsobů řešení úpadku, rozhodnutí o prohlášení konkursu na majetek dlužníka (dále jen „rozhodnutí o prohlášení konkursu“),**
- b) **jde-li o reorganizaci, rozhodnutí o povolení reorganizace a**
- c) **jde-li o oddlužení, rozhodnutí o povolení oddlužení.**

K odst. 1

1. Ustanovení vymezuje zákonem **čtyři předpokládané varianty řešení úpadku** nebo hrozícího úpadku dlužníka:

- a) **konkurs** (§ 244 až 315) – jde o likvidační způsob řešení úpadku, který je použitelný pro každý typ dlužníka. Konkursem lze řešit pouze úpadek existující; hrozící úpadek nelze primárně konkursem řešit, konkurs je pro případ hrozícího úpadku použitelný pouze v případě neúspěchu sanačního způsobu, tj. reorganizace nebo oddlužení. Podstatou konkursu je rozprodej majetku dlužníka (jako celku nebo po částech) a poměrné rozdělení výtěžku z těchto prodejů mezi věřitele podle klíče daného právní úpravou (§ 305 a 306), po zrušení konkursu následuje v případě právnické osoby její zánik – výmaz z obchodního rejstříku. Variantou konkursu je nepatrný konkurs (§ 314 a 315). U této varianty konkursu je zjevný silný akcent na rychlost řízení. Pro dosažení tohoto cíle právní úprava využívá rozsáhlé možnosti pragmatického odklonu od institutů a postupů obecné úpravy konkursu.
- b) **reorganizace** (§ 316 až 364) – jde o sanační způsob řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka (§ 316 odst. 2). Cílem reorganizace je především zachování podnikatelských aktivit dlužníka, a to na základě generálního narovnání mezi dlužníkem a jeho věřiteli schváleného insolvenčním soudem. Reorganizace je určena zejména pro velké podnikatelské subjekty (§ 316 odst. 4). Reorganizace předpokládá především aktivní kroky dlužníka, a to před i v průběhu insolvenčního řízení (např. § 339 odst. 2); vyloučena ale není ani reorganizace založená především na aktivitě věřitelů (§ 323 nebo 339 odst. 3). Role insolvenčního soudu a insolvenčního správce je zde zejména v kontrole a moderaci průběhu insolvenčního řízení (např. § 331 odst. 1 nebo § 348).
- c) **oddlužení** (§ 389 až 418) – tento sanační způsob řešení úpadku nebo hrozícího úpadku je určen pro nepodnikatelské subjekty. Oddlužení je zaměřeno především na řešení ekonomických problémů fyzických osob, zpravidla způsobené neschopností splácet závazky ze spotřebitelských úvěrů a půjček, tedy nezajištěných závazků; závazky zajištěné jsou řešeny obdobně jako v konkursu. Na rozdíl od reorganizace, kde jsou způsoby řešení úpadku nebo hrozícího úpadku prakticky neomezené, je u oddlužení přípustné řešení pouze formou splátkového kalendáře nebo prodeje majetku dlužníka (§ 398 odst. 1 až 3); oba způsoby přitom nelze volně kombinovat.
- d) **zvláštní způsoby řešení insolvence** (§ 367 až 388) – specifický předmět činnosti některých druhů podnikatelských subjektů založený na nakládání s peněžními prostředky a peněžními deriváty vyžaduje také rozdílný přístup k řešení úpadkové situace ta-

kových subjektů. Specifickou právní úpravu úpadku finančních institucí měla již předchozí právní úprava českého úpadkového práva (§ 66d až 66y zák. o konkursu a vyrovnání). Specifika řešení úpadkové situace finančních institucí lze shrnout takto:

- před zahájením insolvenčního řízení musí být dlužník zbaven licence ke své činnosti [§ 6 odst. 2 písm. a)],
- úpadek se řeší vždy konkursem,
- pohledávky věřitelů zjišťuje insolvenční správce podle účetnictví dlužníka,
- v insolvenčním řízení se vede zvláštní hypoteční podstata, která kryje hypoteční zástavní listy.

2. Vedle způsobů řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka vymezených v prvním odstavci tohoto ustanovení, je jako další způsob řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka někdy uváděno **moratorium** (§ 115 až 127). Cílem moratoria má být překonání úpadku nebo spíše hrozícího úpadku dlužníka vlastními silami dlužníka, bez deklarování existence úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka soudním rozhodnutím insolvenčního soudu. Dosavadní soudní praxe však má zkušenosti spíše opačné. Doba trvání moratoria, tj. maximálně 4 měsíce, je příliš krátká na překonání úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka jeho vlastními zdroji; moratorium slouží spíše jako přechodné období pro přípravu dlužníka na proces reorganizace.

K odst. 2

3. Ustanovení vymezuje soudní **rozhodnutí** insolvenčního soudu, která **určují způsob řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka** v průběhu insolvenčního řízení:

- a) **konkurs** – při tomto způsobu řešení úpadku dlužníka je rozhodnutí o prohlášení konkursu jediným rozhodnutím, které se k otázce způsobu řešení úpadku dlužníka vyjadřuje. V tomto případě jde především o určení způsobu vyjádření meritorního rozhodnutí insolvenčního soudu k otázce způsobu řešení úpadku. Za pochybení insolvenčního soudu nelze však považovat ani rozhodnutí formulované tak, že „úpadek dlužníka bude řešen konkursem“. Obě formulace vyjadřují stejný závěr insolvenčního soudu. Tento závěr platí také v případě, kdy úpadek dlužníka byl původně řešen reorganizací nebo oddlužením a v průběhu insolvenčního řízení dojde k nahrazení těchto sanačních způsobů konkursem (§ 363 a 418).
- b) **reorganizace** – u tohoto sanačního způsobu řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka je rozhodnutí o povolení reorganizace výsledkem pouze prvních fází insolvenčního řízení. Rozhodnutí o povolení reorganizace dává dlužníkovi, resp. věřitelům možnost zahájit činnost směřující k vytvoření reorganizačního plánu, který má detailně určit způsob řešení úpadkové situace dlužníka. Věřiteli přijatý reorganizační plán (§ 344 až 347) následně svým rozhodnutím schválí insolvenční soud (§ 348); teprve po právní moci rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení reorganizačního plánu je reorganizační plán realizován.
- c) **oddlužení** – rozhodnutí o povolení oddlužení spojí insolvenční soud s rozhodnutím o úpadku nebo je vydá do 30 dnů po rozhodnutí o úpadku (§ 148 odst. 3 a 149 odst. 2). Opět jde pouze o mezitímní rozhodnutí, na které navazuje schůze věřitelů, kde nezajištění věřitelé svými hlasy rozhodnou o způsobu řešení povoleného oddlužení (§ 400 až 402); přípustné je řešení formou splátkového kalendáře nebo prodeje ma-

jetku dlužníka (§ 398 odst. 1 až 3); oba způsoby nelze volně kombinovat. Nezajištěnými věřiteli přijatý způsob řešení oddlužení verifikuje svým rozhodnutím (usnesení o schválení oddlužení) insolvenční soud (§ 406).

Judikatura:

Jen pro úplnost (v zájmu předejítí dalších sporů) Nejvyšší soud dodává, že jakkoli dovolatel klade důraz na význam svého vyjádření v tom ohledu, že nesouhlasí se závěrem, že tímto vyjádřením insolvenčnímu návrhu neodporoval, ponechává stranou poukaz odvolacího soudu na návrh na povolení oddlužení podaný dovolatelem 3. dubna 2009. V jeho rámci dovolatel jednak výslovně žádá insolvenční soud, aby rozhodl o jeho hrozícím úpadku (srov. způsob vyplnění bodu 21. formuláře návrhu na povolení oddlužení), jednak výslovně uvádí, že z důvodů zde (v návrhu na povolení oddlužení) uvedených navrhuje, aby soud rozhodl o úpadku dlužníka a zároveň aby rozhodl o povolení oddlužení (srov. bod 22. formuláře návrhu na povolení oddlužení). Dlužník, který stejně jako insolvenční navrhovatel výslovně žádá, aby soud rozhodl o jeho úpadku, totiž požadavku na vydání rozhodnutí o svém úpadku dozajista neodporuje. **(NS 29 NSČR 36/2009 ve věci MSPH 96 INS 714/2009)**

Insolvenční zákon u usnesení o prohlášení konkursu na majetek dlužníka výslovně neurčuje, kdo je osobou oprávněnou podat proti takovému usnesení odvolání. Povahou uvedeného rozhodnutí je dáno, že takovou osobou není insolvenční správce (srov. k tomu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2010, sen. zn. 29 NSČR 32/2010, jež je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu) a že jí naopak je každý účastník této fáze insolvenčního řízení, který má za to, že insolvenční soud rozhodl o tomto způsobu řešení dlužníkového úpadku nesprávně (v rozporu se zákonnými kritérii předepsanými pro tento způsob řešení dlužníkového úpadku), tedy vedle dlužníka i každý z přihlášených věřitelů. Účast dlužníka a přihlášených věřitelů na rozhodování o tomto způsobu řešení dlužníkového úpadku se oproti tomu již neodvíjí od okruhu osob, které podaly insolvenční návrh (od postavení insolvenčního navrhovatele nebo insolvenčních navrhovatelů). Ta fáze insolvenčního řízení, která začíná podáním insolvenčního návrhu (první, přípravná fáze), totiž končí (uzavírá se) rozhodnutím o insolvenčním návrhu (zde rozhodnutím o úpadku). Jen v této první fázi insolvenčního řízení má tudíž smysl zpochybňovat postavení insolvenčního navrhovatele (je-li jím dlužníkův věřitel) argumentem, že ve smyslu § 105 insolvenčního zákona nedoložil, že má proti dlužníkovi splatnou pohledávku.

Ostatně, z § 141 odst. 2 insolvenčního zákona se podává, že zkoumání této otázky má i při rozhodování o insolvenčním návrhu význam jen do rozhodnutí o dlužníkovi úpadku. V řízení o odvolání dlužníka proti rozhodnutí o úpadku je skutečnost, že insolvenční navrhovatel nedoložil, že má proti dlužníkovi splatnou pohledávku, právně bez významu (určující je, zda je dlužník i tak v úpadku). Srov. k tomu též důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 2010, sen. zn. 29 NSČR 30/2009, uveřejněného pod číslem 14/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. října 2000, sen. zn. 29 NSČR 24/2009 (obě rozhodnutí jsou veřejnosti k dispozici i na webových stránkách Nejvyššího soudu).

Otázka, zda insolvenční navrhovatel doložil v řízení o svém insolvenčním návrhu svou splatnou pohledávku za dlužníkem, je tudíž pro posouzení správnosti usnesení o prohlášení konkursu na majetek dlužníka nepodstatná.

Také co do výkonu hlasovacích práv na schůzi věřitelů konané po rozhodnutí o úpadku je určující stav přezkoumání přihlášené pohledávky příslušného (hlasujícího) věřitele a případné rozhodnutí schůze věřitelů potažmo soudu o hlasovacích právech přítomných věřitelů (v režimu § 49 a násl. insolvenčního zákona), a nikoli stav doložení pohledávky insolvenčního navrhovatele pro účely rozhodnutí o úpadku. **(NS 29 NSČR 30/2010 ve věci KSBR 27 INS 3089/2009)**

V R 96/2011 Nejvyšší soud na dané téma mimo jiné uzavřel, že je-li dlužník podnikatelem, u kterého reorganizace podle insolvenčního zákona není vyloučena podle § 316 odst. 3 insolvenčního zákona, avšak dlužník nespĺňuje některý z požadavků formulovaných pro přípustnost reorganizace v § 316 odst. 4 insolvenčního zákona, je reorganizace přípustná podmíněně, za předpokladu, že dlužník ve spojení se včas podaným návrhem na povolení reorganizace předloží ve lhůtě určené v § 316 odst. 5 insolvenčního

zákona reorganizační plán přijatý způsobem popsaným v též ustanovení. S rozhodnutím o úpadku proto nelze spojit bez dalšího i rozhodnutí o prohlášení konkursu na majetek dlužníka a předmětem jednání první schůze věřitelů svolané rozhodnutím o úpadku je vždy též bod nabízející schůzi věřitelů hlasování o způsobu řešení dlužníkovy úpadku. Jestliže však lhůta určená k předložení reorganizačního plánu dlužníkem v § 316 odst. 5 insolvenčního zákona marně uplyne ještě před konáním oné (první) schůze věřitelů, stává se reorganizace dlužníka definitivně nepřipustnou a insolvenčnímu soudu nic nebrání v tom, aby i před konáním schůze věřitelů prohlásil konkurs na majetek dlužníka. Usnesení schůze věřitelů o způsobu řešení dlužníkovy úpadku vydané poté, co se reorganizace stala definitivně nepřipustnou, není pro insolvenční soud závazné. (NS 29 NSČR 3/2011 ve věci KSOS 25 INS 8991/2009)

Otázku, kterou klade dovolatel, zodpověděl Nejvyšší soud již v usnesení ze dne 23. března 2011, sen. zn. 29 NSČR 12/2011, uveřejněném pod číslem 110/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Tam vysvětlil, že opravný prostředek směřující proti rozhodnutí insolvenčního soudu o prohlášení konkursu na majetek dlužníka může uspět jen tehdy, jsou-li jeho prostřednictvím zpochybněny předpoklady pro vydání rozhodnutí o prohlášení konkursu, k nimž patří předchozí vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka a závěr, že dlužníkův úpadek nelze řešit některým ze sanačních způsobů (reorganizací či oddlužením), případně závěr, že namísto přijetí rozhodnutí o způsobu řešení dlužníkovy úpadku (ve smyslu § 4 odst. 2 insolvenčního zákona) mělo být vydáno rozhodnutí o tom, že dlužník není v úpadku (§ 158 insolvenčního zákona). Takový opravný prostředek však nemůže uspět, spočívá-li na argumentech, jejichž prostřednictvím jsou zpochybněny (jen) předpoklady pro vydání rozhodnutí o úpadku. (NS 29 NSČR 32/2012 ve věci MSPH 88 INS 15715/2010)

Související ustanovení:

§ 6 – výjimky z působnosti zákona, § 115 – moratorium, § 148 – spojení rozhodnutí o úpadku s rozhodnutím o způsobu řešení úpadku, § 149 – samostatné rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, § 244 – konkurs jako řešení úpadku, § 305 – uspokojení pohledávek před rozvrhem, § 306 – postup po schválení konečné zprávy, rozvrh, § 314 – definice nepatrného konkursu, § 316 – definice a přípustnost reorganizace, § 323 – schválení návrhu na reorganizaci, § 331 – dohled správce nad dlužníkem při reorganizaci, § 348 – schválení reorganizačního plánu soudem, § 363 – přeměna reorganizace v konkurs, § 389 – legitimace k návrhu na oddlužení, § 367 – rozsah úpravy, § 398 – způsoby řešení oddlužení, § 400 – hlasování o způsobu oddlužení mimo schůzi věřitelů, § 401 – hlasování mimo schůzi věřitelů, § 402 – právo hlasovat o způsobu oddlužení, § 406 – rozhodnutí o schválení oddlužení, § 418 – zrušení oddlužení soudem

Související předpisy:

§ 66d až 66y zák. č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání

§ 5

Zásady insolvenčního řízení

Insolvenční řízení spočívá zejména na těchto zásadách:

- a) insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodářského a co nejvyššího uspokojení věřitelů;**
- b) věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti;**
- c) nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce;**

d) věřitelé jsou povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.

K § 5

1. Insolvenční řízení je specifická oblast práva s mnoha odchylkami od běžných postupů v civilním soudním procesu. Odlišnost insolvenčního řízení je usměrňována zásadami insolvenčního řízení. Na jejich základě je možno v kterémkoliv okamžiku insolvenčního řízení posoudit, zda prováděný úkon svým obsahem a povahou odpovídá cílům a smyslu insolvenčního řízení.

K písm. a)

2. Tato zásada navazuje na úvodní ustanovení [§ 1 písm. a)]. Zásada vyjadřuje Ústavou a dalšími ústavními zákony zajištěnou **rovnost účastníků** každého civilního soudního řízení. Při respektování této zásady musí insolvenční soud, insolvenční správce a další subjekty zúčastněné na průběhu insolvenčního řízení postupovat tak, aby co nejvyššího uspokojení zjištěných pohledávek věřitelů bylo dosaženo v nejkratším možném čase. Důraz na rychlost insolvenčního řízení se odráží také v systematice celého procesu insolvenčního řízení. Některé kroky mohou procesní subjekty, především dlužník a věřitelé, činit pouze v určitých etapách insolvenčního řízení. Dokladem může být například možnost popírání pohledávek ze strany věřitelů (§ 200), možnost dlužníka podat návrh na povolení reorganizace (§ 316 odst. 5), nebo možnost dlužníka podat návrh na povolení oddlužení (§ 390 odst. 1). Tímto způsobem právní úprava zkouší zamezit nadměrnému prodlužování insolvenčního řízení. Klíčové procesní úkony, jako je právě popírání pohledávek nebo podání návrhu na určitý způsob řešení úpadku nebo hrozícího úpadku je možno učinit pouze ve fázi, kdy konkrétní procesní úkon může zásadním způsobem ovlivnit další průběh insolvenčního řízení. Důraz na rychlost insolvenčního řízení se dále projevuje v množství lhůt, které jsou v právní úpravě dány pro jednotlivé procesní postupy, a to jak ze strany insolvenčního soudu, tak ze strany dalších procesních subjektů. Právní úprava obsahuje celkem 81 lhůt v délce od dvou hodin (§ 101) do deseti let (§ 37 a 312).

K písm. b)

3. Zásada **zákazu zvýhodňování některých věřitelů** navazuje na předchozí princip. V insolvenčním řízení mají stejné postavení věřitelé, jejichž pohledávky mají stejný nebo obdobný charakter. Z tohoto úhlu pohledu lze pohledávky věřitelů členit z hlediska časového na pohledávky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení, které je nutno uplatnit ve lhůtě určené insolvenčním soudem v rozhodnutí o úpadku, a na pohledávky vzniklé po zahájení insolvenčního řízení (§ 168 a 169). Dále je možné členit pohledávky věřitelů vzniklé po zahájení insolvenčního řízení na pohledávky zajištěné a nezajištěné. Zajištěné pohledávky jsou uspokojovány ve zvláštním režimu, což platí především pro případy řešení úpadku dlužníka konkursem nebo oddlužením. Porušení principu rovnosti věřitelů se stejným charakterem pohledávek je možné pouze na základě výjimek uvedených v právní úpravě. V tomto směru lze poukázat například na institut úvěrového financování upravený v § 41, možnost různé míry uspokojení pohledávek stejného charakteru na základě reorganizačního plánu, případně na možnost nižší míry uspokojení některých nezajištěných věřitelů v procesu oddlužení [§ 392 odst. 1 písm. c)].

K písm. c)

4. **Ochrana dobré víry** vyjádřená v této v zásadě se vztahuje na práva nabytá věřiteli před okamžikem zahájení insolvenčního řízení (§ 97). V průběhu insolvenčního řízení je především insolvenční správce, případně další procesní subjekty, oprávněn zpochybnit některé kroky dlužníka učiněné před zahájením insolvenčního řízení, a to především formou odpůřčí žaloby nebo žaloby na neplatnost právního úkonu (§ 231 až 243); při realizaci těchto procesních úkonů je třeba dbát ochrany dobré víry věřitele. Ochrana dobré víry se dále vztahuje také na jiné úkony věřitele učiněné před zahájením insolvenčního řízení, pokud na jejich základě věřitel nabyl práva a byl například dlužníkem uveden v omyl, pokud jde o zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka.

K písm. d)

5. **Zákaz pro věřitele činit po zahájení insolvenčního řízení úkony k jinému způsobu uspokojení své pohledávky mimo insolvenční řízení** má reflexi také v dalším textu právní úpravy. Především jsou to účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení vyjádřené v § 109. Po zahájení insolvenčního řízení nejsou věřitelé aktivně legitimováni k vymáhání svých pohledávek cestou soudního řízení [§ 109 odst. 1 písm. a)], nejsou oprávněni vylepšovat své postavení zřizováním zástavních práv [§ 109 odst. 1 písm. b)] a nejsou ani oprávněni provádět exekuci na základě dříve vydaných exekučních titulů [§ 109 odst. 1 písm. c)]. Pro případ řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka reorganizací je tento zákaz zopakován v § 324 odst. 1. Na druhou stranu nelze za porušení tohoto zákazu považovat postup věřitele, který realizuje například zástavu na majetku třetí osoby, která zajišťovala splatnou pohledávku věřitele za dlužníkem. Pokud je věřitel při realizaci zástavního práva úspěšný, je povinen ve vztahu k insolvenčnímu řízení uspokojenou pohledávku vzít zpět, a to v rozsahu, v jakém byla uspokojena z realizované zástavy na majetku třetí osoby. Stejně tak mohou věřitelé uplatňovat pohledávky přihlášené do insolvenčního řízení, například u ručitelů. Ručitel, který plní za dlužníka na pohledávku uplatněnou v insolvenčním řízení, může vstoupit do práv věřitele v rozsahu poskytnutého plnění (§ 183 odst. 3).

6. Zásady insolvenčního řízení slouží jako **výkladová pravidla** tam, kde insolvenční zákon umožňuje rozhodování z většího množství variant řešení. V tom případě je dána povinnost vybrat takové řešení, jež se svými důsledky nejvíce blíží pojetí zásad insolvenčního řízení. Příkladem užití zásad insolvenčním soudem je rozhodování insolvenčního soudu [za současného použití institutu společného zájmu věřitelů dle § 2 písm. j)] o zrušení rozhodnutí přijatého schůzí věřitelů dle § 54.

Judikatura:

K žádosti dlužníka o posečkání s řešením úpadku do doby nalezení nového zaměstnání je pak třeba dodat, že insolvenční soudy jsou povinny jednat ve smyslu zásady rychlosti a efektivnosti řízení tak, aby nedocházelo k navyšování pohledávek věřitelů pro časové prodloužení v řízení a postavení dlužníka se tím ještě více nezhoršovalo. (**VS Praha 1 VSPH 453/2009-A-31 ve věci KSUL 70 INS 2933/2009**)

Odvolací soud proto s využitím zásady spravedlivého insolvenčního řízení uzavírá, že v dané věci aktivní legitimace navrhovatelů osvědčena nebyla, a k úpadku dlužníka, třebaže byl osvědčen, v odvolacím řízení přihlížet nelze, jelikož nastal především jako následek porušení povinností bankou dlužníka. Následkům, které se v důsledku toho projeví v hospodářských poměrech dlužníka, je třeba zabránit tím,

že v insolvenčním řízení dále nebude pokračováno. Odvolací soud proto podle § 220 odst. 1 o. s. ř. rozhodnutí soudu prvního stupně změnil tak, že se oba insolvenční návrhy zamítají. (VS Praha 1 VSPH 466/2009-A-83 ve věci KSPL 29 INS 2123/2008)

K odvolací argumentaci dlužníka je třeba uvést, že insolvenční řízení má za cíl uspořádat majetkové poměry dlužníka a v co nejvyšší míře uspokojit všechny insolvenční věřitele. V rámci insolvenčního řízení je třeba sledovat zásadu rovnosti všech účastníků, která je obecnou zásadou civilního řízení, přičemž pokud jde o vztah mezi insolvenčními věřiteli navzájem, je třeba dodržovat zásadu hájení společného zájmu věřitelů (§ 5 insolvenčního zákona), protože insolvenční řízení nemá za cíl uspokojit jen jednoho či několik málo z věřitelů, jak je tomu v případě exekučního řízení. Společný zájem věřitelů je zájmem nadřazeným zájmům jednotlivců a jeho cílem je, aby byli spravedlivě a v co nejvyšší možné míře uspokojeni všichni věřitelé. (VS Praha 1 VSPH 642/2010-B-34 ve věci KSPL 27 INS 1919/2010)

Související ustanovení:

§ 41 – smlouva o úvěrovém financování, § 54 – postup insolvenčního soudu, § 109 – účinky zahájeného insolvenčního řízení, § 166 – přihláška zajištěného věřitele, § 168 – pohledávky za majetkovou podstatou, § 169 – pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, § 173 – podání přihlášky, § 183 – jiné uspokojení přihlášené pohledávky, § 200 – popření pohledávky přihlášeným věřitelem, § 231 – neplatnost právních úkonů, § 239 – odpůřčí žaloba, § 316 – definice a přípustnost reorganizace, § 324 – disponování s majetkem dlužníka, § 390 – podání návrhu na oddlužení, § 392 – přílohy návrhu na oddlužení

§ 6

Výjimky z působnosti zákona

(1) Tohoto zákona nelze použít, jde-li o

- a) stát,
- b) územní samosprávný celek²⁾,
- c) Českou národní banku,
- d) Všeobecnou zdravotní pojišťovnu České republiky,
- e) Fond pojištění vkladů,
- f) Garanční fond obchodníků s cennými papíry,
- g) veřejnou vysokou školu, nebo
- h) právnickou osobu, jestliže stát nebo vyšší územní samosprávný celek²⁾ před zahájením insolvenčního řízení převzal všechny její dluhy nebo se za ně zaručil.

(2) Tohoto zákona nelze dále použít, jde-li o

- a) finanční instituci, po dobu, po kterou je nositelem licence nebo povolení podle zvláštních právních předpisů, upravujících její činnost,
- b) zdravotní pojišťovnu zřízenou podle zvláštního právního předpisu³⁾, po dobu, po kterou je nositelem povolení k provádění veřejného zdravotního pojištění,
- c) politickou stranu nebo politické hnutí v době vyhlášených voleb podle zvláštního právního předpisu.

²⁾ Čl. 99 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb.

³⁾ Zákon č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, ve znění pozdějších předpisů.

K odst. 1

1. Ustanovení prvního odstavce obsahuje výčet subjektů, vůči nimž nelze insolvenční zákon nikdy nebo za určité situace použít. Návrh na zahájení insolvenčního řízení směřující proti takovému dlužníkovi musí insolvenční soud zamítnout. Ukončení insolvenčního řízení procesním rozhodnutím (odmítnutí návrhu nebo zastavení insolvenčního řízení) nepřichází v tomto případě v úvahu.

2. Pod písmeny a) až h) je uveden výčet subjektů, vůči nimž nelze insolvenční zákon použít nikdy.

K odst. 1 písm. b)

3. Územním samosprávným celkem je podle Ústavy obec nebo kraj (vyšší územní samosprávný celek). Úpadková situace takových subjektů musí být řešena mimo insolvenční řízení. V případě obcí již byla zaregistrována snaha připustit řešení jejich úpadku prostřednictvím insolvenčního řízení. V současnosti však jde pouze o legislativní záměr.

K odst. 1 písm. c)

4. Česká národní banka je zcela nezbytným regulátorem finančního trhu, má přímý vliv a napojení na státní rozpočet a na legislativní aktivitu v oblasti měny, peněžního trhu, mezibankovních obchodů apod.

K odst. 1 písm. f)

5. Garanční fond obchodníků s cennými papíry je zřízen na základě zák. č. 256/2004 Sb. o podnikání na kapitálovém trhu (hlava VI). Garanční fond je právnická osoba, která zabezpečuje záruční systém, ze kterého se vyplácejí náhrady zákazníkům obchodníka s cennými papíry, který není schopen plnit své závazky vůči svým zákazníkům. Jeho úlohou je přijímání příspěvků od obchodníků s cennými papíry a informování České národní banky o výši příspěvků, které jednotliví obchodníci s cennými papíry zaplatili Garančnímu fondu za příslušný kalendářní rok, a uveřejňuje tyto informace způsobem umožňujícím dálkový přístup do 30. dubna následujícího roku. Fond dále zajišťuje ověřování nároků na vyplacení náhrad z Garančního fondu a zajišťuje vyplacení náhrad z Garančního fondu. Garanční fond se zapisuje do obchodního rejstříku, není státním fondem a nevztahují se na něj právní předpisy upravující pojišťovnictví.

K odst. 1 písm. g)

6. Vysoká škola je veřejná, soukromá nebo státní. Státní vysoká škola je vojenská nebo policejní. Veřejná vysoká škola se zřizuje a zrušuje zákonem. Zákon též stanoví její název a sídlo. Stát za závazky veřejné vysoké školy neručí.

7. Do 30. 12. 2011 výčet subjektů vyjmutých z působnosti insolvenčního zákona zahrnoval také veřejné neziskové ústavní zdravotnické zařízení (dále jen „veřejné zdravotnické zařízení“) zřízené podle zák. č. 245/2006 Sb. Zákonem č. 466/2011 Sb. (s účinností ke dni 30. 12. 2011) byl zrušen zákon č. 245/2006 Sb., a tím i tento druh právnických osob. Veřejná zdravotnická zařízení měla poskytovat zdravotní péči zejména formou ústavní péče a mohla vykonávat také doplňkovou činnost, pokud to uvedený zákon umožňoval.

K odst. 1 písm. h)

8. Pod písmenem h) právní úprava chrání před dopadem insolvenčního zákona jakoukoli právnickou osobu, u níž **stát či vyšší územně samosprávný celek** před zahájením insolvenčního řízení (§ 97) **převzal** veškeré její **dluhy nebo se za ně zaručil**. Uvedený výčet v zásadě opakuje výčet osob vyloučených z působnosti zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání.

K odst. 2

9. Právní úprava insolvenčního zákona vylučuje vedení insolvenčního řízení proti některým subjektům při splnění určitých podmínek.

K odst. 2 písm. a)

10. Licence k činnosti udělená Českou národní bankou k provozování činnosti je předpokladem činnosti pro **banku** nebo **spořitelnu**. Banky se sídlem na území členského státu EU mohou vykonávat na území našeho státu prostřednictvím své pobočky činnosti vyjmenované v § 5d zák. č. 21/1992 Sb. bez licence, pokud oprávnění k jejich výkonu bylo těmto bankám uděleno v domovském státě. Licence udělená bance zaniká dnem:

- a) kterým nabývá právní moci rozhodnutí o odnětí licence,
- b) ke kterému se banka zrušuje, pokud se zrušuje s likvidací,
- c) od kterého podle rozhodnutí valné hromady dosavadní banka nadále nebude vykonávat činnost, ke které je třeba licence,
- d) výmazu banky z obchodního rejstříku, pokud zaniká bez likvidace.

Licence udělená zahraniční bance pro její pobočku zaniká rovněž dnem, ke kterému zahraniční banka ukončí činnost své pobočky na území České republiky, a dále dnem, ke kterému zahraniční banka pozbyla ve státě svého sídla oprávnění působit jako banka.

11. Provozovat **pojišťovací činnost** na území České republiky může pouze tuzemská pojišťovna a pojišťovna z třetího státu, které bylo Českou národní bankou uděleno povolení k provozování této činnosti, nebo pojišťovna z jiného členského státu, a to na základě práva zřizovat pobočky nebo na základě svobody dočasně poskytovat služby. Obdobná pravidla platí pro tuzemské a zahraniční zajišťovny. Tuzemská pojišťovna uvede ve své obchodní firmě slovo „pojišťovna“. Tuzemská zajišťovna uvede ve své obchodní firmě slovo „zajišťovna“.

12. Česká národní banka **odejme** tuzemské pojišťovně nebo tuzemské zajišťovně povolení k provozování pojišťovací nebo zajišťovací činnosti, které jí udělila, jestliže

- a) je tato pojišťovna nebo zajišťovna předlužena; pojišťovna nebo zajišťovna je předlužena, má-li více věřitelů a souhrn všech jejích závazků převyšuje hodnotu jejího majetku,
- b) uložena opatření k nápravě nevedla k obnovení její platební schopnosti,
- c) získala povolení k provozování pojišťovací nebo zajišťovací činnosti na základě nesprávně uvedených údajů rozhodných pro udělení tohoto povolení,
- d) do 1 roku od nabytí právní moci rozhodnutí, kterým jí bylo uděleno povolení k provozování pojišťovací nebo zajišťovací činnosti, nezačala svoji činnost,
- e) neprovozuje pojišťovací nebo zajišťovací činnost déle než 6 měsíců,

- f) přemístila svoje sídlo mimo území České republiky nebo přestala na tomto území provozovat svoji činnost nebo ji provozuje v rozsahu, který jí neumožňuje řádné rozložení převzatých pojistných nebo zajišťovacích rizik, nebo
- g) o to tato pojišťovna nebo zajišťovna požádá.

13. Tuzemská pojišťovna nebo tuzemská zajišťovna, které bylo odňato povolení k provozování pojišťovací nebo zajišťovací činnosti, se i nadále řídí zák. č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví.

K odst. 2 písm. b)

14. Resortní zaměstnaneckou pojišťovnou je pojišťovna, která provádí všeobecné zdravotní pojištění zejména pro zaměstnance všech organizací založených nebo zřízených jedním ministerstvem České republiky nebo podléhající ucelené části tohoto ministerstva. Oborovou zaměstnaneckou pojišťovnou je pojišťovna, která provádí všeobecné zdravotní pojištění zejména pro zaměstnance jednoho oboru. Podnikovou zaměstnaneckou pojišťovnou je pojišťovna, která provádí všeobecné zdravotní pojištění zejména pro zaměstnance jednoho nebo více podniků. Další zaměstnaneckou pojišťovnou je pojišťovna s meziresortní a mezioborovou působností. K provádění všeobecného zdravotního pojištění je třeba povolení. O udělení povolení rozhoduje Ministerstvo zdravotnictví po vyjádření Ministerstva financí.

15. Pokud bylo zaměstnanecké pojišťovně Ministerstvem zdravotnictví odejmuto povolení k provádění všeobecného zdravotního pojištění, nebo o to zaměstnanecká pojišťovna Ministerstvo zdravotnictví požádá, zrušuje se s likvidací. Ministerstvo zdravotnictví může odejmout povolení, jestliže opatření uložená Ministerstvem zdravotnictví k nápravě nedostatku v hospodaření, zejména pokud jde o platební způsobilost zaměstnanecké pojišťovny, nesplnila svůj účel a tento účel nemohl být splněn ani zavedením nucené správy, nebo nucená správa nesplnila svůj účel, nebo vláda opakovaně neschválila zdravotně pojistný plán nebo opakovaně neschválila výroční zprávu zaměstnanecké pojišťovny, nebo pokud zaměstnanecká pojišťovna závažným způsobem porušuje právní předpisy, nebo zaměstnanecká pojišťovna nesplnila své závazky podle § 4 odst. 2 písm. c), d) a f) zákona č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách.

K odst. 2 písm. c)

16. U voleb je nutno počítat se všemi volbami, které předpokládá náš právní řád:

- a) volby do Evropského parlamentu se konají v posledním roce funkčního období Evropského parlamentu. Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky vyhláší prezident republiky na základě rozhodnutí Rady Evropské unie nejpozději 90 dnů před jejich konáním. Rozhodnutí o vyhlášení voleb se uveřejňuje ve Sbírce zákonů. Za den vyhlášení voleb se považuje den, kdy byla rozeslána částka Sbírky zákonů, v níž bylo rozhodnutí prezidenta republiky o vyhlášení voleb uveřejněno. Volby do Evropského parlamentu se na území České republiky konají ve 2 dnech, jimiž jsou pátek a sobota. V první den voleb začíná hlasování ve 14.00 hodin a končí ve 22.00 hodin. Ve druhý den voleb začíná hlasování v 8.00 hodin a končí ve 14.00 hodin. Dnem voleb se podle tohoto zákona rozumí první den voleb, nestanoví-li tento zákon jinak.
- b) volby do Parlamentu České republiky vyhláší prezident republiky nejpozději 90 dnů před jejich konáním. Rozhodnutí o vyhlášení voleb se uveřejňuje ve Sbírce zákonů.

Za den vyhlášení voleb do Parlamentu České republiky se považuje den, kdy byla rozeslána částka Sbírký zákonů, v níž bylo rozhodnutí o vyhlášení voleb do Parlamentu České republiky uveřejněno. Volby do Parlamentu České republiky se na území České republiky konají ve 2 dnech, kterými jsou pátek a sobota. První den voleb začíná hlasování ve 14.00 hodin a končí ve 22.00 hodin. Druhý den voleb začíná hlasování v 8.00 hodin a končí ve 14.00 hodin. Dnem voleb se podle tohoto zákona rozumí první den voleb na území České republiky, nestanoví-li tento zákon jinak. Lhůty a vymezení volebních dnů podle tohoto zákona nejsou dobou hlasování v zahraničí dotčeny.

- c) volby do zastupitelstev krajů vyhláší prezident republiky nejpozději 90 dnů před jejich konáním. Rozhodnutí o vyhlášení voleb do zastupitelstev krajů se uveřejňuje ve Sbírce zákonů. Za den vyhlášení voleb do zastupitelstev krajů se považuje den, kdy byla rozeslána částka Sbírký zákonů, v níž bylo rozhodnutí o vyhlášení voleb do zastupitelstev krajů uveřejněno. Volby do zastupitelstev krajů se konají ve 2 dnech, kterými jsou pátek a sobota. Hlasování začíná ve 14.00 hodin a končí ve 22.00 hodin prvního dne voleb. Druhý den voleb začíná hlasování v 8.00 hodin a končí ve 14.00 hodin. Volby do zastupitelstev krajů se konají ve všech krajích v tytéž dny, pokud tento zákon nestanoví jinak.
- d) volby do zastupitelstev obcí vyhláší, nestanoví-li tento zákon jinak, prezident republiky nejpozději 90 dnů před jejich konáním. Vyhlášení voleb se uveřejňuje ve Sbírce zákonů. Za den vyhlášení voleb se považuje den, kdy byla rozeslána částka Sbírký zákonů, v níž bylo rozhodnutí o vyhlášení voleb uveřejněno. Volby do zastupitelstev obcí se konají ve dvou dnech ve všech obcích, městech, městech se zvláštním postavením, hlavním městě Praze, městských obvodech a městských částech, pokud tento zákon o volbách do zastupitelstev obcí (zák. č. 491/2001 Sb.) nestanoví v § 54 a 58 jinak. Konají-li se volby ve 2 dnech, jsou jimi pátek a sobota. V první den voleb začíná hlasování ve 14.00 hodin a končí ve 22.00 hodin. Ve druhý den voleb začíná hlasování v 8.00 hodin a končí ve 14.00 hodin. Dnem voleb se podle tohoto zákona rozumí první den voleb, nestanoví-li tento zákon jinak. Dodatečné volby, opakované volby a opakované hlasování (§ 54) a nové volby (§ 58) se konají v jednom dni. Hlasování začíná v 7.00 hodin a končí ve 22.00 hodin, pokud v tomto zákoně není stanoveno jinak (§ 39).

17. Oproti zákonu č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, již nadále nejsou z působnosti insolvenčního zákona vyjmuti podnikatelé s převážující činností v zemědělské prvovýrobě po dobu vegetačního období, insolvenční řízení tak proti nim bude moci být zahájeno kdykoliv v průběhu celého kalendářního roku.

18. V případě, pokud dojde k podání insolvenčního návrhu, je skutečnost, že jako dlužník je označen subjekt uvedený v § 6 odst. 1 a 2 důvodem pro zamítnutí insolvenčního návrhu.

Související ustanovení:

§ 97 – zahájení insolvenčního řízení

Související předpisy:

čl. 99 Ústavy, – § 67c zák. č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, – § 2, 3, 4 a 6 zák. č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, – § 37 a 38 zák. č. 6/1993 Sb., o České národní bance, – § 1 zák. č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky,

– § 2 odst. 7, § 5 odst. 1 a § 20 odst. 4 zák. č. 111/98 Sb., o vysokých školách, – § 3 zák. č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů, – § 3 zák. č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí, § 3 – zák. č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu, – § 128 zák. č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, – § 4 a 5 zák. č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví

§ 7

Použití občanského soudního řádu

(1) Pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu⁴⁾, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

(2) Pro určení věcné a místní příslušnosti soudu, který rozhoduje v insolvenčním řízení a v incidenčních sporech, platí ustanovení občanského soudního řádu⁵⁾.

K odst. 1

1. Způsob využití obecných procesních pravidel v o. s. ř. je v insolvenčním řízení postavena na zažitě praxi z doby účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání, který se vcelku úspěšně vyrovnal s problematikou neexistence speciální procesní normy určené pro úpadkové řízení přiměřeným užitím občanského soudního řádu pro potřeby konkursního a vyrovnacího řízení. Shodný postup volí rovněž úprava v insolvenčním zákoně, jenž používá ustanovení o. s. ř. pro insolvenční řízení.

2. Novým prvkem v pravidle o přiměřeném použití o. s. ř. v úpadkovém řízení je jeho zákonné rozšíření i pro incidenční spory. Při přiměřeném použití o. s. ř. v insolvenčním řízení musí být vždy šetřeny zásady insolvenčního řízení (§ 5). Právní úprava insolvenčního řízení obsahuje vlastní procesní ustanovení (§ 51, 54, 55, 71 až 80, 91 až 94). Zákon však v sobě nezahrnuje procesní úpravu v komplexním pojetí, nýbrž jen **speciální úpravu tam, kde z povahy věci nepřipadá v úvahu použití občanského soudního řádu**, ať již z důvodu neexistence potřebné procesní úpravy v textu občanského soudního řádu, nebo bylo-li třeba upravit procesní postup v občanském soudním řádu obsažený odlišně pro potřeby insolvenčního řízení.

3. Vztah mezi občanským soudním řádem a insolvenčním zákonem je tedy nutno chápat následovně:

- a) vztah o. s. ř. k insolvenčnímu zákonu je vztahem zákona obecného k zákonu speciálnímu. Právní úprava občanského soudního řádu se použije, pokud speciální úprava insolvenčního zákona neobsahuje úpravu vlastní,
- b) pokud insolvenční zákon vlastní procesní úpravu neobsahuje, je v řízení přímo použita úprava občanského soudního řádu, pokud přímé užití občanského soudního řádu nevyvolá rozpor se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení,
- c) v případě, že by důsledkem přímé aplikace občanského soudního řádu byl rozpor se zásadami insolvenčního řízení, soud vyloží a užije úpravu obsaženou v občanském

⁴⁾ Občanský soudní řád.

⁵⁾ § 9 odst. 4, § 11, 84 až 89 občanského soudního řádu.

soudním řádu tak, aby k takovému to rozporu nedocházelo. Přitom je soud povinen postupovat cestou co možná nejšířšího respektování úpravy občanského soudního řádu, neboť cílem je odchýlit se od procesní úpravy občanského soudního řádu pouze v míře nezbytně nutné tak, aby zůstala zachována co možná nejšířší míra jistoty v postavení účastníka řízení dané oporou v textu zákona.

4. Otázka širšího **užití občanského soudního řádu** je s odkazem na přiměřenost při užívání **limitována odkazem na** již výše popsané **zásady insolvenčního řízení**. Jakékoliv přiměřené užití občanského soudního řádu, jímž by se insolvenční řízení dostávalo do rozporu se zásadami insolvenčního řízení dle § 5, je vyloučeno.

5. V souvislosti s incidenčními spory je nutno poukázat na skutečnost, že přiměřeným užitím občanského soudního řádu nemůže dojít k zásahu do zákonné podstaty úpravy incidenčních sporů. Přiměřeným užitím občanského soudního řádu nemohou být dotčeny základní procesní instituty upravující průběh incidenčních sporů. Při řešení incidenčních sporů nelze vyloučit např. užití institutu koncentrace (§ 118b o. s. ř.). Přiměřené užití občanského soudního řádu pro incidenční spory by proto mělo spíše spočívat v možnosti odklonit se od pravidel občanského soudního řádu v konkrétních případech, kdy by přímým užitím občanského soudního řádu došlo k užití procesního institutu, který je v příkrém rozporu se zásadami insolvenčního řízení.

K odst. 2

6. Podpurné využití ustanovení občanského soudního řádu se má odrazit také ve využití této obecné procesní normy při určování věcné a místní příslušnosti insolvenčního soudu. Právní úprava insolvenčního řízení vlastní úpravu těchto otázek nemá.

Judikatura:

Jak dále plyne z výše již označeného § 7 odst. 1 insolvenčního zákona, ustanovení občanského soudního řádu se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory použijí jen přiměřeně, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení. Tato zákonná restrikce se samozřejmě vztahuje i na výklad (interpretaci) ustanovení občanského soudního řádu v judikatuře soudů, která má být užitá na insolvenční řízení. (**NS 29 NSČR 7/2008-A-16 ve věci KSBP 31 INS 1583/2008**)

Podle § 7 odst. 1 zák. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (dále jen insolvenčního zákona), se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Podle § 166 odst. 1 o. s. ř. nerozhodl-li soud v rozsudku o některé části předmětu řízení, o nákladech řízení nebo o předběžné vykonatelnosti, může účastník do patnácti dnů od doručení rozsudku navrhnout jeho doplnění. Soud může rozsudek, který nenabyl právní moci, doplnit i bez návrhu. Z výše uvedených skutečností lze dovodit, že smyslem a účelem napadeného usnesení bylo doplnit neúplné usnesení KSUL 70 INS 4253/2008-A-35 ze dne 2. dubna 2009, které neobsahovalo výrok o náhradě nákladů insolvenčního řízení. Podání právní zástupkyně dlužníka je nutno chápat jako návrh na vydání doplňujícího rozsudku, a proto nelze souhlasit s námitkou odvolatele, že usnesení čj. KSUL 70 INS 4253/2008-A-35 bylo možno měnit jen odvoláním ze strany právní zástupkyně dlužníka, neboť není pojmově možné uvažovat o odvolání proti výroku, který nebyl vydán (viz usnesení NS ČR 20 Cdo 44/99 ze dne 31. ledna 2001 *a contrario*). Za výrok, proti němuž by bylo možné odvolání, přitom nelze považovat větu o nákladech řízení uvedenou toliko v odůvodnění usnesení. (**VS Praha 1 VSPH 319/2009-A-44 ve věci KSUL 70 INS 4253/2008**)

Podle § 7 odst. 2 platí pro určení věcně a místní příslušnosti soudu, který rozhoduje v insolvenčním řízení a v incidentních sporech, ustanovení občanského soudního řádu. Podle § 105 odst. 1 občanského soudního řádu (ve znění účinném do 30. 6. 2009) zkoumá soud místní příslušnost před tím, než začne jednat o věci samé. Rozhodl-li soud o věci samé bez jednání, zkoumá místní příslušnost jen před vydáním rozhodnutí; to nepatří, jde-li o platební rozkaz. Později ji zkoumá jen k námitce účastníka, je-li uplatněna při prvním úkonu, který účastníku přísluší. Při zkoumání místní příslušnosti se nepřihlíží k jednáním a k úkonům provedeným před věcně nepřislušným soudem a k rozhodnutím vydaným věcně nepřislušným soudem. Z výše citovaných ustanovení plyne, že místní příslušnost zkoumá soud z úřední povinnosti pouze předtím, než začne jednat o věci samé, a poté jedine k námitce účastníka uplatněné při prvním úkonu, který mu přísluší. Prvním úkonem, který účastníku přísluší, je jeho první procesní úkon adresovaný soudu buď z iniciativy účastníka, nebo na výzvu soudu. K pozdějším námitkám se nepřihlíží a místní příslušnost je konvalidována (zhojena). **(VS Praha 2 VSPH 545/2009-A-23 ve věci KSPH 38 INS 2856/2009)**

Podle § 85a o. s. ř. je-li pro řízení v prvním stupni věcně příslušný krajský soud a místní příslušnost se řídí obecným soudem účastníka, je místně příslušným krajský soud, v jehož obvodu je obecný soud účastníka. Podle § 85 odst. 1 o. s. ř. nestanoví-li zákon jinak, je obecným soudem fyzické osoby okresní soud, v jehož obvodu má bydliště, a nemá-li bydliště, okresní soud, v jehož obvodu se zdržuje. Má-li fyzická osoba bydliště na více místech, jsou jejím obecným soudem všechny okresní soudy, v jejichž obvodu bydlí s úmyslem zdržovat se tam trvale. V případě insolvenčního řízení vedeného proti dlužníku – fyzické osobě je při určení obecného soudu dlužníka, a potažmo místní příslušnosti insolvenčního soudu, třeba postupovat podle § 85 odst. 1 o. s. ř. bez ohledu na to, zda je či není podnikatelem (k tomu viz usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. KSCB 26 INS 2498/2010, 1 VSPH 381/2010-A ze dne 19. 5. 2010). K obsahu pojmu „bydliště“, jenž je zásadním pro určení místní příslušnosti, je třeba uvést, že není totožný s obsahem pojmu „trvalý pobyt“, který užívají předpisy správního práva upravující evidenci obyvatel. I když se tyto pojmy většinou překrývají, ne vždy zápis v identifikačním dokladu či v evidenci obyvatelstva o trvalém bydlišti fyzické osoby bude totožný s jejím skutečným bydlištěm. Tím se rozumí místo, v němž tato osoba bydlí s úmyslem trvale se zde zdržovat, zpravidla proto, že zde má svůj byt, rodinu, popř. zde současně pracuje i bydlí. **(VS Praha 3 VSPH 101/2010-A-11 ve věci KSUL 45 INS 728/2010)**

Podle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona a § 170 občanského soudního řádu soud je vázán svým usnesením, jakmile je vyhlášen; nedošlo-li k vyhlášení, jakmile bylo doručeno, a není-li třeba doručovat, jakmile bylo vyhotoveno (odst. 1). Usnesením, kterým se upravuje vedení řízení, není však soud vázán (odst. 2). **(VS Praha 3 VSPH 710/2010-B-41 ve věci MSPH 77 INS 1018/2009)**

Pro posouzení místní příslušnosti je ve smyslu § 11 odst. 1 o. s. ř. rozhodný stav ke dni zahájení insolvenčního řízení, tedy ke dni 25. 8. 2010. K tomuto dni již platilo, jak správně uzavřel soud I. stupně, že z hlediska § 9 odst. 4 a § 84 a § 85a o. s. ř., bylo rozhodné sídlo společnosti, tak jak se podávalo z notářského zápisu ze dne 16. 8. 2010, č. NZ 1193/2010, N 1289/2010. K těmto dni totiž došlo u dlužníka ke změně sídla, a tato změna sídla dlužníka již byla – byť později – zapsána do obchodního rejstříku. **(VS Praha 1 VSPH 1017/2010-A-40 ve věci KSPA 48 INS 9707/2010)**

Odvolací soud se přitom ztotožňuje se závěrem soudu prvního stupně, že v posuzované věci dlužník nesplňuje podmínku potřebnosti pomoci ustanoveného zástupce k ochraně svých zájmů z důvodu právní složitosti podaného odvolání. V odůvodnění napadeného usnesení soud prvního stupně správně vystihl, že v intencích § 209 a § 43 o. s. ř. se bude muset v dalším průběhu řízení sám postarat o odstranění vad dlužníkem podaného odvolání proti usnesení o zastavení řízení, a to včetně náležitého poučení dlužníka o způsobu jeho doplnění a oprav. Za této situace by tedy bylo neúčelné a nevhodné, aby soud dlužníkovi pro další řízení ustanovoval právního zástupce.

Lze tedy uzavřít, že v posuzované dané věci není splněna podmínka nutnosti ochrany zájmů dlužníka vymezená v § 30 odst. 2 o. s. ř. Proto se odvolací soud nezabýval tím, zda jsou u dlužníka dány předpoklady pro osvobození od placení soudních poplatků ve smyslu § 30 odst. 1 o. s. ř. Tyto závěry by totiž s ohledem na požadavek současného splnění obou podmínek definovaných v § 30 o. s. ř. byly nadbytečné. **(VS Olomouc 2 VSOL 289/2009-A-23 ve věci KSOL 16 INS 1993/2009)**

Související ustanovení:

§ 5 – zásady insolvenčního řízení, § 51 – omezení hlasovacích práv věřitelů, § 54 – postup insolvenčního soudu, § 55 – odvolání proti rozhodnutí o zrušení schůze věřitelů soudem, § 71 – formy doručování v insolvenčním řízení, § 72 – zvláštní doručení a zkrácené znění rozhodnutí, § 73 – zveřejnění na úřední desce a v insolvenčním rejstříku, § 74 – okamžik doručení soudní písemnosti, § 75 – zvláštní způsob doručení, § 76 – způsoby doručení, § 77 – doručení insolvenčnímu správci, § 78 – doručení insolvenčnímu správci – fyzické osob, § 79 – doručování věřitelskému výboru, § 80 – náhradní doručení vyhláškou, § 91 – rozhodnutí při dohlédací činnosti soudu, § 92 – rychlost jednání odvolacího soudu, § 93 – předložení věci a rozhodnutí odvolacího soudu, § 94 – jednání odvolacího soudu

Související předpisy:

§ 118b o. s. ř.

§ 8

(Vztah ustanovení obecné a zvláštní části zákona)

Ustanovení části první a třetí tohoto zákona se použijí, jen nestanoví-li tento zákon v části druhé ohledně některého ze způsobů řešení úpadku jinak.

1. Ustanovení řeší vztah části právní úpravy, která upravuje instituty užívané v insolvenčním řízení bez ohledu na způsob řešení úpadku. Pokud jde o první část zákona, pak jsou to především definice úpadku (§ 3), pravidla pro insolvenční správce (§ 21), pravidla pro věřitelské orgány (§ 46), doručování v insolvenčním řízení (§ 71), procesní postupy při projednávání návrhů na zahájení insolvenčního řízení (§ 97 a 128), moratorium (§ 115), uplatnění pohledávek a jejich přezkum (§ 110 a 159), problematiku majetkové podstaty (§ 205) a neplatných a neúčinných právních úkonů (§ 231). Ve třetí části zákonné úpravy je to problematika insolvenčního rejstříku (§ 419) a vztah k právu EU (§ 426).

2. Ustanovení části první a třetí zákona se použijí pouze tehdy, není-li stanoveno v části druhé (§ 244 a násl.), ohledně některého ze způsobů řešení úpadku, jinak. Výjimky lze nalézt u každého ze způsobů řešení úpadku:

- a) **konkurs** – k vyloučení nezpenžitelného majetku z majetkové podstaty je obecně třeba souhlasu soudu a voleného věřitelského orgánu (§ 227), při nepatrném konkursu insolvenční správce ke stejnému postupu takový souhlas mít nemusí [§ 315 odst. 1 písm. c)],
- b) **reorganizace** – právo popěrného úkonu při přezkumu přihlášených pohledávek přiznává právní úprava vedle insolvenčního správce a dlužníka také insolvenčním věřitelům (§ 192 a 200), při řešení úpadku dlužníka reorganizací popření pohledávky věřitelem nemá vliv na její zjištění pro potřebu insolvenčního řízení (§ 336 odst. 4),
- c) **oddlužení** – popěrný úkon dlužníka nemá vliv na zjištění pohledávky pro účely insolvenčního řízení [§ 201 odst. 1 písm. a)]. Při řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka oddlužení má popěrný úkon dlužníka stejné dopady jako popěrný úkon insolvenčního správce (§ 410 odst. 2).

3. Ve vztahu k § 7 a použití občanského soudního řádu tak vzniká princip dvojí speciality, kdy občanský soudní řád se použije pouze tehdy, nestanoví-li to výslovnou úpravou insolvenční zákon. Úprava insolvenčního zákona však je užita v části první a třetí pouze tehdy, není-li speciálně stanoveno úpravou v části druhé insolvenčního zákona jinak.

Související ustanovení:

§ 3 – úpadek, § 7 – použití občanského soudního řádu, § 21 – seznam insolvenčních správců, § 71 – doručování vyhláškou, § 97 – zahájení insolvenčního řízení, § 110 – výzva k podání přihlášek, § 115 – moratorium, § 128 – vady insolvenčního návrhu, § 159 – druhy incidenčních sporů, § 192 – popření přihlášených pohledávek, § 200 – popření pohledávky přihlášeným věřitelem, § 201 – zjištění pohledávky, § 205 – pojem a rozsah majetkové podstaty, § 227 – vyjmutí neprodejných částí majetkové podstaty, § 231 – neplatnost právních úkonů, § 244 – konkurs jako řešení úpadku, § 315 – průběh nepatrného konkursu, § 336 – popření pohledávky v reorganizaci dlužníkem, § 410 – popření pohledávky dlužníkem při oddlužení formou splátek, § 419 – definice insolvenčního rejstříku, § 426 – insolvenční řízení s evropským mezinárodním prvkem

Související předpisy:

o. s. ř.

Procesní subjekty

Díl 1 Procesní subjekty

§ 9 (Vymezení procesních subjektů)

Procesními subjekty podle tohoto zákona jsou

- a) insolvenční soud,
- b) dlužník,
- c) věřitelé, kteří uplatňují svá práva vůči dlužníku,
- d) insolvenční správce, popřípadě další správce,
- e) státní zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení nebo do incidenčního sporu, a
- f) likvidátor dlužníka.

1. Okruh procesních subjektů daných insolvenčním zákonem vymezuje účastníky, mezi nimiž vlastní insolvenční řízení probíhá. Výčtem uvedené subjekty jsou procesními subjekty buď bez dalšího po celou dobu insolvenčního řízení – insolvenční soud, dlužník a věřitel podávající insolvenční návrh, nebo jen po určitou delší či kratší část insolvenčního řízení, což se vztahuje ke všem ostatním subjektům uvedeným v tomto ustanovení. Žádnému dalšímu subjektu, který není uveden v § 9, v insolvenčním řízení postavení procesního subjektu nepřísluší.

2. Okruh osob, označených v § 9 jako **procesní subjekt** je **nutno** pojmově **odlišit** od termínu **účastník řízení** ve smyslu § 14.

3. Úprava procesních subjektů uvedených v § 9 včetně specifikace jejich práv a procesního postavení je přesně vymezena v hlavě II. Charakteristiku procesního postavení insolvenčního soudu je možno najít v § 10, postavení dlužníka a věřitelů uplatňujících svá práva vůči dlužníku jako účastníku řízení je vymezeno v § 14 a násl., postavení insolvenčního správce, případně dalšího správce pak v § 21 a násl., postavení státního zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení nebo do incidenčního sporu je specifikováno v § 69 a následující § 70 specifikuje postavení likvidátora dlužníka.

Judikatura:

Insolvenční správce je zvláštním procesním subjektem [srov. § 9 písm. d) insolvenčního zákona], který se pokládá za účastníka insolvenčního řízení tam, kde je rozhodováno o jeho právech a povinnostech. Legitimace k podávání příslušných návrhů a opravných prostředků proti rozhodnutím insolvenčního soudu mu jinak přísluší jen v rozsahu, ve kterém mu ji insolvenční zákon (ať již výslovně, nebo ve vazbě na povahu věci) přiznává. (NS 29 NSČR 2/2010-B-178 ve věci KSPA 48 INS 6473/2009)

Související ustanovení:

§ 10 – insolvenční soud, § 11 – dohlédací činnost soudu, § 12 – rozhodování soudce a vyššího soudního úředníka, § 13 – asistent soudce insolvenčního soudu, § 14 – účastenství a vedlejší účastenství v insolvenčním řízení, § 15 – účastenství nepřihlašovaných věřitelů, § 16 – účastenství v incidenčních sporech, § 21 – seznam insolvenčních správců, § 69 – státní zastupitelství, § 70 – likvidátor dlužníka

§ 10

Insolvenční soud

Insolvenční soud v insolvenčním řízení

- a) vydává rozhodnutí, jejichž vydání zákon ukládá nebo předpokládá,**
- b) průběžně vykonává dohled nad postupem a činností ostatních procesních subjektů a rozhoduje o záležitostech s tím souvisejících (dále jen „dohlédací činnost“).**

Insolvenční soud má v řízení postavení **procesního subjektu s řídicí a dohlížecí pravomocí**, a to pro celý průběh insolvenčního řízení. Rozsah řídicích a dohlížecích pravomocí soudu bezprostředně souvisí s jednotlivými fázemi řízení. Zatímco po podání návrhu na rozhodnutí o úpadku dlužníka spočívá činnost insolvenčního soudu zejména v rozhodování směřujícím ke zjištění existence úpadku, po rozhodnutí o úpadku se v závislosti na způsobu řešení úpadku činnost insolvenčního soudu více či méně přesouvá do oblasti kontrolní.

Judikatura:

Soud v insolvenčním řízení rozhoduje buď tzv. statutárně ve smyslu § 10 písm. a) insolvenčního zákona, nebo v rámci dohlédací činnosti podle § 10 písm. b) a § 11 insolvenčního zákona. Rozhodování v rámci dohlédací činnosti má zcela jiný charakter, a proto proti těmto rozhodnutím zásadně není odvolání přípustné (§ 91 insolvenčního zákona). Tam, kde soud rozhoduje ve smyslu § 10 písm. a) insolvenčního zákona (srov. slova „může uložit“), což je i případ rozhodnutí o povinnosti zaplatit zálohu podle § 108 insolvenčního zákona, zákon výslovně rozhodnutí předjímá. Rozhodnutí o povinnosti zaplatit zálohu je tedy typicky rozhodnutím podle § 10 písm. a) insolvenčního zákona. Jednak proto, že soud zde rozhoduje – nikoliv vyzývá k zaplacení – o povinnosti zaplatit, jednak vzhledem k charakteru takového rozhodování; nezaplacení totiž může vést k zastavení řízení či k vymáhání povinnosti cestou výkonu rozhodnutí nebo exekuce. Toto rozhodování není vyjádřením dohlédací činnosti (ve smyslu, že soud dohlíží a zasáhne, když je třeba, formou rozhodnutí) nad postupem subjektů insolvenčního řízení, nýbrž originární rozhodovací činností. Tato činnost směřuje ke stanovení povinností ostatním subjektům insolvenčního řízení tam, kde to insolvenční zákon ve smyslu § 10 písm. a) výslovně ukládá anebo předpokládá. (VS Praha 3 VSPH 492/2010-A-16 ve věci MSPH 93 INS 3565/2010)

Související ustanovení:

§ 11 – dohlédací činnost soudu, § 12 – rozhodování soudce a vyššího soudního úředníka, § 81 – pořádková pokuta

§ 11

(Dohlédací činnost soudu)

(1) Při výkonu dohlédací činnosti insolvenční soud rozhoduje o záležitostech, které se týkají průběhu insolvenčního řízení, činí opatření potřebná k zajištění jeho účelu a ukládá povinnosti, týkající se činnosti jednotlivých subjektů řízení.

(2) **Insolvenční soud je oprávněn vyžadovat od insolvenčního správce zprávy a vysvětlení o jeho postupu, nahlížet do jeho účtů a konat potřebná šetření. Je oprávněn dávat insolvenčnímu správci pokyny a uložit mu, aby si vyžádal k určitým otázkám stanovisko věřitelského výboru.**

1. V § 11 je v obecné rovině charakterizován **rozsah dohlédací činnosti soudu v průběhu insolvenčního řízení**. Je zde výslovně zakotveno právo soudu ukládat všem účastníkům řízení povinnosti týkající se jejich činnosti v řízení. Uvedené oprávnění dopadá nejen na insolvenčního správce, ale i na všechny účastníky insolvenčního řízení, a to jak dlužníka, tak i insolvenční věřitele, zejména při výkonu jejich činnosti ve věřitelských orgánech. Od členů věřitelských orgánů insolvenční zákon očekává a současně vyžaduje aktivní účast v insolvenčním řízení. Široký rozsah jejich pravomocí, s nutností je kvalifikovaným způsobem vykonávat, je vyvážen oprávněním insolvenčního soudu provádět dohled nad jednotlivými členy věřitelských orgánů a možností vyžadovat plnění povinností svěřených věřitelských orgánů. Jedním z prostředků jak toho dosáhnout je zvláštní ustanovení o pořádkové pokutě uvedené v § 81 zákona, jenž doplňuje obecnou úpravu ustanovení o pořádkové pokutě dle § 53 o. s. ř. V § 81 odst. 1 je pak výslovně konstatována možnost soudu vymáhat činnost po členech či náhradnících věřitelského výboru ukládáním pořádkové pokuty.

2. Kompletní výčet všech rozhodnutí, které insolvenční soud vydává v rámci dohlédací činnosti, nelze vymezit, protože tento způsob rozhodování reaguje na konkrétní situace, které v insolvenčním řízení nastávají. Jako typické rozhodnutí v rámci dohlédací činnosti lze uvést nejružnější výzvy, které insolvenční soud adresuje jednotlivým účastníkům insolvenčního řízení nebo insolvenčnímu správci, ať už se jedná o výzvy směřující k doplnění či opravě jednotlivých podání (příloh insolvenčního návrhu, návrhu na povolení oddlužení, soupisu majetkové podstaty, konečné zprávy apod.), výzvy k podání zprávy o dosavadní činnosti, výzvy ke splnění zákonné povinnosti nebo povinnosti stanovené insolvenčním soudem, podání vysvětlení atd.

3. Obecné pravidlo insolvenčního řízení stanoví v § 91, že **proti rozhodnutím**, která insolvenční soud učinil **při výkonu dohlédací činnosti** včetně předběžných opatření, **není odvolání přípustné**. Uvedené pravidlo však neplatí absolutně a rozhodujícím kritériem zde je, jestli rozhodovací činností soudu bylo zasaženo do subjektivních práv osoby, které bylo takové rozhodnutí adresováno. Vzhledem k tomu, že není možné taxativně vymezit jednotlivá rozhodnutí, která jsou vydávána v rámci rozhodovací činnosti soudu, vzniká v praxi často problém vymezit hranici mezi dohledovou činností soudu a statutární rozhodovací činností. Insolvenční soud je mnohdy přesvědčen, že jeho rozhodnutí je vydáno v rámci dohledové činnosti, ale osoba, které je rozhodnutí adresováno, se jím bude cítit dotčena na svých právech, napadne jej opravným prostředkem, a v odvolacím řízení pak může být konstatována přípustnost odvolání.

4. Způsob vykonávaného průběžného dohledu nad postupem a činností ostatních procesních subjektů a rozhodování v záležitostech s tím souvisejících je průběžnou a kontinuální činností insolvenčního soudu po celou dobu trvání insolvenčního řízení. Způsob, jakým je dohled vykonáván, souvisí s charakterem činnosti insolvenčního soudu. Ustanovení § 11 odst. 1 obsahuje obecné teze, z nichž je možno dovodit rozsah oprávnění insolvenčního soudu pro dohlédací činnost v rámci insolvenčního řízení.

5. Odstavec druhý se pak dotýká specifické činnosti insolvenčního soudu, která spočívá v dohledu nad činností insolvenčního správce. Smyslem obou odstavců je, aby insolvenční řízení probíhalo tak, jak je upraveno v insolvenčním zákoně, zejména pak směřovalo k naplnění cíle insolvenčního řízení, kterým je uspořádání vztahů mezi dlužníkem a osobami dotčenými jeho úpadkem, a to tak, aby došlo k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužnickových věřitelů. Tohoto cíle však může být dosaženo pouze způsobem, který bude respektovat základní zásady insolvenčního řízení. Výkon dohlédací činnosti musí být insolvenčním soudem vykonáván řádně a jeho zanedbání může vést ke stanovení odpovědnosti státu za nesprávný úřední postup, které se mohou postižené osoby domáhat.

6. Dohled insolvenčního soudu není vázán pouze na osobu soudce, nýbrž v rozsahu zákonného oprávnění a vydaného pověření i na asistenta soudce a vyššího soudního úředníka. Z uvedeného vyplývá, že jak činnost asistenta soudce, tak i vyššího soudního úředníka musí mít podklad v pověření časově předcházejícím této činnosti a specifikujícím v zákoněm rámci rozsah oprávnění přeneseného insolvenčním soudem na výše jmenované.

Judikatura:

Obecně vzato může stát vskutku nést majetkovou odpovědnost za nesprávný úřední postup soudu při výkonu jeho dohlédací činnosti nad správcem konkursní podstaty. V situaci, kdy zákon předpokládá, že pochybnosti o opodstatněnosti soupisu určitého majetku budou řešeny především ve zvláštním řízení [ve sporu o vylučovací (excindační) žalobě ve smyslu § 19 odst. 2 zák. o konkursu a vyrovnání], však lze stát činit odpovědným za to, že konkursní soud nevydal správci konkursní podstaty sám pokyn k tomu, aby určitou věc vyloučil ze soupisu majetku konkursní podstaty, jen tehdy, je-li tato nečinnost soudu neospravedlnitelná z pohledu skutečností, jež soudu byly o sepsaném majetku známy. Dovolatelům je třeba dát za pravdu v tom, že samotná skutečnost, že bylo zahájeno excindační řízení, nečinnost konkursního soudu neospravedlňuje (bez zřetele k tomu, zda řízení o vylučovací žalobě sám vyvolal výzvou podle § 19 odst. 2 zák. o konkursu a vyrovnání). Podstatné naopak je, zda nároky třetích osob, jež měly soupis vylučovat, byly (a odkdy) natolik zřejmé, že nečinnost soudu nebyla nečinností odůvodněnou (opodstatněnou či ospravedlnitelnou). Taková situace nastává i tehdy, jestliže konkursní soud, jak tvrdí odvolatelé, ví nebo musí vědět o tom, že správce určitý majetek sepsal neoprávněně a nezjedná nápravu příslušným pokynem, ač k tomu má možnost. **(NS 29 Cdo 3064/2000)**

Pokud insolvenční soud zjistí, že v důsledku nově zjištěných skutečností nemůže dřívější rozhodnutí vydané v rámci výkonu dohlédací činnosti obstát, změní je nebo přijme nové, event. jiné rozhodnutí. **(VS Praha 1 VSPH 239/2010-B-144 ve věci KSPA 48 INS 2641/2009)**

Soud v insolvenčním řízení rozhoduje buď tzv. statutárně ve smyslu § 10 písm. a) insolvenčního zákona, nebo v rámci dohlédací činnosti podle § 10 písm. b) a § 11 insolvenčního zákona. Rozhodování v rámci dohlédací činnosti má zcela jiný charakter, a proto proti těmto rozhodnutím zásadně není odvolání přípustné (§ 91 insolvenčního zákona). Tam, kde soud rozhoduje ve smyslu § 10 písm. a) insolvenčního zákona (srov. slova „může uložit“), což je i případ rozhodnutí o povinnosti zaplatit zálohu podle § 108 insolvenčního zákona, zákon výslovně rozhodnutí předjímá. Rozhodnutí o povinnosti zaplatit zálohu je tedy typicky rozhodnutím podle § 10 písm. a) insolvenčního zákona. Jednak proto, že soud zde rozhoduje – nikoliv vyzývá k zaplacení – o povinnosti zaplatit, jednak vzhledem k charakteru takového rozhodování; nezaplacení totiž může vést k zastavení řízení či k vymáhání povinnosti cestou výkonu rozhodnutí nebo exekuce. Toto rozhodování není vyjádřením dohlédací činnosti (ve smyslu, že soud dohlíží a zasáhne, když je třeba, formou rozhodnutí) nad postupem subjektů insolvenčního řízení, nýbrž originární rozhodovací činností. Tato činnost směřuje ke stanovení povinností ostatním subjektům insolvenčního řízení tam, kde to insolvenční zákon ve smyslu § 10 písm. a) výslovně ukládá anebo předpokládá. **(VS Praha 3 VSPH 492/2010-A-16 ve věci MSPH 93 INS 3565/2010)**

Je proto nutno souhlasit se závěry soudu prvního stupně, že na dosavadní pokyny a dotazy soudu správce nereflektoval dostatečným a vyčerpávajícím způsobem, a to i přes výslovné poučení o možnosti uložení pořádkové pokuty. Jeho odpovědi jsou nepřesvědčivé a často nesrozumitelné. To konečně vyplývá i z obsahu odvolání, v němž správce ohledně zpeněžování movitých věcí sděluje další informace, které doposud soudu neposkytl („dražba movitých věcí v březnu 2009 neúspěšná“, ke „zpeněžování mimo dražbu přistoupil, vědom si neúčinnosti smluv“).

Shora naznačeným přístupem insolvenční správce neumožňuje a prakticky znemožňuje řádnou dohlédací činnost insolvenčního soudu (§ 11 odst. 2 insolvenčního zákona). I když snaha správce zpeněžit majetek co nejrychleji a nejvýhodněji je namísto, příslušná ustanovení insolvenčního zákona je přitom nutno respektovat a postupovat transparentně tak, aby postup při zpeněžování obstál nejen před insolvenčním soudem, ale i před věřiteli. (VS Olomouc 2 VSOL 158/2010-B-46 ve věci KSOS 13 INS 3555/2008)

Související ustanovení:

§ 10 – insolvenční soud, § 12 – rozhodování soudce a vyššího soudního úředníka, § 81 – pořádková pokuta, § 91 – rozhodnutí při dohlédací činnosti soudu

Související předpisy:

§ 53 o. s. ř.

§ 12

(Rozhodování soudce a vyššího soudního úředníka)

(1) V insolvenčním řízení a v incidenčních sporech jedná a rozhoduje v prvním stupni jediný soudce (samosoudce).

(2) Zvláštní právní předpis⁶⁾ stanoví, kdy je v insolvenčním řízení oprávněn jednat a rozhodovat vyšší soudní úředník.

1. V insolvenčním řízení rozhoduje **samosoudce**. S ohledem na procesní úpravu v § 9 o. s. ř. pak samosoudcem je vždy rozvrhem práce pověřený soudce krajského nebo městského soudu, jenž však může v rozsahu oprávnění daného zákonem o vyšších soudních úřednících pověřit výkonem činnosti v insolvenčním řízení vyššího soudního úředníka. V probíhajících incidenčních sporech rozhoduje tentýž soudce, který vede insolvenční řízení. Toto pravidlo neplatí pouze v případech výjimky dle § 160 odst. 2.

2. **Vyšší soudní úředník** je při jednání jménem insolvenčního soudu omezen **rozsahem** delegace činnosti v rámci pověření uděleného mu soudcem insolvenčního soudu a současně pak omezením zákonným dle § 10 zák. č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství. Insolvenční soudce může omezit zákonný rozsah činnosti vyššího soudního úředníka, tento naopak nemůže rozsah svého pověření překročit. Výčet rozhodnutí, která nemůže svým jménem vydat vyšší soudní úředník, je uveden v § 10 odst. 3 písm. p) zák. č. 121/2008 Sb. Stejně omezení platí také pro asistenty insolvenčních soudců.

⁶⁾ **Zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, ve znění pozdějších předpisů** (nahrazen zákonem č. 121/2008 Sb. - pozn. red.).

Judikatura:

Poměr k věci může vyplývat především z přímého právního zájmu soudce na projednávané věci. Tak je tomu v případě, kdy soudce sám by byl účastníkem řízení, ať na straně žalobce či žalovaného, nebo v případě, že by mohl být rozhodnutím soudu přímo dotčen na svých právech (např. kdyby jinak mohl být vedlejším účastníkem). Vyloučen je také soudce, který získal poznatky o věci jiným způsobem, než dokazováním při jednání (například jako svědek vnímal skutečnosti, které jsou předmětem dokazování). Soudcův poměr k účastníkům nebo jejich zástupcům pak může být založen především na příbuzenském nebo jemu obdobném vztahu (viz § 116 občanského zákona), jemuž na roveň může být v konkrétním případě vztah přátelský či naopak nepřátelský. V úvahu přichází i vztah ekonomické závislosti, např. v souvislosti s vědeckou či jinou publikační činností soudce, v souvislosti se správou vlastního majetku apod. (rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 172/2000 ze dne 22. 10. 2000).

Z návrhu na vyloučení soudce Mgr. B. z projednávání a rozhodování věci plyne, že k jeho podání vedly navrhovatele v zásadě toliko okolnosti, jež spočívají v postupu soudce v řízení o projednávané věci. Takové okolnosti však dle § 14 odst. 4 o. s. ř. důvodem k vyloučení soudce být nemohou. Důvod k pochybnosti o nepodjatosti soudce v souzené věci samo o sobě nezakládá ani navrhovatelovo (soudcem i věřiteli č. 1 a 3 ovšem zásadně popírané) tvrzení o údajném blíže nekonkretizovaném setkání Mgr. B. se zástupcem věřitelů č. 1 a 3. Nutno dodat, že ani tvrzení o nepřesné protokolaci průběhu přezkumného jednání či schůze věřitelů nemá žádné opory, neboť podle zápisu o těchto jednáních nebyly proti protokolaci vzneseny ze strany přítomných (ani ze strany navrhovatele) žádné námitky. **(VS Praha Nco 213/2008-B-60 ve věci MSPH 95 INS 2515/2008)**

Rozvrh práce jednak určuje soudce a přisedící tvořící senát, samosoudce, asistenty soudců, vyšší soudní úředníky a soudní vykonavatele, kteří budou působit v jednotlivých soudních odděleních, jednak určuje způsob rozdělení věci mezi jednotlivá soudní oddělení; prostřednictvím rozvrhu práce se však též ve smyslu čl. 38 odst. 1 věty druhé Listiny základních práv a svobod a § 36 odst. 2 o. s. ř. stanoví příslušnost soudce. Spor nebo jinou právní věc smí projednat a rozhodnout jen soudce (soudci a přisedící tvořící senát nebo samosoudce) určený v souladu s rozvrhem práce. Jestliže by spor nebo jinou právní věc projednal „nesprávně obsazený“ soud, pak by šlo o zmatečnost ve smyslu § 229 odst. 1 písm. f) o. s. ř., a též o porušení ústavního principu vyjádřeného v čl. 38 odst. 1 větě první Listiny základních práv a svobod, podle něhož „nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci“ (srovnej též závěry vyjádřené v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1222/2008).

Odvolací soud proto z uvedených důvodů dospěl k závěru, že insolvenční soud byl při rozhodování věci nesprávně obsazen, a že tedy došlo k odnětí účastníkovra zákonného soudce, jestliže věc byla projednána a rozhodnuta v jiném soudním oddělení, než v soudním oddělení, do kterého náležela podle způsobu rozdělení věci mezi jednotlivá soudní oddělení určeného ke dni, kdy věc došla soudu [§ 42 odst. 1 písm. c) a § 42 odst. 2 cit. zák.]. **(VS Praha 3 VSPH 608/2010-B-33 ve věci KSPH 39 INS 2737/2010)**

Pokud jde o poznámku dlužníka k oprávnění vyššího soudního úředníka rozhodovat v insolvenčních věcech, lze odkázat na § 12 odst. 2 insolvenčního zákona ve spojení s § 10 odst. 3 zák. č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů, kde lze výkladem *a contrario* k bodu p) tohoto odstavce dovodit, že vyšší soudní úředník je oprávněn v insolvenčním řízení vadný insolvenční návrh odmítnout. **(VS Praha 1 VSPH 537/2009-A-12 ve věci KSLB 57 INS 5134/2009)**

Související ustanovení:

§ 9 – vymezení procesních subjektů, § 10 – insolvenční soud, § 11 – dohlédací činnost soudu, § 13 – asistent soudce insolvenčního soudu

Související předpisy:

§ 10 zák. č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství

§ 13

Asistent soudce insolvenčního soudu

Asistent soudce insolvenčního soudu činí jednotlivé úkony insolvenčního řízení z pověření soudce insolvenčního soudu.

Limitovaný rozsah činnosti vyššího soudního úředníka dle § 12 odst. 2 by měl překleout svojí činností asistent soudce insolvenčního soudu. Od asistenta insolvenčního soudce však již z vlastní povahy tohoto institutu nelze očekávat samostatné meritorní rozhodování, ale spíše **shromáždování podkladů pro rozhodnutí, příprava návrhu rozhodnutí a provádění dalších úkonů z pověření soudu**. Soudce následně rozhoduje na základě úkonů provedených asistentem, což usnadňuje jeho činnost. Nic však nebrání také tomu, aby soudce insolvenčního soudu pověřil asistenta samostatným prováděním jednotlivých úkonů insolvenčního řízení, pokud to shledá účelným. Protože chybí legislativní vymezení rozsahu úkonů, jež by asistent soudce insolvenčního soudu byl oprávněn provádět, lze podpůrně použít zmíněnou popsanou úpravu pověření pro činnost vyššího soudního úředníka. Není pochyb o tom, že úkony prováděnými vyšším soudním úředníkem může být pověřen rovněž asistent soudce jako kvalifikovaná osoba s úplným právním vzděláním, případný přesah v oprávnění je pak již otázkou vývoje insolvenční praxe a legislativy.

Judikatura:

Jako nedůvodnou hodnotí odvolací soud námitku dlužnice, že rozhodnutí vydal „nepověřený soudce“. Napadené usnesení vydal asistent soudce JUDr. M. L., přičemž z předkládací zprávy z 30. 3. 2009 vyplývá, že tímto úkonem jej pověřila soudkyně JUDr. M. N. Z § 13 insolvenčního zákona přitom vyplývá, že asistent soudce insolvenčního soudu může činit jednotlivé úkony insolvenčního řízení z pověření soudce insolvenčního soudu. Odmítnutí insolvenčního návrhu pro vady, o němž v posuzované věci asistent soudce rozhodl, není ani úkonem, který by tento asistent nemohl provést [§ 10 odst. 3 písm. p) zák. č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících, § 36a odst. 5 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích]. **(VS Olomouc 2 VSOL 124/2009-A-22 ve věci KSOS 8 INS 90/2009)**

Související ustanovení:

§ 9 – vymezení procesních subjektů, § 10 – insolvenční soud, § 11 – dohlédací činnost soudu, § 12 – rozhodování soudce a vyššího soudního úředníka

Související předpisy:

§ 3, 36a zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, – § 10 zák. č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství

Díl 2

Účastníci řízení

§ 14

(Účastenství a vedlejší účastenství v insolvenčním řízení)

(1) Účastníky insolvenčního řízení jsou dlužník a věřitelé, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku.

(2) Vedlejší účastenství není v insolvenčním řízení přípustné; ustanovení § 16 odst. 2 tím není dotčeno.

Výklad k tomuto ustanovení viz komentář k § 15.

§ 15

(Účastenství nepřihlašovaných věřitelů)

Nejde-li o přihlášené věřitele, jsou jiné osoby uplatňující své právo v insolvenčním řízení účastníky tohoto řízení jen po dobu, po kterou insolvenční soud o tomto právu jedná a rozhoduje.

K § 14 a 15

1. Účastníky řízení jsou osoby, o jejichž právech a povinnostech, nebo o jejichž právním postavení má být v řízení rozhodováno. Účastníci řízení mají prostřednictvím realizace svých procesních práv a povinností výrazný vliv na celý průběh insolvenčního řízení. Insolvenční zákon je, na rozdíl od předchozí právní úpravy, postaven na principu, že právě účastníci řízení mají předurčovat průběh řízení, a insolvenční soud vykonává nad jejich úkony pouze dohled a svými rozhodnutí je stvrzuje. Dle § 14 odst. 1 jsou tak účastníky insolvenčního řízení dlužník a věřitelé, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku.

2. Dlužníkem může být jakákoliv fyzická či právnická osoba, u níž není vyloučeno užítí zákona, výjimky jsou uvedeny v § 6.

3. Věřitelé dlužníka mohou být jak právnické, tak i fyzické osoby. Ustanovení § 14 hovoří v souvislosti s věřiteli sice obecně o osobách, které uplatňují vůči dlužníkovi své právo, ale výkladem prostřednictvím § 15 je nutno dovodit, že se jedná pouze o osoby, které mohou uplatnit vůči dlužníkovi svůj nárok prostřednictvím přihlášky pohledávky. Rozdíl v pojetí účastenství v insolvenčním řízení v § 14 odst. 1 a § 15 insolvenčního zákona je v časovém vymezení tohoto postavení. Zatímco přihlášení věřitelé by v souladu s § 14 odst. 1 měli být účastníky insolvenčního řízení po celou dobu jeho trvání, další osoby uplatňující práva po dlužníkovi pouze po dobu, po kterou insolvenční soud o jejich právu jedná. Fakticky však mezi nimi žádný rozdíl není, protože i v případě přihlášených věřitelů může zaniknout jejich účast v řízení dříve, než bude řízení ukončeno, a to např. na základě odmítnutí přihlášky pohledávky, na základě vzetí na vědomí zpětvzetí přihlášky pohledávky apod.

4. Za **jiné osoby než přihlášené věřitele**, kteří uplatňují svá práva v insolvenčním řízení, lze příkladmo uvést:

- a) věřitele s pohledávkou za majetkovou podstatou (§ 168),
- b) věřitele s pohledávkou postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (§ 169),
- c) osoby, které se domáhají vydání majetku prostřednictvím žaloby na vyloučení majetku z majetkové podstaty (§ 225),
- d) soudní znalec oceňující majetkovou podstatu dlužníka po dobu, kdy se rozhoduje o jeho odměně,
- e) insolvenční správce po dobu, kdy se rozhoduje o jeho odměně.

5. Ustanovení § 14 odst. 2 vylučuje vedlejší účastenství pro insolvenční řízení, avšak s výjimkou úpravy vedlejšího účastenství v incidenčních sporech dle § 16 odst. 2 zákona.

Judikatura:

Z obchodního rejstříku vedeného Městským soudem v Praze odvolací soud dále zjistil, že odvolatel byl jednatel dlužníka do 23. 4. 2008. V současnosti je však toliko jeho společníkem, a není tedy osobou oprávněnou jednat za dlužníka před soudem. (**VS Praha 2 VSPH 274/2009 ve věci MSPH 89 INS 1970/2008**)

Související ustanovení:

§ 16 – účastenství v incidenčních sporech, § 17 – vstup do řízení a záměna účastníka řízení, § 18 – přechod přihlášené pohledávky z původního věřitele na nabyvatele, § 19 – následky přechodu pohledávky

Související předpisy:

§ 19 o. s. ř.

§ 16

(Účastenství v incidenčních sporech)

(1) Účastníky řízení v incidenčních sporech jsou žalobce a žalovaný, není-li dále stanoveno jinak.

(2) Vedlejší účastenství v incidenčních sporech je přípustné.

1. Dle § 16 odst. 1 jsou účastníky řízení v incidenčních sporech žalobce a žalovaný. Ve většině incidenčních sporů je jejich účastníkem **insolvenční správce**. Výslovně stanovenou výjimku z tohoto pravidla představují některé spory uvedené v § 159 odst. 1 písm. e) zákona.

2. Výčet jednotlivých incidenčních sporů nalezneme v § 159 odst. 1 zákona.

3. V incidenčních sporech o určení pravosti, výše a pořadí popřené pohledávky dle § 159 odst. 1 písm. a) je zpravidla účastníkem řízení insolvenční správce. Novela insolvenčního zák. č. 69/2011 Sb., v § 16 vypustila odst. 2, který stanovil, že insolvenční správce je účastníkem ve všech incidenčních sporech buď žalobcem, nebo žalovaným, pokud nebylo zákonem stanoveno jinak. Nová úprava nepochybně souvisí zejména s § 192, resp. § 200 a násl., které umožňují popírat pohledávku věřitele jiným věřitelem. Tato úprava je procesně upravena co do rozsahu účastníků řízení, když v případě popření pouze věřitelem není insolvenční správce účastníkem z toho vzniklého incidenčního sporu. Viz též komentář k § 200 a násl.

4. V případě reorganizace a oddlužení může dojít k účinnému popření pohledávky věřitele i dlužníkem, tedy osobou odlišnou od osoby insolvenčního správce. Novela č. 69/2011 Sb. upravuje průběh sporů o popření pohledávky v § 336 pro reorganizaci a v § 410 pro oddlužení. V obou případech je účastenství v řízeních o určení popřené pohledávky v zákoně nově výslovně upravené. Při popření nevykonatelné pohledávky věřitele v průběhu reorganizace či oddlužení pouze dlužníkem je tedy žaloba podávána věřitelem jen vůči dlužníku, účastenství insolvenčního správce je tím vyloučeno.

5. V případě popření vykonatelné pohledávky věřitele pouze dlužníkem v reorganizaci či oddlužení je pak možno dovodit, že pro účinné vedení sporu je postačující, pokud je žalujícím obdobně pouze dlužník, nikoliv insolvenční správce.

Judikatura:

Odvolací soud se shoduje se stanoviskem soudu prvního stupně potud, že v případě schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře má popření nezajištěné pohledávky ze strany dlužníka stejný účinek, jako popření ze strany insolvenčního správce. Z toho ovšem plyne, že je zásadně namístě, aby vůči oběma popírajícím subjektům, které mají z hlediska popření totožné pohledávky v případě schválení oddlužení stejné procesní postavení, byla podána incidenční žaloba, tedy aby o shodném popřeném nároku bylo vůči oběma popírajícím vydáno toliko jedno meritorní rozhodnutí. Nutno vyjít z toho, že insolvenční správce a dlužník mají při popření pohledávky v režimu schváleného oddlužení (v rozsahu shodného popření) v incidenčním řízení postavení nerozlučných společníků, jež je dáno specifiky insolvenčního zákona. To mimo jiné znamená, že chce-li být věřitel s incidenční žalobou úspěšný, musí jeho žaloba na určení pohledávky směřovat vůči oběma popírajícím (popřeli-li tutéž pohledávku). Přitom ovšem není vyloučeno, že propadná lhůta k podání takové žaloby počne běžet, popř. i skončí, ve vztahu ke každému z popírajících odlišně. Směřuje-li totiž žaloba vůči insolvenčnímu správcovi, musí být podána u soudu do 30 dnů od skončení přezkumného jednání, jemuž byl věřitel přítomen, jinak do 15 dnů poté, kdy věřitel obdržel vyrozumění insolvenčního správce o popření své pohledávky s poučením o následcích v případě, že takovou žalobu včas nepodá (§ 198 odst. 1 insolvenčního zákona, § 13 vyhl. č. 311/2007 Sb.). Oproti tomu ve vztahu k dlužníku mohou nastat účinky popření, až když nastanou účinky oddlužení (§ 410 odst. 2 ve spojení s § 407 odst. 1 insolvenčního zákona).

Jelikož v textu § 197, 198 a 410 insolvenčního zákona ani v § 13 prováděcí vyhl. č. 311/2007 Sb., není zřetelně vyjádřeno, že nezajištěný věřitel – chce-li svoji popřenou nevykonatelnou pohledávku v řízení obhájit – musí v případě schválení oddlužení (do 30. 6. 2009 v případě schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře) podat incidenční žalobu proti insolvenčnímu správcovi i proti dlužníku, pokud oba jeho pohledávku popřeli, je nezbytné, aby byl věřitel s pohledávkou na tuto skutečnost upozorněn. Opačný postup by znamenal rozpor se zásadami vyjádřenými v § 5 insolvenčního zákona, neboť insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen. Z § 13 cit. prováděcí vyhlášky ve spojení s § 410 insolvenčního zákona se podává, že žalován má být vždy ten, kdo pohledávku popřel, a v příslušném vyrozumění o popření pohledávky by tedy ve smyslu výše uvedeného měl insolvenční správce věřitele poučit, vůči komu má žalobu podat a jaké důsledky se s nepodáním žaloby ve stanovené lhůtě pojí. (VS Praha VSPH 544/2009-P6-8 ve věci KSUL 45 INS 857/2008)

Související ustanovení:

§ 192 – popření přihlášených pohledávek, § 200 – popření pohledávky přihlášeným věřitelem, § 336 – popření pohledávky v reorganizaci dlužníkem, § 410 – popření pohledávky dlužníkem při oddlužení formou splátek

§ 17

(Vstup do řízení a záměna účastníka řízení)

Vstup do řízení⁷⁾ a záměna účastníka řízení⁸⁾ nejsou v insolvenčním řízení přípustné.

Ustanovení § 17 brání tomu, aby do insolvenčního řízení dle § 92 odst. 1 o. s. ř. k návrhu věřitele přistupoval další účastník. Současně § 17 brání i tomu, aby dle § 92 odst. 2

⁷⁾ § 92 odst. 1 občanského soudního řádu.

⁸⁾ § 92 odst. 2 občanského soudního řádu.

o. s. ř. docházelo k záměně účastníka řízení k návrhu věřitele se souhlasem žalovaného a následným rozhodnutím insolvenčního soudu. Uvedené omezení je logické s ohledem na skutečnost, že insolvenční zákon sám upravuje speciálním způsobem postupy, které nahrazují tyto omezené procesní instituty dle o. s. ř. Ustanovení § 18 řeší otázku převodu nebo přechodu přihlášené pohledávky v průběhu insolvenčního řízení, § 107 řeší otázku přistoupení účastníka do řízení v insolvenčním řízení formou připojení se k insolvenčnímu návrhu novým věřitelem, § 129 a 130 pak řeší otázku zpětvzetí insolvenčního návrhu za situace, je-li insolvenční řízení vedeno s více věřiteli. Tyto speciální instituty zákona ve svém důsledku přesněji reagují na potřeby insolvenčního řízení a nahrazují nepřipustné instituty vstupu do řízení a záměny účastníka řízení. Skutečnost, že instituty sanují pouze situaci změny účastníků řízení na straně věřitele, je logickým dopadem charakteru insolvenčního řízení, kdy postavení dlužníka jako takového je pro vlastní insolvenční řízení nezastupitelné a jakákoliv změna jeho subjektu tedy není přípustná.

Související ustanovení:

§ 15 – účastenství nepřihlašovaných věřitelů, § 16 – účastenství v incidenčních sporech, § 18 – přechod přihlášené pohledávky z původního věřitele na nabyvatele, § 19 – následky přechodu pohledávky

Související předpisy:

§ 92 o. s. ř.

§ 18

(Přechod přihlášené pohledávky z původního věřitele na nabyvatele)

(1) Nastane-li v průběhu insolvenčního řízení skutečnost, se kterou právní předpisy spojují převod nebo přechod přihlášené pohledávky z původního věřitele na nabyvatele pohledávky, aniž původní věřitel ztrácí způsobilost být účastníkem řízení, insolvenční soud rozhodne, že místo tohoto věřitele vstupuje do insolvenčního řízení nabyvatel jeho pohledávky. Učiní tak na základě návrhu věřitele a po písemném souhlasu nabyvatele jeho pohledávky. Převod nebo přechod pohledávky, který nevyplývá přímo z právního předpisu, je nutné doložit veřejnou listinou nebo listinou⁹⁾, na které je úředně ověřena pravost podpisů osob, které ji podepsaly.

(2) O návrhu podle odstavce 1 rozhodne insolvenční soud do konce pracovního dne nejbližší následujícího po dni, kdy mu takový návrh došel; nestane-li se tak, má se po uplynutí této lhůty za to, že insolvenční soud vydal rozhodnutí, jímž návrhu vyhověl.

(3) Rozhodnutí podle odstavce 1 vydá insolvenční soud také tehdy, učiní-li věřitel a nabyvatel jeho pohledávky do protokolu u tohoto soudu společné prohlášení o tom, že nastala skutečnost uvedená v odstavci 1; odstavec 2 platí obdobně.

(4) Rozhodnutí podle odstavců 1 a 3 se doručuje věřiteli, nabyvateli jeho pohledávky, dlužníku a insolvenčnímu správci; těmto osobám se doručuje zvlášť. Odvolání proti němu není přípustné, insolvenční soud však tímto rozhodnutím není vázán.

⁹⁾ § 134 občanského soudního řádu.

K odst. 1

1. Insolvenční zákon obsahuje v § 18 **speciální právní úpravu procesního nástupnictví**, která vylučuje v insolvenčním řízení aplikaci § 107a o. s. ř. K nástupnictví dochází dle § 18 odst. 1 poté, co nastane v průběhu insolvenčního řízení skutečnost, s níž právní předpisy spojují buď převod, nebo přechod přihlášené pohledávky z věřitele na jejího nabyvatele. Insolvenční soud má povinnost na základě návrhu původního věřitele rozhodnout o vstupu nabyvatele pohledávky do insolvenčního řízení. Stane se tak poté, co s tímto postupem vysloví nabyvatel pohledávky písemný souhlas. Pokud ke změně v osobě věřitele dojde ze zákona, není tato skutečnost dále dokládána, postačuje uvedení odkazu na zákonný předpis, z něž procesní nástupnictví vyplývá. Pokud však jde o převod či přechod pohledávky, jež nevyplývá přímo z právního předpisu, bude existenci převodu nebo přechodu pohledávky původní věřitel povinen doložit veřejnou listinou či listinou s úředně ověřenými podpisy osob, které ji podepsaly. Uvedený postup odpovídá stavu § 256 o. s. ř., jež upravuje změnu účastníka exekučního řízení.

2. V praxi může nastat situace, kdy původní věřitel nepodá insolvenčnímu soudu návrh na vydání usnesení o změně v osobě věřitele. Bez existence návrhu původního věřitele nemůže insolvenční soud o změně v osobě věřitele rozhodnout. Insolvenční soud však musí dbát na řádný průběh insolvenčního řízení a ze zákona má povinnost dohlížet nad řádným vymezením okruhu účastníků řízení. Nebude-li ze strany původního věřitele návrh podán, čímž bude působena újma nebo jiná škoda, nabyvateli pohledávky, může se tento domáhat po insolvenčním soudu, aby v rámci dohlédací činnosti zjistil správný okruh přihlášených věřitelů. Insolvenční soud k tomu může využít všechny dostupné prostředky včetně uložení pořádkové pokuty.

3. Insolvenční zákon nemá zvláštní úpravu k procesnímu nástupnictví dle § 107 o. s. ř., a proto bude používán v případě takovéto změny nadále **občanský soudní řád**.

4. K otázce veřejné listiny je třeba odkázat na § 134 o. s. ř., podle něž veřejnou listinou jsou listiny vydané soudy České republiky nebo jinými státními orgány v mezích jejich pravomoci, jakož i listiny, které jsou zvláštními předpisy prohlášeny za veřejné. Tyto potvrzují, že jde o nařízení nebo prohlášení orgánu, který listinu vydal, a není-li dokázán opak, i pravdivost toho, co je v nich osvědčeno nebo potvrzeno.

K odst. 2

5. Ustanovení § 18 odst. 2 stanoví změnu v osobě věřitele fikcí spočívající v uplynutí lhůty pro rozhodnutí insolvenčního soudu k zamítnutí návrhu či rozhodnutí o tom, že návrhu se vyhovuje. Tato úprava neobsahuje výslovně stanovenou povinnost soudu vydat rozhodnutí o přípuštění nabyvatele pohledávky za původního věřitele do řízení. Přesto je z tohoto ustanovení dovoditelné, že takové rozhodnutí o přechodu přihlášené pohledávky z původního věřitele na nabyvatele nutné je. Insolvenční soud tedy musí ve věci vydat rozhodnutí i v tomto případě, přestože jeho rozhodnutí již bude mít pouze deklaratorní podobu, neboť bude vydáváno s časovým odstupem poté, co fikcí nastal stav vstupu nabyvatele do řízení přihlášené pohledávky původního věřitele. Vydání rozhodnutí soudu je důležité z hlediska právní jistoty všech účastníků řízení, protože přesto, že by nastala fikce stavu, že soud návrhu vyhověl, není vyloučeno, aby následně vydal negativní rozhodnutí, kterým návrhu nevyhoví. Nabyvatel pohledávky by se v takovém pří-

padě účastníkem řízení nestal. Tento závěr lze opřít o § 18 odst. 4, který anuluje vázanost insolvenčního soudu předchozím rozhodnutím o návrhu na vstup do řízení, a to včetně situace, kdy se na základě fikce dovozuje stav, že soud tomuto návrhu vyhověl.

6. Z výše popsané konstrukce změny v osobě věřitele vyplývá, že v případě postupu dle § 18 zákona nepřipadá v úvahu použití § 43 o. s. ř. Pokud tedy dojde k podání vadného návrhu na změnu v osobě věřitele, nepřichází v úvahu odstranění této vady výzvou insolvenčního soudu. Takovým postupem by totiž došlo k narušení konceptu neprodleného rozhodnutí s dopadem dle § 18 odst. 2.

K odst. 3

7. Zjednodušenou variantou, při níž soudu nejsou předkládány žádné listiny, je postup, kdy věřitel a nabyvatel jeho pohledávky učiní u insolvenčního soudu **společné prohlášení** o tom, že k převodu nebo přechodu přihlášené pohledávky mezi nimi došlo.

K odst. 4

8. Ustanovení § 18 odst. 4 poslední věta explicitně uvádí odvoditelnou skutečnost, že soud není rozhodnutím vydaným dle § 18 vázán. Jde o procesní rozhodnutí, kdy soud nezkoumá věcnou správnost podkladů k rozhodnutí přikládaných, nýbrž pouze naplnění formálních podmínek, na jejichž základě soud připustí vstup nabyvatele pohledávky do řízení namísto věřitele původního.

Judikatura:

Otázky předkládané mu (Nejvyššímu soudu – pozn. autora) k řešení dovolatelkou již zodpověděl v typově shodné věci, ve které společnost Č. vystupovala též jako dovolatelka, ve výše označeném usnesení sen. zn. 29 NSČR 12/2009. Tam uzavřel, že:

1. Nemá-li účastník řízení způsobilost být účastníkem řízení již v době zahájení řízení, jde ve smyslu § 104 odst. 1 o. s. ř. o neodstranitelný nedostatek podmínky řízení, jenž nutně vede k zastavení řízení.
 2. Procesní postupy popsané v § 104 odst. 1 a § 107 o. s. ř. pro případ nedostatku podmínky řízení spočívající v nedostatku způsobilosti být účastníkem insolvenčního řízení [jímž je ve smyslu § 2 písm. h) a § 14 odst. 1 insolvenčního zákona také věřitel, který uplatňuje uspokojení svých práv vůči dlužníku v insolvenčním řízení přihláškou], jsou ve smyslu § 7 odst. 1 insolvenčního zákona přiměřeně uplatnitelné i v insolvenčním řízení, když takový postup není v intencích posledně označeného ustanovení ani v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.
 3. Závěr, že přihláška pohledávky odevzdaná orgánu, který měl povinnost ji doručit insolvenčnímu soudu, v době (8. října 2008), kdy již byl přihlašovatel pohledávky (věřitel T.) vymazán z obchodního rejstříku (od 7. října 2008), byla podána někým, kdo neměl způsobilost být účastníkem řízení, není výrazem přepjatého formalismu, nýbrž příležitým uplatněním procesních předpisů způsobem, jenž odpovídá právní teorii i letité judikatuře.
 4. Důvodem pro zrušení napadeného rozhodnutí není argument, že některé soudy (na rozdíl od soudu, který napadené rozhodnutí vydal) nepostupují v souladu s judikaturou.
 5. Podání dovolatelky datované 9. října 2008 k postupům dle § 107 o. s. ř. nemohlo vést, neboť věřitel T. neztratil způsobilost být účastníkem řízení po zahájení řízení o jeho přihlášce, nýbrž předtím. Toto podání též nebylo podáním, jímž by mohla být zhojena vada původní přihlášky spočívající v nesprávně označeném věřiteli.
 6. Záměnu účastníka řízení vylučuje pro insolvenční řízení (včetně té jeho fáze, jež se týká procesu přihlašování pohledávek věřiteli) § 17 insolvenčního zákona.
- K tomu lze doplnit, že napadené rozhodnutí není v závěru, že dovolatelka se nestala procesní nástupkyní věřitele T. v insolvenčním řízení, nesprávně jen proto, že v době jeho vydání ještě nebylo rozhodnuto

o zastavení řízení o přihláše pohledávky věřitele T (zjevně nejde o vadu, která by mohla mít vliv na správnost rozhodnutí). Jestliže totiž pohledávku do insolvenčního řízení přihlásil někdo, kdo nemá způsobilost být účastníkem insolvenčního řízení, pak je vyloučeno, aby insolvenční soud postupem dle § 107 o. s. ř. určil (a návrhu dovolatelky v této věci vyhověl) procesního nástupce takového přihlašovatele na základě skutečnosti, jež nastala před podáním přihlášky. **(NS 29 NSČR 16/2009 ve věci KSPH 39 INS 1852/2008)**

Právě tato smlouva (smlouva o postoupení pohledávky – pozn. autora) však byla jednoznačným důkazem pro závěr, že druhému navrhovateli aktivní legitimace v době rozhodování soudu prvního stupně nesvědčila. Nelze totiž směřovat posouzení podmínek pro rozhodnutí podle § 18 insolvenčního zákona o procesním nástupnictví v důsledku změny v osobě věřitele přihlášené pohledávky, s posouzením, zda navrhujícímu věřiteli svědčí aktivní věcná legitimace. Jinak řečeno, okolnost, že soud v rozhodnutí podle § 18 odst. 1 nepřipustí navrhovaný vstup nabyvatele přihlášené pohledávky, nepředurčuje posouzení, zda z hlediska podmínek stanovených hmotným právem nedošlo ke změně v osobě věřitele. Závěr soudu prvního stupně, že na předložené smlouvě původně nebyly předepsaným způsobem ověřeny podpisy účastníků smlouvy, sice měl svůj význam pro posouzení, zda jsou splněny všechny formální požadavky stanovené v § 18 odst. 1 insolvenčního zákona, nikoliv však (sám o sobě) pro závěr, zda druhý navrhovatel je i nadále věřitelem přihlášené pohledávky. Odvolací soud provedl touto smlouvou důkaz a zjistil, že v jejím důsledku je věřitelem přihlášené pohledávky – druhým navrhovatelem – pan ing. J. Š. Ani v řízení před soudem prvního stupně ani v řízení před soudem odvolacím nevyšly žádné skutečnosti, které by z hlediska podmínek stanovených v § 524 a násl. obč. zák. tento závěr zpochybňovaly. **(VS Praha 1 VSPH 466/2009-A-83 ve věci KSPL 29 INS 2123/2008)**

Třebaže soud prvního stupně v rozporu s citovanou právní úpravou přípustnosti odvolání účastníky nesprávně poučil, nic to nemění na skutečnosti, že navrhovatel podal odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně, proti kterému zákon opravný prostředek nepřipouští. Odvolání není přípustné nejen proti kladnému rozhodnutí (to by nemohlo být již z povahy věci pro subjektivní nepřípustnost), kterým soud rozhodne o procesním nástupnictví, ale též proti rozhodnutí, kterým návrh věřitele podaný podle prvního odstavce § 18 soud zamítne. V obou případech se totiž akcentuje role soudu prvního stupně a rychlost jeho rozhodování (nepřichází v úvahu ani jakékoliv odstraňování vad návrhu) a ovšem také změnitelnost rozhodnutí, jestliže se v dalším průběhu insolvenčního řízení ukáže, že ke skutečné změně v osobě věřitele nedošlo anebo došlo jinak. **(VS Praha 1 VSPH 467/2009-A-74 ve věci KSPL 29 INS 2123/2008)**

Nicméně z odstavce 3 § 183 insolvenčního zákona dále vyplývá, že osoby, od kterých může věřitel požadovat plnění podle odstavců 1 a 2, mohou pohledávku, která by jim proti dlužníku vznikla uspokojením věřitele, přihlásit jako pohledávku podmíněnou, pokud ji nepřihlásí věřitel. Jestliže však věřitel takovou pohledávku přihlásí, mohou se jí tyto osoby v rozsahu, v němž pohledávku uspokojí, v insolvenčním řízení domáhat místo něj s tím, že pro jejich vstup do řízení platí přiměřeně § 18; návrh podle tohoto ustanovení mohou podat samy.

Bylo-li v přezkoumávaném případě zjištěno, že věřitel č. 43 SG E. F. C. R. s. r. o. vůči dlužníku VVM p. s. r. o. své pohledávky z titulu obou výše uvedených smluv o splátkovém prodeji přihlásil a odvolatel na základě Prohlášení o přistoupení ke smlouvám o splátkovém prodeji ze dne 23. 9. 2008 a výzvy ze dne 18. 2. 2010 vůči tomuto věřiteli doposud ničeho neplnil, pak k odvolatelově, byť podmíněně přihláše pohledávek (č. 37), nelze přihlížet.

Proto pokud na danou situaci soud prvního stupně aplikoval § 185 insolvenčního zákona a přihlášku pohledávek odvolatele odmítl, pak se jedná o postup správný.

Teprve v případě, pokud odvolatel na základě Prohlášení o přistoupení ke smlouvám o splátkovém prodeji a na základě výzvy věřitele ze dne 18. 2. 2010 pohledávky věřitele SG E. F. C. R. s. r. o. at' již v celém rozsahu či částečně splní, má možnost v rozsahu tohoto plnění svou pohledávku vůči dlužníkovi (z titulu regresi) místo shora označeného věřitele uplatit a současně podat návrh na svůj vstup do řízení na místo uvedeného věřitele ve smyslu § 18 insolvenčního zákona. **(VS Olomouc 3 VSOL 300/2010-P37-8 ve věci KSOS 38 INS 6565/2009)**

Z textu poslední věty citovaného § 18 odst. 4 insolvenčního zákona, podle něhož odvolání není přípustné jen proti rozhodnutí insolvenčního soudu podle § 18 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona, dovozuje odvolací soud, že proti usnesení, jímž insolvenční soud nevyhověl návrhu podle § 18 odst. 1 insolvenčního zákona, je přípustné odvolání. Podle § 18 odst. 1, 3 insolvenčního zákona soud vyhoví (musí vyhovět) návrhu původního věřitele na vstup nabyvatele jeho pohledávky vždy, pokud jsou splněny stanovené zákonné předpoklady. Tyto předpoklady jsou podle odvolacího soudu dostatečnou zárukou spravedlivého procesu, a proto takový výklad § 18 odst. 4 insolvenčního zákona, podle něhož proti vyhovujícímu rozhodnutí soudu o návrhu podle § 18 odst. 1 insolvenčního zákona není odvolání objektivně přípustné, je v souladu se zásadou efektivit insolvenčního řízení [§ 5 písm. a) insolvenčního zákona i zásadou vyjádřenou v čl. 36 Listiny základních práv a svobod. S ohledem na ústavně chráněné procesní principy však nelze dovozovat objektivní nepřipustnost odvolání proti zamítavému rozhodnutí insolvenčního soudu o návrhu na vstup nabyvatele pohledávky do řízení na místo původního věřitele.

Odvolací soud je toho názoru, že pokud je v insolvenčním řízení dosavadním věřitelem podán návrh na vstup jeho právního nástupce do řízení, který má základní náležitosti podání (§ 42 odst. 4 o. s. ř.), soud o tomto návrhu rozhodne (musí rozhodnout) do konce pracovního dne nejbližší následujícího po dni, kdy mu takový návrh došel (§ 18 odst. 2 insolvenčního zákona). Další předpoklady pro vyhovující rozhodnutí o návrhu jsou upraveny v § 18 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona takto:

1. k právní skutečnosti došlo v průběhu řízení (tj. po jeho zahájení),
2. přešla nebo byla převedena přihlášená pohledávka,
3. původní věřitel neztratil způsobilost být účastníkem řízení,
4. souhlas nabyvatele pohledávky,
5. forma listiny, dokládající převod nebo přechod, pokud ten neplyne ze zákona, či forma prohlášení (§ 18 odst. 3 insolvenčního zákona) o skutečnosti dle § 18 odst. 1.

Pokud nejsou splněny tyto předpoklady podle § 18 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona pro vyhovující rozhodnutí, soud ve lhůtě podle § 18 odst. 2 insolvenčního zákona návrhu nevyhoví. V opačném případě rozhodne o vstupu nabyvatele pohledávky do řízení (proti vyhovujícímu usnesení není přípustné odvolání, § 18 odst. 4 insolvenčního zákona).

Jestliže však o návrhu na vstup, který má základní náležitosti podání, ve lhůtě podle § 18 odst. 2 insolvenčního zákona insolvenční soud nerozhodne (vyhovujícím či nevyhovujícím usnesením), má se za to, že vydal rozhodnutí, kterým návrhu vyhověl. Zákon tedy konstruuje právní fikci vyhovujícího rozhodnutí, která nastává bez ohledu na to, zda byly či nebyly splněny další předpoklady pro vyhovující rozhodnutí a právní nástupce původního věřitele se uplynutím zákonné lhůty stává procesním nástupcem původního věřitele.

Poté, co dojde k procesnímu nástupnictví ze zákona, je insolvenční soud povinen (jak vyplývá z důvodové zprávy k § 18 insolvenčního zákona) tuto skutečnost deklarovat usnesením, v jehož výroku označí den, kterým došlo ke změně účastníků, a uvede, kdo se stal nástupcem původního věřitele. Proti tomuto usnesení není přípustné odvolání (§ 18 odst. 4 insolvenčního zákona).

Insolvenční soud svým rozhodnutím o vstupu právního nástupce věřitele do řízení podle § 18 odst. 1 insolvenčního zákona, ani rozhodnutím, kterým pouze deklaruje vstup nabyvatele pohledávky do řízení v důsledku fikce podle § 18 odst. 2 insolvenčního zákona není vázán (§ 18 odst. 4 insolvenčního zákona) a v průběhu dalšího řízení o tom, kdo je ve vztahu k určité pohledávce věřitelem, může rozhodnout opětovně. Takovéto rozhodnutí ovšem nemůže být výrazem libovůle soudu, neboť to by odporovalo požadavku právní jistoty účastníků řízení a ve svém důsledku by bylo v rozporu s principem spravedlivého procesu. Soud proto může opětovně rozhodnout o účastenství jen tehdy, pokud se v průběhu řízení nově objeví takové skutečnosti, ze kterých vyplývá, že ke změně účastníků nedošlo (viz rovněž důvodová zpráva k § 18 zák. č. 182/2006 Sb.).

V případě, že takové skutečnosti nově v řízení vyjdou najevo, insolvenční soud ukončí účast (nástupce) věřitele, který se stal účastníkem na základě rozhodnutí podle § 18 odst. 1 insolvenčního zákona či na základě fikce, jejíž vznik soud usnesením deklaroval, s tím, že dále bude v řízení pokračovat s původním věřitelem (procesním předchůdcem věřitele, jehož účast soud ukončil). Pokud by v mezidobí došlo k zániku původního věřitele, bude soud postupovat podle § 107 o. s. ř.

Odvolací soud proto nesouhlasí s názorem odvolatele, že poté, kdy nastane fikce podle § 18 odst. 2 insolvenčního zákona, nemůže insolvenční soud o procesním nástupnictví (ve vztahu k přihlášené pohledávce) v žádném případě rozhodovat. I v tomto případě soud o procesním nástupnictví rozhodovat může, ale omezeně. Možnost jeho rozhodování je vázána na to, že v řízení vyjdou najevo nové skutečnosti, ze kterých vyplývá, že se změnou v osobě účastníků je tomu jinak. (VS Olomouc 2 VSOL 308/2009-P1-12 ve věci KSOS 13 INS 267/2009)

Související ustanovení:

§ 9 – vymezení procesních subjektů, § 17 – vstup do řízení a záměna účastníka řízení, § 18 – přechod přihlášené pohledávky z původního věřitele na nabyvatele, § 19 – následky přechodu pohledávky, § 159 – druhy incidenčních sporů

Související předpisy:

§ 107, 107a, 256 o. s. ř.

§ 19

(Následky přechodu pohledávky)

Nabyvatel pohledávky se stává účastníkem insolvenčního řízení, jakmile insolvenční soud podle § 18 rozhodne o jeho vstupu do insolvenčního řízení, a platí pro něj stav insolvenčního řízení v době, kdy se stal jeho účastníkem. Nabyvatel takto vstupuje na místo původního věřitele i do incidenčních sporů, které se týkají jím nabyté pohledávky.

1. **Nabyvatel pohledávky** se dle § 19 stává účastníkem insolvenčního řízení poté, co insolvenční soud podle § 18 rozhodne o jeho vstupu do insolvenčního řízení vydáním rozhodnutí ve lhůtě podle § 18 odst. 2, případně poté, co soud ve smyslu § 18 odst. 2 nerozhodl předpokládaným způsobem. Věřitel se tedy stává účastníkem řízení dle § 18 odst. 2 okamžikem účinnosti fikce. Na tomto stanovení okamžiku změny v osobě věřitele nic nemění vydání dodatečného usnesení dle § 18 odst. 1 insolvenčním soudem – viz komentář k § 18. Pro nabyvatele pohledávky platí stav insolvenčního řízení v době, kdy se stal jeho účastníkem. Od tohoto okamžiku tedy má veškerá práva jako účastník, jehož je procesním nástupcem, a to včetně účasti v incidenčních sporech.

2. V **incidenčních sporech** uvedených v § 159 se stává účastníkem řízení nabyvatel pohledávky automaticky v okamžiku, kdy bylo o jeho účastenství v insolvenčním řízení rozhodnuto postupem podle § 18. Pro účely incidenčních sporů tedy není nutné vydávat samostatné rozhodnutí o změně účastníka řízení.

3. Pro případ přechodu pohledávky platí pro nástupce věřitele i případné riziko aplikace sankce dle § 178 a 179.

Související ustanovení:

§ 9 – vymezení procesních subjektů, § 17 – vstup do řízení a záměna účastníka řízení, § 18 – přechod přihlášené pohledávky z původního věřitele na nabyvatele, § 19 – následky přechodu pohledávky, § 159 – druhy incidenčních sporů

§ 20

(Jednání za účastníky řízení)

(1) Ustanovení části první hlavy třetí občanského soudního řádu, která se týká jednání za právnickou osobu, stát a územní samosprávné celky a zastoupení účastníků řízení, platí obdobně pro insolvenční řízení a incidenční spory.

(2) Odborová organizace může v insolvenčním řízení a v incidenčních sporech zastupovat dlužníkovu zaměstnance, jde-li o uplatňování jeho pracovněprávních pohledávek.

K odst. 1

1. Ustanovení § 20 v odst. 1 odkazuje na úpravu týkající se jednání za právnickou osobu, stát a územní samosprávné celky a zastoupení účastníků v řízení pro potřeby insolvenčního řízení a incidenčních sporů obsažena v § 18 a násl. o. s. ř. Z toho vyplývá, že k zastoupení dochází na základě zákona dle § 22 a násl. o. s. ř., na základě plné moci dle § 24 a násl. o. s. ř. a na základě rozhodnutí insolvenčního soudu dle § 29 a násl. o. s. ř.

K odst. 2

2. Speciální úpravou uvedenou v § 20 odst. 2 je úprava, podle níž odborová organizace může v insolvenčním řízení i v incidenčních sporech zastupovat dlužníkovu zaměstnance, jde-li o uplatňování jeho pracovněprávních pohledávek. Jde tu o speciální úpravu navazující na § 26 odst. 1 o. s. ř., jež potvrzuje oprávnění odborové organizace v řízení zastupovat účastníka, který je jejím členem. Speciálnost úpravy dle insolvenčního zákona spočívá tedy v tom, že pro potřeby insolvenčního řízení může odborová organizace zastupovat účastníka i za situace, že není členem odborové organizace, nýbrž pouze dlužníkovým zaměstnancem. Odborovou organizací pak nutně nemusí být pouze odborová organizace vyvíjející činnost v podniku úpadce, nýbrž jakákoliv odborová organizace, jež se rozhodne v insolvenčním řízení zastupovat zájmy zaměstnanců dlužníka.

Judikatura:

V daném případě odvolací soud ze spisu zjistil, že insolvenční soud vycházel od počátku řízení z toho, že osobou oprávněnou jednat v řízení za dlužníka je správce podniku Mgr. J. H. Postupoval tak přesto, že ho odvolací soud v usnesení čj. MSPH 94 INS 3504/2008, 2 VSPH 87/2009-A-37 ze dne 12. 3. 2009 upozornil na obsah usnesení sp. zn. 29 Cdo 699/2008 ze dne 22. 5. 2008, v němž se Nejvyšší soud České republiky vyjádřil k otázce, zda platná právní úprava přiznává správci podniku dlužníka postavení jeho zástupce v konkursním řízení, a zdůraznil, že závěry vyjádřené Nejvyšším soudem České republiky dopadají i na řízení insolvenční. **(VS Praha 2 VSPH 201/2009-B-13 ve věci MSPH 94 INS 3504/2008)**

Změna v okruhu fyzických osob, jež jsou oprávněny jednat za osobu právnickou, sama o sobě nemůže být důvodem ke zpochybnění uzavřené dohody o zastupování a soudu předloženému průkazů plné moci. Je zcela věcí zastoupené právnické osoby, jaké rozhodnutí v tomto směru přijme a zda případně změni své rozhodnutí o udělení plné moci. Jen tehdy, jestliže by sama zastoupená právnická osoba předložila jako průkaz o nově uzavřené dohodě o zastupování novou plnou moc, by mohl soud vyvozovat odpovídající závěry ze skutečnosti, že jménem zastoupené právnické osoby jedná neoprávněný zmocněnec. **(VS Praha 1 VSPH 701/2009-P10-9 ve věci KSPL 54 INS 3007/2009)**

Odměnu advokáta, který byl ustanoven opatrovníkem účastníka řízení, platí stát, a to ve výši stanovené podle vyhl. č. 177/1996 Sb., o mimosmluvní odměně ve znění pozdějších předpisů (advokátní tarif).

Ustanovení § 9 odst. 5 advokátního tarifu dopadá výslovně jen na odměnu opatrovníka ustanoveného soudem účastníku řízení, jehož pobyt není znám, jemuž se nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, který byl stížen duševní poruchou nebo z jiných zdravotních důvodů se nemůže nikoliv jen po přechodnou dobu účastnit řízení, nebo který není schopen srozumitelně se vyjadřovat. U opatrovníka ustanoveného pro některý z těchto taxativně uvedených důvodů se pro stanovení odměny považuje za tarifní hodnotu částka 500 Kč, již odpovídá odměna ve výši 300 Kč za jeden úkon (§ 7 bod 1 advokátního tarifu). (VS Praha 1 VSPH 435/2010-B-24 ve věci MSPH 96 INS 2752/2009)

Podle názoru odvolacího soudu však dlužník nesplňuje předpoklad pro to, aby mu mohl být ustanoven zástupce, spočívající v tom, že to vyžaduje ochrana jeho zájmů. Cílem insolvenčního řízení tak, jak je definován v § 1 insolvenčního zákona, je řešení úpadku, popřípadě hrozícího úpadku dlužníka, některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů.

Insolvenční řízení není řízením, ve kterém se provádí složité právní dokazování skutečností, nejedná se o klasické sporné soudní řízení. Realizaci cíle insolvenčního řízení provádí insolvenční správce, jehož veškerá činnost podléhá dohlédací činnosti insolvenčního soudu (§ 11 insolvenčního zákona). S ohledem na uvedený cíl insolvenčního řízení a úkol insolvenčního správce v tomto řízení proto není splněna zákonná podmínka požadavku ochrany zájmů účastníka pro ustanovení zástupce. Dlužník odůvodňuje svoji žádost o ustanovení zástupce z řad advokátů skutečností, že navrhovatel – věřitel podal insolvenční návrh na dlužníka podvodně a že není dána jeho aktivní věcná legitimace pro neplatnost postupní smlouvy. K tomu je však nutno uvést, že skutečnosti uvedené v insolvenčním návrhu a přihláškách pohledávek věřitelů, tedy i navrhovatele, budou přezkoumány v rámci insolvenčního řízení insolvenčním soudem, případně v rámci činnosti insolvenčního správce podléhající dohlédací činnosti insolvenčního soudu. Dlužník se v tomto řízení navíc dokáže vyjadřovat ke svým právům a povinnostem, podávat vyjádření a procesní návrhy, o čemž svědčí jeho podání ve spise.

Podle názoru odvolacího soudu tedy již samotná povaha insolvenčního řízení nevyžaduje, aby dlužníku byl soudem ustanoven zástupce, a to ani zástupce z řad advokátů, i kdyby dlužník splňoval předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, kterými se z důvodu nadbytečnosti odvolací soud již nezabýval. (VS Olomouc 3 VSOL 338/2010-A-21 ve věci KSOS 33 INS 6406/2010)

Související ustanovení:

§ 14 – účastenství a vedlejší účastenství v insolvenčním řízení, § 15 – účastenství nepřihlašovaných věřitelů, § 16 – účastenství v incidenčních sporech, § 17 – vstup do řízení a záměna účastníka řízení, § 18 – přechod přihlášené pohledávky z původního věřitele na nabyvatele, § 19 – následky přechodu pohledávky

Související předpisy:

§ 18 až § 35a o. s. ř., vyhl. č. 177/1996 Sb., advokátní tarif

Díl 3 Insolvenční správce a další správci

§ 21 (Seznam insolvenčních správců)

(1) Insolvenční správce se ustanovuje ze seznamu insolvenčních správců, který vede Ministerstvo spravedlnosti (dále jen „ministerstvo“).

(2) Náležitosti seznamu insolvenčních správců, údaje do něj zapisované, jeho členění, vedení a podmínky zápisu do něj a vznik práva vykonávat činnost insol-

venčního správce a hostujícího insolvenčního správce upravuje zvláštní právní předpis^{9a)}.

(3) Insolvenčním správcem se pro účely tohoto zákona rozumí i hostující insolvenční správce.

K odst. 1

1. Insolvenční správce je ve smyslu § 9 písm. d) zákona **procesním subjektem insolvenčního řízení**. Podle judikatury vzniklé již podle zákona o konkursu a vyrovnání je možno jej označit z hlediska jeho postavení za veřejného činitele *sui generis*. V právní praxi však existuje i opačný názor, že insolvenční správce je při výkonu své činnosti podnikatelem v soukromoprávních vztazích, který se řídí insolvenčním zákonem, podobně jako např. likvidátor. Tento názor vychází z toho, že kdyby byl správce veřejným činitelem, musel by mít tento status přiznán zákonem, musel by za jeho jednání nést stát odpovědnost, nemohli by si jej zvolit sami věřitelé, nemohl by být ekonomicky ve ztrátě, jeho jednání by muselo mít v této úrovni i trestněprávní konsekvence a naopak by podléhal zvýšené ochraně apod. Insolvenční správce vykonává svou činnost ukládanou mu dle zákona v mandátu uděleném mu insolvenčním soudem, jmenujícím ho pro konkrétní insolvenční řízení. Z § 21 odst. 1 vyplývá, že centrální seznam insolvenčních správců vede Ministerstvo spravedlnosti České republiky, které je tedy i zodpovědné za způsob vedení seznamu co do úplnosti, řádnosti a správnosti.

K odst. 2

2. Do **seznamu insolvenčních správců** je zapisována fyzická osoba, veřejná obchodní společnost, zahraniční obchodní společnost nebo sdružení, které poskytuje stejné záruky ručení společníků jako v. o. s. a je založena podle právního řádu členského státu Evropské unie nebo Dohody o evropském hospodářském prostoru, za podmínek, jež jsou dále specifikovány v zákoně o insolvenčních správcích.

3. Mezi základní podmínky pro výkon činnosti insolvenčního správce náleží:

- a) plná způsobilost k právním úkonům,
- b) vysokoškolské vzdělání magisterského studijního programu,
- c) složená zkouška insolvenčního správce nebo rozdílová zkouška insolvenčního správce,
- d) bezúhonnost,
- e) uhrazený správní poplatek ve výši 5 000 Kč,
- f) uzavřená smlouva o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem funkce insolvenčního správce.

4. K § 21 odst. 2 písm. b) je třeba zdůraznit, že **veřejná obchodní společnost** vykonávající činnost insolvenčního správce musí jako celek obdobně splňovat podmínky kladené na fyzické osoby jako insolvenční správce. Oprávnění veřejné obchodní společnosti provádět činnost insolvenčního správce je zde odvozeno od osoby tzv. ohlášeného společníka, tedy osoby, jejímž prostřednictvím bude činnost insolvenčního správce vykonávána. Tento „ohlášený společník“ je osobou se složenou zkouškou resp. zvláštní zkouškou insolvenčního správce.

^{9a)} Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění zákona č. 296/2007 Sb.

K odst. 3

5. Postavení **hostujícího insolvenčního správce** je upravováno v § 27 a násl. zák. č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích. Tato úprava umožňuje fyzickým osobám, které nejsou občany České republiky, i právnickým osobám, které nejsou registrovány na území České republiky v rámci jednotného ekonomického prostoru zemí Evropské unie, vykonávat činnost insolvenčního správce za rovných podmínek s insolvenčními správci, registrovanými v insolvenčním rejstříku dle podmínek insolvenčního zákona a navazujících právních předpisů. Za hostujícího insolvenčního správce přitom dle § 2 odst. 3 zák. č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, může být označen jen státní příslušník členského státu Evropské unie, členských států Dohody o evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederace, který vykonává funkci insolvenčního správce v jiném členském státě.

K odst. 4

6. Dle čl. LXIII zák. č. 223/2009 Sb. řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a do tohoto dne neskončená se dokončí a práva a povinnosti s nimi související se posuzují podle dosavadních právních předpisů. Skutečnost, že insolvenční správce byl ustanoven v řízení do 1. 1. 2010 a není k 1. 1. 2010 osobou nadále zapsanou v seznamu insolvenčních správců, není přímým důvodem pro jeho odvolání z funkce.

Judikatura:

Pokud jde o vývody odvolatele, že dlužník netvoří koncern s dlužníky C. H., a. s. (věc je vedena u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. KSUL 46 INS 13831/2010; dne 1. 12. 2010 byla tomuto dlužníkovi povolena reorganizace a funkci správkyně tohoto dlužníka vykonává Ing. V. J. V.) a S., a. s. (věc je vedena u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. KSUL 46 INS 2933/2010; dne 10. 12. 2010 byl na majetek tohoto dlužníka prohlášen konkurs a funkci správkyně tohoto dlužníka vykonává Ing. V. J. V.), konstatuje odvolací soud, že tyto výhrady nelze podřadit pod žádný z přípustných odvolacích důvodů uvedených v § 26 insolvenčního zákona. Řešení odvolatelem podsouvané otázky, s kým dlužník tvoří či netvoří koncern, je pro eventuální odvolání správkyně bezpředmětné, neboť určení osoby insolvenčního správce předsedou insolvenčního soudu nepodléhá přezkumu odvolacího soudu; ostatně insolvenční soud je určením předsedy insolvenčního soudu vázán (§ 25 odst. 2 insolvenčního zákona). V dané věci určil předseda insolvenčního soudu opatřením ze dne 16. 12. 2010 (A-36) za insolvenční správkyni Ing. V. J. V., což soud I. stupně v napadeném bodě III. výroku usnesení správně respektoval. V situaci, kdy Ing. V. J. V. je osobou zapsanou v seznamu insolvenčních správců vedených Ministerstvem spravedlnosti ČR (§ 21 odst. 1 insolvenčního zákona), splňuje nepochybně též podmínky pro své ustanovení do funkce insolvenčního správce.

Pokud jde o námitky podjatosti správkyně spočívající v možném střetu zájmů různých účastníků insolvenčního řízení, zjistil ze spisu odvolací soud, že soud I. stupně usnesením ze dne 20. 1. 2011 (B-6) ve znění opravného usnesení ze dne 1. 2. 2011 (B-8) k návrhu správkyně ustanovil v insolvenčním řízení odděleného správce K., v. o. s. právě pro případy správkyni zjištěného střetu zájmů mezi některými pohledávkami a závazky dlužníka a S., a. s. Za popsaného stavu, kdy soud I. stupně postupem podle § 34 insolvenčního zákona již správně reagoval na některé případy, pro něž je správkyně vyloučena z některých úkonů pro svůj poměr jen k některému z dlužníkových věřitelů a kdy není důvod pochybovat o tom, že by tím byl ovlivněn celkový způsob výkonu práv a povinností správkyně, je odvolací soud toho názoru, že zde nejsou žádné důvody pro vyloučení Ing. V. J. V. z funkce správkyně. **(VS Praha 1 VSPH 123/2011-A-52 ve věci KSUL 46 INS 10249/2010)**

Související ustanovení:

§ 24 – podjatost insolvenčního správce, § 25 – ustanovení insolvenčního správce, § 26 – odvolání proti ustanovení insolvenčního správce, § 28 – změna insolvenčního správce, § 31 – odvolání insolvenčního

Související předpisy:

zák. č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích

§ 22

(Odmítnutí funkce insolvenčního správce)

(1) Osoba zapsaná do seznamu může své ustanovení insolvenčním správcem odmítnout, jen má-li pro to důležité důvody.

(2) Nelze-li insolvenčního správce vybrat ze seznamu insolvenčních správců, je možné jím ustanovit i fyzickou osobu, která splňuje obecné a kvalifikační předpoklady pro zápis do seznamu a se svým ustanovením souhlasí.

K odst. 1

1. Ustanovení insolvenčním správcem lze **odmítnout jen z velmi vážných důvodů**. Takovými důvody mohou být závažné zdravotní či osobní problémy osoby ustanovené do funkce nebo její možná podjatost v řízení. O existenci těchto důvodů je insolvenční správce povinen insolvenční soud informovat neprodleně poté, kdy byl ustanoven do funkce nebo zjistí existenci důvodů pro odmítnutí funkce. Tyto důvody musí být přesně specifikovány. V žádném případě nepostačuje obecné prohlášení o tom, že dotyčný funkci odmítá. Insolvenční soud uvedené důvody přezkoumá. Nutnost posoudit konkrétní důvody vedoucí k odmítnutí ustanovení insolvenčním správcem vyplývá z povinností insolvenčního soudu provést v rámci dohledové činnosti kontrolu, zda odmítnutí ustanovení insolvenčním správcem nemá pouze spekulativní charakter.

2. Pokud však důvody k odmítnutí funkce nejsou objektivně dány, jedná se ze strany insolvenčního správce o nedůvodné odmítání výkonu funkce. Insolvenční soud by měl z tohoto přístupu vyvodit vůči insolvenčnímu správci sankční důsledky. Sankcí by mohlo být uložení pokuty dle § 81, případně sankce dle § 13 odst. 2 zák. č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, spočívající v podnětu insolvenčního soudu ke zrušení povolení nebo zvláštního povolení insolvenčnímu správci Ministerstvem spravedlnosti.

3. Důvodem pro odmítnutí funkce insolvenčního správce může být i prohlášení o jeho vytíženosti v jiných insolvenčních řízeních. Je však třeba k tomuto uvést, že insolvenčnímu správci nic nebrání, aby ve chvíli zjištění své plné vytíženosti tuto oznámil insolvenčnímu soudu. V důsledku toho si lze představit řešení např. časově omezeným vyjmutím insolvenčního správce z rozhodování o přidělení věci.

K odst. 2

4. Ustanovení § 22 v odstavci 2 umožňuje ustanovit insolvenčním správcem i osobu mimo seznam insolvenčních správců. Takovýto krok insolvenčního soudu, za splněných podmínek dle § 22 odst. 2, by měl být nutně krokem zcela mimořádným. Je opodstatněným za situace, kdy potřeby insolvenčního řízení vyžadují vysoce specifickou charakte-

řistiku osoby insolvenčního správce. Současně je třeba doplnit, že podmínkou je nemožnost dohledat a ustanovit vhodnou osobu z řad insolvenčních správců řádně zapsaných v seznamu. K této úpravě je nutno poukázat na § 35 a komentář k možnosti ustanovit zvláštního insolvenčního správce, kterýžto institut v podstatě samostatně upravuje řešení jinak předjímané § 22 odst. 2.

Judikatura:

Jak již Vrchní soud v Praze zdůraznil např. ve svém usnesení čj. MSPH 76 INS 8711/2009, 3 VSPH 1090/2010-B-261 ze dne 4. 1. 2011, součástí koncepce insolvenčního zákona je i působení insolvenčního správce jakožto maximálně profesionalizované osoby, u níž jsou podmínky vzniku oprávnění vykonávat tuto činnost, včetně vedení seznamu těchto správců, upraveny zvláštním zákonem, a to zák. č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích. Odborná způsobilost pro výkon funkce insolvenčního správce (u veřejné obchodní společnosti způsobilost ohlášeného společníka) je zajištěna novými – oproti předchozí právní úpravě přísnějšími – kvalifikačními předpoklady (požadavek vysokoškolského vzdělání magisterského studijního programu a složení příslušné odborné zkoušky organizované Ministerstvem spravedlnosti); přísněji jsou vymezeny i podmínky bezúhonnosti a dostatečného materiálního zabezpečení nutného ke krytí rizika případné škody, za niž insolvenční správce z titulu své funkce odpovídá (viz minimální limit pojistného plnění a minimální standardy pojištění upravené ve smyslu § 39 cit. zákona vyhl. č. 314/2007 Sb.). Splnění podmínek pro vznik práva vykonávat činnost insolvenčního správce ověřuje a vydáním povolení (zvláštního povolení) dle § 6 nebo § 8 zákona o insolvenčních správcích aprobuje Ministerstvo spravedlnosti, které také vede seznam těchto insolvenčních správců jako součást veřejného insolvenčního rejstříku. Osobám zapsaným v seznamu správců podle dosavadních právních předpisů (podle § 1 vyhl. č. 476/1991 Sb.) zůstalo k 1. 1. 2010 (po 2 letech od účinnosti zákona o insolvenčních správcích) oprávnění vykonávat činnost insolvenčního správce zachováno, jen pokud k uvedenému datu, za podmínek stanovených zákonem o insolvenčních správcích, získaly od Ministerstva spravedlnosti k výkonu této činnosti povolení (viz přechodná ustanovení v § 40 a 41 cit. zákona).

Uvedená koncepční východiska jsou v insolvenčním zákoně vyjádřena předpokladem, že osoba zapsaná v seznamu insolvenčních správců je nejen odborně způsobilá tuto funkci v insolvenčním řízení vykonávat, ale je také bez dalšího připravená takové své angažmá přijmout. Proto podle § 22 odst. 1 insolvenčního zákona může v konkrétní věci osoba zapsaná v seznamu insolvenčních správců své ustanovení insolvenčním správcem odmítnout jen z důležitých důvodů, pro něž – nastanou-li až v průběhu řízení – může být ze své funkce dle § 31 insolvenčního zákona (i bez návrhu) odvolána. Těmito důležitými důvody mohou být jen okolnosti, které objektivně vzato trvale (či alespoň dlouhodobě) insolvenčnímu správci znemožňují jeho funkci vykonávat. Může jít jak o situaci, kdy insolvenční správce pozbyl předpoklady nezbytné pro svůj zápis do seznamu insolvenčních správců, tak typicky může jít i o podjatost správce ve vztahu k věci nebo k jejím účastníkům dle § 24 insolvenčního zákona (pokud nejde o dílčí vyloučení správce, které lze řešit ustanovením odděleného správce dle § 34 insolvenčního zákona) nebo zdravotní či jiné závažné důvody spočívající v osobní situaci správce. Zdravotní či jiná osobní indispozice insolvenčního správce však představuje překážku jeho setrvání ve funkci, jen pokud je doloženo, že objektivně výkonu jeho funkce brání, a to v dlouhodobém časovém horizontu. Pokud by tato překážka byla rázu pouze přechodného, není namíste odvolání insolvenčního správce, ale ustanovení jeho zástupce dle § 33 insolvenčního zákona. Odvolání insolvenčního správce má zpravidla předcházet jeho slyšení. Uputit od něj může soud (výjimečně) v případě, že důležité důvody pro postup dle § 31 odst. 1 insolvenčního zákona jsou zcela zřejmé a osvědčené.

Nelze pouštět ze zřetele, že insolvenční řízení má probíhat maximálně rychle a hospodárně [§ 5 písm. a) insolvenčního zákona], a že změna v osobě insolvenčního správce představuje vždy jistý retardační zásah do insolvenčního řízení. Proto není-li změna insolvenčního správce vynucena závažnými závadami v jeho činnosti, které odůvodňují jeho zproštění funkce (§ 32 insolvenčního zákona), anebo není-li založena rozhodnutím samotných věřitelů (usnesením schůze věřitelů o odvolání správce dle § 29 insolvenčního zákona), může soud ukončit působení insolvenčního správce v dané věci (dle § 31 insolvenčního zákona ho odvolat) jen za podmínek shora popsanych. Z toho hlediska není zásadně podstatné,

zda odvolání z funkce navrhl sám insolvenční správce, anebo zda je navrhl věřitelský orgán, či zda soud šetří důvody pro odvolání správce bez takového návrhu.

V daném případě nebyl insolvenční správce ustanoven do funkce postupem dle § 29 odst. 1 až 3 insolvenčního zákona (tj. na základě rozhodnutí věřitelů přijatého na schůzi věřitelů konané po rozhodnutí o úpadku), nýbrž byl do funkce ustanoven – jako osoba určená ze seznamu insolvenčních správců opatřením předsedy insolvenčního soudu – v rozhodnutí o úpadku ze dne 8. 4. 2011. Jeho odmítnutí funkce insolvenčního správce v dané věci a odvolání z této funkce podle § 22 odst. 1 a § 31 insolvenčního zákona (jak je uplatnil podáním ze dne 11. 4. 2011) by tedy bylo opodstatněno, jen pokud by prokázal, že jsou tu některé ze shora popsaných důležitých důvodů, pro které lze považovat řádný výkon jeho funkce za objektivně vyloučený. Takovými důvody ovšem nemůže být – jak již vysvětleno – správcovo pracovní vytížení jinými insolvenčními (či konkursními) věcmi, které spravuje. Protože jiné – relevantní – překážky výkonu své funkce v dané věci insolvenční správce netvrdil (ani nevyšly jinak najevo), soud prvního stupně správně jeho návrh na odvolání z funkce zamítl. **(VS Praha 3 VSPH 521/2011-A-29 ve věci MSPH 79 INS 13772/2010)**

Související ustanovení:

§ 21 – seznam insolvenčních správců, § 24 – podjatost insolvenčního správce, § 25 – ustanovení insolvenčního správce, § 26 – odvolání proti ustanovení insolvenčního správce, § 28 – změna insolvenčního správce, § 31 – odvolání insolvenčního správce, § 32 – zproštění insolvenčního správce, § 35 – zvláštní insolvenční správce, § 81 – pořádková pokuta

Související předpisy:

§ 13 zák. č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích

§ 23

(Pojištění insolvenčního správce)

Insolvenční správce uzavře na svůj náklad smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem jeho funkce nebo s činností jeho zaměstnanců pro celou dobu trvání jeho funkce.

1. Insolvenční správce dle § 23 uzavírá **smlouvu o pojištění** své zodpovědnosti za škodu, která vzniká v souvislosti s výkonem funkce nebo s činností jeho zaměstnanců po dobu jejího trvání. Pojištění je paušálním nákladem, jenž je dle § 6 odst. 1 písm. f) a § 8 odst. 1 písm. c) zákona o insolvenčních správcích podmínkou pro zápis do seznamu insolvenčních správců a pro jeho následné ustanovení jako insolvenčního správce. Insolvenční soud v případě, kdy hodlá ustanovit insolvenčního správce ze seznamu insolvenčních správců tedy nebude muset zjišťovat, zda pojištění bylo uzavřeno či nikoliv, neboť existence takového pojištění bude podmínkou pro zapsání do seznamu. Insolvenční správce nemá nárok na náhradu uhrazeného pojistného v řízení, kde je ustanoven správcem.

2. Minimální limit pojistného plnění a minimální standardy pojistných smluv insolvenčních správců jsou stanoveny vyhl. č. 314/2007 Sb. Minimální limit pojistného plnění z pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem funkce insolvenčního správce nebo s činností jeho zaměstnanců (dále jen „pojištění“), se pro fyzické osoby stanoví částkou 1 000 000 Kč. Pro veřejnou obchodní společnost a zahraniční společnost je pak minimální limit pojistného plnění stanoven částkou

1 000 000 Kč násobenou počtem ohlášených společníků této společnosti, jejichž prostřednictvím vykonává funkci insolvenčního správce. Lze konstatovat, že uvedený limit pojištění pokrývá pouze základní rizika spojená s činností insolvenčních správců. V mnoha případech se jeví nezbytné zvláštní připojištění, a to např. pro účely provozování podniku, kdy insolvenční správce uzavírá smlouvy o úvěrovém financování dle § 41.

Související ustanovení:

§ 21 – seznam insolvenčních správců, § 23 – pojištění insolvenčního správce, § 25 – ustanovení insolvenčního správce, § 37 – odpovědnost insolvenčního správce za škodu a jinou újmu, § 38 – odměna a náhrada hotových výdajů insolvenčního správce, § 41 – smlouva o úvěrovém financování

Související předpisy:

§ 6, 8 zákona o insolvenčních správcích

§ 24

(Podjatost insolvenčního správce)

(1) Insolvenční správce je z insolvenčního řízení vyloučen, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci nebo k osobám účastníků je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti; to neplatí v případě uvedeném v § 34. Jakmile se ustanovený insolvenční správce dozví, že jsou zde důvody pro jeho vyloučení, je povinen oznámit to neprodleně insolvenčnímu soudu.

(2) Veřejná obchodní společnost, která je ustanovena insolvenčním správcem, oznámí insolvenčnímu soudu neprodleně, kdo z jejích společníků bude jejím jménem funkci insolvenčního správce vykonávat; odstavec 1 platí pro tohoto společníka obdobně.

K odst. 1

1. Specifikace podmínek daných pro závěr o podjatosti insolvenčního správce je **shodná s podmínkami stanovenými pro podjatost soudce a přísedících** dle § 14 o. s. ř. Pokud tedy insolvenční správce zjistí indicie o možném poměru své osoby k věci nebo k osobám účastníků řízení, zpochybňující jeho nepodjatost, je povinen tyto důvody oznámit insolvenčnímu soudu. K uvedení těchto důvodů by měl správce rovněž sdělit, zda se sám za podjatého považuje či nikoliv. Obdobně by domněnku podjatosti správce měl insolvenčnímu soudu neprodleně oznámit i insolvenční věřitel či dlužník.

2. O důvodnosti oznámení o podjatosti insolvenčního správce rozhoduje insolvenční soud, proti rozhodnutí není přípustné odvolání. Přestože nic nebrání tomu, aby o podjatosti insolvenčního správce bylo rozhodováno formou samostatného usnesení, zdá se účelné pojmout rozhodnutí o podjatosti insolvenčního správce jako součást rozhodnutí insolvenčního soudu o odvolání insolvenčního správce dle § 31. Posouzení otázky podjatosti ve svém důsledku totiž nutně musí vést k odvolání insolvenčního správce nebo k rozhodnutí o tom, že odvolán nebude. Podjatost insolvenčního správce pak bude tvořit předběžně posuzovanou otázku.

3. Insolvenční správce je z důvodu podjatosti vyloučen z řízení tehdy, pokud by jeho podjatost byla konstatována insolvenčním soudem. Soud přitom rozhoduje po posouzení tvrzení a důkazů, jež má k otázce podjatosti insolvenčního správce k dispozici. Toto platí i tehdy, pokud se za podjatého označuje správce sám. Je tedy teoreticky možné, aby insolvenční správce nebyl vyloučen z řízení přesto, že sám se za vyloučeného pokládá.

4. Pokud insolvenční správce oznámí svoji podjatost bezprostředně po jeho ustavení do funkce, je to důvodem pro odmítnutí funkce z jeho strany dle § 22. Není vyloučen ani vznik jeho podjatosti v průběhu insolvenčního řízení. V tomto případě by se jednalo o důvod pro odvolání insolvenčního správce dle § 31; pokud by insolvenční správce svoji podjatost úmyslně zatajil, mohl by být z funkce i zproštěn dle § 32.

5. Je-li insolvenční správce vyloučen jen z některých úkonů pro svůj poměr jen k některému z dlužníkůvých věřitelů nebo jen k některému ze zástupců dlužníkůvých věřitelů a toto není důvod pochybovat o tom, že tento vztah neovlivní celkový výkon práv a povinností insolvenčního správce, může insolvenční správce pro tyto úkony ustanovit zvláštního insolvenčního správce. Insolvenční správce má i v takovém případě povinnost upozornit insolvenční soud na existenci vztahu k věřiteli či jeho zástupci a je na insolvenčním soudu, aby posoudil, zda jsou dány důvody pro odvolání insolvenčního správce nebo pro ustanovení odděleného insolvenčního správce. Obvykle se tento postup používá v insolvenčních řízeních vedených na členy koncernu, u nichž by měla být jako insolvenční správce určena pouze jedna osoba. Zejména pro účely přezkoumání koncernových pohledávek jsou pak v řízení ustanovováni oddělení správci.

K odst. 2

6. U veřejné obchodní společnosti je podjatost pro výkon činnosti insolvenčního správce dána i tehdy, pokud je závěr o podjatosti možný vůči kterémukoliv jejímu společníkovi.

7. Závěry ve vztahu k podjatosti insolvenčního správce v plném rozsahu platí i pro správce předběžného, zástupce insolvenčního správce, zvláštního insolvenčního správce či odděleného správce.

Judikatura:

Podle § 24 odst. 1 insolvenčního zákona je z insolvenčního řízení vyloučen insolvenční správce, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci nebo k osobám účastníků je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti; to neplatí v případě uvedeném v § 34 insolvenčního zákona, jenž řeší podmínky ustanovení odděleného správce pro některé úkony.

Důvody, pro něž je insolvenční správce vyloučen z insolvenčního řízení pro pochybnost o své nepodjatosti, odpovídají důvodům, pro něž jsou z projednávání a rozhodnutí věci vyloučeni soudci: ve smyslu § 14 odst. 1 občanského soudního řádu se poměrem k věci rozumí především přímý právní zájem soudce na projednávání věci i to, že soudce má předem o věci poznatky, které by měl získat až za řízení a které mohou ovlivnit jeho nestrannost; jeho poměr k účastníkům a jejich zástupcům může být založen buď příbuzenským či jemu obdobným vztahem, vztahem přátelským či zjevně nepřátelským, popřípadě vztahem vzájemné závislosti.

Stejně jako soud prvního stupně je proto i odvolací soud toho názoru, že osoba, která vykonávala funkci správce podniku dlužníka v rámci exekučního řízení zahájeného na návrh dlužníkovy věřitele, je pro pochybnost o své nepodjatosti vyloučena z insolvenčního řízení týkajícího se téhož dlužníka. Okolnost, jakým způsobem funkci správce podniku dlužníka vykonávala, je přitom irelevantní. (**VS Praha 2 VSPH 219/2008-B-30 ve věci MSPH 94 INS 913/2008**)

Námítka podjatosti ustanoveného správce uplatněnou odvolací soud neshledal důvodnou, neboť v ní, kromě tvrzení, z nichž se podává subjektivní nespokojenost odvolatele s výkonem funkce správce konkursní podstaty v jiné věci, není uveden a doložen žádný z konkrétních důvodů, pro který je insolvenční správce ve smyslu § 24 odst. 1 insolvenčního zákona vyloučen z insolvenčního řízení (správcův poměr k věci, nebo k osobám účastníků). Postup v jiné věci, jestliže nevyšel v odvolání správce, tímto důvodem být nemůže; ostatně právo hodnotit postup správce konkursní podstaty v jiné věci náleží v rámci dohlédací činnosti tomu soudu, u něhož probíhalo konkursní řízení (§ 14 odst. 4 o. s. ř.). **(VS Praha 1 VSPH 291/2008-A-38 ve věci KSHK 42 INS 2784/2008)**

Insolvenční zákon nestanoví, že by podjatost nemohla být namítána vůči insolvenčnímu správci, jenž je právnickou osobou, respektive vůči fyzickým osobám, jež ji tvoří. V podstatě jde o podjatost fyzické osoby, která právnickou osobu tvoří. Je však třeba mít na zřeteli, že insolvenční správce D. & Š., v. o. s. je tvořen pouze dvěma společníky – JUDr. Š. a Ing. D. V případě, že nelze vyloučit existenci spojení mezi dlužníkem a JUDr. Š., objektivně nelze nemít pochybnosti o tom, že tento vztah do jisté míry (menší či větší) ovlivní i jednání druhého společníka Ing. D., o jehož podjatosti dosud nebyla zmínka. Při tak úzkém okruhu účastníků a předpokladu, že v. o. s. je řízena oběma společníky stejnou měrou, lze dojít k závěru, že prokázání nepodjatosti obou společníků (a tedy celé v. o. s. v roli insolvenčního správce) může být ohroženo, respektive nepodjatost těchto osob nebyla prokázána nade vší pochybnost. V případě opačného postupu, než bylo výše naznačeno, by nebylo možno právnickou osobu z důvodu podjatosti jejích společníků vůbec postihnout, protože by postačilo poukázat na skutečnost, že existují jiní společníci, kteří podjatí nejsou. Je však třeba vždy vycházet z pravděpodobnosti, do jaké míry je jednání podjatého společníka právnické osoby schopno ovlivnit jednání společníků ostatních, potažmo celé právnické osoby. Proto soud prvního stupně nepochybil, když veřejnou obchodní společnost D. & Š. z funkce insolvenčního správce odvolal. **(VS Praha 1 VSPH 702/2009-B-66 ve věci KSCB 27 INS 1855/2009)**

Pro posouzení důvodnosti podaného odvolání je určující závěr soudu prvního stupně o pochybnostech o nepodjatosti advokáta Mgr. J. H. pro jeho poměr k věřiteli JUDr. D. G. Z dikce § 24 odst. 1 insolvenčního zákona vyplývá, že insolvenční zákon zakládá vyloučení insolvenčního správce z insolvenčního řízení na existenci určitého důvodu vymezeného takovými konkrétně označenými a zjištěnými skutečnostmi, v jejichž světle se jeví správcova nepodjatost pochybnou. V přezkoumávané věci je rozhodné, že Mgr. J. H. poskytoval jako advokát právní služby JUDr. D. G., který je v insolvenčním řízení přihlášeným věřitelem, a tedy účastníkem tohoto řízení (§ 14 odst. 1 insolvenčního zákona). Odvolací soud sdílí závěr soudu prvního stupně, že důvod pochybovat o nepodjatosti insolvenčního správce zakládá skutečnost, že tento správce z titulu funkce advokáta poskytoval věřiteli právní služby na základě smlouvy o poskytování právní pomoci (byť v době před zahájením insolvenčního řízení). Charakter poskytnuté právní služby (právní zastoupení v exekučním řízení), ani četnost poskytnutých služeb nejsou přitom významné. Nerozhodné je i to, že skutečnosti zakládající důvod pochybností o nepodjatosti insolvenčního správce sdělil insolvenčnímu soudu sám správce. Lze tedy uzavřít, že advokát Mgr. J. H. není ve funkci insolvenčního správce nepodjatou osobou pro svůj poměr k účastníku řízení. Proto postupoval soud prvního stupně správně, když insolvenčního správce z jeho funkce odvolal (§ 31 odst. 1 insolvenčního zákona). **(VS Olomouc 2 VSOL 122/2009-B-41 ve věci KSBR 40 INS 1624/2008)**

V daném případě však dlužník spatřuje důvod k pochybnostem o nepodjatosti insolvenční správkyně v jiných skutečnostech, a to že působí jako správkyně konkursní podstaty jiného úpadce a odvolatel jako věřitel tohoto úpadce proti ní (správkyni konkursní podstaty) vede soudní spory. Takové skutečnosti samy o sobě nemohou být důvodem pro vyloučení insolvenčního správce, který je jako osoba odborně způsobilá ustavován i v jiných insolvenčních, případně konkursních řízeních a z titulu této funkce je i účastníkem soudních sporů vyvolaných těmito řízeními, případně s nimi souvisejícími.

Důvodem pro pochybnost insolvenční správkyně nemůže být ani skutečnost, že vyžaduje po dlužníku jeho účetnictví a jiné listiny, u kterých dlužník tvrdí, že byly odcizeny, když toto jeho tvrzení dosud v trestním řízení nebylo prokázáno. Naopak insolvenční správkyně takovým postupem plní svoji povinnost ke zjištění rozsahu majetkové podstaty úpadce (§ 209 insolvenčního zákona). **(VS Olomouc 3 VSOL 376/2009-A-47 ve věci KSBR 32 INS 1737/2009)**

Související ustanovení:

§ 21 – seznam insolvenčních správců, § 22 – odmítnutí funkce insolvenčního správce, § 24 – podjatost insolvenčního správce, § 25 – ustanovení insolvenčního správce, § 28 – změna insolvenčního správce, § 31 – odvolání insolvenčního správce, § 32 – zproštění insolvenčního správce, § 33 – zástupce insolvenčního správce, § 34 – oddělený insolvenční správce, § 35 – zvláštní insolvenční správce

Související předpisy:

§ 14 o. s. ř.

§ 25

(Ustanovení insolvenčního správce)

(1) Insolvenčního správce pro insolvenční řízení ustanovuje insolvenční soud. Je-li s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení reorganizace podle § 148 odst. 2 a je-li v předloženém reorganizačním plánu určena osoba insolvenčního správce, ustanoví insolvenční soud insolvenčním správcem tuto osobu; to neplatí, nesplňuje-li takto určený insolvenční správce podmínky uvedené v § 21 až 24. Ustanovení § 29 tím není dotčeno.

(2) Nejde-li o případ podle odst. 1, insolvenční soud ustanoví insolvenčním správcem osobu, kterou určí předseda soudu. Při určení osoby insolvenčního správce předseda insolvenčního soudu se zřetelem k dosavadnímu stavu insolvenčního řízení přihlédne zejména k osobě dlužníka a k jeho majetkovým poměrům, jakož i k odborné způsobilosti insolvenčního správce a k jeho zatížení. Nebrání-li tomu jiné okolnosti, určí předseda insolvenčního soudu insolvenčním správcem dlužníků, kteří tvoří koncern, stejnou osobu.

K odst. 1

1. Insolvenční soud jmenováním insolvenčního správce pro konkrétní insolvenční řízení legitimuje jeho činnost a vytváří podmínky pro další průběh insolvenčního řízení. **Výběr osoby insolvenčního správce** provádí předseda insolvenčního soudu, a to zpravidla ze seznamu insolvenčních správců vedeného dle zákona o insolvenčních správcích. Výběr osoby určené předsedou insolvenčního soudu musí být insolvenčním soudem vždy akceptován. Ke změně vybraného insolvenčního správce může insolvenční soud přistoupit až po jeho ustanovení, a to postupem dle § 31 a 32.

2. Určování osoby insolvenčního správce předsedou insolvenčního soudu vylučuje možnost věřitele či dlužníka v postavení insolvenčního navrhovatele požadovat při podání návrhu ustanovení jím vybrané osoby či osob do této funkce. Určení osoby insolvenčního správce vlastním rozhodnutím insolvenčních věřitelů je možný až postupem dle § 29.

3. Možnost dlužníka v předpřipravené reorganizaci určit osobu insolvenčního správce je jedinou výjimkou ze závěru předchozího odstavce, která je však vnitřně zcela konzistentní s pojetím ustanovení osoby insolvenčního správce. Insolvenční správce může být ustanoven věřiteli postupem dle § 29; souhlas věřitelů s připraveným reorganizačním plánem dle § 148 odst. 2 tak obdobně legitimuje jejich vůli ve výběru jeho osoby.

K odst. 2

4. Předseda insolvenčního soudu by měl při určování insolvenčního správce dle § 25 odst. 1 **zohlednit podmínky k výběru** jeho osoby způsobem stanoveným v § 25 odst. 2. Insolvenční správce tak musí být vybírán se zřetelem k dosavadnímu stavu insolvenčního řízení. Kromě jiných okolností je třeba vzít v úvahu, zda jde o vstup insolvenčního správce do řízení již déle probíhajícího, nebo o ustanovení insolvenčního správce jako součásti rozhodnutí o úpadku dlužníka. Dále je třeba přihlídnout k charakteristice osoby dlužníka a jeho majetkových poměrů, a to v kontextu posouzení odborné způsobilosti insolvenčního správce a jeho zatížení ustanovením v řízení. Osoba dlužníka a jeho majetkové poměry by měly být zohledněny tak, aby insolvenční správce mohl být vybrán i se zřetelem ke svým dosavadním zkušenostem při výkonu činnosti insolvenčního správce.

5. Uvedené podmínky pro ustanovování insolvenčních správců brání možnosti náhodného výběru insolvenčního správce. Tento náhodný výběr, ať již prováděný jakýmkoliv způsobem, lze provádět pouze v případě jednoduchých, rutinních řízení jako jsou např. oddlužení. Oproti tomu, pokud insolvenční soud zjistí, že řízení může být velmi náročné, případně bude klást specifické požadavky na osobu správce, měl by s tím být seznámen předseda insolvenčního soudu a uvedené nároky by měly být brány v potaz, při volbě insolvenčního správce pro konkrétní řízení. Skutečnost, že je osoba zapsána v seznamu insolvenčních správců, nezakládá její právo být rovněž insolvenčním správcem ustanoven. Insolvenční zákon ani žádný jiný právní předpis neupravuje pravidla, podle nichž by měla být osoba insolvenčního správce předsedou soudu určena a předseda soudu by měl při volbě osoby insolvenčního správce zohledňovat osobní i odborné vlastnosti jednotlivých osob insolvenčních správců.

6. V případě, že do insolvenčního řízení vstoupí více subjektů, které tvoří koncern, měl by být v těchto insolvenčních řízeních ustanoven tentýž insolvenční správce. Smyslem této úpravy je zajistit co nejrychlejší, nejefektivnější průběh řízení, tak aby se minimalizovaly možné spory mezi různými osobami insolvenčních správců. Na druhé straně insolvenční zákon počítá s ochranou zájmů věřitelů v rámci řízení, kde vystupuje shodná osoba správce prostřednictvím úpravy odděleného insolvenčního správce, která je obsažena v § 34 odst. 2 insolvenčního zákona.

Judikatura:

Ani v poměrech zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění pozdějších předpisů, přitom Nejvyšší soud neshledává důvod přehodnotit závěr, že rozhodnutí soudu o tom, zda správce dlužníkovu majetku ve své funkci skončí nebo o tom, zda určitá osoba má být tímto správcem ustanovena, není rozhodnutím ve věci samé.

K usnesením ve věci samé přitom nepatří nejen usnesení o ustanovení insolvenčního správce (§ 25 insolvenčního zákona), usnesení o odvolání insolvenčního správce (§ 31 insolvenčního zákona) nebo usnesení o tom, že se insolvenční správce zprošťuje funkce (§ 32 insolvenčního zákona); totéž platí pro usnesení, jímž insolvenční soud rozhoduje podle § 29 odst. 2 insolvenčního zákona o tom, zda potvrdí usnesení schůze věřitelů o ustanovení insolvenčního správce, přijaté podle § 29 odst. 1 insolvenčního zákona.

Jelikož dovolání není přípustné ani podle jiných (než dovolatelem označených) ustanovení občanského soudního řádu (ve znění účinném od 1. ledna 2008), Nejvyšší soud je odmítl podle § 243b odst. 5 věty první a § 218 písm. c) o. s. ř.

Na tento závěr nemá žádný vliv ani to, že odvolací soud dovolatele nesprávně poučil, že dovolání přípustné být může (srov. též usnesení Nejvyššího soudu uveřejněné pod číslem 51/2003 Sbírkou soud-

ních rozhodnutí a stanovisek, *mutatis mutandis*, i usnesení Nejvyššího soudu uveřejněné pod číslem 73/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek a dále náleží Ústavního soudu ze dne 2. prosince 2008, sp. zn. II. ÚS 323/07, jenž je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Ústavního soudu). (NS 29 NSČR 4/2009-B-44 ve věci MSPH 94 INS 913/2008)

Odvolací soud zdůrazňuje, že insolvenčního správce pro insolvenční řízení ustanovuje insolvenční soud jen na začátku řízení (§ 25 insolvenčního zákona). Dále už zákon svěřuje rozhodování o dalším setrvání takto ustanoveného správce do rukou věřitelů; podle § 29 insolvenčního zákona na schůzi věřitelů, která nejbližší následuje po přezkumném jednání, se mohou věřitelé usnést, že insolvenčním soudem ustanoveného insolvenčního správce odvolávají z funkce a že ustanovují nového insolvenčního správce (VS Praha 1 VSPH 291/2008 ve věci KSHK 42 INS 2784/2008)

Z citované právní úpravy vyplývá, že insolvenčního správce insolvenční soud ustanoví ze seznamu insolvenčních správců, jenž je členěn na část obecnou a část zvláštní. Osoby zapsané do části zvláštní mají zvláštní povolení, jež je předpokladem pro výkon funkce insolvenčního správce (vedle předpokladů uvedených v § 21 až 24 insolvenčního zákona) u subjektů uvedených v § 3 odst. 2 InSpZ (také § 3 odst. 4 vyhl. č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců), tj. také u dlužníka, u něhož byla povolena reorganizace při rozhodnutí o úpadku za podmínek § 148 odst. 2 insolvenčního zákona nebo později podle § 149 odst. 1 insolvenčního zákona a který zároveň splňuje kritéria uvedená v § 316 odst. 4 insolvenčního zákona. (VS Praha 3 VSPH 202/2010-B-68 ve věci KSPA 48 INS 6473/2009)

Související ustanovení:

§ 21 – seznam insolvenčních správců, § 27 – ustanovení předběžného správce, § 28 – změna insolvenčního správce, § 30 – nahrazení schůzí odvolaného insolvenčního správce, § 33 – zástupce insolvenčního správce, § 34 – oddělený insolvenční správce, § 35 – zvláštní insolvenční správce

Související předpisy:

zák. č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích

§ 26

(Odvolání proti ustanovení insolvenčního správce)

Proti rozhodnutí o ustanovení insolvenčního správce je odvolání přípustné. V odvolání lze však namítat pouze to, že ustanovený insolvenční správce nesplňuje podmínky pro ustanovení nebo že není nepodjatý. Ke skutečnostem, které nastaly nebo vznikly po vydání rozhodnutí soudu prvního stupně, se v odvolacím řízení nepřihlíží.

1. Proti rozhodnutí o ustanovení insolvenčního správce je **možno podat odvolání** dle § 26 zákona. Odvolání však bude důvodné pouze tehdy, pokud účastníci řízení, jako osoby oprávněné k podání odvolání proti rozhodnutí o ustanovení insolvenčního správce, budou namítat:

- a) **nesplnění podmínek** pro ustanovení insolvenčního správce – znamená to, že insolvenční správce nesplňuje podmínky v případě fyzické osoby dle § 21 odst. 2 písm. a) a v případě veřejné obchodní společnosti dle § 21 odst. 2 písm. b) zákona,
- b) z důvodu **podjatosti** insolvenčního správce dle § 24 zákona.

2. Důvodem pro podání odvolání proti rozhodnutí o ustanovení insolvenčního správce jsou pouze ty skutečnosti, které nastaly v době do vydání rozhodnutí soudu prvního stupně.

V případě nově zjištěných skutečností, které by jinak bránily insolvenčnímu správci ve výkonu činnosti, je třeba tyto řešit postupem dle § 31 a 32.

Judikatura:

Důvodem pro pochybnosti o nepodjatosti insolvenčního správce může být zejména skutečnost, že správce je vůči dlužníkovi osobou blízkou, věřitelem dlužníka, dlužníkem dlužníka či ručitelem dlužníka, případně též současným či bývalým společníkem, statutárním orgánem či zaměstnancem dlužníka. Podobně může vypadat poměr mezi insolvenčním správcem a věřitelem dlužníka. Dalším důvodem může být způsob podnikání insolvenčního správce, jenž dopadá na poměry účastníků insolvenčního řízení (VS Praha 1 VSPH 610/2010-A-25 ve věci KSPH 37 INS 1193/2010)

Odvolací soud se neztotožňuje s názorem odvolatelů, že odvolání proti ustanovení zvláštního insolvenčního správce by mělo být přípustné i z jiných důvodů, než je uvedeno v § 26 insolvenčního zákona. (VS Olomouc 3 VSOL 222/2010-B-256 ve věci KSBR 39 INS 398/2010)

Související ustanovení:

§ 21 – seznam insolvenčních správců, § 27 – ustanovení předběžného správce, § 28 – změna insolvenčního správce, § 30 – nahrazení schůzí odvolaného insolvenčního správce, § 33 – zástupce insolvenčního správce, § 34 – oddělený insolvenční správce, § 35 – zvláštní insolvenční správce

Související předpisy:

zák. č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích

§ 27

(Ustanovení předběžného správce)

(1) Insolvenční soud ustanoví insolvenčního správce nejpozději v rozhodnutí o úpadku. Za podmínek stanovených tímto zákonem může insolvenční soud ustanovit před rozhodnutím o úpadku předběžného insolvenčního správce (dále jen „předběžný správce“); toto rozhodnutí se zveřejní stejným způsobem jako rozhodnutí o úpadku.

(2) Předběžný správce vykonává před rozhodnutím o úpadku činnosti stanovené v tomto zákoně a uložené mu insolvenčním soudem a má práva a povinnosti, které mu tento soud vymezí. Tato práva a povinnosti nemůže insolvenční soud vymezit v širším rozsahu, než v jakém náleží insolvenčnímu správci po rozhodnutí o úpadku. Nestanoví-li insolvenční soud o osobě insolvenčního správce jinak v rozhodnutí o úpadku, stává se předběžný správce po tomto rozhodnutí insolvenčním správcem s plnou působností.

(3) Ustanovení o insolvenčním správci platí přiměřeně i pro předběžného správce.

K odst. 1

1. Z § 27 odst. 1 je patrné, že kromě nejčastějšího případu ustanovení insolvenčního správce v rámci rozhodnutí o úpadku dle § 136 odst. 2 písm. b) je dána i zákonná možnost ustanovit insolvenčního správce jako správce předběžného. K tomu může dojít kdykoliv předtím, než soud vydá rozhodnutí o úpadku dlužníka. Rozhodnutí o ustanovení předběžného správce je rozhodnutím o předběžném opatření dle § 82 ve vztahu k § 112 odst. 1.

Povinnosti předběžného správce a důvody vedoucí k jeho ustanovení jsou specifikovány v § 112 a popsány v komentáři k němu. Je třeba zdůraznit, že základní důvod vedoucí k ustanovení předběžného správce je záměr insolvenčního soudu, ať již k návrhu či na základě vlastních zjištění, **provést zjištění dlužníkovra majetku a jeho zajištění** a současné **přezkoumání dlužníkovra účtictví**.

2. S odkazem na § 123 a komentář k němu je třeba poukázat na stav, kdy insolvenční soud je při moratoriu vázán rozhodnutím věřitelů a předběžného správce je povinen ustanovit.

K odst. 2

3. K povinnostem uloženým předběžnému správci zákonem přistupují povinnosti uložené mu insolvenčním soudem, jehož pokyny by měly odpovídat ve smyslu výše popsaných aktivit předběžného správce. Insolvenční soud přitom musí zvážit jednotlivá specifika insolvenčního řízení tak, aby případná práva a povinnosti stanovené pro výkon činnosti předběžného správce odpovídaly záměru vedoucímu insolvenční soud k jeho ustanovení. Dle § 27 odst. 2 zákona je omezení pro činnosti prováděné předběžným správcem dáno závěrem, že předběžný správce nemůže mít práva a povinnosti vymezeny v širším rozsahu, než náleží insolvenčnímu správci po rozhodnutí o úpadku. Předběžný správce se stává po rozhodnutí o úpadku dlužníka insolvenčním správcem s plnou působností, pokud insolvenční soud nedospěje k jinému závěru a neurčí jinak. Pokud by insolvenční soud rozhodl o tom, že předběžný správce se nestane insolvenčním správcem, mělo by rozhodnutí o ustanovení insolvenčního správce obsahovat současně i stručné odůvodnění toho, na základě jakých důvodů došlo k rozhodnutí insolvenčního soudu o změně v osobě správce předběžného.

K odst. 3

4. Postup týkající se ustanovení insolvenčního správce platí i pro předběžného správce. Z toho vyplývá, že předběžný správce je rovněž ustanovován insolvenčním soudem, který ustanoví předběžným správcem osobu určenou předsedou insolvenčního soudu.

Judikatura:

Insolvenční zákon neupravuje subjektivní přípustnost odvolání proti usnesení, kterým soud ustanoví do funkce insolvenčního správce. Vzhledem k § 7 odst. 1 insolvenčního zákona se proto užije přiměřeně úprava § 201 o. s. ř., která přiznává subjektivní legitimaci k podání odvolání účastníku řízení. Tím je v insolvenčním řízení dlužník a věřitelé, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku (§ 14 odst. 1 insolvenčního zákona), resp. pro určitou fázi insolvenčního řízení i jiné osoby uplatňující v řízení svá práva (§ 15 insolvenčního zákona).

Odvolatel účastníkem tohoto řízení není, a to ani vzhledem k vymezení účastenství jiných osob v § 15 insolvenčního zákona. Insolvenční správce jiného dlužníka, který tvrdí, že s dlužníkem tvoří koncern a z tohoto titulu by měl být ustanoven i insolvenční správce dlužníka, neuplatňuje svá práva v insolvenčním řízení. Takové právo tomuto insolvenčnímu správci nenáleží. Ustanovení § 25 odst. 2 insolvenčního zákona, věta poslední, totiž nezakládá nárok konkrétní osoby (míněno jakési osobní právo, jež prosazuje odvolatel), aby byla ustanovena insolvenčním správcem. Tato právní úprava v zájmu věřitelů a dlužníka, tedy v zájmu uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem, vytváří předpoklady, aby insolvenčním správcem dlužníků, jež tvoří koncern, byla pokud možno jedna osoba. Právo prosazovat vlastními procesními úkony tuto úpravu v konkrétním řízení proto náleží dlužníku a věřitelům, kteří vůči němu v insolvenčním řízení uplatňují svá práva. **(VS Praha 3 VSPH 9/2011-A-56 ve věci MSPH 90 INS 11487/2010)**

Stejně jako soud prvního stupně je v daném případě i odvolací soud toho názoru, že ustanovení předběžného správce za účelem zajištění a zjištění majetku dlužníka bylo v daném případě namístě. Skutečnost, že část majetkové podstaty se z důvodu dlužníkem zpochybňovaného zadržovacího práva nachází v dispozici navrhujičích věřitelů, sama o sobě vzbuzuje potřebu zajistit ji tak, aby v případě, že bude rozhodnuto o úpadku dlužníka (popř. o prohlášení konkursu na jeho majetek), mohla být zapsána do soupisu jeho majetkové podstaty, a aby o tom, zda z eventuálního výtěžku zpeněžení budou uspokojeny toliko navrhujičící věřitelky, nebo i další věřitelé, bylo rozhodnuto způsobem uvedeným v insolvenčním zákoně. Přitom není vyloučeno, aby předběžná správkyň poté, co přezkoumá dlužníkovu účetnictví, vyhověla jeho požadavku a vydala mu jeho účetní či jinou dokumentaci. Námitku podjatosti vznesenou proti předběžné správkyň Ing. J. D. považuje odvolací soud za neopodstatněnou. Důvodem k jejímu vyloučení totiž nejsou okolnosti, které spočívají v jejím postupu v insolvenčním řízení (v tom, že podala návrh na nařízení předběžného opatření), neboť dlužník se vůči němu může bránit odvoláním, což ostatně v dané věci učinil. S ohledem na zprávu předběžné správkyň o její dosavadní činnosti ze dne 20. 3. 2010 je třeba uvést, že jakmile důvody pro její ustanovení pomínou (jakmile bude majetková podstata dlužníka dostatečně zjištěna a zajištěna), bude na soudu prvního stupně, aby ji zprostil funkce. Odvolací soud však oproti soudu prvního stupně nesdílí názor, že v posuzované věci byly splněny podmínky pro nařízení předběžného opatření podle § 113 odst. 1 insolvenčního zákona. Aplikace tohoto ustanovení přichází v úvahu obvykle pouze tehdy, není-li omezení dlužníka v nakládání s majetkovou podstatou plynoucí z § 111 odst. 1 téhož zákona dostatečným, nebo je dlužník nerespektuje, anebo je-li důvodnou obava, že je respektovat nebude. Jinými slovy, k nařízení takového předběžného opatření přistoupí soud po pečlivé úvaze tehdy, když nepostačí omezení spojená s účinky, jež vyvolává zahájení insolvenčního řízení (a ve stejném rozsahu rozhodnutí o úpadku), v jejichž důsledku je dlužníku umožněno jen tzv. běžné nakládání s majetkovou podstatou (v závislosti na tom, zda řízení bylo zahájeno insolvenčním návrhem věřitele nebo insolvenčním návrhem dlužníka). (VS Praha 2 VSPH 222/2010-A-42 ve věci MSPH 94 INS 9389/2009)

Související ustanovení:

§ 21 – seznam insolvenčních správců, § 25 – ustanovení insolvenčního správce, § 28 – změna insolvenčního správce, § 29 – hlasování schůze věřitelů o insolvenčním správcí, § 30 – nahrazení schůzí odvolaného insolvenčního správce, § 33 – zástupce insolvenčního správce, § 34 – oddělený insolvenční správce, § 35 – zvláštní insolvenční správce, § 82 – předběžné opatření, § 112 – předběžný správce a předběžné opatření, § 123 – předběžný správce při moratoriu, § 136 – náležitosti rozhodnutí o úpadku

§ 28

(Změna insolvenčního správce)

Za podmínek stanovených tímto zákonem rozhodují o změně v osobě insolvenčního správce i věřitelské orgány; pro jejich rozhodnutí platí § 21 až 24 obdobně.

Výklad k tomuto ustanovení viz komentář k § 29.

§ 29

(Hlasování schůze věřitelů o insolvenčním správcí)

(1) Na schůzi věřitelů, která nejbližší následuje po přezkumném jednání, se mohou věřitelé usnést, že insolvenčním soudem ustanoveného insolvenčního správce odvolávají z funkce a že ustanovují nového insolvenčního správce. Toto usnesení je

přijato, jestliže pro ně hlasovala nejméně polovina všech věřitelů přihlášených ke dni předcházejícímu konání schůze věřitelů, počítaná podle výše jejich pohledávek.

(2) Usnesení o ustanovení insolvenčního správce podle odstavce 1 potvrzuje insolvenční soud; nepotvrdí je pouze tehdy, nesplňuje-li insolvenční správce podmínky uvedené v § 21 až 24; § 54 odst. 1 se nepoužije.

(3) Rozhodnutí podle odstavce 2 vydá insolvenční soud do skončení schůze věřitelů, která usnesení podle odstavce 1 přijala; odvolání je přípustné, jen jestliže insolvenční soud usnesení schůze věřitelů nepotvrdí. Osobou oprávněnou k podání odvolání je pouze věřitel, který na schůzi věřitelů hlasoval pro přijetí usnesení; § 55 odst. 1 platí obdobně.

K § 28 a 29

1. Ustanovení § 28 a 29 zdůrazňují **rozsah dispozičních oprávnění věřitelů** v insolvenčním řízení, která zahrnují i možnost odvolat soudem ustanoveného insolvenčního správce a případně i ustanovit insolvenčního správce dle vlastního výběru věřitelů.

K odst. 1

2. Ustanovení § 29 odst. 1 dává věřitelům možnost na první schůzi, jež se bude konat po přezkumném jednání, odvolat insolvenčního správce z funkce. V souladu s § 137 svolá insolvenční soud schůzi věřitelů tak, aby se konala nejpozději do 3 měsíců od rozhodnutí o úpadku. První schůze věřitelů, která je svolána po rozhodnutí o úpadku, nemusí být současně vždy schůzí věřitelů, která se koná po přezkumném jednání, přestože je to v praxi obvyklé. Insolvenční soud je proto vždy povinen svolat **schůzi věřitelů ihned po skončení přezkumného jednání** a umožnit tak věřitelům hlasovat o odvolání insolvenčního správce z funkce. Schůze věřitelů, na které mají věřitelé možnost odvolat insolvenčního správce, by se obvykle měla konat v den, kdy proběhlo přezkumné jednání. Není však vyloučeno, že se může konat až následující pracovní den, a to v případě, kdy přezkumné jednání skončí v pozdních hodinách a schůzi věřitelů již není možné technicky ani časově realizovat v zákonem předpokládaném termínu.

3. O **odvolání** insolvenčního správce musí být umožněno hlasovat vždy, neboť takové hlasování je dle § 48 odst. 2 povinnou součástí programu schůze věřitelů. Insolvenční soud může vznést při schůzi věřitelů předběžný dotaz, zda přítomní či řádně zastoupení věřitelé navrhují změnu v osobě insolvenčního správce. Jestliže takto žádný z oprávněných neučiní, je hlasování o odvolání insolvenčního správce nadbytečné. Pokud je navržena změna v osobě insolvenčního správce, byť i jen jediným přihlášeným věřitelem, přistoupí soud k hlasování o odvolání insolvenčního správce.

4. V případě, že se přezkumné jednání koná až po první schůzi věřitelů svolané v řízení, může být hlasování o osobě insolvenčního správce teoreticky jediným bodem jejího programu. Přijetí rozhodnutí o odvolání insolvenčního správce je podmíněno hlasy nadpoloviční většiny všech věřitelů. Ke stanovení nutného kvora se hodnotí pouze přihlášky podané ke dni předcházejícímu termínu konání schůze věřitelů, která může insolvenčního správce odvolat. To se týká zejména přihlášek věřitelů z jiných členských států Evropské unie, pro které plynou lhůty k podání přihlášky v jiném režimu než pro tuzemské věřitele.

Je třeba přitom vycházet z výše přihlášených pohledávek bez toho, aby přihlášená pohledávka byla vázána na osobu přihlašujícího věřitele. Hlasovat je tak oprávněna i osoba, která se věřitelem stane postoupením části pohledávky věřitele postupem dle § 18 v den konání schůze věřitelů, přestože ke dni předcházejícímu dni konání schůze věřitelů ještě tato osoba jako subjekt věřitelem nebyla.

5. K otázce počítání kvora pro změnu v osobě insolvenčního správce se ve svém rozhodnutí ze dne 19. 12. 2011 vyjádřil Vrchní soud v Praze (usnesení čj. 2 VSPH 1068/2011-B-18, viz níže judikatura k tomuto ustanovení). Aplikace vyjádřeného právního názoru přináší do otázky změny v osobě insolvenčního správce nový rozměr. Nahrazení absolutní většiny věřitelů většinou počítanou pouze z věřitelů, kteří mají v okamžik konání schůze věřitelů konané po prvním přezkumném jednání hlasovací právo, by značně rozšířila okruh případů, kdy dojde ke změně v osobě insolvenčního správce. Právní úprava nastavila hlasovací kvorum pro tento případ tak, aby případná změna v osobě insolvenčního správce byla pokud možno definitivní a mohla být revokována pouze v případech vymezených v § 30 odst. 2. Změna v osobě insolvenčního správce téměř vždy povede k průtahům v řízení, které budou dány především předáváním funkce mezi původním a novým insolvenčním správcem, dobou nezbytnou pro orientaci nového insolvenčního správce v problematice konkrétního insolvenčního řízení atd. Postup nastíněný Vrchním soudem v Praze by tuto konstrukci mohl výrazně narušit a v konečném důsledku vést k prodloužení některých insolvenčních řízení. Insolvenční řízení přitom klade na rychlost a plynulost velký důraz [§ 5 písm. a)].

K odst. 2

6. Pokud k odvolání insolvenčního správce dojde, může schůze věřitelů samostatným rozhodnutím, kterého je dosaženo shodným hlasovacím kvorem, zvolit **nového insolvenčního správce** dle vlastního výběru. K ustanovení nového správce jsou rovněž nutné hlasy nejméně poloviny všech věřitelů přihlášených ke dni předcházejícímu konání schůze věřitelů, počítáno podle výše jejich pohledávek. Takové rozhodnutí insolvenčních věřitelů je insolvenční soud povinen potvrdit. Soud usnesení schůze věřitelů o ustanovení nového insolvenčního správce nepotvrdí pouze v případě, že osoba vybraná insolvenčními věřiteli nemá předpoklady pro výkon funkce dle § 21 až 24 či je osobou podjatou.

K odst. 3

7. Insolvenční soud musí **usnesení o zproštění a případné následné změně** v osobě insolvenčního správce vydat do ukončení schůze věřitelů, která usnesení přijala. Odvolání je přípustné, jen jestliže insolvenční soud usnesení schůze věřitelů nepotvrdí. Osobou oprávněnou k podání odvolání je pouze věřitel, který na schůzi věřitelů hlasoval pro přijetí usnesení. Dle § 55 odst. 1 použitého obdobně pro jednání upravené v § 29 insolvenční soud vyzve každého z přítomných věřitelů, kteří hlasovali pro přijetí usnesení schůze věřitelů o odvolání insolvenčního správce z funkce a o případném ustanovení nového insolvenčního správce, aby uvedl, zda se vzdává odvolání; současně je poučí, že odvolání, které nebude podáno do skončení schůze věřitelů, již nelze podat. Vyjádření věřitelů a jejich poučení se uvede v protokolu o jednání. Rozhodnutí insolvenční soud doručí pouze osobám, které proti němu podaly odvolání.

8. Ze závěrů § 35 odst. 2 vyplývá, že schůze věřitelů může postupem dle § 29 provést změnu nikoliv pouze v osobě insolvenčního správce, nýbrž i v osobě zástupce insolvenčního správce, odděleného insolvenčního správce a zvláštního insolvenčního správce.

Judikatura:

Podle § 29 odst. 2 insolvenčního zákona insolvenční soud nepotvrdí (volbu správce – pozn. autora) jen za situace, že navržený insolvenční správce nespĺňuje podmínky § 21 až 24 insolvenčního zákona, což se však z obsahu spisu nepodává a napadené usnesení na takovýchto okolnostech ani nestojí. Odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně spočívá výlučně na předpokládané složitosti insolvenčního řízení a očekávaných značných nákladech insolvenčního správce spojených s dojižděním insolvenčního správce z Brna do Ústeckého kraje, tedy opírá se o argumentaci, již insolvenční zákon pro rozhodnutí tohoto druhu nepřiznává relevanci. V souzené věci totiž nelze užít § 54 odst. 1 insolvenčního zákona, dle kterého v jiných případech soud může zrušit usnesení schůze věřitelů proto, že odporuje společnému zájmu věřitelů.

Není-li sporu o tom, že usnesení schůze věřitelů o ustanovení nového insolvenčního správce prosadil vahou svého hlasu největší věřitel (za podpory ze strany věřitele dalšího), nemohl insolvenční soud než takové rozhodnutí za popsání skutkového stavu věci zcela respektovat, a proto odvolací soud podle § 220 odst. 3 o. s. ř. napadené usnesení změnil, jak je ve výroku uvedeno (že se potvrzuje usnesení schůze věřitelů ze dne 4. srpna 2009 o ustanovení JUDr. F. M., sídlem v B. Š. 41, novým insolvenčním správcem – pozn. autora). **(VS Praha 1 VSPH 558/2009-B-25 ve věci KSUL 45 INS 797/2009)**

V dané věci je nesporné, že na schůzi věřitelů konané dne 9. 10. 2009 se věřitelé neusnesli na odvolání JUDr. E. M. z funkce správkyne a na ustanovení nové správkyne JUDr. I. V., neboť pro takový návrh se vyslovilo jen 44,11 % (a nikoliv nejméně polovina) všech věřitelů s pohledávkami přihlášenými ke dni předcházejícímu konání schůze věřitelů, jak vyžaduje § 29 odst. 1 insolvenčního zákona. Soud I. stupně proto pochybil, když na první schůzi věřitelů následující po přezkumném jednání potvrdil v důsledku chybně počítaných hlasů usnesením ze dne 9. 10. 2009 usnesení schůze věřitelů o změně v osobě správkyne. Vzhledem k tomu, že chybné (potvrzující) rozhodnutí insolvenčního soudu podle § 29 odst. 2 insolvenčního zákona nelze reparovat jinak (prvou schůzi věřitelů následující po přezkumném jednání nelze opakovat a proti rozhodnutí, jímž insolvenční soud potvrdil usnesení schůze věřitelů o změně v osobě správce, není odvolání přípustné), má též odvolací soud ve shodě se soudem I. stupně zato, že důležitým důvodem pro odvolání insolvenčního správce z funkce je též to, že byl do funkce ustanoven postupem podle § 29 insolvenčního zákona, jenž byl posléze shledán vadným, neboť byl v rozporu s vůlí většiny věřitelů. **(VS Praha 1 VSPH 238/2010-B-141 ve věci KSPA 48 INS 2641/2009)**

Odvolací soud v první řadě předesílá, že odvolatelkou zmiňovaný § 49 odst. 1 insolvenčního zákona upravuje tzv. obecné hlasovací kvorum tak, že k platnosti usnesení schůze věřitelů se vyžaduje prostá většina hlasů přítomných nebo řádně zastoupených věřitelů, počítaná podle výše jejich pohledávek. Tato úprava však neplatí bezvýjimečně, když insolvenčního zákona v některých případech stanoví pro přijetí usnesení schůze tzv. speciální hlasovací kvorum. Jde např. právě o usnesení o odvolání dosavadního a ustanovení nového insolvenčního správce dle § 29 odst. 1 insolvenčního zákona nebo usnesení o stanovení způsobu řešení dlužníkovy úpadku dle § 151 odst. 1 téhož zákona. Současně je ovšem nutno vzít v potaz, že insolvenční právo tradičně vychází ze zásady, že hlasovací právo náleží bez dalšího pouze věřitelům, jejichž pohledávka byla zjištěna. Věřitelé s nezjištěnou pohledávkou mohou hlasovat, jen je-li jim hlasovací právo přiznáno. Pro tyto účely rozlišuje § 51 insolvenčního zákona věřitele, jejichž přihlášená pohledávka byla na přezkumném jednání popřena (insolvenčním správcem či dlužníkem, nikoli věřitelem), je vázána na odkládací podmínku, nebyla ještě zjištěna (neboť nebyla ještě přezkoumána) nebo je sporná. Z uvedeného ustanovení rovněž plyne, že věřitel, jehož pohledávka byla popřena, může hlasovat jedině za předpokladu, že mu takové právo přizná (primárně) schůze věřitelů nebo (sekundárně) insolvenční soud.

Tuto úpravu je třeba aplikovat i při posuzování hlasovacího práva věřitelů při hlasování o odvolání soudem ustanoveného a ustanovení nového insolvenčního správce dle § 29 odst. 1 insolvenčního zákona.

Odvolací soud je přitom toho názoru, že pro výsledek tohoto hlasování je určující poměr dosažených hlasů vůči celkové výši pohledávek přihlášených ke dni předcházejícímu konání schůze s právem hlasu, nikoli – jak insolvenční soud nesprávně dovozoval – vůči celkové výši přihlášených pohledávek, tedy i v rozsahu pohledávek, ohledně nichž věřitelé hlasovací právo nemají. Tomuto závěru se neprotiví ani úprava obsažená v § 30 odst. 2 insolvenčního zákona, která umožňuje opakované hlasování o výměně insolvenčního správce v situaci, kdy k ní došlo na základě hlasu věřitele, jehož pohledávka nebyla v insolvenčním řízení v konečném důsledku zjištěna vůbec nebo byla zjištěna v jiné výši (jde např. o věřitele popřených nevykonatelných pohledávek, jimž bylo přiznáno hlasovací právo, ohledně nichž však nebyla včas podána určovací žaloba podle § 198 odst. 1 insolvenčního zákona). **(VS Praha 2 VSPH 1068/2011-B-18 ve věci KSLB 76 INS 15819/2010)**

Související ustanovení:

§ 21 – seznam insolvenčních správců, § 24 – podjatost insolvenčního správce, § 25 – ustanovení insolvenčního správce, § 28 – změna insolvenčního správce, § 29 – hlasování schůze věřitelů o insolvenčním správcí, § 30 – nahrazení schůzí odvolaného insolvenčního správce, § 33 – zástupce insolvenčního správce, § 34 – oddělený insolvenční správce, § 35 – zvláštní insolvenční správce, § 48 – podmínky pro svolání a program schůze věřitelů, § 137 – termín schůze věřitelů a přezkumného jednání v rozhodnutí o úpadku

§ 30

(Nahrazení schůzí odvolaného insolvenčního správce)

(1) Přijme-li schůze věřitelů usnesení o odvolání ustanoveného insolvenčního správce, aniž se usnese na ustanovení insolvenčního správce nového, nebo byl-li touto schůzí ustanovený insolvenční správce odvolán z funkce podle § 31 odst. 2, ustanoví insolvenční správce svým rozhodnutím insolvenční soud; pro takto ustanoveného insolvenčního správce se § 29 odst. 1 nepoužije.

(2) Jestliže v důsledku rozhodnutí insolvenčního soudu o odmítnutí přihlášky pohledávky dojde k takové změně v osobách věřitelů nebo výši jejich pohledávek, která by měla vliv na výsledek usnesení schůze věřitelů podle odstavce 1, může usnesení podle § 29 odst. 1 přijmout i schůze věřitelů, která nejbližší následuje po této změně.

K odst. 1

1. Pokud by došlo k odvolání insolvenčního správce věřiteli bez toho, aby tito ustanovili správce nového, provede ustanovení správce insolvenční soud. Ustanovena je osoba zapsaná v seznamu insolvenčních správců odlišná od odvolaného správce. Konkrétní osobu insolvenčního správce pro jmenování ve smyslu § 25 určuje předseda insolvenčního soudu.

K odst. 2

2. Dle § 185 insolvenční soud v průběhu insolvenčního řízení odmítne přihlášku věřitele, pokud nastane skutečnost, na základě které se podle insolvenčního zákona k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce nepřihlíží. Tím se mohou zásadním způsobem změnit poměry mezi věřiteli, a to jak co se týče osob, tak i ve výši pohledávek. Pokud by v důsledku takových změn vznikla situace, že schůze konaná dle § 29 odst. 1

by byla mohla rozhodnout o osobě insolvenčního správce jinak, než rozhodla (změnou hlasovacího kvora), může usnesení podle § 29 odst. 1 přijmout i schůze věřitelů, která nejbližší následuje po této změně. Pro rozhodování, zda došlo k naplnění podmínek o opakovaném hlasování o osobě insolvenčního správce dle § 29 odst. 1, je povinen insolvenční soud přezkoumat výsledky prvního hlasování o osobě insolvenčního správce a provést na základě výsledků hlasování a dopadu odmítnutí přihlášky kalkulaci o tom, zda by taková změna mohla mít dopad na výsledek hlasování.

3. Z textu § 30 odst. 2 nevyplývá automaticky povinnost svolat schůzi věřitelů v případě, kdy v důsledku odmítnutí přihlášky pohledávky dojde k takové změně v osobách věřitelů nebo výši jejich přihlášených pohledávek, která by měla vliv na výsledek hlasování podle odst. 1 tohoto ustanovení. Aktivita směřující k vyvolání dalšího hlasování o osobě insolvenčního správce je nepochybně na věřitelích. Na možnost opakovat toto hlasování by však mohl insolvenční soud věřitele upozornit, a to např. při první schůzi věřitelů následující po uvedené změně.

Judikatura:

Nutno zdůraznit, že součástí koncepce insolvenčního zákona je i působení insolvenčního správce jakožto maximálně profesionalizované osoby, u níž jsou podmínky vzniku oprávnění vykonávat tuto činnost, včetně vedení seznamu těchto správců, upraveny zvláštním zákonem, a to zákonem č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích. Odborná způsobilost pro výkon funkce insolvenčního správce (u veřejné obchodní společnosti způsobilost ohlášeného společníka) je zajištěna novými – oproti předchozí právní úpravě přísnějšími – kvalifikačními předpoklady (požadavek vysokoškolského vzdělání magisterského studijního programu a složení příslušné odborné zkoušky organizované Ministerstvem spravedlnosti): přísněji jsou vymezeny i podmínky bezúhonnosti a dostatečného materiálního zabezpečení nutného ke krytí rizika případné škody, za niž insolvenční správce z titulu své funkce odpovídá (viz minimální limit pojistného plnění a minimální standardy pojištění upravené ve smyslu § 39 cit. zákona vyhláškou č. 314/2007 Sb.). Splnění podmínek pro vznik práva vykonávat činnost insolvenčního správce ověřuje a vydáním povolení (zvláštního povolení) dle § 6 nebo § 8 zákona o insolvenčních správcích aprobuje Ministerstvo spravedlnosti, které také vede seznam těchto insolvenčních správců jako součást veřejného insolvenčního rejstříku. Osobám zapsaným v seznamu správců podle dosavadních právních předpisů (podle § 1 vyhlášky č. 476/1991 Sb.) zůstalo k 1. 1. 2010 (po 2 letech od účinnosti zákona o insolvenčních správcích) oprávnění vykonávat činnost insolvenčního správce zachováno, jen pokud k uvedenému datu, za podmínek stanovených zákonem o insolvenčních správcích, získaly od Ministerstva spravedlnosti k výkonu této činnosti povolení (viz přechodná ustanovení v § 40 a 41 cit. zákona).

Uvedená koncepční východiska jsou v insolvenčním zákoně vyjádřena předpokladem, že osoba zapsaná v seznamu insolvenčních správců je nejen odborně způsobilá tuto funkci v insolvenčním řízení vykonávat, ale je také bez dalšího připravená takové své angažmá přijmout. Proto podle § 22 odst. 1 insolvenčního zákona může v konkrétní věci osoba zapsaná v seznamu insolvenčních správců své ustanovení insolvenčním správcem odmítnout jen z důležitých důvodů, pro něž – nastanou-li až v průběhu řízení – může být ze své funkce dle § 31 insolvenčního zákona (i bez návrhu) odvolána. Těmito důležitými důvody mohou být jen okolnosti, které objektivně vzato trvale (či alespoň dlouhodobě) insolvenčnímu správci znemožňují jeho funkci vykonávat. Může jít jak o situaci, kdy insolvenční správce pozbyl předpoklady nezbytné pro svůj zápis do seznamu insolvenčních správců, tak typicky může jít i o podjatost správce ve vztahu k věci nebo k jejím účastníkům dle § 24 insolvenčního zákona (pokud nejde o dílčí vyloučení správce, které lze řešit ustanovením odděleného správce dle § 34 insolvenčního zákona) nebo zdravotní či jiné závažné důvody spočívající v osobní situaci správce. Zdravotní či jiná osobní indispozice insolvenčního správce však představuje překážku jeho setrvání ve funkci, jen pokud je doloženo, že objektivně výkonu jeho funkce brání, a to v dlouhodobém časovém horizontu. Pokud by tato překážka byla rázu pouze přechodného, není namístě odvolání insolvenčního správce, ale ustanovení jeho zástupce

dle § 33 insolvenčního zákona. Odvolání insolvenčního správce má zpravidla předcházet jeho slyšení. Upustit od něj může soud (výjimečně) v případě, že důležité důvody pro postup dle § 31 odst. 1 insolvenčního zákona jsou zcela zřejmé a osvědčené.

Nelze pouštět ze zřetele, že insolvenční řízení má probíhat maximálně rychle a hospodárně [§ 5 písm. a) insolvenčního zákona], a že změna v osobě insolvenčního správce představuje vždy jistý retardační zásah do insolvenčního řízení, zvláště pokud již v něm stávající správce činil úkony významně ovlivňující jeho další průběh. Proto není-li změna insolvenčního správce vynucena závažnými závadami v jeho činnosti, které odůvodňují jeho zproštění funkce (§ 32 insolvenčního zákona), anebo není-li založena rozhodnutím samotných věřitelů (usnesením schůze věřitelů o odvolání správce dle § 29 insolvenčního zákona), může soud ukončit působení insolvenčního správce v dané věci (dle § 31 insolvenčního zákona ho odvolat) jen za podmínek shora popsaných. Z toho hlediska není zásadně podstatné, zda odvolání z funkce navrhl sám insolvenční správce, anebo zda je navrhl věřitelský orgán, či zda soud šetří důvody pro odvolání správce bez takového návrhu. (VS Praha 3 VSPH 1090/2010-B-261 ve věci MSPH 76 INS 8711/2009)

Související ustanovení:

§ 21 – seznam insolvenčních správců, § 24 – podjatost insolvenčního správce, § 25 – ustanovení insolvenčního správce, § 28 – změna insolvenčního správce, § 29 – hlasování schůze věřitelů o insolvenčním správci, § 185 – odmítnutí přihlášky pohledávky

§ 31

Odvolání insolvenčního správce

(1) Z důležitých důvodů, které nemají původ v porušení povinností insolvenčního správce, může insolvenční soud na návrh insolvenčního správce nebo věřitelského orgánu anebo i bez tohoto návrhu odvolat insolvenčního správce z funkce. Učiní tak zpravidla po slyšení insolvenčního správce; o podaném návrhu rozhodne neprodleně.

(2) Insolvenčního správce ustanoveného postupem podle § 29 odst. 1 až 3 insolvenční soud odvolá z funkce i tehdy, požádá-li o to do 3 dnů poté, co se o svém ustanovení dozvěděl; to neplatí, jestliže insolvenční správce se svým ustanovením předem souhlasil.

(3) Odvolá-li insolvenční soud insolvenčního správce z funkce, ustanoví současně nového insolvenčního správce. Odvolání proti tomuto rozhodnutí je přípustné; proti výroku o ustanovení nového insolvenčního správce se však lze samostatně odvolat jen z důvodů uvedených v § 26.

(4) Odvolaný insolvenční správce je povinen bez zbytečného odkladu řádně informovat nového insolvenčního správce o své dosavadní činnosti a předá mu všechny doklady souvisící s výkonem jeho funkce; jeho odpovědnost za dobu výkonu funkce nezaniká.

K odst. 1

1. Insolvenční správce může být zbaven výkonu funkce kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení soudcem. **Insolvenční zákon rozlišuje** v ustanoveních § 31 a 32 **institů odvolání insolvenčního správce a zproštění insolvenčního správce**. Odvolání insolvenčního správce je přitom chápáno jako krok insolvenčního soudu nikoliv sankčního charakteru, není tedy důsledkem pochybení v činnosti insolvenčního správce. Odvolání

insolvenčního správce může být provedeno na základě vlastního zjištění insolvenčního soudu, k návrhu insolvenčního správce, věřitelského výboru či na základě relevantního sdělení třetí osoby. Důvodem pro odvolání insolvenčního správce pak mohou být jakékoliv relevantní důvody, na jejichž základě lze dovodit neschopnost insolvenčního správce dlouhodobě resp. trvale vykonávat svoji činnost. Typicky jde např. o odvolání z funkce ze zdravotních důvodů, z důvodu ztráty bezúhonnosti či způsobilosti k právním úkonům, případně z důvodu jeho podjatosti dle § 24.

2. Pokud bude insolvenční správce odvolán z funkce např. ze zdravotních důvodů je otázkou, zda za takové situace provádět slyšení správce k tomuto kroku insolvenčního soudu. Protože insolvenční správce má být slyšen pouze „zpravidla“, tedy ne nutně vždy, je třeba rozhodnout v případech evidentní nemožnosti či zvláště obtížného zajištění účasti insolvenčního správce při slyšení, v naléhavých případech i bez tohoto slyšení, a to neprodleně. Obdobně je třeba potřebu slyšení hodnotit i ve vztahu k ostatním důvodům vedoucím k odvolání insolvenčního správce.

K odst. 2

3. Při rozhodování dle § 29 odst. 1 až 3, tedy za situace, kdy je původně ustanovený insolvenční správce odvoláván schůzí věřitelů za současného ustanovení nového insolvenčního správce, a to postupem dle § 30 nebo přímým určením osoby insolvenčního správce schůzí věřitelů dle § 29 odst. 1, je možné, aby insolvenční správce požádal o odvolání z funkce postupem dle § 31 odst. 2 zákona. Možnost požádat o odvolání z funkce má pouze v případě, pokud se svým ustanovením předběžně nevyslovil souhlas.

4. Z logiky věci je patrné, že půjde zpravidla o případ nahrazení schůzí odvolaného insolvenčního správce insolvenčním soudem dle § 30, neboť při ustanovení insolvenčního správce postupem dle § 29 odst. 1 lze očekávat předběžné projednání záměru ustanovit insolvenčního správce rozhodnutím věřitelů s tímto insolvenčním správcem. K odvolání insolvenčního správce by měly vést závažné důvody na straně insolvenčního správce a ne jen pouhý nezájem či neochota k výkonu této funkce. K tomuto je možno odkázat na komentář k ustanovení § 22.

K odst. 3

5. V případě **odvolání** insolvenčního správce insolvenčním soudem dochází k ustanovení nového insolvenčního správce postupem podle § 25; insolvenční soud tedy ustanoví osobu, kterou určí předseda soudu.

K odst. 4

6. Stejně jako v případě **zbavení funkce** insolvenčního správce platí, že případné odvolání proti rozhodnutí insolvenčního soudu o odvolání či zproštění insolvenčního správce funkce nemá odkladný účinek. S tím souvisí povinnost odvolaného insolvenčního správce bez zbytečného odkladu řádně informovat nového insolvenčního správce o své dosavadní činnosti a předat mu všechny doklady souvisící s výkonem jeho funkce.

Judikatura:

V důvodech svého usnesení uveřejněného pod č. 103/2009 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek dále Nejvyšší soud vyložil, že (stejně jako tomu bylo dříve v režimu zák. č. 328/1991 Sb., o konkursu

a vyrovnání) ani v poměrech insolvenčního zákona není rozhodnutí soudu o tom, zda správce dlužníkovu majetku ve své funkci skončí, nebo o tom, zda určitá osoba má být tímto správcem ustanovena, rozhodnutím „ve věci samé“, takže k usnesením „ve věci samé“ nepatří ani usnesení o tom, že (zda) se insolvenční správce odvolává z funkce, vydané podle § 31 odst. 1 insolvenčního zákona.

Dovolání pak není přípustné ani podle jiných ustanovení občanského soudního řádu. **(NS 29 NSČR 26/2010-B-128 ve věci KSPA 48 INS 6473/2009)**

Je nepochybné, že důvodem pro odvolání insolvenčního správce podle § 31 odst. 1 insolvenčního zákona může být i situace, kdy je povolena reorganizace dlužníka a stávající správce zvláštní povolení pro výkon insolvenčního správce dlužníka uvedeného v ustanovení § 316 odst. 4 insolvenčního zákona resp. 3 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích nemá, ač ve smyslu výše uvedeného ho mít musí. **(VS Praha 3 VSPH 202/2010-B-68 ve věci KSPA 48 INS 6473/2009)**

Dlužníkovu námitku, že správce nespĺňuje předpoklady pro výkon funkce insolvenčního správce, hodnotil soud prvního stupně zcela správně jako jeden z možných důležitých důvodů, které nemají původ v porušení povinností insolvenčního správce, a které je třeba zkoumat z hlediska podmínek pro odvolání správce z funkce dle § 31 insolvenčního zákona. V tomto rozsahu tudíž správně posoudil dlužníkovu podání jako návrh na odvolání správce, k němuž ovšem dlužník dle § 31 odst. 1 insolvenčního zákona není oprávněn, a již z toho důvodu musel být tento jeho návrh zamítnut. **(VS Praha 3 VSPH 257/2010-B-604 ve věci MSPH 96 INS 714/2009)**

Mezi důležité důvody, pro něž lze (ať již na návrh či bez návrhu) odvolat insolvenčního správce z funkce, lze považovat zejména skutečnost, že správce pozbýl nezbytné předpoklady pro svůj zápis do seznamu insolvenčních správců, to je bezúhonnost, způsobilost k právním úkonům a odbornou způsobilost, dále zdravotní či jiné důvody, které správci trvale či dlouhodobě znemožňují výkon jeho funkce a v neposlední řadě správcovu podjatost. Žádný z těchto důvodů však odvolatel neuvádí a rovněž nevyplývá ani ze spisu soudu prvního stupně. **(VS Olomouc 2 VSOL 107/2009-B-14 ve věci KSBR 26 INS 292/2009)**

A situace, kdy soud prvního stupně odvolal dosavadního insolvenčního správce z funkce, postupoval správně, pokud ustanovil novou insolvenční správkyni (Mgr. P. H.). Tento postup je v souladu s § 31 odst. 3, věta první insolvenčního zákona. Ustanovení nového insolvenčního správce je důsledkem odvolání dosavadního správce z funkce. Nelze totiž připustit situaci, aby majetková podstata neměla v každém okamžiku konkrétního insolvenčního správce. **(VS Olomouc 2 VSOL 122/2009-B-41 ve věci KSBR 40 INS 1624/2008)**

V obecné rovině lze přisvědčit názoru soudu prvního stupně, že důležitým důvodem pro odvolání správce z funkce nemůže být bez dalšího jeho pracovní zaneprázdnění ve funkci správce v jiných konkurech nebo v jeho profesi advokáta.

Souhlasit lze i s jeho názorem, že advokát, který se nechal zapsat do seznamu správců, si musel být vědom toho, že výkonem funkce správce bude zatížen nad rámec svých pracovních povinností, a musel být srozuměn i s tím, že zápisem do seznamu správců bere na sebe odpovědnost za řádný výkon této funkce ve všech insolvenčních řízeních, do kterých byl ustanoven. Případný je i odkaz soudu prvního stupně na závěry rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 2 VSOL 107/2009, KSBR 26 INS 292/2009. Na tyto své závěry odvolací soud opakovaně navázal ve své rozhodovací činnosti (srov. např. usnesení čj. 2 VSOL 298/2009, KSBR 26 INS 4234/2009). V těchto rozhodnutích formuloval názor, že ani důsledek vyplývající z § 40 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích, tj. zánik oprávnění vykonávat činnost insolvenčního správce v době od 1. 1. 2010, rozhodne-li se správce nepodat návrh na vydání povolení dle § 4 a násl. zákona o insolvenčních správcích, není důvodem pro jeho odvolání z funkce. Insolvenční správci, kteří byli do konce roku 2009 ustanoveni do funkce, výkon své funkce dokončí, i když od roku 2010 již nebudou zapsáni v seznamu insolvenčních správců. Od těchto svých závěrů se nemá odvolací soud důvod odchýlit. **(VS Olomouc 2 VSOL 47/2010-B-11 ve věci KSBR 45 INS 7631/2009)**

Ze shora citovaného zákonného ustanovení § 31 odst. 1 insolvenčního zákona vyplývá, že navrhnout odvolání insolvenčního správce může sám insolvenční správce nebo věřitelský orgán anebo tak může učinit i bez návrhu sám insolvenční soud, dlužník k podání takového návrhu není aktivně legitimován.

Dlužníku πρόσlejší opravný prostředek proti rozhodnutí o ustanovení insolvenčního správce, přičemž v tomto odvolání může namítat pouze to, že ustanovený insolvenční správce nesplňuje podmínky pro ustanovení, nebo že není nepodjatý. (...)

Je-li insolvenční správce vyloučen jen z některých úkonů pro svůj poměr jen k některému z dlužníkových věřitelů nebo jen některému ze zástupců dlužníkových věřitelů, a tato situace je vyřešena ustanovením odděleného insolvenčního správce, neznamená to, že insolvenční správce je automaticky vyloučen z celého insolvenčního řízení. (...)

Námítka dlužníka, že město P. je jeho majoritním dlužníkem na jeho postavení jakožto věřitele, který se přihlásil do insolvenčního řízení, a jehož pohledávka představuje 4,86 % všech přihlášených pohledávek není rozhodující. Ke skutečnosti, že s tímto věřitelem vede dlužník soudní spor, nutno uvést, že prohlášením konkursu dochází ze zákona k přerušení soudních a jiných řízení, přičemž v přerušených řízeních, kde dlužník vystupoval jako žalobce, lze pokračovat na návrh insolvenčního správce, dlužníka, popřípadě i jiných osob (§ 264 insolvenčního zákona). Prohlášení konkursu tedy nebrání tomu, aby se dlužník mohl dále domáhat svých práv soudní cestou, pokud se týkají majetkové podstaty s tím, že v tomto konkrétním sporu by samozřejmě namísto dlužníka jako účastník řízení vystupovala oddělená insolvenční správkyně, která právě pro tyto účely byla ustanovena. **(VS Olomouc 3 VSOL 93/2010-B-36 ve věci KSBP 27 INS 4997/2009)**

Součástí koncepce insolvenčního zákona je i působení insolvenčního správce jakožto profesionalizované osoby, u níž jsou podmínky vzniku oprávnění vykonávat tuto činnost, včetně vedení seznamu těchto správců, upraveny zvláštním zákonem. Odborná způsobilost pro výkon funkce insolvenčního správce (u veřejné obchodní společnosti způsobilost ohlášeného společníka) je zajištěna kvalifikačními předpoklady (požadavek vysokoškolského vzdělání magisterského studijního programu a složení příslušné odborné zkoušky organizované Ministerstvem spravedlnosti). Splnění podmínek pro vznik práva vykonávat činnost insolvenčního správce ověřuje a vydáním povolení (zvláštního povolení) dle § 6 nebo § 8 zákona aprobuje Ministerstvo spravedlnosti, které také vede seznam těchto insolvenčních správců jako součást veřejného insolvenčního rejstříku. Osobám zapsaným v seznamu správců podle dosavadních právních předpisů (podle § 1 vyhlášky č. 476/1991 Sb.) zůstalo k 1. 1. 2010 oprávnění vykonávat činnost insolvenčního správce zachováno, jen pokud k uvedenému datu, za podmínek stanovených zákonem o insolvenčních správcích, získaly od Ministerstva spravedlnosti k výkonu této činnosti povolení (viz přechodná ustanovení v § 40 a 41 cit. zákona).

Soudní praxe se již zabývala v zákoně výslovně neřešenou otázkou dalšího působení těch insolvenčních správců v řízení, v nichž byli do funkce ustanoveni před 1. lednem 2010, avšak nesložili zkoušku insolvenčního správce (rozdílovou zkoušku). Došla přitom k závěru, že tato okolnost sama o sobě neznamená zánik způsobilosti insolvenčního správce v konkrétním insolvenčním řízení; je tomu tak již proto, že insolvenční zákon v § 22 odst. 2 připouští jmenovat insolvenčním správcem osobu, která splňuje obecné i kvalifikační předpoklady a v seznamu zapsána není. V této souvislosti lze i připomenout závěry Vrchního soudu v Olomouci vyjádřené v usnesení sp. zn. KSBP 26 INS 292/2009, 2 VSOL 107/2009-B ze dne 16. 4. 2009; v němž vrchní soud dovodil, že pouhé vyškrtnutí ze seznamu insolvenčních správců, ať již jako důsledek písemné žádosti, resp. oznámení správce ve smyslu § 12 písm. e), či důsledek § 40 odst. 2 zák. o insolvenčních správcích, není důvodem pro odvolání insolvenčního správce z funkce, neboť žádné zákonné ustanovení takovému insolvenčnímu správcovi nebrání, aby v této funkci dané řízení dokončil.

Zákon vychází z koncepce, že není možné, aby jedna a táž fyzická osoba mohla být ustanovena v insolvenčním řízení jednak jako insolvenční správce, jednak jako ohlášený společník veřejné obchodní společnosti. Takový je smysl úpravy pozastavení výkonu činnosti insolvenčního správce v citovaném ustanovení § 9 odst. 1 písm. d) zákona. Jinak řečeno, jakmile je insolvenčnímu správcovi, který se stal ohlášeným společníkem, pozastaveno právo vykonávat činnost insolvenčního správce, není možné, aby byl od tohoto dne ustanoven podle § 25 insolvenčního zákona insolvenčním správcem. Tím může být ustanovena pouze veřejná obchodní společnost, jejímž je společníkem, a on sám nadále může vykonávat činnost insolvenčního správce již jen jako ohlášený společník.

Naproti tomu nelze z této úpravy bez dalšího dovozovat, jak to učinil soud prvního stupně, že pozastavení činnosti insolvenčního správce ve smyslu § 9 odst. 1 písm. d) zákona je samo o sobě důvodem

pro jeho odvolání. Aby tomu tak bylo, musely by přistoupit důležité důvody pro odvolání insolvenčního správce stanovené v § 31 odst. 1 insolvenčního zákona, popř. důvody pro jeho zproštění podle § 32 insolvenčního zákona. Žádný takový důvod v dané věci nepřichází v úvahu; soud prvního stupně své rozhodnutí založil pouze na závěru, že pozastavení činnosti insolvenčního správce zakládá samostatnou skutkovou podstatu pro odvolání insolvenčního správce Mgr. K. T. Tento závěr, jak vyloženo, ovšem správný není.

Argumentačně stejnou váhu má i přihlídnutí k jedné ze zásad, na nichž je insolvenční řízení založeno, totiž k zásadě rychlosti a hospodárnosti řízení [§ 5 písm. a) insolvenčního zákona]. Změna v osobě insolvenčního správce představuje vždy zásah do řízení, zvláště pokud již v něm stávající správce činil úkony významně ovlivňující jeho další průběh. Odvolat insolvenčního správce z funkce lze především tehdy, pokud řádně neplní své povinnosti tak, že by jeho činnost odůvodňovala jeho zproštění funkce (§ 32 insolvenčního zákona), jestliže tak rozhodli samotní věřitelé (usnesením schůze věřitelů o odvolání správce dle § 29 insolvenčního zákona), anebo pokud by vyšlo najevo, že insolvenční správce nespňuje obecné a kvalifikační předpoklady pro zápis do seznamu insolvenčních správců. (VS Praha 3 VSPH 237/2011-B-24 ve věci KSPH 41 INS 4795/2010)

Související ustanovení:

§ 21 – seznam insolvenčních správců, § 22 – odmítnutí funkce insolvenčního správce, § 25 – ustanovení insolvenčního správce, § 29 – hlasování schůze věřitelů o insolvenčním správcí, § 30 – nahrazení schůzí odvolaného insolvenčního správce, § 32 – zproštění insolvenčního správce

§ 32

Zproštění insolvenčního správce

(1) Insolvenčního správce, který neplní řádně své povinnosti nebo který nepostupuje při výkonu své funkce s odbornou péčí anebo který závažně porušil důležitou povinnost, uloženou mu zákonem nebo soudem, může insolvenční soud na návrh věřitelského orgánu nebo dlužníka anebo i bez tohoto návrhu jeho funkce zprostit. Učiní tak zpravidla po slyšení insolvenčního správce; o podaném návrhu rozhodne neprodleně.

(2) Proti rozhodnutí podle odstavce 1 se mohou odvolat insolvenční správce a osoby oprávněné podat návrh podle odstavce 1. Ustanovení § 31 odst. 3 a 4 platí obdobně.

K odst. 1

1. Insolvenční správce je povinen plnit řádně své povinnosti, které jsou mu stanoveny insolvenčním zákonem a dalšími právními předpisy, ale také pokyny insolvenčního soudu a věřitelských orgánů. Je povinen vykonávat svou funkci s odbornou péčí a svědomitě. Při výkonu své činnosti se může insolvenční správce dopustit drobnějších i závažných porušení těchto povinností. Činnost správce je třeba posuzovat komplexně v rámci rozsahu celého spektra jeho povinností v insolvenčním řízení. Ojedinelý a **méně podstatný excés** v jinak řádné činnosti insolvenčního správce tak není důvodem pro zproštění insolvenčního správce insolvenčním soudem. Může být však **důvodem** např. **pro uložení pořádkové pokuty**. Neplnění povinností řádně tak lze zpravidla chápat jako déle trvající méně závažné nedostatky v činnosti insolvenčního správce. Naopak i jednorázové, ale zcela **zásadní porušení** povinností správce by mělo být **důvodem pro zproštění správce** bez dalšího.

2. Není možné přesně vymezit všechny případy, v nichž by měl soud vůči insolvenčnímu správci takto přísně postupovat. Míra pochybení a její důsledky jsou vždy výsledkem individuálního posouzení insolvenčním soudem. Jako příklad zásadního pochybení v činnosti insolvenčního správce však lze uvést např. prodej majetku z majetkové podstaty bez jeho předchozího soupisu, prodej majetku bez vyslovení potřebného souhlasu apod.

3. Obdobný postup a závěry je možno uplatnit i v případě, že insolvenční správce nepostupoval při výkonu své funkce s odbornou péčí. Za nedostatečnou odbornou péči je možno považovat chybné kroky a rozhodnutí správce z důvodu jeho nedostatečných odborných znalostí, zejména pak insolvenční problematiky. Neplnění povinností řádně je možno charakterizovat tak, že insolvenční správce provádí svoji činnost nedbale, byť je mu správný postup znám. Důsledkem neodborného postupu správce by měla být škoda, která věřitelům či dlužníkovi v řízení vznikla.

4. **Návrh** na zproštění insolvenčního správce může podat jednak věřitelský orgán, kterými jsou **schůze věřitelů, věřitelský výbor nebo zástupce věřitelů a dlužník**. Ve svém návrhu musí vždy přesně vymezit důvody, které mají vést ke zproštění správce jeho funkce. Musí tedy ve svém návrhu přesně specifikovat, které povinnosti insolvenční správce porušil či jaká škoda věřitelům či dlužníkovi vznikla. Konečné posouzení návrhu je však v rukou insolvenčního soudu. Pouze insolvenční soud rozhodne o tom, jestli se správce skutečně dopustil porušení svých povinností a o jak závažné porušení se jedná a také o tom, jaká sankce bude důsledkem nesprávného jednání správce. Důsledkem návrhu na zproštění správce může být i uplatnění mírnější sankce jako je např. uložení pořádkové pokuty. Velká část návrhů na zproštění správce zejména ze strany dlužníka je v praxi podávána ne z důvodu, že správce vadně plní své povinnosti v řízení, ale z důvodu osobní nespokojenosti dlužníka s činností insolvenčního správce, která naopak vychází z řádného výkonu funkce insolvenčního správce.

5. Insolvenčního správce je oprávněn zprostit i insolvenční **soud**, a to z **úřední povinnosti**, neprodleně poté, kdy zjistí skutečnosti, které ke zproštění správce mohou vést.

6. Ke zproštění insolvenčního správce by měl insolvenční soud přistoupit až poté, kdy provede slyšení insolvenčního správce, na kterém mu umožní svůj dosavadní postup v řízení obhájit.

7. K podání návrhu na zproštění insolvenčního správce nejsou oprávněni jednotliví věřitelé, a to ani tehdy, pokud jsou členy věřitelského výboru. Takový návrh nebude insolvenční soud považovat za návrh na zproštění insolvenčního správce jeho funkce a nebude o něm meritorně rozhodovat, ale posoudí jej jako podnět k přezkoumání činnosti insolvenčního správce a k případnému zproštění správce jeho funkce z úřední povinnosti. Insolvenční soud by se však měl vždy s podáním věřitele vypořádat, a to přinejmenším přípisem navrhovateli o tom, že skutečnosti uvedené v jeho podání nejsou důvodem ke zproštění správce jeho funkce.

K odst. 2

8. Proti rozhodnutí insolvenčního soudu o zamítnutí návrhu na zproštění správce jeho funkce se může odvolat pouze navrhovatel, proti rozhodnutí o zproštění správce jeho

funkce se může odvolat pouze insolvenční správce. Odvolání proti rozhodnutí o zproštění insolvenčního správce však nemá odkladný účinek a zproštěný správce je povinen bezodkladně po svém zproštění funkce předat svou funkci nově ustanovenému insolvenčnímu správci.

Judikatura:

V důvodech svého usnesení uveřejněného pod č. 103/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek dále Nejvyšší soud vyložil, že (stejně jako tomu bylo dříve v režimu zák. č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání) ani v poměrech insolvenčního zákona není rozhodnutí soudu o tom, zda správce dlužníkovra majetku ve své funkci skončí nebo o tom, zda určitá osoba má být tímto správcem ustanovena, rozhodnutím „ve věci samé“, takže k usnesením „ve věci samé“ nepatří ani usnesení o tom, že (zda) se insolvenční správce zprošťuje funkce, vydané podle § 32 insolvenčního zákona. **(NS 29 NSČR 9/2010-B-108 ve věci MSPH 78 INS 1241/2008)**

Okolnost, že dlužnice má jiný názor na existenci a výši svých závazků a jiné představy o průběhu insolvenčního řízení, nemůže být důvodem pro zproštění JUDr. H. K. funkce správkyně. **(VS Praha 2 VSPH 481/2009-B-108 ve věci MSPH 60 INS 4476/2008)**

Za relevantní důvody, pro něž může insolvenční soud zprostit správce funkce, považuje odvolací soud zejména skutečnost, že při výkonu své funkce řádně neplní povinnosti vyplývající pro něj z § 36 insolvenčního zákona, liknavě provádí soupis majetkové podstaty, zpeněžuje majetek podstaty v rozporu s § 225 odst. 4, § 226 odst. 5, § 286 odst. 2, § 289 odst. 1 nebo § 293 insolvenčního zákona, nesplní povinnost uzavřít smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem funkce správce, nebo ve věci postupuje nekvalifikovaně. Důležitým důvodem pro zproštění funkce správce může být také skutečnost, že bezdůvodně nesplní závazný pokyn insolvenčního soudu nebo zajištěného věřitele nebo vykonatelný rozsudek týkající se vyloučení majetku z majetkové podstaty. V závislosti na míře a intenzitě pochybení správce může vést soud i zjištění ojedinělého, leč závažného porušení důležité povinnosti stanovené zákonem nebo uložené soudem k tomu, že rozhodne o jeho zproštění funkce, ale – obvykle jedná-li se o pochybení méně závažné – omezuje se na to, že využije svého oprávnění uložit správci pořádkovou pokutu.

Předně je třeba zdůraznit, že soud prvního stupně rozhodl o zproštění funkce správce, aniž by ho k tvrzeným důvodům zproštění vyslechl, jak předpokládá § 32 odst. 1 insolvenčního zákona. Od slyšení správce (obdobně jako od slyšení dlužníka podle § 87 insolvenčního zákona) by bylo možné upustit, jestliže by zde bylo nebezpečí nepřiměřeného prodloužení v řízení (např. proto, že jeho pobyt by nebyl znám, že jeho zdravotní stav by slyšení neumožňoval), nebo jestliže by správce s návrhem na zproštění funkce souhlasil. **(VS Praha 2 VSPH 417/2010-B-146 ve věci MSPH 78 INS 4635/2008)**

Za relevantní důvody, pro něž může insolvenční soud zprostit správce funkce, považuje odvolací soud zejména skutečnost, že při výkonu své funkce řádně neplní povinnosti vyplývající pro něj z § 36 insolvenčního zákona, liknavě provádí soupis majetkové podstaty, zpeněžuje majetek podstaty v rozporu s § 225 odst. 4 nebo § 226 odst. 5 insolvenčního zákona, nesplní povinnost uzavřít smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem funkce správce, nebo ve věci postupuje nekvalifikovaně. Důležitým důvodem pro zproštění funkce správce může být také skutečnost, že bezdůvodně nesplní závazný pokyn insolvenčního soudu nebo zajištěného věřitele nebo vykonatelný rozsudek týkající se vyloučení majetku z majetkové podstaty. V závislosti na míře a intenzitě pochybení správce může vést soud i zjištění ojedinělého, leč závažného porušení důležité povinnosti stanovené zákonem nebo uložené soudem k tomu, že rozhodne o jeho zproštění funkce, ale – obvykle jedná-li se o pochybení méně závažné – omezuje se na to, že využije svého oprávnění uložit správci pořádkovou pokutu.

Podle § 36 odst. 2 insolvenčního zákona je insolvenční správce mimo jiné povinen nejméně jednou za tři měsíce předložit věřitelskému výboru a insolvenčnímu soudu písemnou zprávu o stavu insolvenčního řízení. Ze spisu odvolací soud ověřil, že dosavadní správce po dobu půldruhého roku tuto zákonnou povinnost neplnil a neučinil tak ani poté, kdy k jejímu splnění byl insolvenčním soudem opakovaně vyzván a kdy

byl za její nesplnění dokonce postížen pořádkovou pokutou. Za významnou okolnost k tíži dosavadního správce považuje odvolací soud též skutečnost, že za shora popsané situace nepovažoval za nutné alespoň sdělit insolvenčnímu soudu důvody, jež mu splnění této povinnosti znemožňovaly, resp. že tak učinil se značným prodlením v odvolání proti usnesení ze dne 20. 7. 2010 až poté, kdy mu byla opakovaně uložena pořádková pokuta. (VS Praha 2 VSPH 707/2010-B-34 ve věci KSUL 46 INS 834/2008)

Související ustanovení:

§ 21 – seznam insolvenčních správců, § 22 – odmítnutí funkce insolvenčního správce, § 25 – ustanovení insolvenčního správce, § 29 – hlasování schůze věřitelů o insolvenčním správci, § 30 – nahrazení schůzí odvolaného insolvenčního správce, § 31 – odvolání insolvenčního správce

§ 33

Zástupce insolvenčního správce

Je-li to účelné, může insolvenční soud ustanovit insolvenčnímu správci zástupce pro případ, že by ze závažných důvodů nemohl přechodně svou funkci vykonávat. Pro zástupce insolvenčního správce platí § 29 až 31 přiměřeně.

1. Ustanovení § 33 doplňuje právní úpravu § 31, dle něž může být insolvenční správce odvolán z důležitých důvodů ze své funkce. Při posouzení konkrétního insolvenčního řízení však může být patrné, že např. v dlouhodobě probíhajícím insolvenčním řízení není vhodné, aby byl automaticky odvolán insolvenční správce, u něž jsou dány přechodné závažné důvody bránící mu ve výkonu jeho funkce. Insolvenční správce v některých případech, zejména po několikaletém průběhu řízení, spojuje ve své osobě rozsáhlé vědomosti a obtížně přenosné informace, což může mít pro řízení zvláštní význam. Za takových podmínek může být pro průběh insolvenčního řízení vhodnější ustanovit **zástupce insolvenčního správce**, přestože totožné důvody by v jiném řízení mohly vést k odvolání insolvenčního správce.

2. Neschopnost insolvenčního správce vykonávat svou funkci musí být však jednoznačně pouze **dočasná** a neměla by být ani dlouhodobého charakteru. Zástupce insolvenčního správce musí **na nezbytně nutnou dobu** překlenout absenci výkonu funkce řádným insolvenčním správcem. Insolvenční soud by ve svém rozhodnutí o jeho ustanovení měl stanovit lhůtu, po kterou bude zástupce insolvenčního správce funkci vykonávat, a to s ohledem na důvody vedoucí k jeho ustanovení a na předpokládaný zánik důvodu bránícího ve výkonu funkce insolvenčnímu správci samotnému. Institut zástupce insolvenčního správce by však neměl svým obsahem nahradit výkon činnosti řádného insolvenčního správce. Pokud by tedy důvody bránící ve výkonu činnosti insolvenčního správce přetrvávaly po nepřiměřeně dlouhou dobu, měl by insolvenční soud zvážit rozhodnutí o odvolání insolvenčního správce dle § 31. Jako vhodné řešení je pak samozřejmě nahradit odvolaného insolvenčního správce osobou, která vykonávala funkci zástupce insolvenčního správce.

3. Pro ustanovení zástupce insolvenčního správce je nutno užít postup dle § 25, tedy i zástupce insolvenčního správce určí předseda insolvenčního soudu a následně jej ustanoví insolvenční soud. Návrh na ustanovení zástupce insolvenčního správce může podat

sám insolvenční správce, a to tehdy pokud si je dopředu vědom skutečnosti, že po přechodnou dobu nebude schopen vykonávat svou funkci např. z důvodu dlouhodobější hospitalizace v nemocnici. O ustanovení zástupce správce může být rozhodnuto i z úřední povinnosti bez návrhu přímo insolvenčním soudem.

4. Ustanovení zástupce insolvenčního správce se zveřejňuje v **insolvenčním rejstříku** a v případě, že je dlužníkem osoba zapsaná v obchodním či jiném rejstříku, tak i do tohoto rejstříku. Zástupce insolvenčního správce po dobu své působnosti v řízení plně nahrazuje insolvenčního správce ve funkci a přejímá veškeré jeho práva a povinnosti a zároveň nese po dobu výkonu své činnosti také odpovědnost za řádný výkon své funkce. Právo-moci insolvenčního správce jsou po dobu výkonu funkce zástupce insolvenčního správce suspendovány a tento je není oprávněn vykonávat.

5. **K ukončení činnosti zástupce** insolvenčního správce může dojít uplynutím doby, na kterou byl ustanoven, nebo rozhodnutím insolvenčního soudu o jeho zproštění funkce. V tomto okamžiku se pak veškeré práva a povinnosti automaticky vrací řádnému insolvenčnímu správci. Zástupce insolvenčního správce je povinen předat řádnému insolvenčnímu správci svou funkci včetně dokumentů, které s výkonem funkce souvisí.

6. Zástupce insolvenčního správce má za dobu výkonu své funkce **nárok na poměrnou část odměny** řádného insolvenčního správce.

Judikatura:

Z citovaných ustanovení je zřejmé, že pro odmítnutí funkce správce stejně jako pro jeho odvolání z této funkce musí existovat důležité důvody, jež insolvenční zákon blíže nespecifikuje. Třeba zdůraznit, že součástí koncepce insolvenčního zákona je i působení insolvenčního správce jakožto maximálně profesionalizované osoby, u níž jsou podmínky vzniku oprávnění vykonávat tuto činnost, včetně vedení seznamu těchto správců, upraveny zvláštním zákonem, a to zákonem č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích. Odborná způsobilost pro výkon funkce insolvenčního správce (u veřejné obchodní společnosti způsobilost ohlášeného společníka) je zajištěna novými – oproti předchozí právní úpravě přísnějšími – kvalifikačními předpoklady (požadavek vysokoškolského vzdělání magisterského studijního programu a složení příslušné odborné zkoušky organizované Ministerstvem spravedlnosti); přísněji jsou vymezeny i podmínky bezúhonnosti a dostatečného materiálního zabezpečení nutného ke krytí rizika případné škody, za niž insolvenční správce z titulu své funkce odpovídá (viz minimální limit pojistného plnění a minimální standardy pojištění upravené ve smyslu § 39 cit. zákona vyhláškou č. 314/2007 Sb.). Splnění podmínek pro vznik práva vykonávat činnost insolvenčního správce ověřuje a vydáním povolení (zvláštního povolení) dle § 6 nebo § 8 zákona o insolvenčních správcích aprobuje Ministerstvo spravedlnosti, které také vede seznam těchto insolvenčních správců jako součást veřejného insolvenčního rejstříku. Osobám zapsaným v seznamu správců podle dosavadních právních předpisů (podle § 1 vyhlášky č. 476/1991 Sb.) zůstalo k 1. 1. 2010 (po 2 letech od účinnosti zákona o insolvenčních správcích) oprávnění vykonávat činnost insolvenčního správce zachováno, jen pokud k uvedenému datu, za podmínek stanovených zákonem o insolvenčních správcích, získaly od Ministerstva spravedlnosti k výkonu této činnosti povolení (viz přechodná ustanovení v § 40 a 41 cit. zákona).

Uvedená koncepční východiska jsou v insolvenčním zákoně vyjádřena předpokladem, že osoba zapsaná v seznamu insolvenčních správců je nejen odborně způsobilá tuto funkci v insolvenčním řízení vykonávat, ale je také bez dalšího připravená takové své angažmá přijmout. Proto podle § 22 odst. 1 insolvenčního zákona může v konkrétní věci osoba zapsaná v seznamu insolvenčních správců své ustanovení insolvenčním správcem odmítnout jen z důležitých důvodů, pro něž – nastanou-li až v průběhu řízení – může být ze své funkce dle § 31 insolvenčního zákona (i bez návrhu) odvolána. Těmito důležitými důvody mohou být jen okolnosti, které objektivně vzato trvale (či alespoň dlouhodobě) insolvenčnímu

správce znemožňují jeho funkci vykonávat. Může jít jak o situaci, kdy insolvenční správce pozbyl předpoklady nezbytné pro svůj zápis do seznamu insolvenčních správců, tak typicky může jít i o podjatost správce ve vztahu k věci nebo k jejím účastníkům dle § 24 insolvenčního zákona (pokud nejde o dílčí vyloučení správce, které lze řešit ustanovením odděleného správce dle § 34 insolvenčního zákona) nebo zdravotní či jiné závažné důvody spočívající v osobní situaci správce. Zdravotní či jiná osobní indispozice insolvenčního správce však představuje překážku jeho setrvání ve funkci, jen pokud je doloženo, že objektivně výkonu jeho funkce brání, a to v dlouhodobém časovém horizontu. Pokud by tato překážka byla rázu pouze přechodného, není namíste odvolání insolvenčního správce, ale ustanovení jeho zástupce dle § 33 insolvenčního zákona. Odvolání insolvenčního správce má zpravidla předcházet jeho slyšení. Upustit od něj může soud (výjimečně) v případě, že důležité důvody pro postup dle § 31 odst. 1 insolvenčního zákona jsou zcela zřejmé a osvědčené.

Nelze pouštět ze zřetele, že insolvenční řízení má probíhat maximálně rychle a hospodárně (§ 5 písm. a) insolvenčního zákona), a že změna v osobě insolvenčního správce představuje vždy jistý retardační zásah do insolvenčního řízení, zvláště pokud již v něm stávající správce činil úkony významně ovlivňující jeho další průběh. Proto není-li změna insolvenčního správce vynucena závažnými závadami v jeho činnosti, které odůvodňují jeho zproštění funkce (§ 32 insolvenčního zákona), anebo není-li založena rozhodnutím samotných věřitelů (usnesením schůze věřitelů o odvolání správce dle § 29 insolvenčního zákona), může soud ukončit působení insolvenčního správce v dané věci (dle § 31 insolvenčního zákona ho odvolat) jen za podmínek shora popsaných. Z toho hlediska není zásadně podstatné, zda odvolání z funkce navrhl sám insolvenční správce, anebo zda je navrhl věřitelský orgán, či zda soud šetří důvody pro odvolání správce bez takového návrhu.

Z insolvenčního spisu odvolací soud ověřil, že v usnesení ze dne 30. 6. 2011 (A-11), jímž byl zjištěn úpadek dlužníka M. Z. (a povoleno jeho oddlužení), byl odvolatel ustanoven do funkce insolvenčního správce v souladu s opatřením předsedy Městského soudu v Praze ze dne 28. 6. 2011 (A-10). Ze seznamu insolvenčních správců vyplývá, že v něm je odvolatel zapsán ode dne 26. 5. 2008 pro okres hl. m. Praha Z obchodního rejstříku se podává, že odvolatel vznikl dne 14. 5. 2008 s předmětem podnikání výkon činnosti insolvenčního správce. Z návrhu odvolatele ze dne 8. 7. 2011 (B-1) plyne, že důvody pro odmítnutí funkce správce a návrhu na jeho odvolání spočívaly toliko v tom, že odvolatel tuto funkci vykonává pro více dlužníků, což ho zcela saturuje. Z insolvenčního rejstříku bylo zjištěno, že odvolatel vykonává funkci insolvenčního správce pro 60 dlužníků, a to nejen u Městského soudu v Praze, kde má své sídlo, ale též u Krajského soudu v Praze nebo u Krajského soudu v Ústí nad Labem.

Na základě shora uvedených zjištění dospěl odvolací soud k závěru, že z hlediska skutkových zjištění soudu I. stupně a jeho právní argumentace je napadené usnesení správné a lze na jeho přesvědčivé odůvodnění odkázat, protože ani ve stadiu odvolacího řízení nebylo zjištěno nic, co by bylo způsobilé vést odvolací soud k jeho změně či zrušení. Jinými slovy řečeno, odvolací soud se zcela shoduje se soudem I. stupně, jenž shledal, že u odvolatele, jenž je specializovanou právnickou osobou založenou jen pro účely výkonu funkce insolvenčního správce a jenž tuto funkci vykonává nejen pro potřebu Městského soudu v Praze, kde má své sídlo, ale navíc též pro jiné insolvenční soudy, v jejichž obvodu nesídlí, nelze zásadně akceptovat jeho zaneprázdněnost přidělenými věcmi jako důležitý důvod, pro něhož by měl být odvolán z funkce insolvenčního správce ve věci vedené u Městského soudu v Praze. Dlužno dodat, že při určení odvolatele za insolvenčního správce pro dané řízení přihlédl předseda insolvenčního soudu ve smyslu § 25 odst. 1 insolvenčního zákona nejen k dosavadnímu stavu řízení, k osobě dlužníka a k jeho majetkovým poměrům a k odborné způsobilosti odvolatele, ale též k jeho zatížení v relaci k ostatním osobám zapsaným do seznamu insolvenčních správců v obvodu Městského soudu v Praze. (**VS Praha 1 VSPH 959/2011-B-17 ve věci MSPH 93 INS 9615/2011**)

Související ustanovení:

§ 21 – seznam insolvenčních správců, § 25 – ustanovení insolvenčního správce, § 30 – nahrazení schůzí odvolaného insolvenčního správce, § 31 – odvolání insolvenčního správce, § 32 – zproštění insolvenčního správce, § 34 – oddělený insolvenční správce, § 35 – zvláštní insolvenční správce

(1) Je-li insolvenční správce vyloučen z některých úkonů pro svůj poměr jen k některému z dlužníkových věřitelů nebo jen k některému ze zástupců dlužníkových věřitelů a není-li se zřetelem k charakteru pohledávky dlužníkovy věřitele a jeho postavení v insolvenčním řízení důvod pochybovat, že tento vztah ovlivní celkový způsob výkonu práv a povinností insolvenčního správce, může insolvenční soud ustanovit pro tyto úkony odděleného insolvenčního správce.

(2) Je-li insolvenční správce vyloučen z některých úkonů proto, že mohou odpovídat společnému zájmu věřitelů v insolvenčním řízení, ve kterém byl rovněž ustanoven insolvenčním správcem, ustanoví insolvenční soud pro tyto úkony odděleného insolvenčního správce vždy.

K odst. 1

1. Během insolvenčního řízení může dojít k situacím, kdy je insolvenční správce **vyloučen z některých úkonů v insolvenčním řízení pro svůj poměr jen k některému z dlužníkových věřitelů**, nebo jen k některému ze zástupců dlužníkových věřitelů, přičemž je zřejmé, že tento vztah neovlivní celkový způsob výkonu práv a povinností insolvenčního správce. K této situaci by nejčastěji mohlo dojít během činnosti insolvenčního správce při přezkoumání přihlášené pohledávky věřitele a při případném následném incidenčním sporu, tato situace není však vyloučena ani v rámci provozování podniku insolvenčním správcem. V takovém případě může insolvenční soud ustanovit odděleného insolvenčního správce, aby se zabránilo případným námitkám podjatosti insolvenčního správce.

2. Možný vznik poměru k některému, nebo více věřitelům či některému, nebo více zástupcům věřitelů není mnohdy při ustanovování insolvenčního správce do funkce předvídatelný a nelze mu jej klást k tíži. Je však nutno upozornit na skutečnost, že pokud dojde k ustanovení insolvenčního správce výběrem věřitelů, resp. i jediného věřitele postupem dle § 29 odst. 1, bude v tomto případě vždy velmi důležité pečlivé posouzení toho, zda věřitel či skupina věřitelů neustanovila insolvenčním správcem osobu s poměrem k věřiteli či věřitelům a tím pádem již od počátku částečně podjatou ve vztahu k nim, ve smyslu tohoto ustanovení zákona. Uvedená domněnka by byla dále posílena v případě, kdyby postupem dle § 29 docházelo opakovaně k dosazování téhož insolvenčního správce věřitelem, jako tzv. svého správce.

3. Insolvenční soud může ustanovit **odděleného insolvenčního správce**, není-li se zřetelem k charakteru pohledávky dlužníkovy věřitele a jeho postavení v insolvenčním řízení důvod pochybovat, že tento vztah se dotýká **jen ohraničené dílčí části činnosti insolvenčního správce a neovlivní celkový způsob výkonu jeho práv a povinností**. Insolvenční zákon tedy charakterizuje možnou podjatost správce ve dvou úrovních. Musí se jednat o vztah pouze k některému z věřitelů, nemělo by se tedy jednat o skupinu věřitelů, ale zároveň věřitel ve vztahu, k němuž je možné pochybovat o správcově nepodjatosti, nesmí mít v řízení přihlášenou pohledávku významného charakteru. Je možné se domnívat, že významný charakter bude mít pohledávka věřitele, která představuje nadpoloviční

většinu všech přihlášených pohledávek, ale může se jednat i např. o pohledávku zajištěnou na veškerém majetku dlužníka. Vzhledem k absenci přesného zákonného vymezení bude vždy záležet na posouzení konkrétní situace ze strany insolvenčního soudu, zda jsou dány podmínky pro ustanovení odděleného insolvenčního správce nebo zda bude nutné insolvenčního správce odvolat z funkce a ustanovit insolvenčního správce nového.

4. O nezbytnosti ustanovit odděleného insolvenčního správce by soud měl informovat insolvenčního správce, a to neprodleně poté co zjistí, že taková potřeba existuje. V případě, že by insolvenční správce existenci poměru k některému z dlužníkových věřitelů nebo k některému ze zástupců dlužníkových věřitelů neoznámil, byl by tím dán důvod pro zproštění insolvenčního správce funkce ve smyslu § 32. Insolvenční správce by měl oznamovat i pouhou domněnku o svém vztahu k věci či osobám věřitelů, závěr o důvodnosti domněnky je na insolvenčním soudu.

5. Vyjde-li v průběhu insolvenčního řízení najevo, že správce si byl svého vztahu k některému z věřitelů či jejich zástupců vědom, ale soud o možné podjatosti neinformoval, je to samozřejmě důvod okamžitě zprostit správce jeho funkce pro závažné porušení jeho povinností vyplývajících z insolvenčního zákona. Osobu insolvenčního správce je však možno sankcionovat i nad rámec zbavení jej jeho funkce, a to uložením pořádkové pokuty, ale současně může dát insolvenční soud podnět Ministerstvu spravedlnosti ČR, které může následně za splnění podmínek stanovených v § 13 zákona o insolvenčních správcích insolvenčnímu správci zrušit jeho povolení k vykonávání činnosti.

6. Pro ustanovení odděleného insolvenčního správce je nutno užít postup dle § 25, tedy i osobu odděleného insolvenčního správce určí předseda insolvenčního soudu a následně jej ustanoví insolvenční soud. O ustanovení odděleného insolvenčního správce může být rozhodnuto pouze z úřední povinnosti insolvenčním soudem.

7. Ustanovení odděleného insolvenčního správce se zveřejňuje v insolvenčním rejstříku a v případě, že je dlužníkem osoba zapsaná v obchodním či jiném rejstříku, tak i do tohoto rejstříku. Oddělený insolvenční správce po dobu své působnosti v řízení vykonává pouze ty kompetence, které mu jsou svěřeny prostřednictvím rozhodnutí insolvenčního soudu o jeho ustanovení do funkce.

8. K ukončení činnosti odděleného insolvenčního správce může dojít uplynutím doby, na kterou byl ustanoven, splněním činnosti, pro kterou byl ustanoven do funkce nebo rozhodnutím insolvenčního soudu o jeho zproštění funkce. V tomto okamžiku se pak veškeré práva a povinnosti svěřené oddělenému insolvenčnímu správci automaticky vrací řádnému insolvenčnímu správci. Oddělený insolvenční správce je povinen předat řádnému insolvenčnímu správci svou funkci včetně dokumentů, které s výkonem funkce souvisí.

K odst. 2

9. Nejčastější případy ustanovení odděleného správce v praxi nastávají v tzv. **koncernových insolvencích**. U subjektů, které tvoří koncern, by měl být v souladu s § 25 odst. 2 insolvenčního zákona ustanoven totožný insolvenční správce. V případě vzájemných pohledávek subjektů tvořících koncern může být v rozporu se společným zájmem věřitelů, aby tyto pohledávky přezkoumával totožný insolvenční správce zejména tehdy, pokud je osoba insolvenčního správce z titulu výkonu své funkce rovněž osobou odpo-

vědnou za podání přihlášky a tentýž insolvenční správce by ji v dalším insolvenčním řízení měl podrobovat přezkumu.

10. Obdobný problém může vzniknout i v rámci sporů o majetek dlužníků tvořících koncern, zejména pokud docházelo k převodům majetku mezi jednotlivými členy koncernu.

11. V obou výše uvedených případech by nemělo dojít k odvolání správce z funkce právě s ohledem na text § 25 insolvenčního zákona, ale měl by být pro vztahy v koncernu ustanoven oddělený insolvenční správce.

Judikatura:

Vycházejí ze zjištění soudu I. stupně, jež zůstala i za odvolacího řízení nezměněna, je též odvolací soud toho názoru, že ekonomické zájmy obou dlužníků (L. a S. T., s. r. o. jako pronajímatele S. domu a S. R., a. s. jako jeho bývalého nájemce) jsou natolik odlišné, že zásadně vylučují to, aby současně u obou dlužníků mohl odvolatel vykonávat funkci insolvenčního správce. Jinými slovy řečeno, výpověď nájemní smlouvy na provozování S. domu – právě proto, že ji odvolatel učinil v zájmu dlužníka L. a S. T., s. r. o. (tj. v zájmu jeho majetkové podstaty a v zájmu insolvenčních věřitelů tohoto dlužníka, byť tím plnil svoji povinnost řádně vykonávat funkci insolvenčního správce), a tedy k újmě dlužníka S. R., a. s. (tj. ke škodě jeho majetkové podstaty a ke škodě insolvenčních věřitelů tohoto dlužníka, neboť tito věřitelé nejsou věřiteli dlužníka L. a S. T., s. r. o.) – je též dle odvolacího soudu takovou okolností, pro kterou je tu důvod pochybovat o nepodjatosti odvolatele v insolvenční věci dlužníka S. R., a. s. Odvolací soud sdílí názor soudu I. stupně, že tyto okolnosti jsou do té míry zásadní (vzhledem k ekonomickým dopadům do majetkové sféry dlužníka), že věc nelze řešit ustanovením odděleného správce. Odvolací soud dovozuje, že uvedené okolnosti jsou rovněž natolik intenzivní, že by bránily ustanovení odvolatele insolvenčním správcem i v případě, že by bylo v řízení osvědčeno, že oba dlužníci tvoří koncern (§ 25 odst. 2 věta třetí insolvenčního zákona), když odvolatelem předložené zápisy z jednání ze dne 9. 2. 2012 a 24. 2. 2012 a oznámení o svolání valné hromady (ani výpisy z obchodního rejstříku obou dlužníků), tento závěr o faktické existenci koncernu dostatečně nepodporují.

Za popsaného stavu proto není významné tvrzení odvolatele, že by ustanovení stejného správce pro oba dlužníky bylo vhodné, neboť účetnictví, listiny a potřebná vysvětlení by se poskytovaly jen jednomu subjektu nebo že odvoláním odvolatele z funkce předběžného insolvenčního správce bude narušena kontinuita zjišťování majetkové podstaty a neobvyklých účetních pohybů u dlužníka, když z dosavadního průběhu insolvenčního řízení vyplývá opak (viz zpráva nově ustanoveného předběžného správce Ing. V. H. založená na A-153, z níž plyne, že změna v osobě předběžného správce nemá na průběh řízení negativní dopad). (**VS Praha 1 VSPH 524/2012-A-162 ve věci KSCB 27 INS 232/2012**)

Podmínky, za nichž je insolvenční správce vyloučen z insolvenčního řízení, konstruuje § 24 odst. 1 insolvenčního zákona. Podmínky pro vyloučení insolvenčního správce jsou shodné s podmínkami stanovenými pro podjatost soudce a přísedících v § 14 o. s. ř. Insolvenční správce je z insolvenčního řízení vyloučen, jestliže lze se zřetelem na jeho poměr k věci nebo osobám účastníků pochybovat o jeho nepodjatosti. Takové pochybnosti mohou nastat vždy, když má například insolvenční správce vlastní pohledávku za dlužníkem nebo je správcem dlužníkem dlužníka, jehož majetek je podroben režimu insolvenčního řízení. Dalším důvodem pochybnosti může být způsob podnikání správce, který dopadá do majetkových poměrů některého z účastníků řízení. Poměr insolvenčního správce k účastníkům řízení (v daném případě k dlužníku – viz § 14 insolvenčního zákona) může být založen především přibuzenským nebo jemu obdobným vztahem, jemuž na roveň může v konkrétním případě stát vztah přátelský či naopak vztah nepřátelský, v úvahu přichází také vztah ekonomické závislosti. Důvod pochybovat o nepodjatosti insolvenčního správce musí existovat objektivně, důvod tedy musí být postaven najisto. K závěru o tom, že je insolvenční správce vyloučen, není potřebné, aby bylo prokázáno, že je podjatý. K vyloučení insolvenčního správce postačuje, lze-li se zřetelem na jeho poměr k věci nebo k účastníkům mít pochybnost o jeho nepodjatosti (srov. rozhodnutí NS ČR sp. zn. 2 Cdon 43/96 zveřejněné v časopise Soudního rozhledy č. 9, svazek 226/1998).

Odvolací soud uzavírá, že za vztah zakládající důvod pro pochybování o nepodjatosti insolvenčního správce lze považovat situaci, kdy insolvenční správce vystupoval ve sporném civilním řízení jako protivníka účastníka insolvenčního řízení, v daném případě dlužníka. Stejně tak lze vyhodnotit situaci, kdy insolvenční správce jako advokát zastupoval účastníka s protichůdnými zájmy oproti zájmům dlužníka v exekučním řízení. Z daného pohledu je dle odvolacího soudu irelevantní, že sporné řízení o vylučovací žalobě vedené u Okresního soudu v Hodoníně pod sp. zn. 13 C 226/2003 bylo pravomocně skončeno již v roce 2004. Exekuční řízení, v němž insolvenční správce zastupoval povinného – svého příbuzného – ve věci oprávněného – dlužníka – bylo pravomocně ukončeno až v roce 2011. Dle závěru odvolacího soudu skutečnost, že insolvenční správce Mgr. Ing. O. M. vystupoval v civilním a v exekučním řízení v pozici strany s protichůdnými zájmy proti dlužníkovi, zakládá důvod pochybovat o jeho nepodjatosti.

Je třeba zdůraznit, že základním předpokladem skutečného uplatnění všech zákonných zásad v insolvenčním řízení a zajištění záruk správného a spravedlivého postupu v insolvenčním řízení je, aby v insolvenčním řízení vystupoval nepodjatý insolvenční správce.

Nelze přisvědčit námitce insolvenčního správce, že insolvenční správce nerozhoduje o právech a povinnostech dlužníka a je jen administrátorem insolvenční kauzy, a navíc podléhá dohledu insolvenčního soudu. Insolvenční správce má ze zákona rozsáhlá oprávnění ve vztahu k dlužníkovu majetku. Insolvenční správce má přístup k dlužníkovu účetnictví, pořizuje seznam jeho majetku. Orgány veřejné správy jsou povinny poskytovat insolvenčnímu správci součinnost a poskytovat mu na jeho žádost údaje o majetku dlužníka a další údaje, které jsou nutné pro výkon správy (§ 43 insolvenčního zákona). Významná role insolvenčního správce spočívá rovněž v tom, že má právo popírat pravost, výši a pořadí všech přihlášených pohledávek (§ 192 odst. 1 insolvenčního zákona). Prohlášením konkursu pak přechází na insolvenčního správce oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a plnění povinností, které přísluší dlužníkovi, pokud souvisejí s majetkovou podstatou (§ 246 odst. 1 insolvenčního zákona). Insolvenční správce, pokud na něho přešlo oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jedná svým jménem na účet dlužníka (§ 40 odst. 1 insolvenčního zákona). Insolvenční správce zpeněžuje majetkovou podstatu, nebo s ní jinak nakládá a jedná na účet dlužníka v incidenčních sporech, jakož i v dalších sporech, kterých se účastní místo dlužníka (§ 40 odst. 2 insolvenčního zákona). **(VS Olomouc 3 VSOL 328/2012-A-32 ve věci KSBR 26 INS 697/2012)**

Související ustanovení:

§ 21 – seznam insolvenčních správců, § 24 – podjatost insolvenčního správce, § 25 – ustanovení insolvenčního správce, § 29 – hlasování schůze věřitelů o insolvenčním správci, § 30 – nahrazení schůzí odvolaného insolvenčního správce, § 32 – zproštění insolvenčního správce, § 35 – zvláštní insolvenční správce

§ 35

Zvláštní insolvenční správce

(1) V případech, kdy je nutné v rámci insolvenčního řízení řešit zvláštní problematiku vyžadující odborné specializace, může insolvenční soud ustanovit i zvláštního insolvenčního správce a upravit jeho vztah k insolvenčnímu správci.

(2) Pro ustanovení do funkce, odměňování a zprošťování funkce zástupce insolvenčního správce, odděleného insolvenčního správce a zvláštního insolvenčního správce platí ustanovení o insolvenčním správci obdobně.

(3) Zvláštního insolvenčního správce ustanoví soud pro výplatu nároku uživatelů platebních služeb nebo držitelů elektronických peněz postupem stanoveným zákonem upravujícím platební styk.

K odst. 1

1. Zvláštním insolvenčním správcem dle § 35 odst. 1 může být jmenována osoba mající doplnit v insolvenčním řízení insolvenčního správce svými **odbornými znalostmi**, které není možno spravedlivě požadovat od ustanoveného insolvenčního správce. Jsou tím **zejména** míněny znalosti **ekonomicko-technické povahy**, které by mohly mít zásadní význam v případě provozování podniku či správy majetkové podstaty po rozhodnutí o úpadku dlužníka. Cílem ustanovení zvláštního správce by tedy nemělo být pouhé snížení objemu činnosti vykonávané samotným insolvenčním správcem, ale doplnění jeho univerzálních znalostí odborníkem na specifickou oblast znalostí, jejichž využití je v řízení potřeba. V případě rozsáhlého insolvenčního řízení však není možné vyloučit ustanovení zvláštního insolvenčního správce i pro realizaci běžných povinností insolvenčního správce, přestože primárně je třeba svěřit provedení části úkonů třetím osobám nebo zaměstnancům insolvenčního správce tam, kde insolvenční zákon výslovně nestanoví povinnost provést úkon výhradně osobou insolvenčního správce. Zvláštní insolvenční správce tak může v odůvodněných případech vystupovat jako osoba provádějící zpeněžování majetku dlužníka nebo např. přezkoumávání pohledávek. Může se tak stát pouze ve výjimečných případech, protože tyto povinnosti je povinen zajistit přímo insolvenční správce.

2. U osoby zvláštního insolvenčního správce je nutno počítat i s užitím § 22 odst. 2, kdy s ohledem na předpokládané specifické požadavky na znalosti zvláštního insolvenčního správce může vyvstat potřeba ustanovit jím i fyzickou osobu, která splňuje obecné a kvalifikační předpoklady pro zápis do seznamu insolvenčních správců a se svým ustanovením souhlasí, přestože jako insolvenční správce v seznamu vedena není.

3. Pro ustanovení zvláštního insolvenčního správce je nutno užít postup dle § 25, tedy i osobu zvláštního insolvenčního správce určí předseda insolvenčního soudu a následně jej ustanoví insolvenční soud. O ustanovení zvláštního insolvenčního správce může být rozhodnuto **pouze z úřední povinnosti přímo insolvenčním soudem**.

4. Ustanovení zvláštního insolvenčního správce se zveřejňuje v insolvenčním rejstříku a v případě, že je dlužníkem osoba zapsaná v obchodním či jiném rejstříku, tak i do tohoto rejstříku. Zvláštní insolvenční správce po dobu své působnosti v řízení vykonává pouze ty kompetence, které mu jsou svěřeny prostřednictvím rozhodnutí insolvenčního soudu o jeho ustanovení do funkce. Insolvenční soud musí být při vymezení kompetencí zvláštního správce velmi důsledný, tak aby nedocházelo ke kompetenčním sporům mezi oběma správci.

5. K ukončení činnosti zvláštního insolvenčního správce může dojít uplynutím doby, na kterou byl ustanoven, splněním činnosti, pro kterou byl ustanoven do funkce nebo rozhodnutím insolvenčního soudu o jeho zproštění funkce. V tomto okamžiku se pak veškerá práva a povinnosti svěřené zvláštnímu insolvenčnímu správci automaticky vrací řádnému insolvenčnímu správci. Zvláštní insolvenční správce je povinen předat řádnému insolvenčnímu správci svou funkci včetně dokumentů, které s výkonem funkce souvisí.

K odst. 2

6. Obecná úprava ustanovování do funkce, odměňování a zprošťování insolvenčního správce se přiměřeně použije i na osobu zástupce insolvenčního správce, odděleného

insolvenčního správce a zvláštního insolvenčního správce. Obdobné, nikoliv shodné použití však upozorňuje na možnost ne zcela shodného postupu v některých částech úpravy.

7. V textu § 33 platí pro osobu zástupce správce v otázce jeho odvolávání a ustanovování věřiteli pravidlo **přiměřenosti užití úpravy použité pro insolvenčního správce**, rovněž tak i pro jeho odvolávání insolvenčním soudem. Ustanovení § 35 odst. 2 však pro překrývající se rozsah úpravy v otázce ustanovení do funkce, odměňování a zproštění funkce stanoví nutnost přísnějšího dodržování zákonné úpravy požadavkem na obdobné užití ustanovení o insolvenčním správci. Uvedený rozpor lze připsat spíše legislativní nedůslednosti, než v záměru tvůrců úpravy dále rozlišit úpravu postavení zástupce insolvenčního správce, odděleného insolvenčního správce a zvláštního insolvenčního správce.

K odst. 3

8. **Platební služby** jsou definovány v § 3 zák. č. 284/2009 Sb., o platebním styku. V prvním odstavci tohoto ustanovení jsou platební služby vymezeny pozitivně, ve třetím odstavci téhož ustanovení jsou platební služby vymezeny negativně (které činnosti platební službou nejsou).

9. Zákonem č. 139/2011 Sb. byl s účinností od 27. 5. 2011 rozsáhle novelizován zák. č. 284/2009 Sb., o platebním styku. V části třetí, hlavě VI. bylo novelizováno také toto ustanovení; zvláštní správce musí být obligatorně ustanoven také pro držitele elektronických peněz.

10. **Elektronickými penězi** je peněžní hodnota, která představuje pohledávku vůči tomu, kdo ji vydal, nebo je uchovávána elektronicky, nebo je vydávána proti přijetí peněžních prostředků za účelem provádění platebních transakcí, anebo je přijímána jinými osobami než tím, kdo ji vydal. Elektronickými penězi není peněžní hodnota, která nemůže být použita k provedení jiné platební transakce než platební transakce uvedené v § 3 odst. 3 písm. c) bodě 4 nebo v § 3 odst. 3 písm. d) bodě 7 zák. č. 284/2009 Sb.

Judikatura:

Rozhodnutí o ustanovení zvláštního insolvenčního správce je věcí volné úvahy insolvenčního soudu, kdy insolvenční soud rozhodnutím o ustanovení zvláštního insolvenčního správce reaguje na potřeby konkrétního insolvenčního řízení, takže podle přesvědčení odvolacího soudu tato úvaha insolvenčního soudu by se měla v odvolacím řízení omezit pouze na přezkum předpokladů pro ustanovení vztahujících se toliko k osobě zvláštního insolvenčního správce. (**VS Olomouc 3 VSOL 222/2010-B-256 ve věci KSBR 39 INS 398/2010**)

Odvolací soud souhlasí s odvolatelem, že ustanovený zvláštní insolvenční správce nesplňuje podmínky pro své ustanovení, když správa majetkových podílů dlužníka v jiných obchodních společnostech nepředstavuje zvláštní problematiku vyžadující odbornou specializaci. Insolvenční zákon výslovně nespécifikuje, co se rozumí onou zvláštní problematikou vyžadující odbornou specializaci, dle komentáře k insolvenčnímu zákonu [srovnej Kotoučová J. a kolektiv, Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) Komentář, první vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, s. 70], se v praxi může jednat o řešení citlivých a odborně zaměřených otázek u dlužníka v úpadku, který je obchodníkem s cennými papíry, depozitářem, provozovatelem vypořádacího systému, organizátorem trhu s investičními nástroji, investiční společností, investičním fondem, penzijním fondem, finanční institucí vymezenou v § 2 písm. k) insolvenčního zákona, popřípadě podnikatelem, který je v úpadku a splňuje například parametry pro povolení reorganizace podle § 316 insolvenčního zákona. Zvláštní insolvenční správce může být ustaven

v insolvenčním řízení s ohledem na strukturu a rozsah majetkové podstaty dlužníka též k řešení otázek souvisejících například s mezinárodním právem, licencemi, veterinárním právem, celním právem, právem zahraničního obchodu. Právě v insolvenčních řízeních, která budou vyžadovat zvládnutí vysoce odborné problematiky, bude potřeba ustanovení zvláštního insolvenčního správce o to větší. Podle názoru odvolacího soudu správa majetkových podílů v obchodních společnostech patří k činnostem běžně vykonávaným hlavními insolvenčními správci, tato činnost nevyžaduje od insolvenčních správců nějakou odbornou specializaci, čili nejedná se o žádnou vysoce odbornou problematiku, kterou nelze požadovat od samotného insolvenčního správce a k jejímuž zvládnutí by bylo třeba zvláštního insolvenčního správce. To nakonec vyplývá i ze samotného návrhu insolvenčního správce Mgr. J. O. na ustanovení zvláštního insolvenčního správce, což neodůvodňuje žádnou zvláštní problematiku, která by vyžadovala odbornou specializaci, ale poměrně velkým rozsahem práce v daném insolvenčním řízení. Návrhu na ustanovení zvláštního insolvenčního správce pak koresponduje i odůvodnění napadeného usnesení, ze kterého vyplývá, že důvodem pro ustanovení zvláštního insolvenčního správce je rozsah práce samotného insolvenčního správce Mgr. J. O., a nikoli řešení otázky, která vyžaduje odbornou specializaci. Nutno dát odvolateli za pravdu v tom, že velký rozsah práce nelze řešit pomocí institutu zvláštního insolvenčního správce. Představuje-li v daném insolvenčním řízení oblast správy majetkových podílů dlužníka v jiných obchodních společnostech velký rozsah činnosti, pak insolvenčnímu správci nic nebrání v tom, aby tuto správu řešil prostřednictvím svých zaměstnanců, popřípadě též třetími osobami. (VS Olomouc 3 VSOL 493/2011-B-75 ve věci KSBR 39 INS 228/2011)

Související ustanovení:

§ 21 – seznam insolvenčních správců, § 24 – podjatost insolvenčního správce, § 25 – ustanovení insolvenčního správce, § 29 – hlasování schůze věřitelů u insolvenčním správci, § 30 – nahrazení schůzí odvolaného insolvenčního správce, § 32 – zproštění insolvenčního správce, § 34 – oddělený insolvenční správce

Související předpisy:

§ 3, 4 zák. č. 284/2009 Sb., o platebním styku

§ 36

(Povinnosti insolvenčního správce)

(1) Insolvenční správce je povinen při výkonu funkce postupovat svědomitě a s odbornou péčí; je povinen vyvinout veškeré úsilí, které lze po něm spravedlivě požadovat, aby věřitelé byli uspokojeni v co nejvyšší míře. Společnému zájmu věřitelů je povinen dát při výkonu funkce přednost před zájmy vlastními i před zájmy jiných osob.

(2) Insolvenční správce poskytuje věřitelským orgánům součinnost nezbytnou k řádnému výkonu jejich funkce; zejména se na žádost věřitelského orgánu účastní jeho jednání a nejméně jednou za 3 měsíce předkládá věřitelskému orgánu a insolvenčnímu soudu písemnou zprávu o stavu insolvenčního řízení.

K odst. 1

1. Ustanovení specifikuje podmínky, které je insolvenční správce povinen naplnit pro závěr o řádném výkonu své funkce. Insolvenční správce je povinen vykonávat svou funkci **svědomitě a s odbornou péčí**. Konkrétní naplnění obsahu těchto neurčitých právních pojmů nelze zcela jistě podat, je však nutno se domnívat, že se jedná o postup správce,

který je v souladu s právními předpisy, pokyny insolvenčního soudu a věřitelských orgánů, a který směřuje k ochraně práv věřitelů a dalších osob dotčených dlužníkovým úpadkem, zejména pak k maximalizaci výnosu insolvenčního řízení pro věřitele dlužníka.

2. Při kvalifikování postupu insolvenčního správce je nutné odlišit případy zcela legitimního utváření a realizace vlastních právních názorů insolvenčního správce zejména při přezkoumávání pohledávek, které se v budoucnu mohou ukázat nesprávnými, od základní odborné neznalosti, nevědomosti či neorientování se insolvenčního správce v právních předpisech dopadajících na jeho činnost. Pouze v případě uvedeném na druhém místě by přitom měla přicházet v úvahu sankce uložená správci, případně odpovědnost insolvenčního správce za škodu způsobenou při výkonu své funkce.

3. Porušením povinností stanovených v § 36 se insolvenční správce vystavuje riziku uložení pořádkové pokuty dle § 81 a případně i následného postupu insolvenčního soudu ve smyslu jeho zproštění z funkce dle § 32. Insolvenční správce je povinen postupovat s vědomím a s odbornou péčí, tedy vykonávat svoji funkci jako **řádný hospodář**. Závěr o řádném výkonu jeho činnosti je dán pouze tehdy, pokud není možno vůči insolvenčnímu správci spravedlivě uplatnit výtku, že nepostupoval dle zásad § 5, zejména pak ve smyslu co nejvyššího uspokojení věřitelů.

4. Insolvenční správce při výkonu své činnosti nereprezentuje v řízení zájmy vlastní ani zájmy věřitelů dlužníka, přestože jedním z hlavních cílů jeho činnosti je **maximalizace uspokojení věřitelů dlužníka**. Přestože § 36 odst. 1 poslední věta klade důraz na společný zájem věřitelů, musí insolvenční správce zohlednit i zájem samotného dlužníka na řádném průběhu insolvenčního řízení. Zájmem dlužníka je pak chápán důraz na rychlost a efektivnost průběhu řízení s omezením dlužníkových práv jen v nutné míře.

K odst. 2

5. Pravidelná **informační povinnost** vůči věřitelskému orgánu a insolvenčnímu soudu znamená, že insolvenční správce musí poměrně podrobně informovat formou písemné zprávy insolvenční soud a věřitelský výbor o vývoji za uplynulé období. Zpráva by měla být koncipována jako stručná, přehledná a obsahově výstižná. Z jejího pojetí by měly být patrné zásadní změny za dobu od podání předchozí zprávy, případně odkaz na předchozí zprávu, pokud k žádným takovýmto změnám nedošlo. Insolvenční správce komunikuje s věřitelským orgánem, který je dominantním orgánem zastupujícím práva věřitelů jako účastníka řízení v jeho průběhu.

6. K obvykle **tříměsíční** frekvenci poskytování zpráv v písemné podobě lze podotknout, že tato odpovídá předpokladu dynamického průběhu řízení o řešení úpadku dlužníka konkursem či reorganizací. V takovémto případě si lze představit, že požadavek informovanosti ze strany insolvenčního správce může vyžadovat i vyšší než stanovenou frekvenci předkládání zpráv. Oproti tomu lze mít za to, že zejména v případě oddlužení se značně statickým vývojem by bylo možno se souhlasem insolvenčního soudu uvedenou pořádkovou lhůtu k podávání zpráv přiměřeně prodloužit.

Judikatura:

Povinnost správce předkládat soudu písemnou zprávu o stavu insolvenčního řízení vyplývá z § 36 odst. 2 insolvenčního zákona. Správce tuto povinnost nesplnil, přestože ho soud k jejímu splnění opakovaně

vyžýval. Za tohoto stavu řízení, kdy správce ani nepředložil žádné doklady, z nichž by bylo možné dovodit, že nebyl objektivně schopen tuto povinnost splnit, dospěl odvolací soud k závěru, že uložení pořádkové pokuty správci bylo v daném případě důvodné, a že vzhledem k okolnostem případu je přiměřená i její výše stanovená při dolní hranici zákonného rozpětí. **(VS Praha 2 VSPH 664/2010-B-31 ve věci KSUL 46 INS 834/2008)**

Odvolatel tedy nesplnil svoji povinnost účastnit se schůze věřitelů, na kterou byl soudem předvolán, k tomuto jednání soudu se ani neomluvil, a hlavní smysl svolané schůze věřitelů se nenaplnil, když musela být odročena na náhradní termín. Soud prvního stupně proto uložil pořádkovou pokutu odvolateli důvodně, a i výše této pořádkové pokuty se odvolacímu soudu jeví jako přiměřená s ohledem na to, že se jedná zřejmě o první pochybení odvolatele ve funkci insolvenčního správce v této věci.

Námítka odvolatele, že nebyl soudem poučen o povinnosti se schůze věřitelů účastnit, není dle odvolacího soudu relevantní, neboť účast na schůzi věřitelů (svolané navíc soudem za účelem projednání reorganizačního plánu) patří mezi základní povinnosti insolvenčního správce dle § 36 odst. 2 insolvenčního zákona, o nichž by z titulu své funkce měl insolvenční správce vědět i bez speciálního poučení soudem. **(VS Praha 1 VSPH 682/2012-B-27 ve věci KSUL 46 INS 2109/2011)**

K výhradám dlužníka týkajícím se „převahy“ insolvenčního správce v řízení je třeba uvést, že z definice cíle insolvenčního řízení nutno dovodit, že insolvenční správce v tomto řízení není „protistranou dlužníka“, a neuplatňuje tedy v tomto řízení svá práva a oprávněné zájmy vůči dlužníkovi tak, jak je tomu v klasickém sporném soudním řízení, kdy proti sobě stojí žalobce a žalovaný. Úkolem insolvenčního správce, který má postavení zvláštního procesního subjektu, je vlastní realizace cíle insolvenčního řízení při respektování práv a dodržování povinností jak dlužníka, tak také věřitelů, přičemž nutno zdůraznit, že veškerá činnost insolvenčního správce podléhá dohlédací činnosti insolvenčního soudu. **(VS Olomouc 3 VSOL 25/2009-B-97 ve věci KSBP 27 INS 2155/2008)**

Odvolatel však vznáší jediný věcný argument, kterým je časový faktor – podle něj měla správkyně s prodejem posečkat na výhodnější nabídku. Proti tomuto argumentu ovšem stojí stejný protiargument, tedy také časový faktor, vztahený ovšem k povaze zboží (oblečení, které podléhá módním změnám, drogistické zboží s omezenou lhůtou expirace). U vybavení obchodu se jednalo o použité věci, jejichž cena na trhu není vysoká. Odvolatel přitom neuvěděl ani jediného konkrétního zájemce, který by byl ochoten zboží koupit za vyšší cenu, než za kterou bylo skutečně prodáno. Z konečné zprávy přitom vyplývá, že správkyně vedla insolvenční řízení s minimálními náklady (viz položky jejich hotových výdajů i výdajů podstaty), které by v průběhu času nepochybně narůstaly, a narůstaly by i v případě, že věci by byly prodávány jednotlivě a nikoli v souborech (náklady skladování neprodejných věcí, jejich likvidace, účetní evidence věcí atd.). Proto odvolací soud nesouhlasí s názorem odvolatele, že správkyně při prodeji věcí z podstaty nepostupovala v souladu se zásadou co nejvyššího uspokojení věřitelů a že porušila své povinnosti dle § 36 odst. 1 insolvenčního zákona. **(VS Olomouc 2 VSOL 38/2010-B-38 ve věci KSOS 38 INS 1483/2008)**

Související ustanovení:

§ 32 – zproštění insolvenčního správce, § 37 – odpovědnost insolvenčního správce za škodu a jinou újmu, § 40 – jednání insolvenčního správce, § 81 – pořádková pokuta

§ 37

(Odpovědnost insolvenčního správce za škodu a jinou újmu)

(1) Insolvenční správce odpovídá za škodu nebo jinou újmu, kterou dlužníku, věřitelům nebo třetím osobám způsobil tím, že při výkonu své funkce porušil povinnosti, které jsou mu uloženy zákonem nebo rozhodnutím soudu, jakož i tím, že při jejím výkonu nepostupoval s odbornou péčí. Této odpovědnosti se insolvenční správce zproští, jen když prokáže, že škodě nebo jiné újmě nemohl zabránit ani při

vynaložení veškerého úsilí, které po něm bylo možné spravedlivě požadovat se zřetelem k průběhu insolvenčního řízení.

(2) Podle odstavce 1 insolvenční správce odpovídá i za škodu nebo jinou újmu způsobenou osobami, kterých použil k plnění svých úkolů. To platí i pro zaměstnance dlužníka, působící v rozsahu své dosavadní činnosti, nebo pro jiné osoby ve smluvním vztahu s dlužníkem.

(3) Insolvenční správce odpovídá za škodu nebo jinou újmu, která věřiteli s pohledávkou za majetkovou podstatou vznikla tím, že nemohla být uspokojena jeho pohledávka vzniklá na základě právního úkonu insolvenčního správce; této odpovědnosti se insolvenční správce zproští, jen když prokáže, že v době, kdy tento právní úkon činil, nemohl poznat, že majetková podstata nebude stačit k úhradě jím vzniklé pohledávky za majetkovou podstatou.

(4) Právo na náhradu škody nebo jiné újmy proti insolvenčnímu správci se promlčí do 2 let poté, kdy se poškozený dozvěděl o výši škody a odpovědnosti insolvenčního správce, nejpozději však do 3 let, a jde-li o škodu způsobenou úmyslným trestným činem, za který byl insolvenční správce pravomocně odsouzen, nejpozději do 10 let od skončení insolvenčního řízení.

K odst. 1

1. Pokud insolvenční správce při výkonu své funkce způsobí věřitelům nebo třetím osobám škodu nebo jinou újmu, nese za ni odpovědnost. Škoda nebo jiná újma je insolvenčním správcem způsobena porušením povinností jemu uložených zákonem nebo rozhodnutím soudu, jakož i tím, že nepostupoval s odbornou péčí. Zjednodušeně je možno konstatovat, že insolvenční správce má podle zákona stanovenou **manažerskou odpovědnost** podobnou povinností, jež mají za správu majetku statutární orgány obchodních společností.

2. Výše uvedené odpovědnosti se insolvenční správce **zproští**, pouze pokud prokáže, že škodě nebo jiné újmě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, jež po něm bylo možno spravedlivě požadovat se zřetelem k průběhu insolvenčního řízení. Insolvenční správce má tedy povinnost v kterékoliv fázi řízení obhájit své hospodaření s majetkovou podstatou. Správce tak musí dodržovat povinnosti uložené mu insolvenčním zákonem a v případě hrozící možnosti vzniku škody nebo jiné újmy musí o tom včas informovat věřitelský orgán a insolvenční soud. Je tedy vždy povinen prokázat, že včas informoval o možnosti existence situace, jejímž následkem může být vznik škody nebo jiné újmy a o záměrech vedoucích k jejímu řešení. Po případném vzniku škody nebo jiné majetkové újmy je pak povinen podat vysvětlení o způsobu, kterým se jí snažil zabránit, či o uvedení důvodů, které mu v tomto bránily.

K odst. 2

3. Insolvenční správce dle § 37 odpovídá při výkonu své činnosti za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobily osoby, jež zvolil k plnění svých úkolů. Mezi tyto osoby patří vlastní zaměstnanci insolvenčního správce, ale i zaměstnanci dlužníka, kteří plní úkoly, které jim byly v rámci organizace práce uvnitř organizace dlužníka svěřeny a nebyl jim výkon těchto povinností insolvenčním správcem výslovně (pisemně) odejmut. Týká se to i dalších osob,

kteře plní úkoly týkající se činnosti dlužníka na základě uzavřených smluv, které nebyly insolvenčním správcem vypovězeny. Odpovědnost insolvenčního správce je vždy primární. Teprve následně, v případě již existujícího rozhodnutí o jeho odpovědnosti, by mohl uplatňovat regresní nárok vůči osobě, která vzniklou škodu nebo jinou újmu způsobila.

K odst. 3

4. Odpovědnost dle odstavce 3 je **zvláštní povinností insolvenčního správce** ve vztahu k obecné odpovědnosti insolvenčního správce dle odstavce 1. Nad obecný rámec odpovědnosti za škodu nebo jinou újmu zdůrazňuje odpovědnost vzniklou tím, že nemohla být uspokojena pohledávka věřitele s pohledávkou za majetkovou podstatou. Přestože právní rámec insolvenčního zákona většinou vytváří rovnost mezi ustanoveními o pohledávkách za majetkovou podstatou dle § 168 a mezi pohledávkami postavenými na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou dle § 169, vztahuje se odpovědnost insolvenčního správce výhradně k pohledávkám za majetkovou podstatou.

5. Z principu odpovědnosti vyplývá, že insolvenční správce je povinen v průběhu insolvenčního řízení průběžně usilovat o to, aby u pohledávek za majetkovou podstatou vzniklých na základě jeho právního úkonu byla zajištěna jich úhrada. Odpovědnosti se zproští prokázáním nemožnosti zjistit, že majetková podstata nebude k úhradě jím vzniklé pohledávky za majetkovou podstatou postačovat. K tomuto je nutné, aby byl insolvenční správce schopen prokázat, že při výkonu své funkce postupoval s péčí řádného hospodáře, tedy že důsledek spočívající v neuhrazení vzniklé pohledávky za majetkovou podstatou vznikl vnějším vlivem, aniž by tento vnější vliv bylo možno očekávat, a případně aniž by mu bylo možno nějakým způsobem zabránit.

6. Insolvenční správce je v případném soudním sporu subjektem **žalovaným**. Je tedy na něj přeneseno **břemeno tvrzení a důkazů** pro případ, že by žalující prokázal existenci škody nebo jiné újmy neuhrazením pohledávky za majetkovou podstatou dle § 37 odst. 3. Insolvenční správce pak nese břemeno tvrzení a důkazních návrhů prokazující nemožnost zabránit škodě nebo jiné újmě přes vynaložení veškerého spravedlivě požadovatelného úsilí dle § 36 odst. 1 či z důvodu, že nemohl rozpoznat, že majetková podstata nebude postačovat k úhradě jím vzniklé pohledávky za majetkovou podstatou dle § 37 odst. 3. Spor vedený vůči insolvenčnímu správci je incidenčním sporem řešeným v rámci insolvenčního řízení.

7. **Právo na náhradu škody** se promlčí ve lhůtě 2 let od okamžiku, kdy se poškozený o výši škody a odpovědnosti insolvenčního správce dozvěděl (subjektivní lhůta) nejpozději však do 3 let od okamžiku, kdy bylo jednání, jímž byla škoda způsobena, ukončeno (objektivní lhůta). Pokud škoda vznikla úmyslným protiprávním jednáním insolvenčního správce, za které byl pravomocně odsouzen pro trestný čin, promlčí se právo na náhradu škody nejpozději za 10 let od okamžiku, kdy bylo jednání, jímž byla škoda způsobena, ukončeno (objektivní lhůta).

Judikatura:

Odvolací soud souhlasí se soudem prvního stupně, že v přezkoumávané věci insolvenční správce neplnil řádně své povinnosti, když opakovaně nesplnil povinnost předložit zprávu o stavu insolvenčního řízení, která vyplývá přímo ze zákona (§ 36 odst. 2 a § 412 odst. 2 insolvenčního zákona), a to ani přes výzvy soudu. Insolvenční správce neplnění svých povinností a pokynů soudu nijak nevysvětlil, neuvedl žádné objektivní okolnosti, které mu v tom případně bránily. Odvolací soud proto shodně se soudem prvního stupně

uzavírá, že tímto insolvenční správce porušil své povinnosti, a proto je dán důvod pro uložení pořádkové pokuty ve smyslu § 81 odst. 2 insolvenčního zákona. Insolvenční zákon vyžaduje pravidelné informování soudu (a věřitelského orgánu) insolvenčním správcem. Bez dostatečných informací insolvenční soud nemůže řádně vykonávat dohlédací činnost podle § 11 insolvenčního zákona a může tak dojít k narušení řádného běhu insolvenčního řízení. Soud prvního stupně proto postupoval v souladu s § 81 odst. 2 insolvenčního zákona. Odvolací soud též souhlasí s vyšší soudem stanovené pokuty. Je nutné přihlídnout k tomu, že prodlení správce se splněním pokynu soudu trvalo několik měsíců a že správce ani nereagoval na opakované výzvy soudu. Za těchto okolností se pořádková pokuta ve výši 5 000 Kč odvolacímu soudu jeví jako zcela přiměřená. **(VS Olomouc 1 VSOL 660/2011-B-36 ve věci KSOS 34 INS 945/2009)**

Návrhem na vydání předběžného opatření ze dne 19. 1. 2012 se dlužnice domáhala, aby soud uložil insolvenčnímu správci povinnost zdržet se zpeněžení bytové jednotky v majetkové podstatě dlužníka, tedy ve své podstatě požadovala insolvenčního správce takto omezit ve výkonu jeho funkce, ke které patří rovněž zpeněžování majetkové podstaty.

Stejně jako soud prvního stupně i odvolací soud dospívá k závěru, že takovému návrhu odvolatelky na nařízení předběžného opatření vyhovět nelze, neboť podmínky pro jeho nařízení splněny nejsou. Odvolací soud považuje ovšem za významné především to, že správce není účastníkem konkursního řízení (konkursu), a že již proto i přiměřená aplikace ustanovení občanského soudního řádu či insolvenčního zákona týkajících se institutu předběžného opatření je vůči němu v insolvenčním řízení vyloučena.

V souladu s § 37 insolvenčního zákona insolvenční správce při výkonu své funkce odpovídá za škodu či jinou újmu spočívající v porušení zákonné povinnosti či povinnosti uložené rozhodnutím soudu a za výkon funkce s odbornou péčí, a proto jej nelze při výkonu jeho základní činnosti (kteřou zpeněžení majetkové podstaty jistě je) předběžným opatřením omezit. Je třeba přihlídnout k tomu, že insolvenční správce je procesním subjektem *sui generis* a předběžným opatřením lze ukládat povinnosti zásadně toliko účastníkům řízení.

Ostatně, právě za účelem korekce postupů správce je soud ze zákona povinen vykonávat vůči němu dohlédací činnost, k jejímuž výkonu je vybaven řadou oprávnění (kromě oprávnění vymezených v § 11 insolvenčního zákona jsou vymezeny i v dalších ustanoveních téhož zákona, např. v § 36, § 286 odst. 1). Bez ohledu na to, zda tvrzení odvolatelky jsou pravdivá a zda odvolatelka správci důvodně vytýkala nesprávnost jeho postupu při zpeněžování majetku zapsaného do soupisu podstaty, proto soud prvního stupně nepochybil, když návrh na nařízení předběžného opatření zamítl, protože již ze skutkových tvrzení uvedených v předběžném opatření směřujícím proti výkonu funkce insolvenčního správce bylo zřejmé, že návrhu nemůže být vyhověno. **(VS Praha 1 VSPH 202/2012 ve věci KSPH 41 INS 13038/2010)**

Související ustanovení:

§ 36 – povinnosti insolvenčního správce, § 40 – jednání insolvenčního správce, § 168 – pohledávky za majetkovou podstatou

§ 38

(Odměna a náhrada hotových výdajů insolvenčního správce)

(1) Insolvenční správce má právo na odměnu a náhradu hotových výdajů. V případě konkursu se výše odměny určí z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi věřitele. Je-li insolvenční správce plátcem daně z přidané hodnoty, náleží mu k odměně a k náhradě hotových výdajů částka odpovídající této dani, kterou je insolvenční správce povinen z odměny a z náhrady hotových výdajů odvést podle zvláštního právního předpisu¹⁰.

¹⁰ Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

(2) Odměna a náhrada hotových výdajů insolvenčního správce se uspokojují z majetkové podstaty, a pokud k tomu nestačí, ze zálohy na náklady insolvenčního řízení; není-li jejich uspokojení z těchto zdrojů možné, hradí je stát.

(3) Vyúčtování odměny a hotových výdajů provede insolvenční správce v konečné zprávě, a není-li jí, ve zprávě o své činnosti. Insolvenční soud může podle okolností případu po projednání s věřitelským výborem odměnu insolvenčního správce přiměřeně zvýšit nebo snížit. Důvodem ke snížení odměny je zejména skutečnost, že insolvenční správce porušil některou ze svých povinností nebo že nenavrhl provedení částečného rozvrhu, ačkoliv to stav zpeněžení majetkové podstaty umožňoval.

(4) Insolvenční soud může v průběhu insolvenčního řízení rozhodnout o vyplacení zálohy odměny insolvenčnímu správci, a to i opětovně.

(5) Způsob určení odměny a některých hotových výdajů insolvenčního správce, jejich nejvyšší přípustnou výši a podmínky a rozsah hrazení odměny a hotových výdajů státem stanoví prováděcí právní předpis.

K odst. 1

1. Insolvenční správce má při výkonu své činnosti v rámci insolvenčního řízení právo na odměnu a náhradu hotových výdajů.

2. V případě řešení úpadku dlužníka konkursem je stanoveno, že **výše odměny** se určí z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi věřitele. Výše odměny je tak určována z čistého výtěžku určeného k rozdělení mezi věřitele s přihlášenými pohledávkami uspokojovanými v rámci částečného rozvrhu, resp. řádného rozvrhu, jakož i z výtěžku určeného k uspokojení pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (§ 169).

3. K odměně má insolvenční správce nárok i na úhradu částky odpovídající dani z přidané hodnoty, kterou je insolvenční správce, je-li plátcem DPH, povinen odvést ve prospěch státního rozpočtu. K otázce DPH ve vztahu k odměně insolvenčního správce je třeba podotknout, že daň netvoří součást odměny (odměna je dle vyhlášky počítána bez DPH), ale odměna by měla být navýšena o příslušnou sazbu daně podle zákona o dani z přidané hodnoty. Totéž platí i o dani z přidané hodnoty ve vztahu k hotovým výdajům.

4. Zvolenou metodou určování výše odměny insolvenčního správce je kladen důraz na **motivaci insolvenčního správce k dosažení maximálního výnosu pro insolvenční věřitele**. To platí zejména tehdy, pokud má insolvenční správce posoudit vhodnost dalšího provozování podniku dlužníka. Je nutno si uvědomit, že insolvenční správce již není postaven tak, že by mělo být cílem insolvenčního správce udržet v provozu podnik dlužníka, pokud na něj byl prohlášen konkurs. Insolvenční správce musí vždy správně zhodnotit, zda je další provozování podniku v zájmu přihlášených věřitelů a bude pro ně mít přínos při jejich uspokojování. Umělé udržování provozu podniku při jeho záporném hospodaření, za účelem ochrany zájmů, které nejsou předmětem insolvenčního řízení, např. udržení zaměstnanosti, nemůže být v insolvenčním řízení akceptovatelné a kromě toho, že bude mít negativní dopad na výši odměny insolvenčního správce, by mělo být i důvodem pro sankční postih insolvenčního správce.

5. Kromě odměny má insolvenční správce nárok i na **náhradu hotových výdajů**, což jsou nezbytné výdaje insolvenčního správce, jež nelze zahrnout pod jiné formy výdajů v rámci insolvenčního řízení, zejména pak mezi náklady na udržování a správu majetkové podstaty. Ze skutečnosti, že u hotových výdajů insolvenčního správce je nutný jejich vztah k vlastnímu insolvenčnímu řízení vyplývá, že mezi hotové výdaje není možno účtovat výdaje, jako jsou výdaje na vedení kanceláře insolvenčního správce, na úhradu nákladů na jeho zaměstnance apod. Hotovými výdaji jsou typicky cestovní výlohy insolvenčního správce v souvislosti s insolvenčním řízením, poštovné, náklady na telefony apod.

K odst. 2

6. Odměna a náhrada hotových výdajů insolvenčního správce se uspokojuje z majetkové podstaty a pokud tyto prostředky nepostačují, pak ze zálohy na náklady insolvenčního řízení. Co se týče podmínek, za nichž stát hradí odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce při neexistenci jakýchkoliv zdrojů pro jejich úhradu, viz § 8 vyhl. č. 313/2007 Sb.

K odst. 3

7. **Vyúčtování** odměny a hotových výdajů insolvenčního správce je upraveno v § 303, který řeší způsob vyúčtování odměny a hotových výdajů v konkursu. Ustanovení § 364 a 413 je nutno chápat jako modifikaci zmíněného § 303, a to pro vyúčtování odměny a hotových výdajů správce v reorganizaci a oddlužení. Pokud končí insolvenční řízení jinak, než po projednání konečné zprávy, je vyúčtována odměna a hotové výdaje insolvenčního správce ve zprávě o jeho činnosti. Tato je předkládána insolvenčnímu soudu předtím, než dojde k ukončení insolvenčního řízení jiným ze zákonných způsobů.

K odst. 4

8. Souhlas s čerpáním **zálohy** na odměnu insolvenčního správce není možno chápat jako automatický úkon, který insolvenční soud provede k žádosti insolvenčního správce. Výplata odměny insolvenčnímu správci je podstatným motivačním faktorem při jeho činnosti. Vyplacení zálohy by tedy mělo být řešením v případech, kdy se bez zavinění insolvenčního správce insolvenční řízení prodlužuje. V takové situaci je na insolvenčním soudu, aby k návrhu insolvenčního správce určil výši čerpání zálohy na jeho odměnu, kterou insolvenční správce vyúčtuje při ukončení insolvenčního řízení.

9. Způsob výpočtu odměny a některých hotových výdajů insolvenčního správce upravuje vyhl. č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, která je prováděcím předpisem podrobně stanovujícím výpočet odměny insolvenčního správce v závislosti na volbě způsobu řešení úpadku dlužníka v insolvenčním řízení.

Judikatura:

Již na tomto místě pak Nejvyšší soud podotýká, že jako východiska, na nichž spočívá i jeho rozhodovací činnost, přejímá závěry formulované k výkladu právních norem Ústavním soudem již ve stanovisku jeho pléna ze dne 21. května 1996, sp. zn. Pl. ÚS-st.-1/96, uveřejněném ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazku 9, ročníku 1997, části I., pod pořadovým číslem 9. Tam Ústavní soud vysvětlil, že vázanost soudu zákonem neznamenaá bezpodmínečně nutnost doslovného výkladu aplikovaného ustanovení, nýbrž zároveň vázanost smyslem a účelem zákona. V případě konfliktu mezi doslovným zněním zákona a jeho smyslem a účelem je důležité stanovit podmínky priority výkladu *e ratione legis*

před výkladem jazykovým, podmínky, jež by měly představovat bariéru možné libovůle při aplikaci práva.

Tamtéž Ústavní soud dodal, že smysl a účel zákona lze dovodit především z autentických dokumentů vypovídajících o vůli a záměrech zákonodárce, mezi něž patří důvodová zpráva k návrhu zákona (uvědomuje si skutečnost, že ze souhlasu zákonodárce s osnovou návrhu lze pouze presumovat i jeho souhlas s jejími důvody) a dále z argumentace přednesené v rozpravě při přijímání návrhu zákona. Smysl a účel zákona lze dále dovodit z pramenů práva. Při aplikaci právního ustanovení je nutno prvotně vycházet z jeho doslovného znění. Pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a vylučnosti není jakákoliv pochybnost, lze upřednostnit výklad *e ratione legis* před výkladem jazykovým.

Ustanovení § 38 odst. 1 až 3 a 5 insolvenčního zákona se v podobě citované výše nachází v insolvenčním zákoně již od doby, kdy byl tento zákon přijat, tedy od 30. března 2006 [pouze nynější odstavec 5 se s účinností od 1. ledna 2008 – po doplnění § 38 o nový odstavec 4 – posunul ve struktuře uvedeného ustanovení (původně šlo o odstavec 4)].

Vládní návrh insolvenčního zákona projednávala Poslanecká sněmovna ve svém 4. volebním období 2002–2006 jako tisk č. 1120, přičemž odpověď na otázku otevřenou podaným dovoláním naznačuje již důvodová zpráva k vládnímu návrhu insolvenčního zákona.

Podle této důvodové zprávy úprava odměňování správců, vtělená do textu § 38, výslovně ohlašuje, že při řešení dlužníkovy úpadku konkursem bude výše odměny závislá na výtěžku zpeněžení určeném k rozdělení věřitelům.

S odvolacím soudem lze v této věci souhlasit v tom, že příslušná ustanovení vyhlášky je možné vyložit jen v mezích určených zákonou úpravou.

Z dikce § 38 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona se ve spojení s ustanovením § 1 odst. 4 vyhlášky podává jednoznačný posun v určování odměny při řešení dlužníkovy úpadku konkursem potud, že odměna má být (je) určována z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi věřitele, tedy z částky, kterou mají (zjednodušeně řečeno) věřitelé skutečně obdržet (srov. u zajištěných věřitelů § 1 odst. 2 vyhlášky a u nezajištěných věřitelů § 1 odst. 4 vyhlášky).

V takto ustaveném pojetí zákona a prováděcí vyhlášky k němu se proto může (výjimečně) stát, že proces zpeněžování majetkové podstaty dlužníka vyústí v nulový výtěžek zpeněžení určený k rozdělení mezi věřitele (že náklady spojené se zpeněžením spolu s náklady vynaloženými na udržování a správu posléze zpeněženého majetku spotřebují výtěžek zpeněžení). Právě to je důvodem, pro který vyhláška v § 1 odst. 3 počítá (ve spojení s § 1 odst. 5 vyhlášky) s tím, že insolvenční správce obdrží minimální odměnu za zpeněžování majetkové podstaty (zohledňující typovou náročnost jeho práce), i když výsledek zpeněžení bude nulový a pro tento případ činí odměna insolvenčního správce 45 000 Kč (§ 1 odst. 5 vyhlášky). Přitom nelze pominout, že ve srovnání s dřívější úpravou (podle vyhlášky č. 476/1991 Sb., provádějící zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání) insolvenční správce již nemá právo na odměnu určenou z počtu věřitelů.

Z dikce insolvenčního zákona (jeho § 38 odst. 1 věty druhé) i vyhlášky (jejího § 1) lze ovšem i za použití jazykového výkladu dovodit, že samozřejmým předpokladem pro výpočet odměny insolvenčního správce pro případ, že způsobem řešení dlužníkovy úpadku je konkurs, je vlastní proces zpeněžování majetkové podstaty (bez zpeněžení majetkové podstaty nebo její části nelze hovořit ani o výtěžku zpeněžení určeném k rozdělení mezi věřitele).

Jakkoli dikce § 1 odst. 5 vyhlášky sama o sobě nepodmiňuje přiznání minimální výše odměny insolvenčního správce v konkursu (45 000 Kč) zpeněžením (tento výraz není v textu použit), je zjevné, že odstavec 5 navazuje na předchozí odstavce daného paragrafu a doplňuje úpravu obsaženou v § 1 odst. 2 a 3 vyhlášky, jež se zpeněžováním počítají.

Jiný výklad by ostatně odporoval textu § 38 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona, vyhlášce významově nadřazenému.

Odvolací soud proto nepochybil, jestliže uzavřel, že v situaci, kdy v daném insolvenčním řízení, v němž byl dlužníkův úpadek řešen konkursem, nebyl zpeněžen žádný majetek náležející do majetkové podstaty

dlužníka, nelze odměnu insolvenčního správce určit podle § 1 vyhlášky a je namístě postupovat podle § 5 vyhlášky.

V mezích úpravy obsažené v § 5 vyhlášky a ve spojení s úpravou obsaženou v § 38 odst. 3 věty druhé insolvenčního zákona pak má insolvenční soud k dispozici dostatečně nástroje, jejichž prostřednictvím se lze vyhnout extrémům popisovaným odvolatelem v dovolání.

Přítom není vyloučeno dokonce ani to, aby odměna určená podle § 5 vyhlášky byla v odůvodněných případech vyšší než částka předjímaná § 1 odst. 5 vyhlášky jako minimální výše odměny vázaná na zpeněžení majetku majetkové podstaty při řešení dlužníkovra úpadku konkursem. **(NS 29 NSČR 27/2010-B-33 ve věci MSPH 77 INS 8029/2009)**

Z § 3 písm. b) vyhlášky plyne, že pokud je způsobem řešení dlužníkovra úpadku oddlužení, činí odměna insolvenčního správce při oddlužení plněním splátkového kalendáře 750 Kč za každý započatý kalendářní měsíc trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Ustanovení § 7 odst. 4 téže vyhlášky pak určuje, že insolvenčnímu správci náleží v souvislosti s výkonem jeho činnosti při oddlužení plněním splátkového kalendáře náhrada hotových výdajů ve výši 150 Kč za každý započatý kalendářní měsíc trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře.

Odvolací soud v první řadě konstatuje, že soud prvního stupně postupoval správně, pokud při rozhodování o odměně a nákladech (hotových výdajích) insolvenčního správce aplikoval § 3 písm. b) a § 7 odst. 4 vyhlášky vydané dle zmocňovacího § 431 písm. c) insolvenčního zákona. Se zřetelem k tomu, že účinky oddlužení plněním splátkového kalendáře trvaly v daném případě po dobu dvaceti pěti kalendářních měsíců (nastaly dne 19. 3. 2008 zveřejněním usnesení o schválení oddlužení a pominuly dne 13. 4. 2010 zveřejněním usnesení, jímž vzal soud na vědomí splnění oddlužení), soud prvního stupně nepochybil, když odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce určil v celkové výši 22 500 Kč [25x (750+150)]. **(VS Praha 2 VSPH 416/2010-B-35 ve věci KSHK 42 INS 103/2008)**

Odvolací soud má za to, že výchozím ustanovením pro odpověď na otázku, zda odměna insolvenčního správce určená podle § 1 odst. 2 vyhlášky již v sobě zahrnuje DPH či nikoliv, je § 38 insolvenčního zákona, podle něhož insolvenční správce má právo na odměnu a náhradu hotových výdajů a v případě, že je plátcem DPH, pak mu náleží k odměně a hotovým výdajům částka odpovídající této dani. Z vyhlášky vyplývá, že při konkursu se odměna insolvenčního správce stanoví zvlášť v výtěžku připadajícího na zajištěné věřitele (§ 1 odst. 2 vyhlášky) a zvlášť v výtěžku připadajícího na nezajištěné věřitele (§ 1 odst. 3 a 4 vyhlášky). Součet těchto odměn tvoří celkovou odměnu insolvenčního správce, již zmiňuje § 38 insolvenčního zákona. V případě postupu podle § 298 insolvenčního zákona je vyplacen zajištěnému věřiteli na něj připadající výtěžek zpeněžení tak, že současně je mimo jiné stanovena z tohoto výtěžku i odměna insolvenčního správce, o níž se výtěžek příslušející k vydání zajištěnému věřiteli rovněž snižuje. Je tak stanovena dílčí odměna insolvenčního správce, jež je součástí jeho celkové odměny vyúčtované v konečné zprávě. Není důvodu, aby DPH z této dílčí odměny byla hrazena k tíži nezajištěných věřitelů (a nezajištěných věřitelů pohledávek postavených na roveň pohledávkám za podstatou), a aby se tedy jejich uspokojení snižovalo jak o DPH příslušející k odměně správce vypočtené z výtěžku určeného k rozdělení mezi tyto věřitele, tak i o DPH příslušející k odměně správce vypočtené z výtěžku připadajícího na zajištěného věřitele. Přistoupení na právní závěry odvolatele by znamenalo připustit, aby DPH z odměny insolvenčního správce podle § 38 insolvenčního zákona byla účtována jen k tíži nezajištěných věřitelů, což by bylo v rozporu se zásadou insolvenčního řízení podle § 5 písm. a) insolvenčního zákona, podle něhož insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn. **(VS Praha 3 VSPH 834/2010-B-39 ve věci KSUL 69 INS 3340/2008)**

Právo insolvenčního správce, tedy i věřiteli podle § 29 insolvenčního zákona odvolaného insolvenčního správce, na odměnu a náhradu hotových výdajů vyplývá z § 38 insolvenčního zákona. Nárok, tedy konkrétní právo na určitou výši odměny a náhrady hotových výdajů, vzniká správci jejich schválením jako součástí konečné zprávy, či pokud se tato zpráva nevyhotovuje, určením jejich výše poté, co správce soudu podá zprávu o své činnosti. V případech, kdy je zjištěný úpadek řešen konkursem, spadá rozhodování o odměně správce do té fáze řízení, kdy je stávajícím správcem podána konečná zpráva

(§ 38 odst. 1 věta druhá insolvenčního zákona), či pokud jí není, zpráva o jeho činnosti (§ 38 odst. 3 věta první insolvenčního zákona), protože až v této fázi má soud podklad pro přezkum výše vyúčtování či určení výše této odměny.

Vyúčtování odměny a výdajů podávají nejen předběžný správce, ale i další správci, kteří se podíleli na správě majetkové podstaty, jsou osobami rozdílnými od insolvenčního správce a jejich odměna tvoří součást jeho odměny (§ 303 odst. 2 insolvenčního zákona). Z uvedeného vyplývá, že odvolaný insolvenční správce, jehož odměna není součástí odměny stávajícího správce, ale tvoří podíl na této odměně, podává soudu vyúčtování své odměny a výdajů. Odměna věřiteli odvolaného insolvenčního správce, který se podílí na odměně stávajícího insolvenčního správce, odpovídá zejména délce doby, rozsahu a náročnosti jeho činnosti (§ 6 vyhl. č. 313/2007 Sb.).

Do doby předložení konečné zprávy či zprávy o činnosti stávajícího správce nelze určit výši jeho odměny, a proto logicky nelze určit ani výši odměny odvolaného insolvenčního správce, která je podílem z odměny stávajícího insolvenčního správce. To ovšem nebrání insolvenčnímu soudu rozhodnout o vyplacení zálohy na odměnu věřiteli odvolaného insolvenčního správce (§ 38 odst. 4 insolvenčního zákona).

Odvolací soud se proto neztotožnil s názorem soudu prvního stupně, že o odměně odvolaného insolvenčního správce Mgr. R. D. lze rozhodnout v této fázi řízení, ještě před podáním konečné zprávy či zprávy o činnosti stávajícího správce, jen na základě zprávy odvolaného správce o jeho dosavadní činnosti a vyúčtování odměny a hotových výdajů. Proto přezkoumávané usnesení, které hodnotí jako předčasné, odvolací soud podle § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

O odměně věřiteli odvolaného insolvenčního správce soud rozhodne až po schválení konečné zprávy či zprávy o činnosti stávajícího správce tak, že schválenou odměnu stávajícího insolvenčního správce poměrně rozdělí mezi něj a odvolaného správce, případně další správce, kteří se podíleli na správě majetkové podstaty, jak stanoví § 6 vyhl. č. 313/2007 Sb. **(VS Olomouc 2 VSOL 400/2009-B-21 ve věci KSOS 8 INS 1150/2009)**

Podle § 38 odst. 3 věty druhé a třetí insolvenčního zákona je možno odměnu insolvenčního správce podle okolností případu přiměřeně zvýšit nebo snížit. Důvody tohoto postupu uvádí insolvenční zákon pouze příkladmo. Kromě zákonem výslovně zmiňovaných důvodů (porušení povinností insolvenčního správce a nenavržení provedení částečného rozvrhu) bude podle odvolacího soudu nejčastější okolností vedoucí ke snížení odměny, menší rozsah činnosti insolvenčního správce.

Právě tento důvod pro snížení odměny insolvenčního správce byl v přezkoumávané věci beze zbytku naplněn. Jak plyne ze shora specifikovaných zjištění z obsahu spisu, činnost správce v daném insolvenčním řízení spočívala pouze v sepsu žádostí o sdělení informací o majetku dlužníka, jež byly adresovány dvěma úřadům a třem peněžním ústavům, vyhodnocení obdržených odpovědí, obsahu dlužníkovy insolvenčního návrhu a informací sdělených mu jednateli dlužníka, posouzení zpeněžitelnosti dlužníkovy ochranné známky, sestavení soupisu majetkové podstaty (o dvou položkách) a sepsu tří stručných zpráv a návrhů insolvenčnímu soudu, vše v časovém období necelých dvou měsíců. Ve věci se nekonalo žádné soudní jednání a správce nesestavil seznam přihlášených pohledávek, neboť do insolvenčního řízení se nepřihlásil žádný věřitel. Lze shrnout, že skutečnost, že nebyl sestaven seznam přihlášených pohledávek, insolvenční správce nezpeněžil žádný majetek a celkový rozsah jeho činnosti nevyžadoval větší časovou ani odbornou náročnost, je důvodem pro snížení odměny správce. **(VS Olomouc 2 VSOL 36/2010-B-15 ve věci KSBP 37 INS 2098/2009)**

Odvolací soud uzavírá, že vzhledem k dikci § 38 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona lze pouze v mezích jím stanovených vyloučit obsah § 1 vyhl. č. 313/2007 Sb. Jinými slovy, pokud zákon váže výši odměny insolvenčního správce v případě řešení dlužníkovy úpadku konkursem na výtěžek zpeněžení určený k rozdělení mezi věřitele, je vyloučeno, aby mu odměna určená podle § 5 vyhlásky náležela i v případě, že v konkursu žádného výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi věřitele dosaženo nebylo. V takovém případě je třeba aplikovat § 5 vyhlásky a odměnu insolvenčního správce je třeba určit podle kritérií v něm stanovených. **(VS Olomouc 3 VSOL 206/2010-B-44 ve věci KSBP 44 INS 1495/2009)**

Soud prvního stupně správně stanovil i výši zálohy na náklady insolvenčního řízení. Přílehlavě odkázal na § 1 odst. 5 vyhl. č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů,

o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, podle něhož při způsobu řešení úpadku dlužníka konkursem totiž činí pouze odměna insolvenčního správce minimálně 45 000 Kč a vzal do úvahy i to, že insolvenčnímu správci náleží v souvislosti s výkonem jeho činnosti i náhrada jeho hotových výdajů, tj. cestovních nákladů, poštovního, telekomunikačních poplatků a ostatních hotových výdajů (§ 7 téže vyhlášky). Odvolatel se mylí, pokud se domnívá, že při určení výše požadované zálohy nelze zohledňovat nároky správce. Právě naopak, smyslem zálohy na náklady insolvenčního řízení není pouze získat pohotové finanční prostředky, aby insolvenční správce mohl ihned po svém ustanovení do funkce řádně plnit všechny své povinnosti, k čemuž je nezbytné hradit počáteční náklady (hotové výdaje), ale též zajistit, aby v případě nedostatečného výtěžku zpeněžení majetkové podstaty zde byly finanční prostředky, z nichž by bylo možno nároky správce (či jejich část) uspokojit.

Soud prvního stupně nepochybil ani v tom, že při určení výše zálohy vycházel z vyhlášky stanovené minimální odměny insolvenčního správce pro případ řešení úpadku konkursem. Nelze sice vyloučit, že odměna správce může být snížena postupem dle § 38 odst. 3 insolvenčního zákona, to však v této fázi řízení nelze předjímat. Tvrdil-li dlužník, že ke krytí nutných nákladů řízení lze použít předpokládaný výnos z prodeje movitých věcí, pak tato námitka je zjevně nedůvodná s ohledem na samotným dlužníkem stanovenou hodnotu těchto věcí. **(VS Olomouc 2 VSOL 244/2010-A-31 ve věci KSBR 28 INS 8064/2009)**

Podle § 2 vyhl. č. 313/2007 Sb. přísluší insolvenčnímu správci v případě řešení úpadku reorganizační odměna, která je dlužníkem vyplácena měsíčně za každý započatý měsíc po povolení reorganizace. Výše odměny závisí na obratu dlužníka a tím, že při obratu do 250 mil. Kč činí měsíční odměna insolvenčního správce 83 000 Kč měsíčně.

Dlužnice je však drobnou živnostnicí, na kterou je výše uvedené ustanovení o výši odměny neaplikovatelné. Podle § 5 vyhl. č. 313/2007 Sb. platí, že nelze-li určit odměnu postupem dle předchozích ustanovení, určí ji insolvenční soud s přihlédnutím k délce doby, rozsahu a náročnosti činnosti insolvenčního správce.

Reorganizační plán v podobě, tak jak byl schválen, se blíží způsobu řešení úpadku oddlužením ve formě splátkového kalendáře. I okruh povinností insolvenčního správce v tomto řízení tomuto odpovídá. Proto se soud při stanovení odměny a hotových výdajů insolvenčního správce přidržel § 3 písm. b) a § 7 odst. 4 vyhl. č. 313/2007 Sb. a určil odměnu a paušální částku na úhradu hotových výdajů, jako kdyby úpadek byl řešen oddlužením. Vzhledem k tomu, že insolvenční správce je plátcem DPH, jsou odměna i hotové výdaje o tuto daň navýšeny. **(KS Hradec Králové KSHK 42 INS 1568/2009-B-29)**

Související ustanovení:

§ 168 – pohledávky za majetkovou podstatou, § 303 – vyúčtování odměny a výdajů insolvenčního správce, § 310 – úmrtí dlužníka – fyzické osoby v průběhu řízení, § 364 – splnění reorganizačního plánu, § 413 – rozhodnutí o splnění oddlužení

§ 39

(Záloha na výdaje insolvenčního správce)

(1) Věřitelé jsou oprávněni se souhlasem insolvenčního soudu na základě rozhodnutí věřitelského výboru poskytnout insolvenčnímu správci zálohu k úhradě jeho výdajů, a to i opětovně. Při poskytnutí zálohy se určí podmínky jejího vyúčtování; určit lze též účel, na který má být záloha vynaložena.

(2) Náklady na činnosti, ke kterým je insolvenční správce povinen podle zákona nebo podle rozhodnutí insolvenčního soudu, jsou zahrnuty v jeho odměně a nese je ze svého. Výjimečně může splnění těchto činností zadat jiným osobám na účet majetkové podstaty se souhlasem insolvenčního soudu a věřitelského výboru; tím nejsou dotčeny jeho povinnosti ani odpovědnost podle tohoto zákona.

(3) Náklady insolvenčního správce spojené s využitím právních, ekonomických a jiných specializovaných odborníků lze hradit z majetkové podstaty, jen je-li jejich využití účelné vzhledem k rozsahu a náročnosti insolvenčního řízení a jsou-li předem schváleny věřitelským výborem.

K odst. 1

1. V průběhu insolvenčního řízení mnohdy nastávají situace, kdy insolvenční správce potřebuje finanční prostředky k úhradě nákladů řízení, a to dříve, než se mu podaří zpeněžit majetek sepsaný v soupise majetkové podstaty nebo vymoci pohledávky, které jsou součástí majetkové podstaty. Velmi často insolvenční správce rovněž řeší složité spory o neplatnost či neúčinnost právních úkonů dlužníka, pomocí nichž se snaží získat do majetkové podstaty majetek, který dlužník před zahájením insolvenčního řízení vyvedl ze svého majetku. Všechny tyto úkony mohou být značně nákladné a v majetkové podstatě v tu chvíli mohou absentovat dostatečné finanční prostředky. Insolvenční správce může využít buď zálohu na náklady insolvenčního řízení složenou insolvenčním navrhovatelem po zahájení insolvenčního řízení, nebo může požádat o poskytnutí finančních prostředků věřitelský výbor.

2. Co se týče **zálohy na výdaje insolvenčního správce**, je nutno odkázat na § 108 upravující zálohu na náklady insolvenčního řízení. Jak záloha na výdaje insolvenčního správce, tak záloha na náklady insolvenčního řízení se totiž v režimu zákona stávají v zásadě zaměnitelnými položkami. Rozdíl spočívá v tom, že záloha na náklady insolvenčního řízení dle § 108 je složena před rozhodnutím insolvenčního soudu o úpadku dlužníka, a tudíž je možno ji považovat za jakousi bíancko složenou zálohu. Její potřeba a relevance je tak pouze předem odhadována, zatímco záloha na výdaje insolvenčního správce dle § 39 je složena až po zjištění nezbytné potřeby poskytnout insolvenčnímu správci prostředky ke krytí jeho předpokládaných výdajů.

3. Další rozdíl spočívá ve výši poskytnuté zálohy. Zatímco záloha složená při zahájení insolvenčního řízení může být maximálně ve výši 50 000 Kč, výše zálohy složená věřitelským výborem, resp. jeho členy, není nijak limitována, pokud na složení této zálohy nastane shoda věřitelského výboru ve formě jeho rozhodnutí. Tato forma zálohy tedy může být skládána i opakovaně. Záloha na výdaje insolvenčního správce by měla být dle § 39 odst. 1 poslední věta účelově určena s jasně stanovenými podmínkami pro její užití a následné vyúčtování.

4. Přestože to nevyplývá přímo z § 168 odst. 1 písm. c), je nutno **zálohu** uhrazenou dle § 39 rovněž považovat za **pohledávku za majetkovou podstatou**, neboť svým charakterem takovému postavení odpovídá.

K odst. 2 a 3

5. Insolvenční správce hradí náklady na **činnost, k nimž je podle zákona povinen, ze svého** a tyto náklady jsou zahrnuty v jeho **odměně**. Splnění těchto činností může výjimečně zadat jiným osobám.

6. Ustanovení § 39 odst. 2 a 3 umožňuje pověřování třetích osob výkonem činností, ke kterým je povinen insolvenční správce. V této souvislosti je třeba poukázat na odpo-

vědnost insolvenčního správce dle § 37. Z ní vyplývá, že insolvenční správce by měl zvážit delegaci své činnosti na třetí osoby i za situace, kdy to zákon umožňuje, neboť on sám nese veškerou zodpovědnost za úkony, které tyto osoby v rámci insolvenčního řízení provedly.

7. Činnosti, ke kterým je insolvenční správce povinen podle zákona nebo podle rozhodnutí insolvenčního soudu dle odstavce 2, není možno chápat v širokém pojetí jako veškeré úkony, které správce musí provést. Přímý výkon činnosti insolvenčního správce, bez očekávané náhrady nákladů, je třeba vyžadovat tam, kde je výslovně očekáváno jeho provedení insolvenčním správcem, a to ve vazbě na průběh řízení. Jde např. o prodeje majetkové podstaty, vymáhání pohledávek atd. Naopak, za takovouto činnost asi nelze považovat např. vedení účetnictví dlužníka. Tato činnost bezprostředně nesouvisí s insolvenčním řízením, jde o již existující povinnost dlužníka, v níž správce pouze pokračuje.

8. Je nepochybné, že některé činnosti není insolvenční správce schopen provádět sám nebo prostřednictvím svých zaměstnanců. Od insolvenčního správce nelze například očekávat, aby jako osoba bez zákonné licence prováděl zpeněžení majetkové podstaty formou veřejné dražby, auditu v hospodaření dlužníka či analýzu možného dalšího ekonomického vývoje hospodaření dlužníka. Posouzení nákladů insolvenčního správce, vynaložených na úhradu činností třetích osob v insolvenčním řízení, pak musí být zejména věcí věřitelského výboru, který v insolvenčním řízení chrání zájmy věřitelů dlužníka.

Související ustanovení:

§ 37 – odpovědnost insolvenčního správce za škodu a jinou újmu, § 38 – odměna a náhrada hotových výdajů insolvenčního správce, § 58 – práva a povinnosti věřitelského výboru, § 108 – záloha na náklady insolvenčního řízení, § 168 – pohledávky za majetkovou podstatou

Související předpisy:

§ 27 odst. 4 zák. č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání

§ 40

(Jednání insolvenčního správce)

(1) Insolvenční správce jedná svým jménem na účet dlužníka, pokud na něho přešlo oprávnění nakládat s majetkovou podstatou. Označuje se způsobem, z něhož je patrné, že tak činí při výkonu funkce insolvenčního správce; součástí jeho označení je i nezaměnitelné označení dlužníka, s jehož majetkovou podstatou nakládá.

(2) Jednáním podle odstavce 1 jsou zejména právní úkony, jimiž insolvenční správce zpeněžuje majetkovou podstatu nebo s ní jinak nakládá, a jeho úkony v incidenčních sporech, jakož i v dalších sporech, kterých se účastní místo dlužníka.

(3) Insolvenční správce může pověřit svého zaměstnance i zaměstnance dlužníka, aby za něho jednal v soudních a jiných řízeních; tím není dotčena jeho odpovědnost podle tohoto zákona.

K odst. 1

1. Ustanovení § 40 upravuje způsob jednání insolvenčního správce v průběhu insolvenčního řízení. Pro jednání insolvenčního správce je důležité, zda je osobou s dispozičním oprávněním dle § 229. Je tedy možno zjednodušeně konstatovat, že ve smyslu úpravy § 229 odst. 3 písm. a) je insolvenční správce osobou s dispozičním oprávněním a jako takovou **jednající svým jménem na účet dlužníka v případě, pokud je rozhodnuto o způsobu řešení úpadku dlužníka formou konkursu**. Insolvenční správce se při svém jednání označuje nezaměnitelným způsobem, přičemž je nutno označit i dlužníka, s jehož majetkovou podstatou se nakládá. Správné označení insolvenčního správce tedy např. zní: „Jan Novák, advokát se sídlem Dolní 1, Praha 1, jako insolvenční správce dlužníka XY s. r. o., IČ....., Dolní 48, Praha 7“.

K jednání insolvenčního správce je třeba zdůraznit nutnost rozlišovat insolvenčního správce jednajícího ve své funkci v rámci insolvenčního řízení od osoby insolvenčního správce jednající a vystupující mimo insolvenční řízení.

K odst. 2 a 3

2. Insolvenční správce může ve smyslu § 40 odst. 3 pověřit svého zaměstnance i zaměstnanice dlužníka k jednání v soudních i jiných řízeních; tato úprava je speciální úpravou, která doplňuje jinak obecné možnosti zastupování na základě plné moci dle § 24 a následujících o. s. ř.

Judikatura:

Ze shora citovaného ustanovení odvolací soud dovozuje, že osobní účast správce na přezkumném jednání je nezbytná a nelze zásadně připustit, aby přihlášené pohledávky popíral nebo uznával někdo jiný než ten, kdo je k tomu dle § 192 odst. 1 insolvenčního zákona výlučně oprávněn a jenž může stanovisko, které k jednotlivým pohledávkám zaujal v seznamu přihlášených pohledávek, při přezkumném jednání měnit. Ostatně měnit důvod vzniku přihlašované pohledávky, její výši nebo pořadí mohou až do přezkoumání přihlášené pohledávky též věřitelé (§ 192 odst. 2 insolvenčního zákona), a je proto žádoucí, aby na tyto případné změny mohl adekvátně reagovat přímo správce, jenž by např. v případě popření vykonatelné pohledávky byl v incidenční žalobě vázán skutečnostmi, pro které ji popřel (§ 199 odst. 3 insolvenčního zákona). Přestože § 40 odst. 3 insolvenčního zákona umožňuje, aby správce jednal v soudních a v jiných řízeních prostřednictvím svého zaměstnance nebo i zaměstnanice dlužníka, kterého by k tomu pověřil, při plnění některých povinností podle insolvenčního zákona, v němž není jeho účastníkem (§ 14 insolvenčního zákona), ale samostatným procesním subjektem [§ 9 písm. d) insolvenčního zákona], je však principiálně nezastupitelný. Správce je vzhledem k účinkům spojeným s jeho projevem vůle a jejich významem pro insolvenční řízení jako takové vyplývající zejména z § 192 odst. 1 insolvenčního zákona povinen osobně se zúčastnit přezkumného jednání. Proto lze neomluvenou neúčast správce při přezkumném jednání považovat za do té míry zásadní, že uložení pořádkové pokuty je – již jen pro tuto absenci – zcela adekvátní. Ostatně k obdobným závěrům dospěla též dřívější judikatura Vrchního soudu v Praze vyjádřená například v usneseních ze dne 11. 11. 1997, sp. zn. 4 Ko 324/97, nebo ze dne 23. 3. 1999, sp. zn. 4 Ko 558/98 publikovaných v komentářové literatuře (Zelenka, J.; Maršíková, J.: Zákon o konkursu a vyrovnání, LINDE PRAHA, a. s., 2002), jež se vyslovovala ke shodně řešené problematice obsažené v zákoně o konkursu a vyrovnání (§ 21 odst. 1 zák. o konkursu a vyrovnání). Jinými slovy řečeno, požadavku § 190 odst. 2 insolvenčního zákona ohledně nezbytnosti účasti správce na přezkumném jednání nelze dostát tím, že se k němu namísto správce dostaví jeho advokátní koncipient. Bez osobní účasti insolvenčního správce nelze přezkumné jednání provést. **(VS Praha 1 VSPH 631/2010-B-27 ve věci KSHK 45 INS 154/2010)**

Nelze přisvědčit námitce insolvenčního správce, že insolvenční správce nerozhoduje o právech a povinnostech dlužníka a je jen administrátorem insolvenční kauzy a navíc podléhá dohledu insolvenčního soudu. Insolvenční správce má ze zákona rozsáhlá oprávnění ve vztahu k dlužníkovu majetku. Insolvenční správce má přístup k dlužníkovu účetnictví, pořizuje seznam jeho majetku. Orgány veřejné správy jsou povinny poskytovat insolvenčnímu správci součinnost a poskytovat mu na jeho žádost údaje o majetku dlužníka a další údaje, které jsou nutné pro výkon správy (§ 43 insolvenčního zákona). Významná role insolvenčního správce spočívá rovněž v tom, že má právo popírat pravost, výši a pořadí všech přihlášených pohledávek (§ 192 odst. 1 insolvenčního zákona). Prohlášením konkursu pak přechází na insolvenčního správce oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a plnění povinností které přísluší dlužníku, pokud souvisejí s majetkovou podstatou (§ 246 odst. 1 insolvenčního zákona). Insolvenční správce, pokud na něho přešlo oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jedná svým jménem na účet dlužníka (§40 odst. 1 insolvenčního zákona). Insolvenční správce zpeněžuje majetkovou podstatu, nebo s ní jinak nakládá a jedná na účet dlužníka v incidenčních sporech, jakož i v dalších sporech, kterých se účastní místo dlužníka (§ 40 odst. 2 insolvenčního zákona). (VS Olomouc 3 VSOL 328/2012-A-32 ve věci 26 INS 697/2012)

Související ustanovení:

§ 32 – zproštění insolvenčního správce, § 37 – odpovědnost insolvenčního správce za škodu a jinou újmu, § 38 – odměna a náhrada hotových výdajů insolvenčního správce

Úvěrové financování

§ 41

(Smlouva o úvěrovém financování)

(1) Insolvenční správce může pro udržení provozu podniku, který je součástí majetkové podstaty, uzavřít za obvyklých obchodních podmínek smlouvy o úvěru a smlouvy obdobné, jakož i smlouvy na dodávky energií¹¹⁾ a surovin, včetně smluv o zajištění splnění těchto smluv (dále jen „úvěrové financování“).

(2) Nenabídnou-li horší podmínky než nejlepší nabídka, mají dosavadní zajištění věřitelé přednostní právo, aby smlouvy podle odstavce 1 byly uzavřeny s nimi; to platí obdobně pro věřitele ze smluv na dodávky energií a surovin podle odstavce 1.

Výklad k tomuto ustanovení viz komentář k § 42.

§ 42

(Využití majetku ze smlouvy o úvěrovém financování)

(1) Majetek získaný z prostředků poskytnutých v rámci úvěrového financování není předmětem zajištění podle dříve uzavřených smluv.

(2) Prostředky získané z úvěrového financování lze použít jen k účelu uvedenému ve smlouvách o úvěrovém financování.

¹¹⁾ Například zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů.

(3) K uzavření smluv o úvěrovém financování je oprávněn také dlužník s dispozičními oprávněními nebo dlužník po dobu trvání moratoria.

K § 41 odst. 1

1. V rámci výkonu dispozičních oprávnění insolvenčním správcem § 41 v odst. 1 předpokládá, že insolvenční správce v rámci plnění zákonných povinností ve smyslu úpravy § 246 odst. 1 a § 261 odst. 1 zajistí udržení provozu podniku, což má možnost učinit, v souladu s ustanovením § 41 (úvěrovým financováním).

2. Je třeba upozornit na vysoký stupeň náročnosti úkolu udržet provoz podniku insolvenčním správcem. Citovaná ustanovení § 246 odst. 1 a § 261 odst. 1 kladou důraz na udržení provozu podniku, přičemž § 41 toto umožňuje i formou úvěrového financování, avšak § 37 v odst. 3 vytváří pro insolvenčního správce náročnou situaci, kdy provozování podniku zejména formou úvěrového financování vystavuje insolvenčního správce riziku odpovědnosti za škodu nebo jinou újmu. Důsledkem by mohlo být, že pohledávky vzniklé v rámci provozování podniku budou uspokojovány k tíži jeho vlastní osoby.

3. Pokud se insolvenční správce rozhodne **úvěrovým financováním zajistit provozování podniku**, jde o významný krok, který je nutno předem důsledně předjednat s věřitelským orgánem. Insolvenční správce by měl současně zajistit analýzu situace insolvenčního řízení ve vztahu k provozování podniku ve variantních řešeních:

- a) provozování podniku s úvěrovým financováním zahrnující zejména zpracování odhadu vývoje *cash flow* dlužníka s prognózou splácení úvěru,
- b) provozování podniku bez úvěrového financování, v tomto případě s odhadem udržitelnosti provozu a případného dopadu ukončení provozování podniku na výtěžek majetkové podstaty se zohledněním výdajů na ukončení provozu.

Rozhodnutí o úvěrovém financování tak musí být společným rozhodnutím věřitelského výboru a insolvenčního správce.

K § 41 odst. 2 a k § 42 odst. 1, 2 a 3

4. Pokud již dojde k rozhodnutí o úvěrovém financování, toto financování bude prováděno za následujících podmínek:

- a) právo provádět úvěrové financování má primárně věřitel dlužníka, za podmínky, že jím nabídnuté smluvní podmínky pro úvěrové financování budou rovny další nejlepší nabídce. Shodným postupem jsou pak zajištěny dodávky energií a surovin,
- b) majetek získaný z prostředků poskytnutých v rámci úvěrového financování je majetkem, který není nijak omezován v majetkové podstatě, není předmětem zajištění podle dříve uzavřených smluv. Získaný majetek vytvořený v průběhu hospodaření z úvěrového financování tak slouží k uspokojení všech přihlášených věřitelů v rámci insolvenčního řízení, v případě, že nebude výtěžek postačovat k uspokojení všech věřitelů, bude i výtěžek z úvěrového financování užít v souladu s ustanovením § 305 odst. 2,
- c) prostředky získané z úvěrového financování jsou účelově vázány dle uzavřené úvěrové smlouvy. Uvedený odstavec je poněkud nadbytečný s ohledem na skutečnost, že insolvenční správce je vázán podmínkami úvěrové smlouvy shodně tak, jako kterýkoliv jiný účastník úvěrové smlouvy uzavírané mimo rámec insolvenčního řízení,

d) v případě, že osobou s dispozičním oprávněním je dlužník, je i on oprávněn uzavřít smlouvu o úvěrovém financování, což je oprávněn rovněž po dobu trvání moratoria. Úprava navazuje na variabilitu způsobů řešení úpadku dle § 4 v kontextu úpravy osoby s dispozičním oprávněním dle § 229.

5. Úvěrové financování je třeba vztáhnout zejména k provozování podniku. K tomu může docházet hlavně při probíhající reorganizaci, případně s menší četností i při řešení úpadku dlužníka konkursem.

Související ustanovení:

§ 37 – odpovědnost insolvenčního správce za škodu a jinou újmu, § 229 – dispoziční oprávnění k majetkové podstatě, § 246 – oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, § 261 – provoz a ukončení provozu podniku dlužníka, § 305 – uspokojení pohledávek před rozvrhem

§ 43

(Součinnost orgánů veřejné správy)

(1) Orgány veřejné správy, zejména katastrální úřady, orgány evidující motorová vozidla a jiné správní úřady, jakož i notáři, soudní exekutoři, osoby vedoucí evidenci cenných papírů, finanční instituce, provozovatelé telekomunikačních služeb, provozovatelé poštovních služeb a jiné osoby, které se zabývají přepravou záilek, vydavatelé tisku a dopravci poskytnou insolvenčnímu správci na jeho písemnou žádost bez zbytečného odkladu součinnost dále uvedeným způsobem.

(2) Součinnost podle odstavce 1 spočívá v tom, že orgány a osoby v něm uvedené poskytují insolvenčnímu správci údaje o majetku dlužníka a některé další údaje, které jsou nutné pro výkon správy, a to ve stejném rozsahu, v jakém by je poskytly přímo dlužníku. Tato součinnost spočívá také v tom, že uvedené orgány a osoby, které mají u sebe listiny nebo jiné věci, které mohou sloužit ke zjištění dlužníkovy majetku, je bez zbytečného odkladu po doručení žádosti vydají nebo zapůjčí insolvenčnímu správci. Součinnost se poskytuje bezplatně; nejde-li o orgány veřejné správy, přísluší tomu, kdo součinnost poskytl, právo na náhradu s tím spojených hotových výdajů.

(3) Povinnost orgánů a osob uvedených v odstavci 1 poskytnout insolvenčnímu správci součinnost podle jiných ustanovení tohoto zákona, případně podle ustanovení zvláštního právního předpisu, tím není dotčena.

K odst. 1

1. Po rozhodnutí o úpadku a ustanovení insolvenčního správce v řízení je správce oprávněn **ověřit rozsah majetku dlužníka**. Tato činnost má vztah zejména k vyhotovování soupisu majetkové podstaty dle § 217 zákona. Podle ustanovení § 211 zákona, na něž a na komentář k němu je možno odkázat, je východiskem zjišťování majetkové podstaty **seznam majetku**, který je dlužník povinen předložit současně s insolvenčním návrhem, případně na základě rozhodnutí insolvenčního soudu. Zestručníme-li závěr komentáře k tomuto ustanovení, platí, že pokud insolvenční soud v případě věřitelského návrhu trvá na předložení seznamů uvedených v § 104 zákona již ve fázi rozhodování o podaném insolvenčním návr-

hu, může mít insolvenční správce včas k dispozici dostatečný zdroj relevantních informací. Ty by mu měly umožnit kvalifikovaným způsobem provést zjištění majetku náležejícího do soupisu majetkové podstaty a tento soupis následně vyhotovit.

2. Pokud nebude seznam majetku předložen dlužníkem včas, případně bude povinnost jej předložit uložena až jako součást rozhodnutí o úpadku, vznikne tím riziko časové prodlevy v činnosti insolvenčního správce. Shodný dopad bude mít nesplnění povinnosti předložit seznam svého majetku dlužníkem. Insolvenční správce je v těchto případech povinen zajistit dostatečné informační zdroje jiným způsobem. Za tímto účelem se pak dle § 43 insolvenční správce pro získání podkladů k soupisu majetkové podstaty obrátí na orgány veřejné správy, jako i na další subjekty výslovně vyjmenované, z nichž relevantní jsou zejména finanční instituce a subjekty evidující cenné papíry.

3. Rozsah informací poskytnutých třetími osobami uvedenými v § 43 odst. 1 vychází ze zásady, že insolvenční správce má právo na údaje o majetku dlužníka a veškeré další údaje ve shodném rozsahu, jako by byly poskytovány přímo dlužníku. V praxi lze očekávat, že insolvenční správce bude požadovat potřebné informace zejména tam, kde lze očekávat nejpravděpodobnější údaje týkající se majetku dlužníka, což může být:

- a) finanční úřad – za účelem poskytnutí údajů z daňových dokladů dlužníka,
- b) katastrální pracoviště katastrálních úřadů – za účelem poskytnutí údajů o evidenci nemovitostí dlužníka,
- c) úřad průmyslového vlastnictví – za účelem poskytnutí údajů o ochranných známkách, patentech, užitných a průmyslových vzorech dlužníka,
- d) centrální depozitář cenných papírů – za účelem poskytnutí údajů o evidovaných cenných papírech dlužníka,
- e) příslušné městské úřady za účelem sdělení informace ohledně evidence motorových vozidel, které jsou evidovány na osobu dlužníka.

4. Spektrum obesílaných subjektů může být výrazně širší, než je uvedeno shora, avšak nelze očekávat automatické obesílání veškerých databází v České republice. Insolvenční správce musí vycházet rovněž z principu přiměřenosti úkonů, které sám provádí, tedy zjišťovat údaje o majetku dlužníka na základě relevantních domněnek týkajících se informací z jeho dosavadní činnosti ve vztahu k posouzení hospodaření dlužníka samotného.

K odst. 2 a 3

5. Ve smyslu poslední věty § 43 odst. 2 je **součinnost** poskytnutá insolvenčnímu správci **ze strany orgánů veřejné správy** vždy bezplatným úkonem. Pokud však insolvenční správce požaduje informace od dalších osob, mají tyto osoby nárok na náhradu vynaložených hotových výdajů. Uvedená skutečnost je podpůrným argumentem k tomu, aby insolvenční správce prováděl dotazování po zralém uvážení, zda tento úkon směřující ke zjištění majetku dlužníka je krokem efektivním a účelným. Zároveň je nutné, aby insolvenční správce požadoval od osoby uplatňující nárok na náhradu hotových výdajů spojených s poskytnutím informací insolvenčnímu správci vyúčtování těchto výdajů s jejich zdůvodněním.

Související ustanovení:

§ 44 – rozsah součinnosti orgánů veřejné správy, § 211 – šetření k majetkové podstatě, § 217 – pořízení soupisu